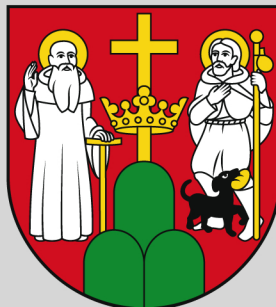

Sabina Grabowska • Radosław Grabowski
Hubert Kotarski • Krzysztof Piróg

OBSERWATORIUM MIAST POLSKI WSCHODNIEJ

Jakość życia w Białej Podlaskiej, Białymstoku, Krośnie,
Lublinie, Rzeszowie i Suwałkach z perspektywy
mieszkańców i użytkowników

NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA

SABINA GRABOWSKA
RADOSŁAW GRABOWSKI
HUBERT KOTARSKI
KRZYSZTOF PIRÓG

OBSERWATORIUM MIAST POLSKI WSCHODNIEJ

Jakość życia w Białej Podlaskiej, Białymstoku, Krośnie,
Lublinie, Rzeszowie i Suwałkach z perspektywy
mieszkańców i użytkowników

wydawnictwo
adam marszałek

RECENZENT
dr hab. Małgorzata Podolak, prof. UMCS

REDAKTOR PROWADZĄCY
Paweł Jaroniak

REDAKCJA TECHNICZNA
Reverse

KOREKTA
Zespół

PROJEKT OKŁADKI
Krzysztof Galus

@ Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek

Wszystkie prawa zastrzeżone. Książka, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Żadna jej część nie może być reprodukowana jakimkolwiek sposobem – mechanicznie, elektronicznie, drogą fotokopii itp. – bez pisemnego zezwolenia wydawcy. Jeśli cytujesz fragmenty tej książki, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło

ISBN 978-83-8180-909-2

Toruń 2024

Publikacja powstała w ramach projektu naukowego pt.: OBSERWATORIUM MIASTA – platforma współpracy środowiska akademickiego z otoczeniem, NdS/544076/2021/2022, finansowanego w drodze konkursu na realizację projektów w ramach programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”, ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 lipca 2021 r. o ustanowieniu programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” i naborze wniosków zmienionego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 12 października 2021 r. o zmianie komunikatu o ustanowieniu programu „Nauka dla Społeczeństwa” i naborze wniosków, w związku z art. 376 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń
tel. 56 664 22 35, e-mail: info@marszalek.com.pl, www.marszalek.com.pl

Drukarnia, ul. Warszawska 54, 87-148 Łysomice

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
PRZYJĘTA KONCEPCJA I ZAKRES TEMATYCZNY BADANIA	9
SPOSÓB DOTARCIA DO RESPONDENTÓW ORAZ CHARAKTERYSTYKA ZREALIZOWANEJ PRÓBY BADAWCZEJ	12
WIEDZA O MIEŚCIE	16
NADANIE PRAW MIEJSKICH	16
ROZPOZNAWALNOŚĆ HERBU MIASTA	20
ZNAJOMOŚĆ HASŁA PROMOCYJNEGO	25
ROZPOZNAWALNOŚĆ PREZYDENTA MIASTA	27
ROZPOZNAWALNOŚĆ PRZEWODNICZĄCEGO RADY MIASTA	29
LICZBA MIESZKAŃCÓW	30
WIELKOŚĆ BUDŻETU MIASTA	32
SAMOOCENA WIEDZY O MIEŚCIE ORAZ ZAINTERESOWANIE MIASTEM .	36
CHARAKTERYSTYKA MIAST	38
CHARAKTERYSTYKA MIESZKAŃCÓW I UŻYTKOWNIKÓW	54
OCENA MIAST JAKO MIEJSC DOBRZYCH DO ŻYCIA DLA RÓŻNYCH KATEGORII OSÓB	64
OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W MIEŚCIE	73
OCENA ZACHODZĄCYCH ZMIAN	86
ODCZUWANIE WIĘZI Z MIASTEM	94

POTRZEBY INWESTYCYJNE I OCZEKIWANIA	100
DYSPOZYCJE DO ZAMIESZKIWANIA W MIEŚCIE	122
PLANY WYPROWADZENIA SIĘ Z MIASTA	122
ODCZUWANIE ŻALU W SYTUACJI KONIECZNOŚCI WYPROWADZENIA SIĘ Z MIASTA	127
CZYNNIKI ZACHĘCAJĄCE ORAZ ZNIECHĘCAJĄCE DO ZAMIESZKIWANIA W MIASTACH OBJĘTYCH ZAKRESEM BADANIA ..	132
DYSPOZYCJE DO KSZTAŁTOWANIA POLITYKI MIASTA	143
DOSTĘPNOŚĆ INFRASTRUKTURY I USŁUG W BEZPOŚREDNIM SĄSIEDZTWIE	178
PREFEROWANE SPOSOBY PRZEMIESZCZANIA SIĘ PO MIEŚCIE	185
PODSUMOWANIE	190
LITERATURA	205

Wprowadzenie

Tradycja badań nad jakością życia w mieście prowadzonych przez przedstawicieli rzeszowskiego środowiska akademickiego sięga lat siedemdziesiątych XX wieku. Za pionierskie pod tym względem można uznać badania socjologiczne prowadzone przez Mariana Malikowskiego (Malikowski 1984). W późniejszych latach tradycja ta była podtrzymywana także przez innych badaczy (Kotarski, Malicki 2013). W tym kontekście szczególną uwagę warto zwrócić na dwie edycje badań w ramach „Rzeszowskiej Diagnozy Społecznej” (Kotarski, Malicki, Palak, Piróg 2016; Piróg, Kotarski 2018), ponieważ posłużyły one jako impuls do przeprowadzenia badań nad jakością życia w mieście z perspektywy mieszkańców i użytkowników na szerszą skalę. Rezultatem tego było przeprowadzenie badań społecznych, których wyniki zostały przedstawione w ramach niniejszego opracowania w sześciu miastach Polskich Wschodniej, w tym trzech stolic województw: Białegostoku, Lublina i Rzeszowa oraz trzech miast na prawach powiatu, które utraciły status stolic w województw w wyniku wdrożenia reformy administracyjnej w 1999 r.: Białej Podlaskiej, Krosna oraz Suwałk.

Prowadzenie badań nad jakością życia w mieście z perspektywy mieszkańców i użytkowników nie jest jedynie domeną przedstawicieli rzeszowskiego środowiska akademickiego. Tego typu badania były prowadzone w odniesieniu do wielu miast w Polsce (np. Bartoszek, Gruszczyński, Szczepański 1997; Czekaj 2002a; Czekaj 2002b; Kotus, Kołodziej 2022; Kościółek 2004; Czekaj, Niesporek, Zawartka-Czekaj 2006; Czekaj, Niesporek, Zawartka-Czekaj 2009; Błaszczuk, Kłopot, Pluta 2010; Michalska-Żyła 2010; Michalska-Żyła 2011; Wydział Promocji Miasta UMP 2013; Michalska-Żyła 2015; Bierwiazonek 2016; Brzeziński 2016; Burlita, Błoński 2016; Burlita, Witek, Błoński 2016; Bierwiazonek, Dymnicka, Kajdanek, Nawrocki 2017; Piróg 2019a; Piróg 2019b; Michalska-Żyła, Brzeziński 2020; Brzeziński 2023).

Inicjatorami tych badań nie zawsze byli przedstawiciele środowisk naukowych, lecz często również samorządy miejskie zainteresowane uzyskaniem informacji od mieszkańców w zakresie dokonywanych ocen warunków życia w mieście oraz oczekiwań, ponieważ poznanie perspektywy mieszkańców stanowi konieczny warunek trafnie projektowanej i wdrażanej polityki rozwoju miasta. To sprawia, że badania nad jakością życia w mieście posiadają nie tylko walor poznawczy, ale przede wszystkim praktyczny. Prowadzenie badań naukowych cechujących się walorami praktycznymi i opartymi na współpracy środowiska akademickiego z otoczeniem społeczno-gospodarczym stanowi odpowiedź na wyzwania coraz częściej stawiane przed środowiskami naukowymi.

Diagnoza procesów społeczno-gospodarczych zachodzących we współczesnych miastach oraz ich wpływu na jakość życia mieszkańców oraz perspektywy i strategię rozwoju lokalnej gospodarki oraz jednostek samorządu terytorialnego, a także możliwości rozwijania współpracy ze sferą nauki, wpisuje się w zakres obszaru odnoszącego się do podniesienia jakości badań naukowych i identyfikacji nowych problemów badawczych. Kluczowym elementem rozwoju współczesnych miejskich społeczności są ich mieszkańcy i użytkownicy znajdujący się obecnie w wieku produkcyjnym oraz osoby, które niebawem wiek produkcyjny osiągną. Do grona tych osób w przeważającej mierze można zaliczyć rodziców/opiekunów uczniów uczęszczających do szkół, a także studentów oraz uczniów szkół ponadpodstawowych. Prowadzenie badań wśród mieszkańców oraz użytkowni-

ków z zaliczanych do tych kategorii społecznych może stanowić użyteczne narzędzie określania obecnych, a także przyszłych procesów zwiększania oraz zmniejszania potencjałów rozwojowych miast.

Przeprowadzone badania społeczne, których wyniki omówiono w niniejszym opracowaniu, posiadają walor zarówno poznawczy, jak i praktyczny. Walor poznawczy polega na dostarczeniu informacji dotyczących różnych aspektów oceny jakości życia w mieście z perspektywy mieszkańców oraz użytkowników. Walor praktyczny wyraża się w użyteczności uzyskanych opinii na potrzeby trafnego kreowania polityk rozwoju miast. Niniejsze opracowanie jest skierowane zatem nie tylko do odbiorców ze środowiska naukowego oraz władz miejskich, ale także innych grup interesariuszy zainteresowanych podnoszeniem jakości życia w mieście, a przede wszystkim uczestników społeczności miejskich. Badanie opinii mieszkańców i użytkowników na temat wybranych aspektów warunków życia w mieście może stanowić źródło „informacji zwrotnej” pozwalające władzom samorządowym oraz innym podmiotom otoczenia społeczno-gospodarczego na określenie, które działania prowadzonej polityki miejskiej są skuteczne i użyteczne z perspektywy mieszkańców i użytkowników, a które nie. Z drugiej strony mogą być wykorzystywane w celu wyznaczenia przyszłych priorytetów i działań z położeniem nacisku na uwzględnienie potrzeb mieszkańców i użytkowników. Prowadzenie polityki rozwoju miasta z wykorzystaniem tego typu informacji pozwala zatem na wdrażanie tzw. polityki opartej na dowodach (ang. *evidence-based policy*) (Pawson 2006).

Struktura pracy obejmuje następujące zagadnienia: wiedzę o mieście (zbadaną za pomocą testu wiedzy składającego się z siedmiu pytań), samoocenę wiedzy o mieście oraz zainteresowanie miastem, charakterystykę miast objętych zakresem badania, charakterystykę mieszkańców i użytkowników miast objętych zakresem badania, ocenę miast jako miejsc dobrych do życia dla różnych kategorii osób, ocenę warunków życia w mieście, ocenę zachodzących zmian w zakresie warunków życia, odczuwanie więzi z miastem, potrzeby i oczekiwania inwestycyjne, dyspozycje do zamieszkiwania w mieście, identyfikację czynników zachęcających oraz zniechęcających do zamieszkiwania w mieście, dyspozycje do kształtowania polityki miasta, dostępność infrastruktury i usług w bezpośrednim sąsiedztwie oraz preferowane sposoby przemieszczania się po mieście.

Przeprowadzenie badań społecznych oraz opracowanie niniejszej publikacji było możliwe dzięki realizacji projektu „Obserwatorium Miasta – platforma współpracy środowiska akademickiego z otoczeniem”. Projekt ten został zrealizowany w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa”, finansowanego ze środków Ministra Edukacji i Nauki (Umowa nr Nds/544076/2021/20221).

Badania ankietowe wśród rodziców/opiekunów uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów zostały przeprowadzone z zastosowaniem techniki ankiety internetowej CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*) wiosną 2023 r. Ankiety zostały rozdystrybuowane za pośrednictwem systemów komunikacji elektronicznej szkół oraz uczelni objętych zakresem badania. Przeprowadzenie badań ankietowych było możliwe dzięki efektywnej, partnerskiej współpracy z samorządami Białej Podlaskiej, Białegostoku, Krosna, Rzeszowa oraz Suwałk¹, które przekazały do zarządzanych szkół prośbę o rozdystrybuowanie ankiety wśród uczniów oraz rodziców/opiekunów, a następnie przedstawiciele szkół rozesłali prośbę o wypełnienie ankiety do potencjalnych respondentów. Prośby o wypełnienie ankiety przez studentów zostały rozesłane za pomocą systemów komunikacji elektronicznej poszczególnych uczelni publicznych posiadających swoje siedziby w miastach objętych zakresem badania.

Autorzy niniejszej monografii pragną wyrazić serdeczne podziękowania władzom samorządów miast objętych zakresem badania za efektywną współpracę umożliwiającą dotarcie do respondentów oraz zebranie odpowiedzi. Podziękowania należą się także władzom szkół wyższych oraz dyrekcjom szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych oraz przedstawicielom grona pedagogicznego (w szczególności wychowawcom klas) za rozesłanie zaproszeń bezpośrednio do potencjalnych respondentów. Na szczególne podziękowania zasługują osoby, które wypełniły ankietę. Dzięki opisanemu powyżej zaangażowaniu zebrano 11 397 respondentów, co w odniesieniu do badań społecznych można uznać za liczebność rzadko spotykaną.

¹ Władze samorządowe Lublina nie zdecydowały się na wzięcie udziału w projekcie. W związku z powyższym prośby o dystrybucję ankiety wśród uczniów i rodziców opiekunów były wysyłane przez członków zespołu badawczego bezpośrednio do szkół.

Przyjęta koncepcja i zakres tematyczny badania

W ramach badania wyróżniono kilka modułów odnoszących się do różnych aspektów jakości życia w mieście. Zasadniczą **ramę teoretyczno-metodologiczną** stanowiła koncepcja **postaw wobec miasta** z wyróżnieniem **komponentu poznawczego, afektywnego oraz behawioralnego**. **Komponent poznawczy** obejmuje **przekonania**, w tym wiedzę na temat przedmiotu postawy. **Komponent afektywny** odnosi się do **emocji** odczuwanych wobec przedmiotu postawy, a **komponent behawioralny** obejmuje **zachowania** wobec przedmiotu postawy². Największym atutem przyjętej koncepcji badania postaw z wyróżnieniem poszczególnych komponentów jest użyteczność tej koncepcji na etapie dokonania operacjonalizacji tematyki badawczej. Niezależnie od przyjętej tematyki badań wyróżnienie komponentów w ramach przyjętej koncepcji postaw pozwala relatywnie łatwo zaprojektować narzędzie badawcze poprzez zastosowanie bloków stwierdzeń pozwalających uchwycić przekonania ankietowanych na temat przedmiotu postawy, stosunek emocjonalny oraz dyspozycje do zachowań. Zaznaczenia jednak wymaga, że podział pomiędzy poszczególnymi komponentami nie zawsze jest ostry, ponieważ niektóre stwierdzenia opisujące określone sytuacje mogą być zaklasyfikowane do więcej niż jednego komponentu. Dlatego w ramach przyjętej koncepcji badań wyróżnienie komponentu poznawczego, afektywnego i behawioralnego potraktowano przede wszystkim jako źródło inspiracji ułatwiające trafne zaprojektowanie narzędzia badawczego z przywiązywaniem mniejszej wagi do zapewnienia rozłączności wyróżnionych komponentów. Przykładowo, dokonywane przez ankietowanych oceny warunków życia w mieście stanowią wyraz nie tylko przekonań odwołujących się do stanu faktycznego, lecz stanowią one również w dużym stopniu odzwierciedlenie stosunku emocjonalnego wobec przedmiotu postawy. Z kolei pytanie o to, co zachęca, a co zniechęca do mieszkania w danym mieście w pewnym stopniu wpisuje się w komponent poznawczy (przekonania na temat warunków życia w mieście), komponent

² Biorąc pod uwagę, że istotą badań ankietowych jest ich deklaratywność, to w praktyce przedmiotem badań postaw wpisujących się w komponent behawioralny są nie tyle zachowania, lecz jedynie dyspozycje do zachowań.

afektywny (odczuwanie sympatii lub niechęci), a także komponent behawioralny (dyspozycję do zamieszkania lub wyprowadzenia się).

Mimo świadomości braku rozłączności, a zarazem braku możliwości jednoznacznego przypisania poszczególnych elementów narzędzia badawczego do poszczególnych komponentów, dla zapewnienia przejrzystości prezentowanych wyników i przeprowadzonych analiz zastosowany układ niniejszej monografii w dużym stopniu został uporządkowany według zagadnień przypisanych do poszczególnych komponentów.

W ramach **komponentu poznawczego** zastosowano **test wiedzy o mieście** składający się z siedmiu pytań dotyczących znajomości imienia i nazwiska prezydenta miasta oraz przewodniczącego rady miasta, hasła promocyjnego, liczby mieszkańców, herbu, czasu nadania praw miejskich oraz wysokości środków zaplanowanych w ramach budżetu miasta. Element komponentu poznawczego stanowił także blok siedmiu stwierdzeń dotyczących posiadanych przekonań wyrażających **samoocenę wiedzy o mieście** lub chęć poszerzania tej wiedzy. Zapytano o czytanie wiadomości o tym, co się dzieje w danym mieście, ocenę znajomości historii oraz przestrzeni danego miasta, umiejętności opowiedzenia o najważniejszych zabytkach danego miasta, żywienia przekonania posiadania wiedzy o tym, gdy dzieje się coś ciekawego w mieście, zamiłowania do oglądania filmów lub zdjęć o mieście oraz dyspozycji do odkrywania nowych miejsc.

Następne dwa moduły dotyczyły **charakterystyki miast** oraz **ludzi w nich żyjących**. Charakterystyki zostały dokonane za pomocą bloków przeciwstawnych cech (np. czyste-brudne, zielone-zabetonowane, nowoczesne-zacofane – w odniesieniu do miasta, oraz np. przyjaźni-wrodzy, otwarci-zamknięci, uczciwi-nieuczciwi – w odniesieniu do osób).

Refleksji ankietowanych poddano także to, **dla kogo** (jakich kategorii osób) dane **miasto jest dobrym miejscem do życia** (z wyróżnieniem kategorii: dzieci, młodzieży, rodzin z dziećmi, emerytów, osób z niepełnosprawnościami, studentów, osób przedsiębiorczych, osób z wyższym wykształceniem, osób z wykształceniem technicznym, obcokrajowców). Ponadto poproszono o wyrażenie opinii, czy dla ankietowanych dane miejsce jest dobre do życia. Kolejne zagadnienia odnosiły się do **oceny warunków życia** w miastach oraz **oceny zachodzących zmian** w tym zakresie.

Kolejny moduł wpisywał się w **komponent afektywny**. Poruszono w nim m.in. zagadnienia dotyczące odczuwania **więzi** z danym miastem oraz stosunku emocjonalnego do miasta (np. miłości, dumy czy wstydu).

W ramach przyjętej koncepcji badania zakres **komponentu behawioralnego** określono nieco szerzej, tj. objęto nim nie tylko dyspozycje do zachowań wobec przedmiotu postawy ze strony osób ankietowanych, ale także to, jakie zachowania (działania) wobec przedmiotu postawy powinny być podejmowane przez inne podmioty, np. przez władze miasta. Mając to na uwadze, za element komponentu behawioralnego uznano identyfikację **potrzeb inwestycyjnych**. W takim ujęciu za dyspozycję do zachowań można uznać również opinie na temat zasadności poszerzania granic miasta. Jeden z głównych elementów komponentu behawioralnego służącego do zbadania zachowań oraz dyspozycji do zachowań było zapytanie ankietowanych o kwestie planów związanych z zamieszkiwaniem w danym mieście.

Za korespondującą z planami zamieszkiwania w danym mieście można uznać prośbę skierowaną do ankietowanych o wskazanie **czynników zachęcających** oraz **zniechęcających do zamieszkiwania**. Jak już wspomniano, zagadnienie to można uznać za wpisujące się we wszystkie trzy wyróżnione komponenty badania.

Inny element badania wpisujący się w komponent behawioralny stanowiła prośba skierowana do ankietowanych o wcielenie się w rolę prezydenta miasta w kontekście podjęcia **decyzji** na wybrane tematy wpisujące się w zakres **polityki zarządzania miastem**. Mając na uwadze, że dyspozycje do podejmowania określonych decyzji w pewnym stopniu są przejawem posiadanego światopoglądu, to zagadnienie to można uznać zarazem za wpisujące się w komponent poznawczy, a kwestię opowiedzenia się za lub przeciw określonemu rozwiązaniu można uznać za wpisujące się w komponent afektywny.

Za bardzo istotne zagadnienie w kontekście jakości życia w mieście, można uznać kwestię możliwości skorzystania w tzw. szerszym środowisku miejskim, czyli w praktyce zazwyczaj w obrębie osiedla z określonej infrastruktury miejskiej oraz różnego rodzaju usług. Ze względu na swoje duże znaczenie dla kompleksowego zbadania jakości życia w mieście zagadnienie to zostało włączone do zakresu badania niezależnie od

przyjętej koncepcji postaw, chociaż w pewnym stopniu można uznać je za wpisujące się w komponent behawioralny oraz poznawczy z tego względu, że możliwość, a zarazem świadomość możliwości zaspokojenia określonych potrzeb w niewielkiej odległości od miejsca zamieszkania bardzo istotnie rzutuje na codzienne zachowania mieszkańców i użytkowników.

Sposób dotarcia do respondentów oraz charakterystyka zrealizowanej próby badawczej

Jak już wspomniano we wstępie zakresem badań ankietowych CAWI przeprowadzonych w 2023 r. objęto trzy kategorie osób: rodziców/opiekunów uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów związanych z sześcioma miastami Polski Wschodniej: Białą Podlaską, Białymstokiem, Krosnem, Lublinem, Rzeszowem oraz Suwałkami. Słabą stroną ograniczenia zakresu badania do tych trzech kategorii osób jest brak możliwości zapewnienia reprezentatywności uzyskanych wyników w odniesieniu do całego przekroju społecznego. Z drugiej jednak strony pozwoliło to na uzyskanie bardziej szczegółowych, dokładnych wyników w odniesieniu do osób o kluczowym znaczeniu dla obecnego i przyszłego rozwoju miast ze względu na bycie obecnie lub w niedalekiej przyszłości w wieku produkcyjnym.

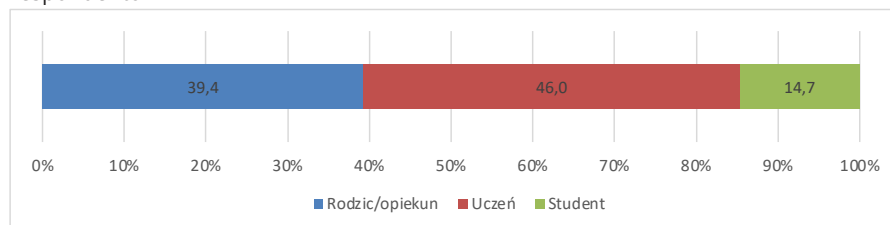
Innym czynnikiem ograniczającym możliwość zapewnienia reprezentatywności uzyskanych wyników był przyjęty sposób dotarcia do respondentów za pośrednictwem systemów komunikacji elektronicznej szkół oraz uczelni. Chociaż co do zasady można założyć, że w ramach badania zastosowano dobór zupełny, zapewniając dystrybucję ankiety do wszystkich osób stanowiących populację rodziców/opiekunów uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów z miast objętych zakresem badania, to w praktyce rzeczywiste dotarcie ankiety do potencjalnych respondentów było uzależnione od stopnia zaangażowania w dystrybucję ankiety ze strony dyrekcji, administracji oraz grona pedagogicznego szkół i uczelni. Mimo opracowania i wdrożenia wystandaryzowanych procedur w tym zakresie kwestia

rzeczywistego dotarcia do potencjalnych respondentów była do pewnego stopnia poza kontrolą zespołu badawczego. Inny czynnik negatywnie wpływający na reprezentatywność uzyskanych wyników stanowi to, że nie wszystkie osoby zaliczane do populacji w równym stopniu korzystają z elektronicznych systemów komunikacji. Uwaga ta ma przede wszystkim zastosowanie do kategorii rodziców/opiekunów. Zróżnicowania w zakresie korzystania z elektronicznych systemów komunikacji ze szkołami występują ze względu na płeć (kwestia ta została poddana analizie w dalszej części rozdziału), a także ze względu na poziom kształcenia (specyfika kontaktów ze szkołami przez rodziców/opiekunów uczniów szkół ponadpodstawowych jest nieco inna w porównaniu do rodziców/opiekunów uczniów szkół podstawowych).

Mimo wskazanych ograniczeń w zapewnieniu reprezentatywności zrealizowanej próby badawczej zebrany materiał empiryczny w postaci ponad 11 tys. wypełnionych ankiet jest na tyle bogaty, że uzyskane wyniki można uznać za interesujące zarówno pod względem poznawczym, jak i praktycznym na potrzeby kształtowania polityki rozwoju miasta w szczególności ze względu na możliwość dokonywania wielowymiarowych porównań.

Poniżej dokonano charakterystyki zrealizowanej próby badawczej ze względu na wybrane zmienne społeczno-demograficzne. Najliczniejszą grupę ankietowanych osób stanowili uczniowie szkół ponadpodstawowych – 46,0% zrealizowanej próby badawczej (5 240 respondentów), rodzice/opiekunowie uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych stanowili 39,4% (4 485 respondentów), studenci zaś 14,7% (1 672 respondentów).

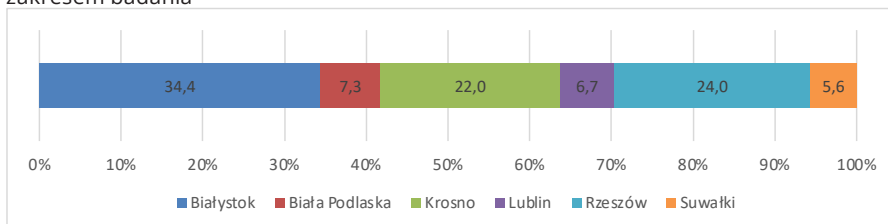
Wykres 1. Struktura zrealizowanej próby badawczej w podziale na kategorie respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Liczba respondentów z poszczególnych miast była zróżnicowana. Najwięcej ankietowanych było z Białegostoku (3 924 respondentów). Nieco mniejszą liczbę stanowili respondenci z Rzeszowa (2 736 osób) oraz Krosna (2 503 osoby). W przypadku trzech pozostałych miast liczba respondentów nie przekroczyła tysiąca osób w każdym z miast – Biała Podlaska (835 respondentów), Lublin (758 respondentów) oraz Suwałki (641 respondentów). Zauważalne jest, że liczba wypełnionych ankiet jest wyraźnie zróżnicowana ze względu na wielkość miasta, co można zaobserwować w szczególności ze względu na różnicę liczby zebranych ankiet w Białymstoku i Rzeszowie w porównaniu do Białej Podlaskiej i Suwałk. Zauważalna jest jednak także bardzo ważna rola zaangażowania poszczególnych samorządów i szkół w proces dystrybucji ankiet, o czym świadczy to, że w relatywnie niewielkim ze względu na liczbę mieszkańców Krośnie zebrano znacznie większą liczbę wypełnionych ankiet w porównaniu do kilkukrotnie większego Lublina, gdzie przedstawiciele samorządu odmówiły współpracy przy realizacji projektu badawczego.

Wykres 2. Struktura zrealizowanej próby badawczej w podziale na miasta objęte zakresem badania

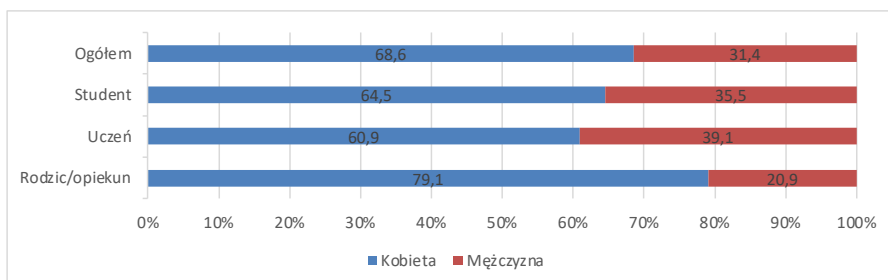

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

W badanej zbiorowości dominowały kobiety, które stanowiły 68,6% badanych. Odsetek mężczyzn wyniósł 31,4%. Największa dysproporcja ze względu na płeć wystąpiła w subpopulacji rodziców/opiekunów, w której kobiety stanowiły blisko osiemdziesiąt procent badanych (79,1%). Najmniejszy poziom zróżnicowania badanych ze względu na płeć wystąpił w subpopulacji uczniów, w której kobiety stanowiły 60,9% ogółu badanych uczniów, mężczyźni zaś 39,1%. Nadreprezentacja kobiet wśród rodziców/opiekunów uczniów nie jest zaskoczeniem, gdyż to głównie matki koncentrują się na

śledzeniu wyników edukacyjnych swoich dzieci i to one głównie odpowiadają za komunikację ze szkołą za pomocą dziennika elektronicznego.

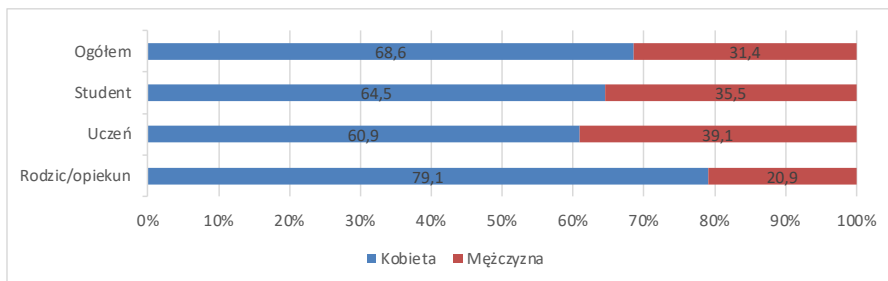
Wykres 3. Struktura zrealizowanej próby badawczej w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Ze względu na przyjęty sposób dotarcia do respondentów zakresem badania mogli zostać objęci nie tylko mieszkańcy poszczególnych miast, ale także ich użytkownicy, czyli np. studenci czy uczniowie kształcący się w danym mieście, ale mieszkającym poza nim, a także rodzice/opiekunowie uczniów. W strukturze zrealizowanej próby badawczej na poziomie ogólnym wyraźną większość stanowiły osoby mieszkające w poszczególnych miastach objętych zakresem badania, ale wśród ankietowanych uczniów szkół ponadpodstawowych stanowiły one nieco mniej niż połowę.

Zauważalne jest wyraźne zróżnicowanie proporcji osób mieszkających w danym mieście pomiędzy kategorią rodziców/opiekunów a kategorią uczniów. Zróżnicowanie to może być spowodowane przede wszystkim tym, że wśród rodziców/opiekunów znalazły się także osoby posiadające dzieci uczące się w szkołach podstawowych, do których w znacznie mniejszym stopniu w porównaniu do szkół ponadpodstawowych uczęszczają osoby spoza miast objętych zakresem badania.

Wykres 4. Struktura zrealizowanej próby badawczej w podziale na miejsce zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Wiedza o mieście

Jeden z elementów badania stanowił krótki (składający się z siedmiu pytań) test wiedzy o mieście. W odniesieniu do każdego miasta zastosowano taki sam zestaw pytań testowych o różnym poziomie trudności. Zadane pytania dotyczyły: (1) wieku, w którym po raz pierwszy danemu miastu nadano prawa miejskie, (2) znajomości herbu miasta, (3) hasła promocyjnego, (4) liczby mieszkańców, (5) wielkości budżetu miasta, (6) imienia i nazwiska prezydenta miasta oraz (7) imienia i nazwiska przewodniczącego rady miasta. Mimo zastosowania takiego samego zestawu pytań odpowiedzi na nie w odniesieniu do poszczególnych miast można uznać za bardziej lub mniej jednoznaczne. Oznacza to, że zróżnicowania uzyskanych wyników mogą wynikać nie tylko z większej lub mniejszej wiedzy o danym mieście posiadanej przez ankietowanych, ale także z tego, że wskazanie poprawnej odpowiedzi w danym przypadku może być nieco bardziej problematyczne. Kwestię tę omówiono nieco szerzej podczas prezentacji wyników uzyskanych w odpowiedzi na poszczególne pytania testowe.

Nadanie praw miejskich

Nadanie praw miejskich można uznać za podstawowy akt konstytuujący miasto, posiadający duże znaczenie symboliczne. Obchody rocznicy

nadania praw miejskich zyskują niejednokrotnie status najważniejszego lokalnego święta mającego za zadanie wzmacniać więź mieszkańców z miastem. Mając to na uwadze, informację na temat tego, kiedy nadano prawa miejskie, można uznać za bardzo istotny element wiedzy o mieście. Wiele polskich miast uzyskało prawa miejskie jeszcze w czasach średniowiecznych, z których nie zachowały się oryginalne dokumenty. Powoduje to, że ustalenie konkretnej daty nadania praw miejskich bywa bardzo trudne lub staje się wręcz niemożliwe, a wnioskowanie na temat tego, kiedy konkretnie dane miasto uzyskało prawa miejskie, jest prowadzone w sposób pośredni na podstawie dokumentów, z których wynika, że w danym czasie dana miejscowość musiała już posiadać prawa miejskie. Brak możliwości jednoznacznego określenia daty nadania praw miejskich przekłada się zarazem na trudności w komunikowaniu wiedzy na ten temat. Należy mieć zatem na uwadze, że wyniki testu mogą wskazywać nie tylko na posiadanie określonego poziomu wiedzy na ten temat wśród osób ankietowanych, ale również na skuteczność w upowszechnianiu tej wiedzy. Opisane powyżej trudności w tym większym jednak stopniu podnoszą zasadność zbadania wśród wybranych kategorii mieszkańców i użytkowników wiedzy na temat tego, kiedy zostały nadane prawa miejskie.

Spośród miast objętych zakresem badania trzy miasta uzyskały prawa miejskie w XIV w. Najwcześniej prawa miejskie otrzymał **Lublin**. Co prawda stawiane są przypuszczenia, że prawa miejskie mogły zostać nadane temu miastu już ok. 1257 r. za czasów panowania Bolesława Wstydlivego, jednak nie zachował się akt lokacyjny, który by to potwierdzał. Potwierdzenie nadania praw miejskich nastąpiło 15 sierpnia 1317 r. za czasów panowania Władysława Łokietka³. Data ta została uznana w ramach niniejszego projektu badawczego jako podstawa do ustalenia prawidłowej odpowiedzi w teście wiedzy. W celu uniknięcia ewentualnych wątpliwości, które mogłyby się nasuwać respondentom, wśród możliwych do wyboru odpowiedzi nie uwzględniono XIII w.

³ Źródło: https://lublin.eu/lublin/o-miescie/historia-miasta/#id_1 [data odsłony: 2024-04-07]

Kilkadziesiąt lat później (w 1354 r.) prawa miejskie uzyskał **Rzeszów**⁴ jako dobra prywatne nadane Janowi Pakosławicowi przez króla Kazimierza Wielkiego⁵.

Za czasów panowania Kazimierza Wielkiego prawa miejskie otrzymało także Krosno. Jako datę nadania praw miejskich przyjmuje się rok 1367, z którego pochodzi dokument Kazimierza Wielkiego dotyczący sprzedaży wójtostwa krośnieńskiego⁶.

Pozostałe trzy miasta objęte zakresem badania uzyskały prawa miejskie znacznie później. Ustalenie precyzyjnej daty, kiedy **Biała Podlaska** uzyskała prawa miejskie, przysparza bardzo dużych trudności. Jako najbardziej prawdopodobny rok nadania praw miejskich przyjmowany jest 1525 r., z którego pochodzi dokument podpisany przez Jerzego Janowicza Illnicza, przy czym nie jest to źródło znane bezpośrednio, lecz wskazwane w akcie fundacyjnym kościoła św. Anny z 1596 r.⁷ Bazując na tych informacjach, w teście wiedzy za prawidłową odpowiedź dotyczącą nadania praw miejskich Białej Podlaskiej uznano XVI wiek.

W XVII w. prawa miejskie uzyskał **Białystok**. Zostały one nadane w 1692 r. przez króla Jana III Sobieskiego⁸.

Najmłodszym miastem spośród objętych zakresem badania są **Suwałki**. Dokument erygujący miasto został ogłoszony 3 grudnia 1715 r. przez przeora wigierskiego klasztoru kamedułów Ildefonsa⁹.

W celu uzyskania jak najbardziej zbliżonego poziomu trudności zadania pytania odniesieniu do poszczególnych miast zastosowano ten sam zestaw odpowiedzi: XIV w., XVI w., XVII w. oraz XVIII w.

Na poziomie ogólnym najwyższy odsetek poprawnych odpowiedzi na poziomie niemal 59% uzyskano wśród respondentów z Białej Podlaskiej.

⁴ Źródło: <https://www.erzeszow.pl/pl/516-historia/7329-prawa-miejskie.html#tresc> [data odsłony: 2024-04-07]

⁵ Źródło: <https://www.erzeszow.pl/pl/516-historia/7329-prawa-miejskie.html#tresc> [data odsłony: 2024-04-07]

⁶ Źródło: <https://www.krosno.pl/dla-mieszkancow/o-miescie/> [data odsłony: 2024-04-07]

⁷ Źródło: <https://www.krosno.pl/dla-mieszkancow/o-miescie/> [data odsłony: 2024-04-07]

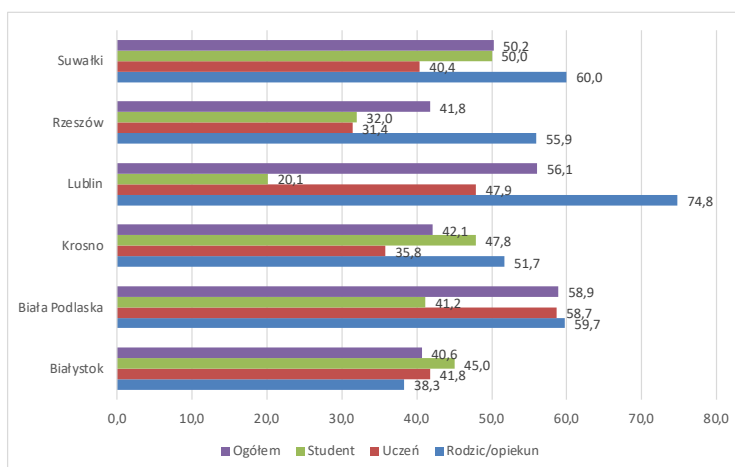
⁸ Źródło: https://www.bialystok.pl/pl/dla_mieszkancow/promocja_miasta/insygnia-bialelegostoku.html [data odsłony: 2024-04-05]

⁹ Źródło: <https://um.suwalki.pl/o-miescie,60/historia-suwalk,2568> [data odsłony: 2024-04-05]

Niższy o niemal 3 punkty procentowe odsetek poprawnych odpowiedzi wystąpił w odniesieniu do respondentów z Lublina. Prawidłowa odpowiedź dotycząca nadania praw miejskich została wskazana przez połowę respondentów z Suwałk. W odniesieniu do Krosna, Rzeszowa oraz Białegostoku odsetek poprawnych odpowiedzi był bardzo zbliżony. Poprawne odpowiedzi w odniesieniu do tych miast wskazało nieco ponad 2/5 ankietowanych.

W podziale na kategorie respondentów w pięciu spośród sześciu miast objętych zakresem badania najwyższy odsetek poprawnych odpowiedzi wystąpił w odniesieniu do rodziców/opiekunów. Jedynie w przypadku Białegostoku zaobserwowano odwrotną sytuację, gdzie w odniesieniu do rodziców/opiekunów wystąpił najniższy odsetek poprawnych odpowiedzi. Różnice w proporcjach poprawnych odpowiedzi zachodzące pomiędzy wynikami odnoszącymi się do uczniów oraz studentów dla poszczególnych miast nie układają się w sposób jednoznaczny. W odniesieniu do Rzeszowa, Krosna i Suwałk większy udział poprawnych odpowiedzi wystąpił wśród studentów, a w odniesieniu do Białej Podlaskiej i Lublina – wśród uczniów. Należy jednak podkreślić, że w niektórych przypadkach różnice nie są duże i mogą wynikać z niewielkich liczebności próby na poziomie poszczególnych kategorii.

Wykres 5. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie o wiek, w którym dane miasto odniesienia uzyskało prawa miejskie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Rozpoznawalność herbu miasta

Za bardzo istotny element wiedzy o mieście kształtujący zarazem więź mieszkańców i użytkowników z miastem można uznać herb miasta. Pod pewnymi względami herb miasta pełni podobną funkcję, jaką pełni logo przedsiębiorstwa, przyczyniając się do wzmacniania marki miasta, jego identyfikacji wizualnej oraz rozpoznawalności. W tym kontekście bardzo istotne znaczenie ma również to, że herby zazwyczaj są bardzo silnie powiązane z historią poszczególnych miast, a ich forma graficzna kształtowała się przez dziesiątki, a nawet setki lat. Chociaż wiele miast posiada opracowane odrębne logotypy stosowane w celach promocyjnych, to herb stanowi podstawowe narzędzie komunikacji wizualnej miasta, stąd za zasadne można uznać postawienie hipotezy, że rozpoznawanie go nie powinno przysparzać trudności osobom związanym z danym miastem.

Herb **Białej Podlaskiej** przedstawia postać Michała Archanioła stojącego na smoku, trzymającego w prawej ręce miecz, a w lewej ręce wagę. Przypuszcza się, że umieszczenie w herbie postaci Michała Archanioła stanowi nawiązanie do patrona właściciela Białej Podlaskiej Michała Krzysztofa Radziwiłła¹⁰.

Obraz 1. Herb Białej Podlaskiej

Źródło: https://um.bialapodlaska.pl/ps/pliki/dok/herb_biala_podlaska.png [data odsłony: 2024-04-07]

¹⁰ Źródło: <https://um.bialapodlaska.pl/ps/19> [data odsłony: 2024-04-08]

Tarcza herbu **Białegostoku** jest podzielona na dwie części. Część górna przedstawia srebrnego orła w koronie na czerwonym tle, a w części dolnej została przedstawiona Pogoń Litewska na złotym tle¹¹.

Obraz 2. Herb Białegostoku

Źródło: <http://www.info.bialystok.pl/symbole/obowiazujace/obiekt.php> [data odsłony: 2024-04-08]

Zgodnie z opisem przedstawionym przez władze miasta herb **Krosna** „przedstawia pół złotego (żółtego) lwa oraz pół srebrnego (białego) orła, zwróconych do siebie tyłem, umieszczonych w czerwonym polu. Oba pół-zwierzęta mają wspólną złotą koronę”¹². Herb ten stanowi nawiązanie do herbu rodowego Kazimierza Wielkiego, który w XIV w. nadał Krosnu prawa miejskie oraz jest związany z łączyczo-kujawską linią rodu Piastów¹³.

¹¹ Źródło: <https://um.bialapodlaska.pl/ps/19> [data odsłony: 2024-04-08]

¹² Źródło: <http://www.info.bialystok.pl/symbole/obowiazujace/obiekt.php> [data odsłony: 2024-04-08]

¹³ *Ibidem*.

Obraz 3. Herb Krosna

Źródło: <https://www.krosno.pl/dla-mieszkanow/o-miescie/hejnal-i-symbole-miasta> [data odsłony: 2024-04-08]

Zgodnie z §1 uchwały nr 465/XXI/2004 Rady Miasta Lublin z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie ustanowienia herbu, flagi Miasta Lublin, flagi urzędowej Miasta Lublin i hejnału Miasta Lublin herbem Miasta **Lublin** „jest umieszczony w czerwonym polu zwrócony w prawo srebrny kozioł ze złotymi karbowanymi rogami i złotymi kopytami wspinający się z zielonej murawy na zielony krzak winny”¹⁴.

Obraz 4. Herb Lublina

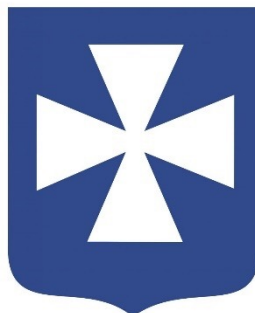
Źródło: <https://lublin.eu/lublin/marketing-miasta/herb-miasta/> [data odsłony: 2024-04-08]

Zgodnie z uchwałą Rady Miasta Rzeszowa nr IV/18/90 z 30 sierpnia 1990 r. herbem **Rzeszowa** jest srebrny krzyż kawalerski na niebieskim polu¹⁵.

¹⁴ Źródło: https://bip.lublin.eu/gfx/bip/userfiles/_public/import/rada-miasta-lublin-vii-kaden/sesje-rm-lublin/uchwaly-rm-lublin/iv-kadencja-rady-miasta-lubli/sesja-nr-xxi-z-dnia-2004-07-0/uchwala-nr-465xxi2004-rady-mia/22354_urm_465_xxi_2004.pdf [data odsłony: 2024-04-08]

¹⁵ Źródło: <https://www.erzeszow.pl/516-historia/7322-herb-rzeszowa.html> [data odsłony: 2024-04-08]

Obraz 5. Herb Rzeszowa

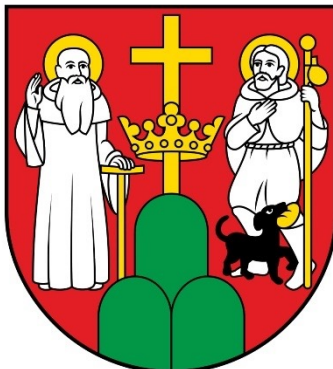

Źródło: <https://www.erzeszow.pl/516-historia/7322-herb-rzeszowa.html> [data odsłony: 2024-04-08]

Symbolika herbu **Suwałk** nawiązuje do patronów miasta Świętego Romualda oraz Świętego Rocha. Zgodnie z opisem przedstawionym na stronie internetowej miasta herb Suwałk przedstawia: „w polu czerwonym na trójwzgórzu zielonym typu włoskiego krzyż łąciński złoty, z nałożoną na dolne ramię koroną, z prawej strony herbowej postać św. Romualda stojącego na wprost, z nimbem złotym, z brodą srebrną, w kukulli, z prawicą unoszoną w geście błogosławieństwa, lewicą wspieraną na lasce. Z lewej strony herbowej postać św. Rocha kroczącego w prawo, z nimbem złotym, z brodą i włosami srebrnymi, w tunice do kolan, przewiązanej sznurem, z pelerynką i kapturem, trzymającego prawicę na piersi, zaś lewicę wspierającego na długiej lasce podróżnej z tykwą, u jego stóp pies czarny kroczący w lewo, trzymający w pysku chleb”¹⁶.

¹⁶ Źródło: <https://um.suwalki.pl/symbole-miasta,4226/herb,2585635> [data odsłony: 2024-04-08]

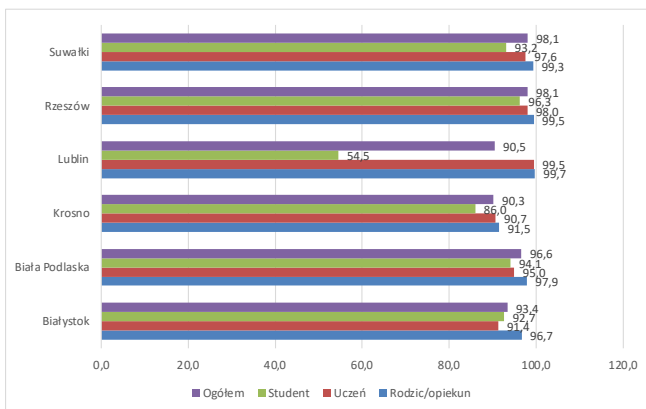
Obraz 6. Herb Suwałk

Źródło: <https://um.suwalki.pl/symbole-miasta,4226/herb,2585635> [data odsłony: 2024-04-08]

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają potwierdzić sformułowane przypuszczenie. W odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania rozpoznawalność herbu przekroczyła 90%. Jedynie w grupie ankietowanych studentów lubelskich uczelni wystąpiła znacznie niższa rozpoznawalność herbu miasta wynosząca zaledwie 55%.

Wykres 6. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie o znajomość herbu miasta (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Znajomość hasła promocyjnego

Podobną rolę jak herb czy logo odgrywa hasło promocyjne, przy czym w przypadku hasła promocyjnego nośnikiem treści nie jest przekaz wizualny, lecz jest nim przekaz werbalny. Zadaniem hasła promocyjnego jest w sposób zwięzły wywoływanie pozytywnych skojarzeń z danym miastem poprzez wskazywanie jakiegoś istotnego waloru danego miasta stanowiącego czynnik przyciągający dla mieszkańców, turystów, inwestorów lub innych użytkowników. By hasło promocyjne spełniało taką funkcję, musi cechować się odpowiednią rozpoznawalnością, przy czym za zasadne można uznać przypuszczenie, że zapewnienie wysokiej rozpoznawalności hasła promocyjnego jest nieco trudniejsze w porównaniu do rozpoznawalności herbu czy loga ze względu na to, że jego nośnikiem jest przekaz werbalny, ale także ze względu na to, że stosowanie haseł promocyjnych ma zdecydowanie krótszą tradycję w porównaniu do stosowania herbów.

W odniesieniu do każdego z miast objętych zakresem badania stosowane są hasła promocyjne, przy czym niekiedy na etapie projektowania narzędzia badawczego już sam etap identyfikacji tych haseł przysparzał nieco trudności, co z kolei może przekładać się na poziom rozpoznawalności wśród mieszkańców i użytkowników.

Bez stosowania podziału na kategorie respondentów bardzo wysoką rozpoznawalnością przekraczającą 90% cechowały się cztery hasła: „miasto inspiracji” w odniesieniu do Lublina (98%), „miasto szkła” w odniesieniu do Krosna (96%), „pogodne” w odniesieniu do Suwałk (96%) oraz „stolica innowacji” w odniesieniu do Rzeszowa (95%). Znacznie niższą rozpoznawalnością cechują się hasła promujące Białą Podlaską oraz Białystok. Zaledwie 30% ankietowanych osób poprawnie wskazało hasło „otwarta brama Europy” jako kojarzone z Białą Podlaską. Trudno jednoznacznie wskazać przyczyny tak niskiej rozpoznawalności tego hasła. Być może wynika to z relatywnie krótkiego czasu stosowania tego hasła, ponieważ zostało ono wdrożone w 2015 r. Wyjaśnienie przyczyn bardzo niskiej rozpoznawalności hasła promującego Białystok wydaje się natomiast znacznie łatwiejsze. Przez 11 lat, tj. od 2009 do 2022 r. miasto promowało się hasłem „wschodzący Białystok”. W celu wzmocnienia efektu promocyjnego przekaz skon-

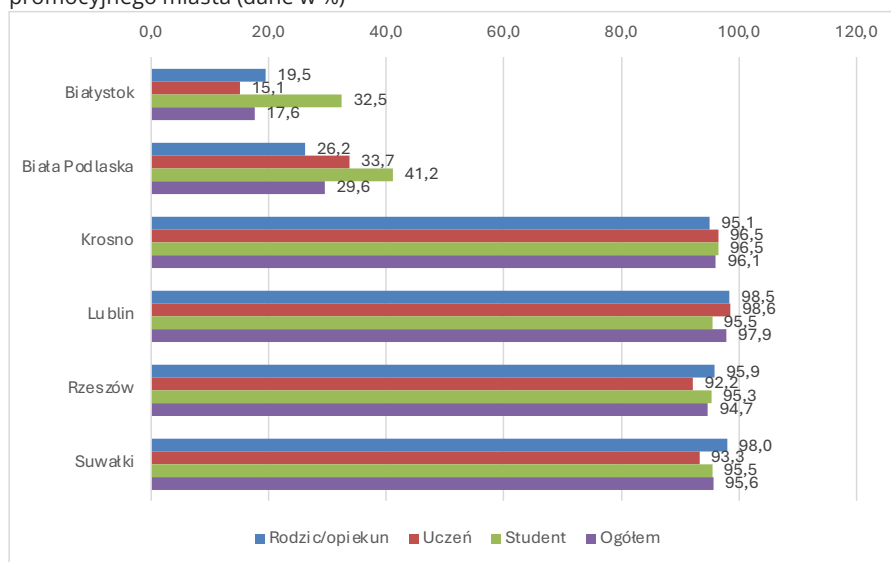
centrowano się nie tylko na przekazie werbalnym, lecz opracowano logo Białegostoku zawierające to hasło. Podjęto także szeroko zakrojone działania promocyjne. Hasło to m.in. znalazło się w nazwie Superligi Tenisa Stołowego¹⁷. W 2020 r. władze miasta podjęły jednak decyzję o rezygnacji z dalszego stosowania tego hasła, uznając, że postulat sformułowany w tym hasle, ukazujący, że Białystok jest miastem „wschodzącym”, czyli rozwijającym się został już osiągnięty. Postawiono zarazem na prostotę przekazu, rezygnując z wprowadzenia w zamian innego hasła promocyjnego i koncentrując się na promowaniu samej nazwy miasta¹⁸. Można zatem uznać, że od czasu rezygnacji z tego hasła Białystok nie posiada innego szeroko komunikowanego hasła promocyjnego. Z drugiej jednak strony na etapie konsultacji narzędzia badawczego od przedstawicieli Urzędu Miasta otrzymano informację, że obecnie stosowanym hasłem jest „odkryj Białystok”. Hasło to jednak nie jest intensywnie rozpowszechniane, co skutkuje bardzo niską jego rozpoznawalnością. Zostało ono poprawnie wskazane za ledwie przez niespełna 18% respondentów z Białegostoku.

W podziale na wyróżnione kategorie respondentów można stwierdzić, że występujące zróżnicowania nie układają się jednowymiarowo, a występujące różnice są zazwyczaj niewielkie.

¹⁷ Źródło: <https://www.wirtualnemedial.pl/arttykul/wschodzacy-bialystok-w-nazwie-superligi-tenisa-stolowego> [dostęp: 2024-04-08]

¹⁸ Źródło: <https://www.portalsamorzadowy.pl/komunikacja-spoleczna/bialystok-zmienia-logo-promocyjne-juz-nie-bedzie-wschodzacy,217014.html> [dostęp: 2024-04-08]

Wykres 7. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie o znajomość hasła promocyjnego miasta (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

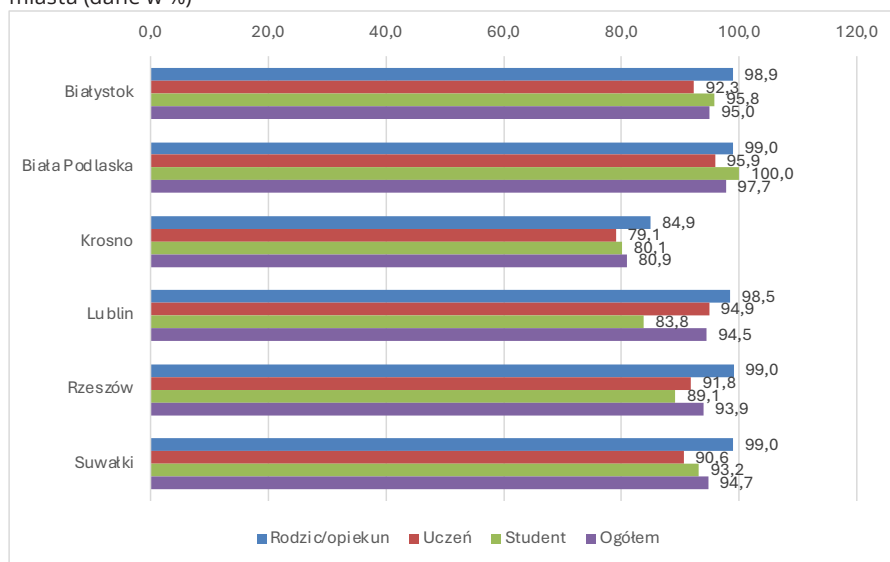
Rozpoznawalność prezydenta miasta

Osoba prezydenta miasta odgrywa kluczową rolę w procesie kształtowania i wdrażania polityki rozwoju miasta, ale także w kontekście codziennego zarządzania miastem. Odpowiedzialność tę dodatkowo wzmacnia i koncentruje wyłanianie prezydenta miasta w drodze wyborów bezpośrednich. To powoduje zarazem, że wizerunek prezydenta staje się w pewnym stopniu spleciony z wizerunkiem miasta, a miasto jest w pewnym stopniu kojarzone z osobą nim zarządzającą. Dlatego za zasadne można uznać, że rozpoznawalność prezydenta miasta stanowi zarazem element wiedzy o mieście i może stanowić jeden ze wskaźników zainteresowania miastem. Dodatkowym elementem wzmacniającym wspomniane splecenie wizerunku miasta z rozpoznawalnością prezydenta jest wieloletnie pełnienie tej funkcji. Spośród prezydentów miast objętych zakresem badania aż czterech sprawuje swój urząd od co najmniej kilkunastu lat. Piotr Przytock

funkcję prezydenta Krosna piastuje nieprzerwanie od 2002 r. O jedną kadencję mniej, tj. od 2006 r. Białymstokiem zarządza Tadeusz Truskolaski. Krzysztof Żuk jest prezydentem Lublina od 2010 r. Od tego samego czasu Suwałkami zarządza Czesław Renkiewicz. Krótszy staż w pełnieniu funkcji prezydenta posiadają jedynie prezydent Białej Podlaskiej (od 2018 r.) oraz Konrad Fijołek, który objął urząd prezydenta Rzeszowa w 2021 r. w wyniku przedterminowych wyborów spowodowanych rezygnacją poprzedniego wieloletniego prezydenta – Tadeusza Ferency. Za zasadne można zatem uznać sformułowanie przypuszczenia, że wieloletnie pełnienie funkcji prezydenta powinno skutkować dużą rozpoznawalnością wśród respondentów z poszczególnych miast. Mimo krótkiego okresu rządzenia miastem zasadne było także sformułowanie przypuszczenia, że wysoką rozpoznawalność powinien posiadać Konrad Fijołek, ponieważ wybory przeprowadzone w trybie przedterminowym przyciągnęły uwagę nie tylko mediów lokalnych, ale także ogólnopolskich. Innym czynnikiem zwiększającym rozpoznawalność prezydenta Rzeszowa mógł być wybuch wojny w Ukrainie, w wyniku czego Rzeszów stał się jednym z centrów działań związanych ze świadczeniem pomocy dla uchodźców.

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają potwierdzić te przypuszczenia. Prezydenci miast objętych zakresem badania posiadają bardzo wysoką rozpoznawalność wśród respondentów na poziomie przekraczającym 90%. Pod tym względem nieco zaskakujący wydaje się niższy (ale w dalszym ciągu wysoki) wynik uzyskany w odniesieniu do prezydenta Krosna Piotra Przytockiego kształtujący się na poziomie 81% o zbliżonym poziomie rozpoznawalności wśród każdej z wyróżnionych kategorii respondentów. W podziale na kategorie ankietowanych zauważalne jest występowanie nieco wyższej rozpoznawalności prezydentów miast wśród rodziców/opiekunów uczniów, co można wyjaśniać nieco niższym zainteresowaniem sprawami lokalnej polityki przez ludzi młodych.

Wykres 8. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie o znajomość prezydenta miasta (dane w %)

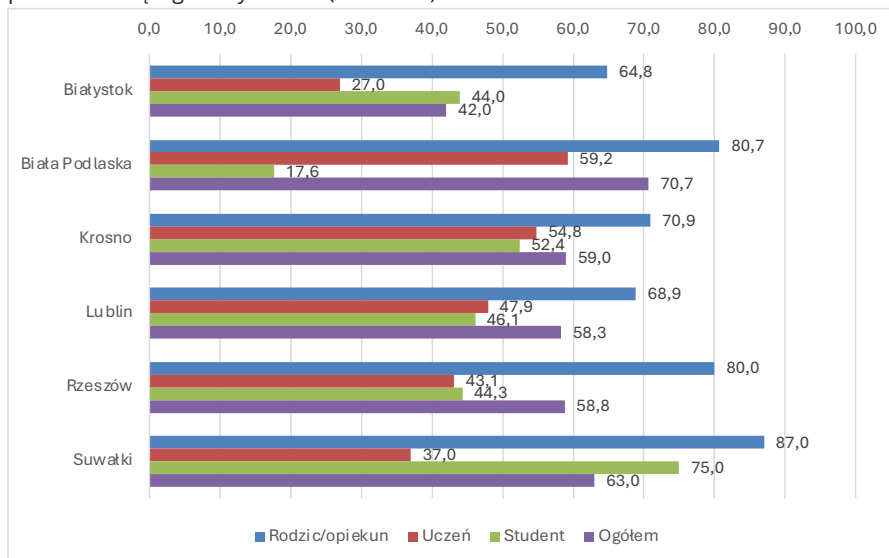
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Rozpoznawalność przewodniczącego rady miasta

Chociaż rada miasta jako organ uchwałodawczy odgrywa bardzo ważną rolę w procesie kształtowania polityki rozwoju, to trudno spodziewać się porównywalnej rozpoznawalności radnych w tym nawet przewodniczącego rady miasta do rozpoznawalności prezydenta. Potwierdzenie tego przypuszczenia stanowią wyniki przeprowadzonych badań ankietowych. Rozpoznawalność przewodniczących rady w odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania jest znacznie niższa w porównaniu do rozpoznawalności prezydentów i na poziomie ogólnym mieści się w przedziale od 42% dla Białegostoku (Łukasz Prokorym) po 71% dla Białej Podlaskiej (Bogusław Broniewicz). Poziom rozpoznawalności przewodniczących rady miasta Lublina (Jarosław Pakuła), Rzeszowa (Andrzej Dec), Krosna (Zbigniew Kubit) oraz Suwałk (Zdzisław Przełomec) okazała się bardzo zbliżona i mieściła się w przedziale od 58% do 63%. Wśród rodzi-

ców/opiekunów zaobserwowano wyraźnie wyższy poziom rozpoznawalności przewodniczących rady w porównaniu do pozostałych wyróżnionych kategorii ankietowych, co w jeszcze większym stopniu można uznać za potwierdzenie występowania mniejszego zainteresowania polityką lokalną wśród młodych osób.

Wykres 9. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie o znajomość przewodniczącego rady miasta (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

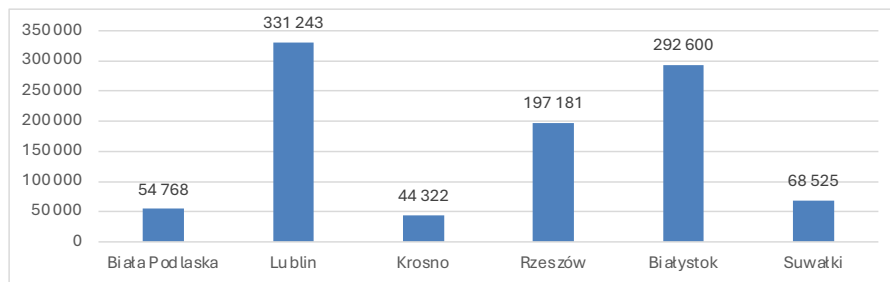
Liczba mieszkańców

Jedno z pytań zadanych ankietowanym w ramach testu wiedzy o mieście dotyczyło liczby mieszkańców. Respondenci mieli możliwość dokonania wyboru prawidłowej odpowiedzi spośród kilku opcji określonych w formie przedziałów: (1) do 50 tys. mieszkańców, (2) powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców, (3) powyżej 100 tys. do 200 tys. mieszkańców, (4) powyżej 200 tys. do 500 tys. mieszkańców.

Pytanie to z jednej strony może wydawać się łatwo jako dotyczące jednej z podstawowych informacji o mieście. Z drugiej jednak strony może

jednak przysparzać trudności, w szczególności w odniesieniu do miast o liczbie mieszkańców zbliżonej do granicy pomiędzy przedziałami. Przykładowo według danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2022 r. liczba mieszkańców Rzeszowa wynosiła 197 tys. osób, a liczba mieszkańców Białej Podlaskiej wynosiła 54% tys. osób.

Wykres 10. Liczba mieszkańców miast objętych zakresem badania

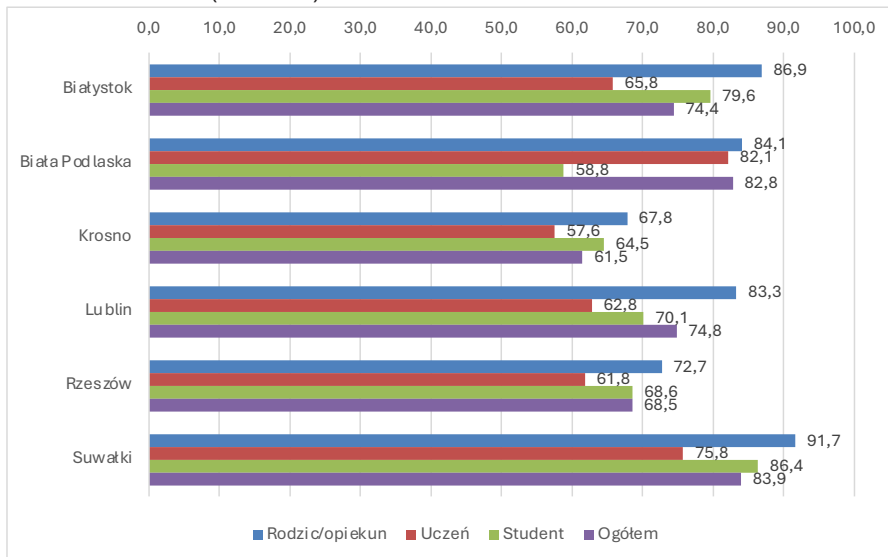

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pewną trudność w tym zakresie stanowi w praktyce także brak możliwości precyzyjnego określenia rzeczywistej liczby mieszkańców. Przykładowo trudno uznać za precyzyjne dane dotyczące liczby mieszkańców publikowane przez Główny Urząd Statystyczny bazujące na danych meldunkowych. Z drugiej strony brak jest innego źródła pozwalającego na dostarczenie w sposób nie budzący wątpliwości bardziej precyzyjnych danych w tym zakresie. Mając powyższe na uwadze, dane Głównego Urzędu Statystycznego posłużyły do określenia prawidłowych odpowiedzi.

Uzyskane wyniki przeprowadzonego badania ankietowego zdają się potwierdzać przypuszczenia wystąpienia największych trudności we wskazaniu prawidłowych odpowiedzi w odniesieniu do tych miast, których liczba ludności jest zbliżona do granicy określonych przedziałów, ponieważ najniższy odsetek poprawnych odpowiedzi wystąpił w odniesieniu do Rzeszowa oraz Krosna. Podobnie jak w odniesieniu do części innych pytań stanowiących element testu wiedzy o mieście w podziale na wyróżnione kategorie ankietowanych najwyższy odsetek poprawnych odpowiedzi wystąpił wśród rodziców/opiekunów, przy czym w przypadku niektórych miast występujące różnice można uznać za niewielkie.

Wykres 11. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie dotyczące wskazania liczby mieszkańców miast (dane w %)

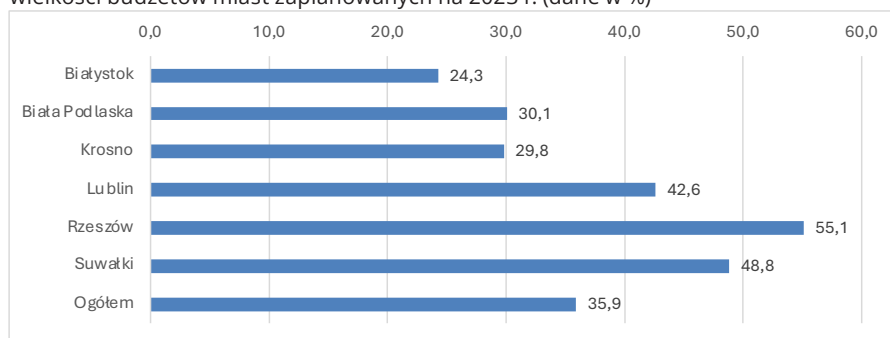
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Wielkość budżetu miasta

Najtrudniejsze pytanie składające się na test wiedzy o mieście dotyczyło wysokości środków zaplanowanych w ramach budżetu miasta na rok 2023 r. Za zasadne można uznać przypuszczenie, że posiadanie wiedzy na ten temat świadczy o wysokim poziomie zainteresowania sprawami miasta. Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych można było zatem spodziewać się wystąpienia relatywnie niskiego odsetka udzielonych poprawnych odpowiedzi.

Przeprowadzone badania ankietowe w pełni potwierdziły te przypuszczenia. W odniesieniu do poszczególnych miast odsetek poprawnych odpowiedzi w tym zakresie mieścił się w przedziale od zaledwie 24% w przypadku Białegostoku po 55% w przypadku Rzeszowa.

Wykres 12. Odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytanie dotyczące wskazania wielkości budżetów miast zaplanowanych na 2023 r. (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Pytania składające się na test wiedzy o mieście cechowały się zróżnicowanym stopniem trudności. Zdecydowanie najwyższe odsetki prawidłowych odpowiedzi udzielonych przez respondentów badania ankietowego wystąpiły w odniesieniu do rozpoznawalności herbu miasta oraz prezydenta miasta. Ponad 90% ogółu ankietowanych udzieliło poprawnych odpowiedzi w tym zakresie. Nieco niższy, ale w dalszym ciągu relatywnie wysoki odsetek (od 62% do nawet 84%) poprawnie udzielonych odpowiedzi wystąpił w odniesieniu do wskazania liczby mieszkańców miast, przy czym należy przyznać, że wskazanie odpowiedzi na ten temat mogło przysparzać trudności w szczególności respondentom z Krosna oraz Rzeszowa ze względu na relatywnie bliską wartość liczby mieszkańców według danych pochodzących ze statystyki publicznej do przyjętych granic przedziałów możliwych do udzielenia odpowiedzi. Największe różnice w poziomie udzielonych odpowiedzi w podziale na miasta objęte zakresem badania wystąpiły w odniesieniu do rozpoznawalności haseł promujących poszczególne miasta. W przypadku Rzeszowa, Lublina, Krosna oraz Suwałk rozpoznawalność hasła promocyjnego przekraczała 90%, a przypadku Białej Podlaskiej nie przekraczała 30%. Z kolei w przypadku Białegostoku nie sięgnęła nawet 20%, co można uznać za konsekwencję rezygnacji z wcześniej promowanego hasła „Wschodzący Białystok” i zastąpienia go słabo promowanym hasłem „Odkryj Białystok”. Zgodnie z przypuszczeniami respondentom nieco więcej trudności przysporzyły pytania o imię i nazwisko

przewodniczącego rady oraz wysokość budżetu miasta na 2023 r. Można zarazem przyjąć, że posiadanie wiedzy na ten temat świadczy o zainteresowaniu sprawami miasta, ponieważ są to zagadnienia nieco rzadziej pojawiające się w przestrzeni medialnej i społecznej. Pewnym zaskoczeniem może wydawać się relatywnie niewielki odsetek poprawnych odpowiedzi w odniesieniu do wskazania stulecia, w którym dane miasto uzyskało prawa miejskie, ponieważ jest to dość istotne zagadnienie o charakterze miastotwórczym, a z tego względu mogące przyczyniać się do wzmacniania poczucia więzi z miastem poprzez zakorzenienie miasta w kontekście historycznym. Z drugiej jednak strony w odniesieniu do niektórych miast nawet historycy mają trudności z precyzyjnym wskazaniem daty nadania praw miejskich.

W odniesieniu do większości pytań zauważalne jest występowanie wyższego poziomu wiedzy wśród ankietowanych rodziców/opiekunów względem uczniów i studentów. Może to wynikać z mniejszego zainteresowania sprawami lokalnymi ze strony osób młodych. Jest to także zbieżne z wnioskami pochodzącymi z wnioskami z innych badań przeprowadzonych wśród ludzi młodych wskazujących nieprzywiązywanie zbyt dużej wagi do poruszania tematyki dotyczącej społeczności lokalnych w szkolnych programach kształcenia (zob. Malicki, Piróg 2016: 175).

Uzyskane wyniki skłaniają także do sformułowania wniosku, że zawarte w kwestionariuszu pytania testowe posłużyły nie tylko do zbadania poziomu wiedzy o mieście posiadanej przez ankietowanych, ale pozwalają także do pewnego stopnia określić skuteczność podejmowanych przez władze miasta działań z zakresu kreowania wizerunku miasta oraz rozpo-wszeczniiania określonych informacji wśród mieszkańców i użytkowników.

Za dobrą praktykę w zakresie kształtowania wizerunku miasta można uznać konsekwentne oraz szerokie posługiwanie się hasłem promocyjnym. Hasła te niekiedy stają się okazją do formułowania zarzutów wobec władz miasta braku prowadzenia skutecznej wystarczająco polityki rozwoju. Przykładowo rzeszowskie hasło „stolica innowacji” staje się niekiedy okazją do formułowania zarzutów, że władze miasta w niewystarczającym stopniu wspierają innowacyjność. Z kolei przekonanie, że hasło „wschodzący Białystok” może wywoływać skojarzenia, iż Białystok jest dopiero miastem rozwijającym się, a nie już rozwiniętym, stanowiło podstawę do

podjęcia decyzji w 2020 r. o rezygnacji z tego hasła i zastąpieniem go hasłem „odkryj Białystok”, które jednak nie jest intensywnie upowszechniane. Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają stwierdzić, że poza wspomnianym Białymstokiem oraz Białą Podlaską hasła promocyjne pozostałych miast objętych zakresem badania są dobrze rozpoznawalne.

Mimo że władze Białegostoku, podejmując decyzję o rezygnacji z hasła „wschodzący Białystok”, argumentowały to występującymi trendami, zgodnie z którymi w działaniach wizerunkowych miast odchodzi się od stosowania haseł promocyjnych¹⁹, warto rozważyć podjęcie działań na rzecz upowszechnienia hasła „odkryj Białystok” lub podjęcie prac nad opracowaniem zupełnie nowego hasła ze względu na słabą rozpoznawalność hasła „odkryj Białystok”. W celu zapewnienia kontynuacji, a zarazem spójności prowadzonej polityki wizerunkowej, w sytuacji podjęcia decyzji o opracowaniu nowego hasła promocyjnego warto rozważyć nawiązanie semantyczne do stosowanego w poprzednio szeroko rozpowszechnionym hasle skojarzenia ze wschodem.

Również w odniesieniu do Białej Podlaskiej warto podjąć bardziej intensywne prace nad szerszym i konsekwentnym stosowaniem hasła promocyjnego „otwarta brama Europy” w celu wzmocnienia jego rozpoznawalności lub podjęcia prac nad opracowaniem i wdrożeniem nowego hasła promocyjnego.

W zakresie podejmowania działań mających na celu wzmacnianie zainteresowanie historią miasta, a także wzmacnianie więzi z miastem za dobrą praktykę można uznać organizowanie świąt lokalnych nawiązujących do rocznicy nadania praw miejskich.

¹⁹ Źródło: <https://poranny.pl/rada-miasta-bialystok-radni-zmienili-logo-miasta-nie-jestesmy-juz-wschodzacy-m-bialymstokiem-ale-tylko-bialymstokiem/ar/c1-15202408> [2024-04-08]

Samocena wiedzy o mieście oraz zainteresowanie miastem

Komponent poznawczy postaw obejmuje nie tylko wiedzę o przedmiocie postawy, ale także przekonania na temat tego przedmiotu w tym samoocenę posiadanej wiedzy oraz dążenie do jej pogłębiania. Dlatego takie zagadnienia również stanowiły jeden z elementów przeprowadzonych badań ankietowych.

Zagadnienie to zostało zbadane za pomocą bloku 7 stwierdzeń z możliwością udzielenia odpowiedzi opracowanych z wykorzystaniem skali typu Likerta. Zastosowano następujące stwierdzenia:

- Codziennie staram się czytać wiadomości o tym, co się dzieje w [nazwa miasta];
- Dobrze znam historię [nazwa miasta];
- Dobrze znam przestrzeń [nazwa miasta];
- Potrafił(a)bym opowiedzieć turyście o najważniejszych zabytkach [nazwa miasta];
- Zawsze wiem, gdy dzieje się coś ciekawego w [nazwa miasta];
- Lubię oglądać zdjęcia lub filmy o [nazwa miasta];
- Lubię odkrywać nowe miejsca w [nazwa miasta].

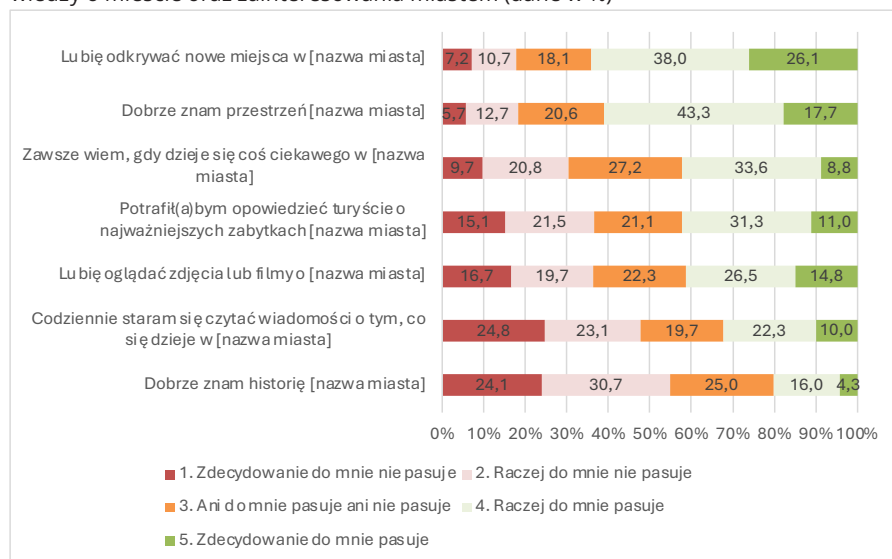
Zadaniem respondentów było odniesienie się do każdego ze stwierdzeń poprzez dokonanie wyboru spośród odpowiedzi: (1) zdecydowanie do mnie nie pasuje, (2) raczej do mnie nie pasuje, (3) ani do mnie pasuje, ani do mnie nie pasuje, (4) raczej do mnie pasuje, (5) zdecydowanie do mnie pasuje.

Słabą stroną samooceny posiadanej wiedzy jest jej subiektywność. W porównaniu do testu wiedzy nie ma możliwości weryfikacji poprawności udzielonych odpowiedzi. Z drugiej jednak strony atutem samooceny posiadanej wiedzy względem testu jest uniezależnienie udzielonej odpowiedzi od stopnia trudności zadanego pytania, a także niezależnie od stopnia rozpowszechnienia i dostępności określonej informacji.

Na poziomie ogólnym dwie najczęściej akceptowane odpowiedzi związane są z aspektem przestrzennym. Niemal 2/3 ankietowanych (64%) zgodziło się ze stwierdzeniem, że lubi odkrywać nowe miejsca w mieście

swojego odniesienia. Nieco mniej (61%) stwierdziło, że dobrze zna przestrzeń miasta. Za ledwie co piątą ankietowaną osobą pozytywnie oceniła swoją znajomość historii miasta, przy czym zdecydowanie pozytywny pogląd na ten temat wyraziło za ledwie 4% ogółu ankietowanych. Niespełna 1/3 ogółu ankietowanych zadeklarowała, że codziennie stara się czytać wiadomości o tym, co się dzieje w mieście.

Wykres 13. Rozkład odpowiedzi w odniesieniu do stwierdzeń dotyczących samooceny wiedzy o mieście oraz zainteresowania miastem (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

W podziale na miasta objęte zakresem badania co prawda wystąpiły istotne statystycznie różnicowania w akceptacji poszczególnych stwierdzeń, jednak siła związku mierzona za pomocą współczynnika kontyngencji była niewielka i nie przekroczyła wartości 0,147. Można zatem stwierdzić, że zasadniczo poziom samooceny wiedzy o mieście oraz zainteresowania miastem nie jest znacznie różnicowany w podziale na miasta objęte zakresem badania, chociaż w różnicę w poziomie akceptacji dwóch stwierdzeń przekraczają ponad 20 punktów procentowych. Podczas gdy niespełna co trzeci (32%) respondent z Krosna zgodził się ze stwierdzeniem, że lubi oglądać zdjęcia lub filmy o swoim mieście, to w przypadku Lubli-

na stwierdzenie to było akceptowane przez ponad połowę ankietowanych (53%). Jeszcze większe zróżnicowanie również pomiędzy respondentami z Krosna i Lublina wystąpiło w odniesieniu do stwierdzenia dotyczącego przekonania o umiejętności opowiedzenia turyście o najważniejszych za-
bytkach miasta. W przypadku Krosna ze stwierdzeniem tym zgodziło się 33% ankietowanych, a w przypadku Lublina – 56%.

Wyraźniejsze natomiast zróżnicowania wystąpiły w podziale na wyróżn-
nione kategorie respondentów. W odniesieniu do wszystkich wyróżnionych
stwierdzeń najwyższy poziom akceptacji wystąpił wśród ankietowanych
rodziców/opiekunów. Największe zróżnicowanie wystąpiło w odniesieniu
do stwierdzenia „lubię oglądać zdjęcia lub filmy o [Białej Podlaskiej, Bia-
łymstoku, Krośnie, Lublinie, Rzeszowie, Suwałkach]”. Ponad 3/5 ankie-
towanych rodziców/opiekunów zgodziło się z tym stwierdzeniem (61%),
podczas gdy wśród uczniów z tym stwierdzeniem zgodziła się zaledwie
nieco ponad 1/4 ankietowanych osób (27%). Występujące zróżnicowanie
w tym zakresie można wyjaśnić zapewne wiekiem ankietowanych i więk-
szą skłonnością do odświeżania wspomnień, których utrwalenie stanowią
archiwalne fotografie lub filmy. Innym stwierdzeniem wyraźnie różnicu-
jącym uzyskane odpowiedzi okazało się deklarowanie codziennego czy-
tania wiadomości o tym, co się dzieje w danym mieście. Grupie rodziców/
opiekunów zgodziło się z tym stwierdzeniem 48% ankietowanych, pod-
czas gdy w grupie uczniów była to wartość niższa o niespełna 27 punktów
procentowych i wyniosła 21%.

Uzyskane wyniki ukazują zbieżność samooceny dokonywanej przez
respondentów z uzyskanymi zróżnicowaniami w zakresie udzielania po-
prawnych odpowiedzi w ramach testu wiedzy o mieście i wpisują się w ob-
serwowane zjawisko niższego zainteresowania sprawami lokalnymi wśród
osób młodych w porównaniu do pokolenia ich rodziców.

Charakterystyka miast

Innym sposobem poznania przekonań osób ankietowanych o mieście
było zastosowanie bloku par przeciwstawnych określeń dotyczących cech

miasta. Pozwoliło to na dokonanie charakterystyki miast, ich postrzeganego wizerunku z perspektywy osób ankietowanych. Istotnym elementem wyróżniającym zastosowane rozwiązanie jest uchwycenie przekonań stanowiących zarazem dokonanie ocen na temat przedmiotu postawy. To powoduje, że dokonanie charakterystyki miast wpisuje się nie tylko w komponent poznawczy, ale także w pewnym stopniu pozwala na uchwycenie zagadnień wpisujących się w komponent afektywny. Blok obejmował następujące pary cech dotyczących miasta:

- czyste – brudne,
- zielone – zabetonowane,
- nowoczesne – zacofane,
- bogate – biedne,
- zakorkowane – łatwo przejezdne,
- dbające o środowisko – niedbające o środowisko,
- światowe – prowincjonalne,
- radosne – smutne,
- w którym dużo się dzieje – w którym nic się nie dzieje,
- bezpieczne – niebezpieczne,
- ciche – hałaśliwe,
- małe – duże,
- kolorowe – szare,
- przyjazne – wrogie.

Poniżej zaprezentowano i omówiono w odniesieniu do poszczególnych miast i cechy wskazywane przez ponad połowę respondentów zaliczanych do wyróżnionych kategorii.

W odniesieniu do **Białej Podlaskiej** ankietowani najczęściej wskazywali, że jest to miasto małe oraz przyjazne (po 56% wskazań), a także bezpieczne (54%), zielone (53%), czyste (52%) oraz dbające o środowisko (50%).

Rysunek 1. Cechy Białej Podlaskiej (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów uczniów szkół ponadpodstawowych najczęściej wskazywane były te same cechy jak na poziomie ogólnym jedynie z drobnymi różnicami pod względem natężenia. Poza tym większość ankietowanych rodziców/opiekunów Białą Podlaską określała jako cichą.

Rysunek 2. Cechy Białej Podlaskiej z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=477].

Wśród odpowiedzi najczęściej wskazywanych przez ankietowane osoby studiujące w porównaniu do poziomu ogólnego nie pojawia się kategoria „czysta”. Wyłaniają się natomiast kategorie „kolorowa” oraz „zakorkowana”. Podkreślenia jednak wymaga, że uzyskane wyniki należy brać z bardzo dużą ostrożnością ze względu na niewielką liczbę ankiet wypełnionych przez osoby studiujące.

Rysunek 3. Cechy Białej Podlaskiej z perspektywy ankietowanych osób studiujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=17].

Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych tylko jedna cecha miasta została wskazana przez większość ankietowanych, 52% określiło Białą Podlaską jako **małą**.

W odniesieniu do **Białegostoku** cztery cechy zostały wskazane przez większość ankietowanych. Największa część respondentów (61%) uznała, że Białystok jest zielony. W dalszej kolejności wskazano, że jest to miasto czyste (57%), przyjazne (56%) oraz dbające o środowisko (53%).

Rysunek 4. Cechy Białegostoku (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

Nieco większa jednomyślność w dokonywaniu charakterystyki Białegostoku wystąpiła wśród ankietowanych **rodziców/opiekunów**. Aż dziewięć cech wskazała większość respondentów, przy czym przekonanie, że Białystok jest czysty zostało wskazane przez 74%, a 73% wskazało, że jest to miasto przyjazne. Nieco mniejsza część ankietowanych rodziców uznała, że Białystok jest zielony (70%), bezpieczny (67%), dbający o środowisko (65%), kolorowy (60%), cichy (58%), radosny (57%) oraz nowoczesny (51%).

Rysunek 5. Cechy Białegostoku z perspektywy ankietyowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1476].

Zdaniem większości ankietyowanych **osób studiujących** Białystok jest czysty (74%), zielony (68%), kolorowy (66%), bezpieczny (63%), dbający o środowisko (62%), przyjazny (61%) oraz cichy (52%).

Rysunek 6. Cechy Białegostoku z perspektywy ankietyowanych osób studiujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=191].

Wśród **uczniów** tylko jedna cecha została wskazana przez większość ankietowanych. Zdaniem 55% z nich Białystok jest **zielony**.

Na tle pozostałych miast objętych zakresem badania wyraźnie wyróżniają się respondenci z Krosna. Tylko wśród **rodziców/opiekunów** odnotowano przypadki cech miasta wskazywanych przez większość ankietowanych, przy czym były to zaledwie dwie cechy. Zdaniem 54% respondentów Krosno jest przyjazne, a 53% uważa, że jest bezpieczne.

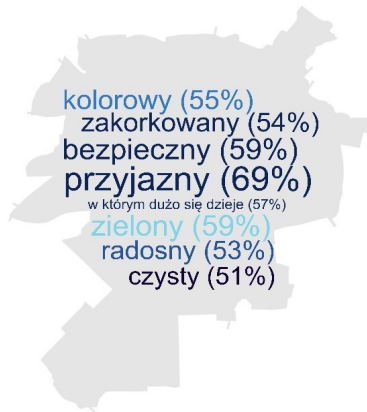
Rysunek 7. Cechy Krosna z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=708].

Respondenci z Lublina najczęściej wskazywali, że jest to miasto przyjazne (69%). Ponadto większość ankietowanych uznała, że Lublin jest zielony (59%), bezpieczny (59%), w którym dużo się dzieje (57%), kolorowy (55%), zakorkowany (54%), radosny (53%) oraz czysty (51%).

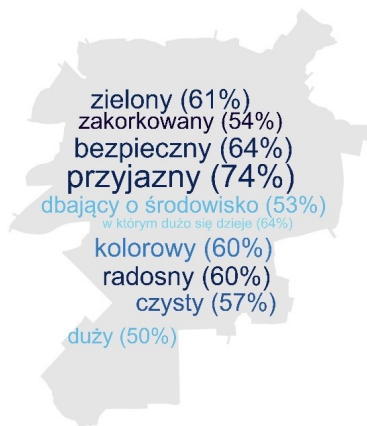
Rysunek 8. Cechy Lublina (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Wśród ankietowanych **rodziców/opiekunów** podobnie jak na poziomie ogólnym najczęściej wskazywano, że Lublin jest miastem przyjaznym (74%). Wśród tej kategorii ankietowanych wyłaniają się takie same cechy jak w na poziomie ogólnym. Ponadto 53% określiło Lublin jako dbający o środowisko, a 50% uznało, że jest to miasto duże.

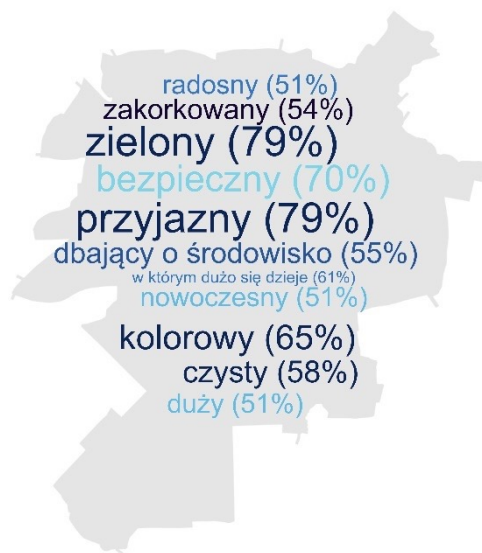
Rysunek 9. Cechy Lublina z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=389].

Większość ankietowanych osób studiujących wskazywała podobne cechy jak na poziomie ogólnym. Zauważalne jest, że aż 10 cech spośród 14 par ujętych w kwestionariuszu zostało wskazanych przez ponad połowę ankietowanych, o może wynikać z relatywnie niewielkiej liczebności uzyskanej wśród tej kategorii respondentów. Ankietowane osoby studiujące najczęściej wskazywały, że Lublin jest przyjazny oraz zielony (po 79% wskazań). Wśród trzech najczęściej wskazywanych cech podobnie jak na poziomie ogólnym i w przypadku rodziców znalazło się wskazanie, że Lublin jest miastem bezpiecznym (70%).

Rysunek 10. Cechy Lublina z perspektywy ankietowanych osób studiujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=154].

Podobnie jak w przypadku innych miast objętych zakresem badania najmniejszą jednomyślnością w formułowaniu jednoznacznych opinii wykazali się **uczniowie**. Większość ankietowanych osób zaliczanych do tej kategorii wskazała jedynie na dwie cechy, przy czym 53% uznało, że Lublin jest **przyjazny**, a 52%, że jest **zakorkowany**.

Przekonanie o zakorkowaniu miasta najmocniej wyłania się wśród respondentów z **Rzeszowa**. Była to najczęściej wskazywana cecha w odniesieniu do tego miasta (72%). Zdaniem ankietowanych Rzeszów jest także przyjazny (70%), czysty (69%), bezpieczny (65%), nowoczesny (60%), dbający o środowisko (57%), kolorowy (57%), zielony (53%) oraz radosny (53%).

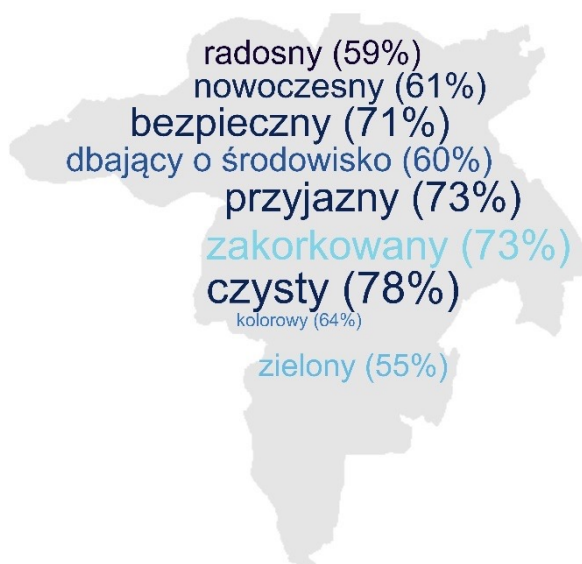
Rysunek 11. Cechy Rzeszowa (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Te same cechy jak na poziomie ogólnym wystąpiły również w odniesieniu do ankietowanych **rodziców/opiekunów** jedynie z pewnymi różnicami w proporcjach udzielanych odpowiedzi. Respondenci zaliczani do tej kategorii najczęściej wyrażali przekonanie, że Rzeszów jest czysty (78%), a w dalszej kolejności, że jest przyjazny (73%), zakorkowany (73%), bezpieczny (71%), kolorowy (64%), nowoczesny (61%), dbający o środowisko (60%), radosny (59%) oraz zielony (55%).

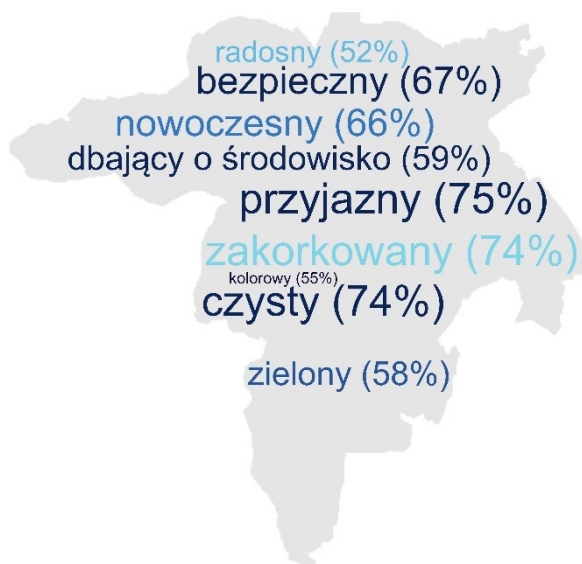
Rysunek 12. Cechy Rzeszowa z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1135].

Z odpowiedzi udzielonych przez rzeszowskich studentów na pierwszy plan wyłaniają się trzy cechy. Najczęściej uznawano, że Rzeszów jest bezpieczny (75%) oraz czysty (74%) i zakorkowany (74%). W dalszej kolejności większość ankietowanych zaliczanych do tej kategorii postrzega stolicę województwa podkarpackiego jako bezpieczną (67%), nowoczesną (66%), dbającą o środowisko (59%), zieloną (58%), kolorową (55%) oraz radosną (52%).

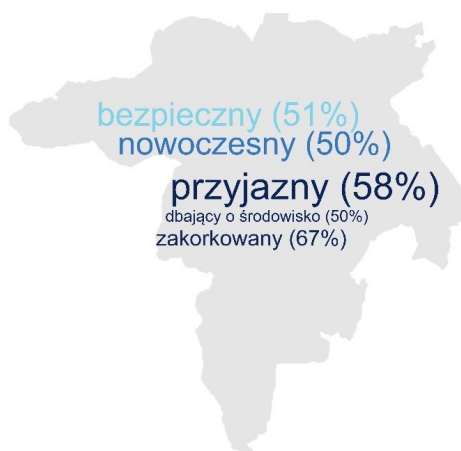
Rysunek 13. Cechy Rzeszowa z perspektywy ankietowanych osób studiujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=894].

Podobnie jak w odniesieniu do innych miast nieco mniej jednoznaczni w dokonywaniu charakterystyki miasta byli **uczniowie**, przy czym można stwierdzić, że rzeszowscy uczniowie, którzy wzięli udział w badaniu, wyróżniają się na tle ankietowanych z innych miast objętych zakresem badania ze względu na wskazanie przez większość aż pięciu cech. Podobnie jak na poziomie ogólnym uczniowie najczęściej wskazywali, że Rzeszów jest zakorkowany (67%). Pozostałe określenia wskazywane przez większość ankietowanych rzeszowskich uczniów wyrażały przekonanie, że Rzeszów jest przyjazny (58%), bezpieczny (51%), nowoczesny (50%) oraz dbający o środowisko (50%).

Rysunek 14. Cechy Rzeszowa z perspektywy ankieterowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=707].

W odniesieniu do **Suwałk** większość ankieterowanych wyraziła pogląd, że jest to miasto przyjazne (57%), czyste (55%), zielone (55%), bezpieczne (54%), ciche (52%) oraz dbające o środowisko (52%).

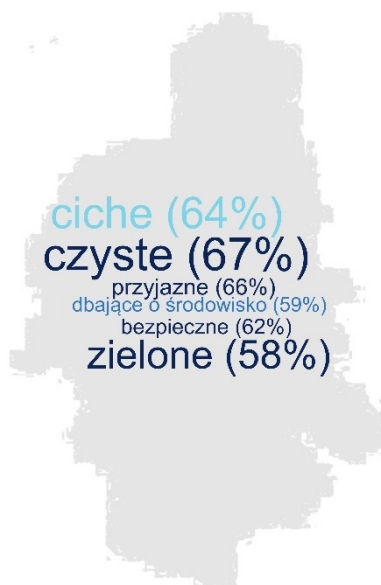
Rysunek 15. Cechy Suwałk (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Paleta odpowiedzi najczęściej wskazywanych przez **rodziców/opiekunów** jest podobna jak na poziomie ogólnym, przy czym zauważalna jest większa jednomyślność. Wśród tej kategorii ankietowanych najczęściej wskazywano, że Suwałki są czyste (67%), przyjazne (66%), ciche (64%), bezpieczne (62%), dbające o środowisko (59%) oraz zielone (58%).

Rysunek 16. Cechy Suwałk z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=300].

Osoby studiujące najczęściej uważały Suwałki za miasto przyjazne (61%), czyste (55%) oraz kolorowe, bezpieczne i dbające o środowisko (po 52%). Zaznaczenia jednak wymaga, że ze względu na niewielką liczbę wypełnionych ankiet uzyskane wyniki należy traktować z bardzo dużą ostrożnością.

Rysunek 17. Cechy Suwałk z perspektywy ankietowanych osób studiujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=44].

Tylko jedna cecha została wskazana przez większość ankietowanych **uczniów**. Przez 52% respondentów Suwałki zostały określone jako zielone.

Podsumowując, można stwierdzić, że chociaż punktem odniesienia dla ankietowanych były poszczególne miasta objęte zakresem badania, to zauważalne są elementy wspólne dla dokonanych ocen. Pomijając Krosno, w odniesieniu do którego żadna cecha nie została wskazana przez większość ankietowanych, zauważalne jest, że w przypadku wszystkich pozostałych miast objętych zakresem badania większość ankietowanych uznawała, że są to miasta **czyste**, **przyjazne** oraz **zielone**. Ponadto w odniesieniu do czterech miast wskazywano, że są one bezpieczne oraz dbające o środowisko. Zauważalne jest zarazem, że respondenci opisywali miasta swojego odniesienia przede wszystkim za pomocą określeń kojarzących się pozytywnie. Jediną cechą kojarzącą się negatywnie wskazywaną przez większość respondentów w odniesieniu do dwóch stolic województw, tj. Rzeszowa oraz Lublina było uznanie, że są to miasta zakorkowane. Oczywiście nie można

wykluczyć, że dokonane przez respondentów oceny zostały dokonane na podstawie stanu faktycznego występującego w poszczególnych miastach, zasadne jednak wydaje się również przypuszczenie, że w pewnym stopniu dokonywane przez respondentów oceny są zależne od przejawianych postaw, co mogłoby stanowić dodatkowe potwierdzenie istotności prowadzenia badania postaw wobec miasta jako kluczowego zagadnienia wpisującego się w problematykę jakości życia w mieście.

Charakterystyka mieszkańców i użytkowników

Miasto to nie tylko przestrzeń i infrastruktura, ale przede wszystkim użytkownicy tworzący strukturę społeczną, dlatego w podobny sposób jak w przypadku opisanej powyżej charakterystyki miast respondentów przeprowadzonych badań ankietowych poproszono o dokonanie charakterystyki ludzi w miastach objętych zakresem badania. W celu zbadania tego zagadnienia respondentom zadano pytanie: „jacy są Pana/Pani zdaniem przeważnie ludzie w [nazwa miasta]?” z zastosowaniem bloku 22 par przeciwstawnych określić:

- przyjaźni – wrody,
- otwarci – zamknięci,
- uczciwi – nieuczciwi,
- pomagający innym – myślący tylko o sobie,
- cieszący się z sukcesów innych osób – zazdrośni,
- nowocześni – zacofani,
- aktywni – bierni,
- dbający o środowisko – niedbający o środowisko,
- oszczędni – rozrzutni,
- pracowici – leniwi,
- bogaci – biedni,
- skąpi – hojni/szczodrzy,
- kulturalni – niewychowani,
- światowi – prowincjonalni,
- ufni – nieufni,

- zadbani – niechlujni,
- pewni siebie – niepewni,
- odpowiedzialni – nieodpowiedzialni,
- odważni – lękliwi,
- towarzyscy – nieśmiali,
- radośni – smutni,
- zadowoleni z życia – narzekający.

Oczywistym jest, że w każdym mieście są osoby o różnych cechach. Zauważenia także wymaga, że prośba o dokonanie charakterystyki poprzez wybór z dwóch przeciwstawnych cech stanowi pewne uproszczenie i zawężenie. Innymi słowy, z perspektywy części respondentów dokonywanie charakterystyki za pomocą wyboru spośród dwóch przeciwstawnych cech z określonego zakresu mogło być postrzegane jako nietrafne. Z tego względu za zrozumiałe można uznać wśród respondentów pewnych trudności w wyrażeniu jednoznacznej opinii. Świadczy o tym relatywnie duży udział odpowiedzi neutralnych oraz niewielka liczba cech wskazywanych przez większość ankietowanych zaliczanych do danej kategorii. Mając to na uwadze, przedstawione poniżej analizy najczęściej wskazywanych cech należy traktować jedynie pogładowo. Zasadniczym walorem tego typu danych jest możliwość ich agregacji oraz analizy występujących różnicowań ze względu na wybrane zmienne. Analiza taka wymaga przedstawienia w ramach odrębnego opracowania. Poniżej omówiono najczęściej wskazywane cechy mieszkańców i użytkowników w miastach objętych zakresem badania z perspektywy respondentów.

W przypadku **Białej Podlaskiej** jedynie wśród osób studiujących wystąpiły cechy wskazywane przez większość ankietowanych. Wskazywano, że ludzie w Białej Podlaskiej są aktywni, towarzyscy, przyjaźni, otwarci, pracownicy oraz pewni siebie. Uzyskane wyniki należy interpretować jednak z bardzo dużą ostrożnością ze względu na zebranie zaledwie 17 ankiet wypełnionych przez ankietowane osoby zaliczone do tej kategorii.

Tylko jedna cecha ludzi w **Białymstoku** została wskazana przez większość ankietowanych. Zdaniem 54% respondentów ludzie w Białymstoku są **towarzyscy**. Znacznie więcej kategorii zostało wskazanych przez większość ankietowanych **rodziców/opiekunów**. Ich zdaniem ludzie w Białymstoku są przyjaźni (63%), towarzyscy (61%), pomagający innym (60%), pracow-

ci (59%), zadbani (57%), aktywni (54%), dbający o środowisko (53%), kulturalni (53%) oraz otwarci (52%).

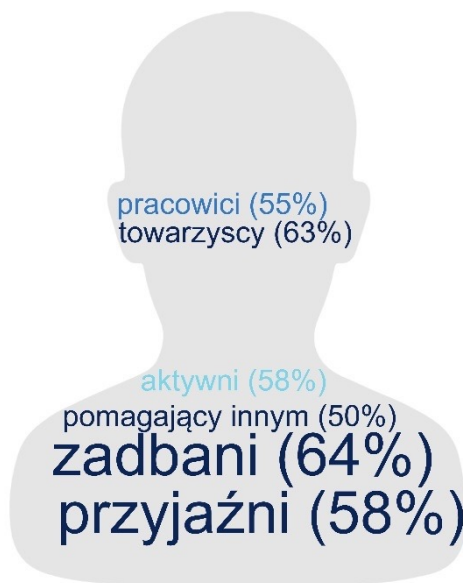
Rysunek 18. Cechy ludzi w Białymstoku z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1476].

Większość ankietowanych spośród białostockich **studentów** jest zdania, że ludzie w Białymstoku są zadbani (64%), towarzyscy (63%), przyjaźni (58%), aktywni (58%) pracownicy (55%) oraz pomagający innym (50%). Należy jednak zauważyć, że wpływ na uzyskane rozkłady mogła mieć relatywnie nieduża liczba zebranych ankiet wypełnionych przez respondentów zaliczanych do tej kategorii.

Rysunek 19. Cechy ludzi w Białymstoku z perspektywy ankietowanych osób studiujących

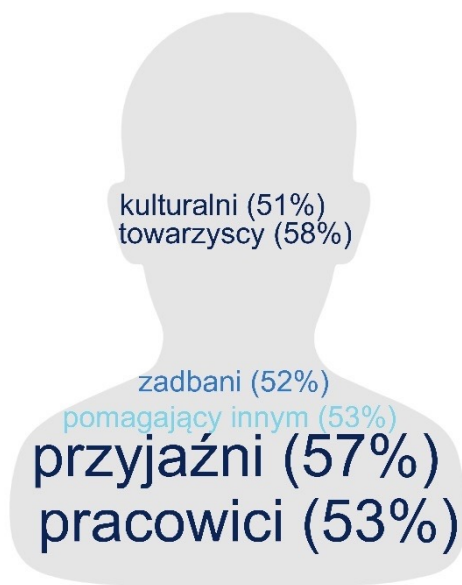
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=191].

Żadna cecha spośród ujętych w kwestionariuszu ankiety nie została wskazana przez większość ankietowanych **białostockich uczniów**.

Z kolei w przypadku **Krosna** żadna cecha nie została wskazana przez większość zarówno na poziomie ogólnym jak i w podziale na poszczególne kategorie ankietowanych.

Pod tym względem znacznie bardziej jednomyślni byli respondenci z **Lublina**. Na poziomie ogólnym większość ankietowanych wskazała sześć cech charakteryzujących mieszkańców i użytkowników z Lublina. Zostali oni scharakteryzowani jako: towarzyscy (58%), przyjaźni (57%), pomagający innym (53%), pracownicy (53%), zadbani (52%) oraz kulturalni (51%).

Rysunek 20. Cechy ludzi w Lublinie z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Podobne cechy jak na poziomie ogólnym zostały zidentyfikowane jako najczęściej wskazywane przez ankietowanych rodziców/opiekunów, co w dużym stopniu wynika z tego, że kategoria ta stanowiła znaczną część respondentów z Lublina. Zdaniem większości ankietowanych zaliczanych do tej kategorii ludzie w Lublinie są: przyjaźni (66%), towarzyscy (63%), pomagający innym (63%), kulturalni (59%), pracownicy (58%), zadbani (57%), otwarci (55%) oraz aktywni (54%).

Rysunek 21. Cechy ludzi w Lublinie z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=389].

Kilka cech zostało wskazanych także przez większość ankietowanych lubelskich **studentów**. Respondenci zaliczani do tej kategorii najczęściej wskazywali, że ludzie w Lublinie są: przyjaźni (62%), towarzyscy (60%), kulturalni (54%), aktywni (53%), pracownicy (52%) oraz zadbani (51%).

Rysunek 22. Cechy ludzi w Lublinie z perspektywy ankietowanych osób studiujących

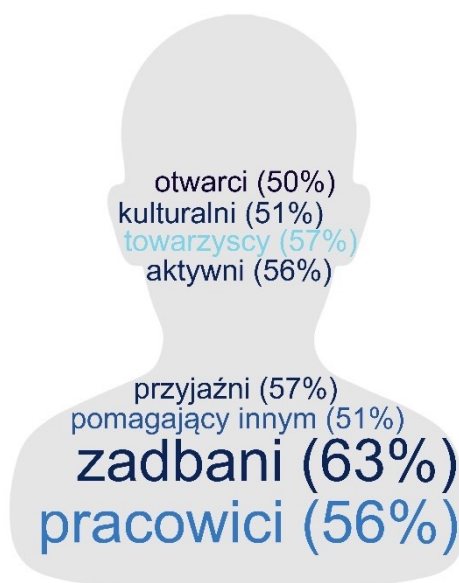

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=151].

Na podstawie ankiet wypełnionych przez lubelskich uczniów można stwierdzić, że nie wyłoniła się żadna cecha ludzi w Lublinie wskazywana przez większość ankietowanych zaliczanych do tej kategorii.

Charakterystyka ludzi w Rzeszowie została dokonana przez większość respondentów za pomocą ośmiu cech. Wskazywano, że ludzie w Rzeszowie są: zadbani (63%), towarzyscy (57%), przyjaźni (57%), aktywni (56%), pracownicy (56%), kulturalni (51%), pomagający innym (51%) oraz otwarci (50%).

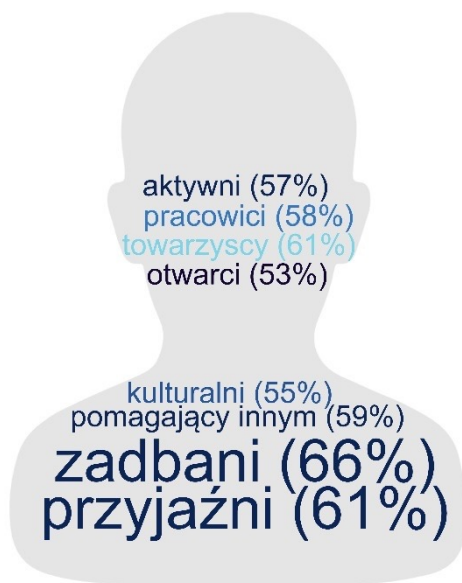
Rysunek 23. Cechy ludzi w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Większość ankietowanych **rodziców/opiekunów** scharakteryzowała ludzi w Rzeszowie za pomocą tych samych cech, które zostały zidentyfikowane na poziomie ogólnym jedynie z nieco innymi rozkładami procentowymi.

Rysunek 24. Cechy ludzi w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1135].

Zbieżność z cechami wskazywanymi przez większość ankietowanych na poziomie ogólnym oraz przez większość ankietowanych rodziców/opiekunów wystąpiła również wśród ankietowanych studentów. Jedyną cechą, która nie pojawiła się na poziomie ogólnym, a została wskazana przez większość ankietowanych studentów było określenie ludzi w Rzeszowie jako nowoczesnych.

Rysunek 25. Cechy ludzi w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych osób studiujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=894].

Tylko jedna cecha ludzi w Rzeszowie została wskazana przez większość ankietowanych uczniów. Zdaniem 54% respondentów zaliczonych do tej kategorii ludzie w Rzeszowie są zadbani.

W odniesieniu do **Suwałk** na poziomie ogólnym żadna cecha nie została wskazana przez większość ankietowanych. Zdaniem 52% ankietowanych **rodziców/opiekunów** ludzi w Suwałkach można określić jako **pomagających innym**. Większość ankietowanych **studentów** postrzega ludzi w Suwałkach jako **przyjaznych** (57%) i **zadbanych** (55%), ale także jako **zadzrosnych** (52%). Jest to jedyna cecha kojarząca się negatywnie wskazywana przez większość ankietowanych, przy czym zebranie zaledwie 44 wypełnionych ankiet przez suwalskich studentów stanowi bardzo poważne ograniczenie możliwości wnioskowania na temat uzyskanych proporcji. Nie wyłoniły się natomiast cechy, które byłyby wskazywane przez większość ankietowanych uczniów suwalskich szkół ponadpodstawowych.

Na podstawie analizy uzyskanych wyników można stwierdzić, że dokonanie charakterystyki mieszkańców i użytkowników w poszczególnych miastach sprawiało respondentom dużo większe trudności w porównaniu do charakterystyki miast. Może to wynikać z łatwiejszego wyobrażenia miasta jako całości, a zarazem z trudności do uogólnienia i ujednolicenia sposobu postrzegania danej społeczności ze względu na różnorodność osób ją tworzących. Mimo to zauważalna jest powtarzalność najczęściej wskazywanych cech. W dużym stopniu niezależnie od miast, do których odnosili się respondenci mieszkańców i użytkowników tych miast określali jako: **towarzyskich, zadbanych, przyjaznych, aktywnych, pracowitych, pomagających innym, kulturalnych** czy **otwartych**. Biorąc pod uwagę, że wybierali określenia kojarzące się pozytywnie, można przyjąć przypuszczenie, że wybierane przez respondentów określenia stanowią nie tyle opis cech ludzi w poszczególnych miastach objętych zakresem badania, lecz stanowią odzwierciedlenie cech cenionych przez respondentów u innych ludzi, a zarazem cenionych wartości. Innymi słowy, zasadne wydaje się postawienie przypuszczenia, że wyniki przeprowadzonych badań ukazują nie tylko to, jacy zdaniem respondentów są w poszczególnych miastach objętych zakresem badania, lecz także to, jakie cechy zdaniem respondentów ludzie posiadać powinni.

Ocena miast jako miejsc dobrych do życia dla różnych kategorii osób

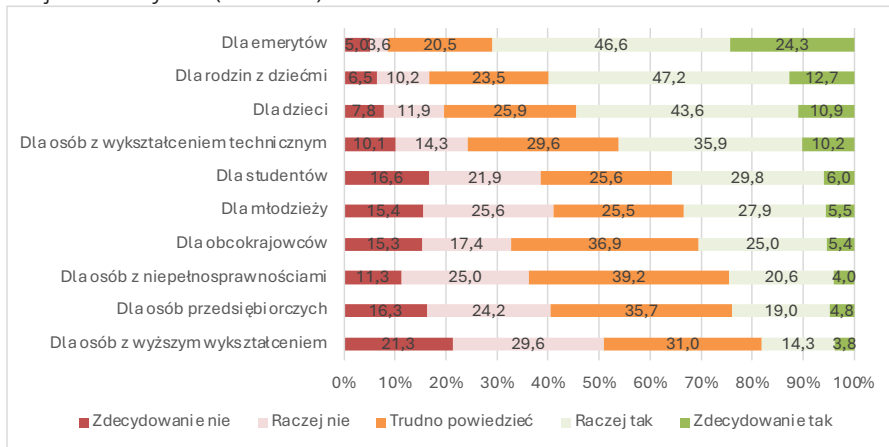
Bardzo ważnym wyznacznikiem jakości życia w miastach jest zapewnienie dobrych warunków życia dla różnych kategorii osób. Sprawienie, by miasto miało charakter inkluzywny, włączający. W kontekście postawionych celów badania, ale także określonego zakresu badanych grup docelowych szczególnie istotne było uchwycenie spojrzenia na miasta jako miejsca zapewniające dobre warunki do życia dla młodzieży, studentów, rodzin z dziećmi oraz dzieci. Postrzeganie miasta jako niezapewniającego dobrych warunków do życia dla osób młodych może powodować presję migracyjną wzmacniającą procesy depopulacji. Z drugiej strony postrze-

ganie miasta jako zapewniającego dobre warunki do życia może sprzyjać napływowi młodych mieszkańców z innych miejscowości. Interesujące jest także postrzeganie przez ankietowanych poszczególnych miast jako zapewniających dobre warunki do życia również dla innych kategorii osób. W związku z tym respondentom badania ankietowego zadano pytanie dla kogo dane miasto objęte zakresem badania jest dobrym miejscem do życia z wyróżnieniem następujących kategorii:

- dla dzieci;
- dla młodzieży;
- dla rodzin z dziećmi;
- dla emerytów;
- dla osób z niepełnosprawnościami;
- dla studentów;
- dla osób przedsiębiorczych;
- dla osób z wyższym wykształceniem;
- dla osób z wykształceniem technicznym, mających fach w ręku;
- dla obcokrajowców.

Biała Podlaska dla największej części ankietowanych z tego miasta (71%) jako się jako dobre miejsce do życia dla emerytów. Ponadto większa część ankietowanych uznała, że jest to dobre miejsce dla rodzin z dziećmi (59%) oraz dzieci (51%). Zauważalne zarazem jest to, że większość ankietowanych (51%) uznała, że Biała Podlaska nie jest dobrym miejscem do życia dla osób z wyższym wykształceniem, co może być postrzegane jako bardzo poważna bariera wizerunkowa, a zarazem rozwojowa, szczególnie dlatego, że wśród uczniów i osób studiujących taki pogląd wyraziło odpowiednio 59% i 65%. Relatywnie dużo ankietowanych uznało, że nie jest to dobre miejsce do życia dla młodzieży (41%), osób przedsiębiorczych (41%), dla studentów (39%), dla osób z niepełnosprawnościami (36%) oraz dla obcokrajowców (33%).

Wykres 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dla kogo Biała Podlaska jest dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

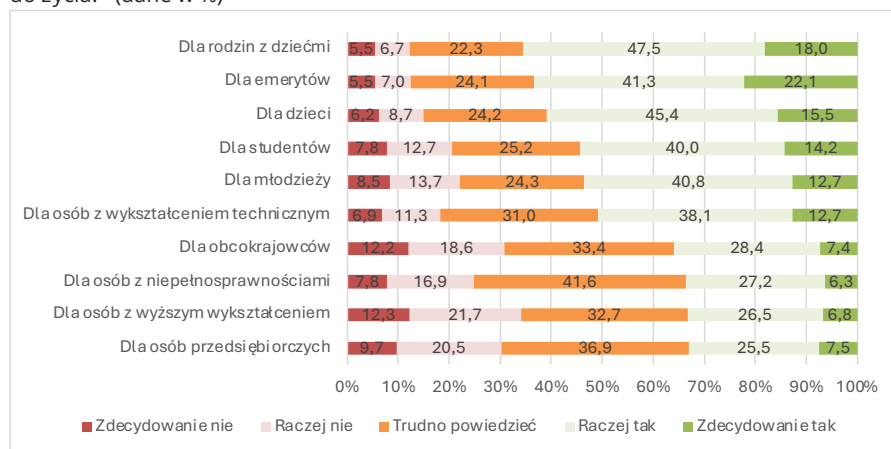
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

W podziale na wyróżnione kategorie respondentów prowadzenie wnioskowania w odniesieniu do Białej Podlaskiej jest utrudnione ze względu na niewielkie liczebności zebranych ankiet zauważalne jest jednak wyraźne zróżnicowanie danych w zakresie postrzegania tego miasta jako dobrego miejsca do życia dla studentów. Na tle pozostałych wyróżniają się odpowiedzi udzielone przez uczniów, spośród których większość (53%) wyraziła opinię, że nie jest to dobre miasto do życia dla studentów, mimo że w Białej Podlaskiej funkcjonują takie uczelnie jak: Akademia Bialska im. Jana Pawła II czy filia Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Można zarazem przypuszczać, że tego typu przekonanie dzielone przez większość ankietowanych białkopodlaskich uczniów będzie skutkowało dążeniem po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej do podjęcia studiów poza Białą Podlaską, co wpisuje się w szerszy trend wskazujący na występujące trudności w rywalizacji o przyciągnięcie studentów przez mniejsze ośrodki akademickie z ośrodkami w stolicach województw.

Największa część ankietowanych z **Białegostoku** wyraziła przekonanie, że to miasto jest dobrym miejscem dla życia dla rodzin z dziećmi (66%). Większość respondentów uznała również, że jest to dobre miejsce dla życia dla emerytów (63%), dla dzieci (61%), dla studentów (54%), dla mło-

dzieży (54%) oraz dla osób z wykształceniem technicznym, mających fach w rękę (51%). Z drugiej strony zauważalne jest, że relatywnie duża część ankietowanych (34%) nie zgodziła się ze stwierdzeniem, że Białystok jest dobrym miejscem dla życia dla osób z wyższym wykształceniem i była to kategoria, w odniesieniu do której zebrano najwięcej negatywnych odpowiedzi. Zbliżony chociaż nieco niższy odsetek negatywnych odpowiedzi wystąpił w odniesieniu do postrzegania Białegostoku jako dobrego miejsca do życia dla obcokrajowców (31%) oraz osób przedsiębiorczych (30%).

Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dla kogo Białystok jest dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

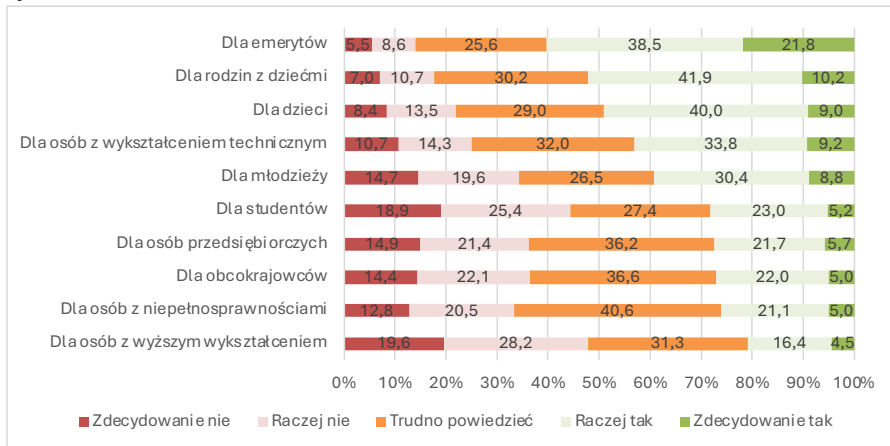
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

Postrzeżenie przez relatywnie dużą część ankietowanych miasta będącego stolicą województwa jako niezbyt dobrego miejsca dla osób z wyższym wykształceniem oraz osób przedsiębiorczych może być postrzegane jako bardzo poważna bariera wizerunkowa, a zarazem rozwojowa, której przełamanie powinno jednym z wyzwań polityki rozwoju miasta.

Respondenci z **Krosna** podobnie jak respondenci z Białej Podlaskiej najczęściej wyrażali przekonanie, że ich miasto jest dobrym miejscem do życia dla emerytów. Większość wyraziła także przekonanie, że jest to miasto do życia dla rodzin z dziećmi (52%). Również podobnie jak w Białej Podlaskiej zauważalne są relatywnie wysokie udziały negatywnych odpowiedzi wskazujące na to, że zdaniem znacznej części ankietowanych Krosno nie

jest dobrym miejscem do życia dla osób z wyższym wykształceniem (48%), dla studentów (44%), dla obcokrajowców oraz osób przedsiębiorczych (po 36%), a także dla młodzieży (34%) i osób z niepełnosprawnościami (33%).

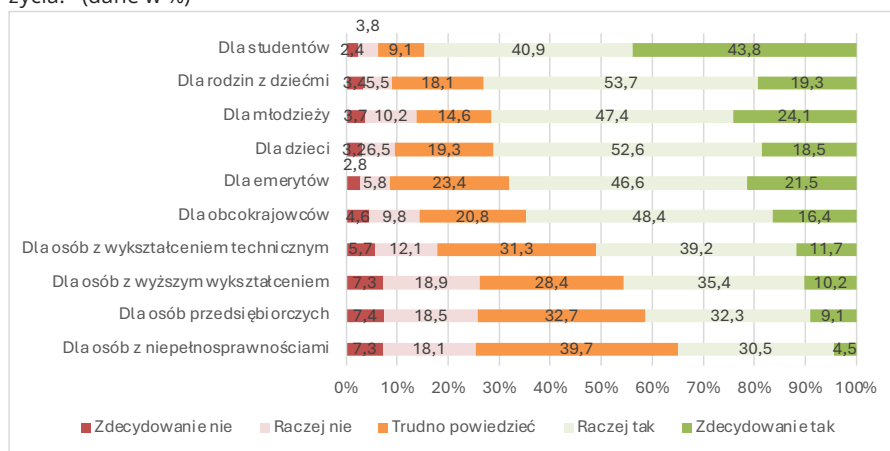
Wykres 16. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dla kogo Krosno jest dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

Odpowiedzi udzielone przez respondentów z **Lublina** wyraźnie potwierdzają utrwalony wizerunek tego miasta jako ośrodka akademickiego. Zdaniem 85% ankietowanych Lublin jest dobrym miejscem do życia dla studentów. Większość ankietowanych uznała również, że Lublin jest dobrym miejscem do życia dla rodzin z dziećmi (73%), dla młodzieży (72%), dla dzieci (71%), dla emerytów (68%), dla obcokrajowców (65%) oraz dla osób z wykształceniem technicznym, mających fach w ręku (51%). Podobnie jak w przypadku Białegostoku zauważalne jest przekonanie około 1/4 ankietowanych, że Lublin nie jest dobrym miejscem dla osób przedsiębiorczych oraz osób z wyższym wykształceniem. W odniesieniu do ostatniej z wymienionych kategorii zauważalny jest zatem pewien rozdźwięk w postrzeganiu Lublina jako miasta akademickiego zapewniającego dobre warunki dla studentów, ale zarazem jako miasta w nieco mniejszym stopniu zapewniającego dobre warunki do życia po ukończeniu studiów.

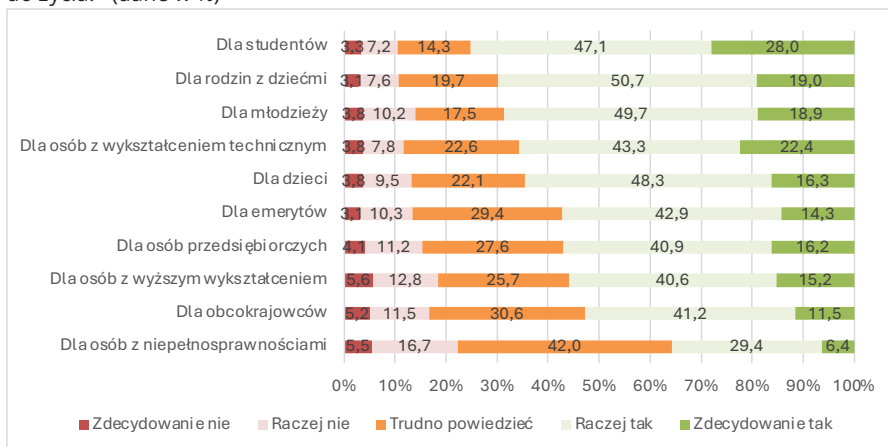
Wykres 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dla kogo Lublin jest dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Postrzeganie miasta jako akademickiego zapewniającego dobre warunki do życia dla studentów wystąpiło również w odniesieniu do **Rzeszowa**. Zdaniem ponad 3/4 ankietowanych jest Rzeszów jest dobrym miejscem do życia dla osób zaliczanych do tej kategorii. Elementem wyróżniającym Rzeszów na tle innych miast objętych zakresem badania jest to, że większość respondentów uznała, iż jest to miasto będącym dobrym miejscem do życia niemal dla wszystkich kategorii osób wymienionych w kwestionariuszu ankiety. Przekonanie, że Rzeszów jest dobrym miejscem do życia dla osób z niepełnosprawnościami wyraziło 36% ankietowanych przy 22% wyrażających zdanie przeciwne. Zauważenia jednak wymaga, że w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami w przypadku Rzeszowa na tle innych miast objętych zakresem badania ankietowani w najmniejszym stopniu nie zgadzali się ze stwierdzeniem, że jest to miasto będące dobrym miejscem do życia.

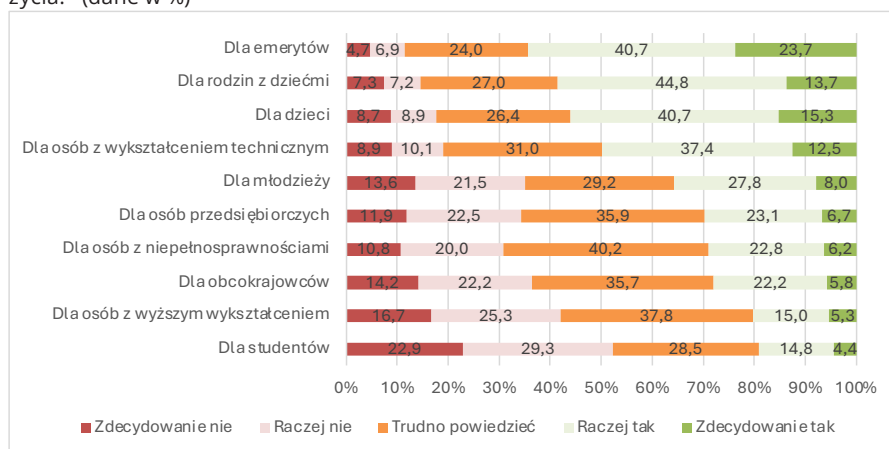
Wykres 18. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dla kogo Rzeszów jest dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Podobnie jak dwa pozostałe średnie miasta objęte zakresem badania, które utraciły funkcje stolic województw, tj. czyli Białą Podlaska i Krosno również **Suwałki** najczęściej jawią się respondentom jako dobre miejsce do życia dla emerytów. Takiej odpowiedzi udzieliło 64% ogółu ankietowanych z tego miasta. Oprócz tego w większości wypełnionych ankiet wyrażano przekonanie, że Suwałki są dobrym miejscem do życia dla rodzin z dziećmi (59%) oraz dla dzieci (56%). Zauważalne jest zarazem, że zdaniem większości ankietowanych (52%) Suwałki nie są dobrymi miejscem do życia dla studentów. Relatywnie często wyrażano także przekonanie, że Suwałki nie są dobrymi miejscem do życia dla osób z wyższym wykształceniem (42%), obcokrajowców (36%), dla młodzieży (35%), osób przedsiębiorczych (34%) oraz dla osób z niepełnosprawnościami (31%).

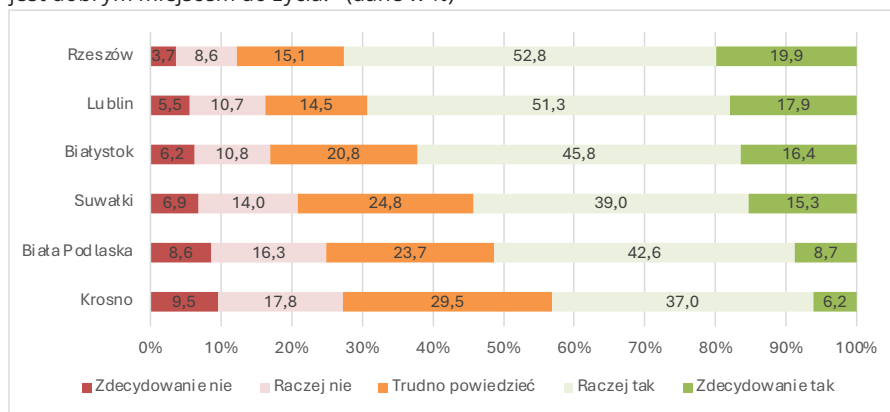
Wykres 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dla kogo Suwałki są dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Respondentom zadano także pytanie, czy dla nich dane miasto jest dobrym miejscem do życia. Uzyskane odpowiedzi potwierdzają występujące w tym zakresie różnicowanie ze pomiędzy objętymi zakresem badania miastami będącymi stolicami województwa a pozostałymi miastami, które utraciły status stolicy województwa. Pozytywne odpowiedzi na tak zadane pytanie udzieliło 73% respondentów z Rzeszowa, 69% z Lublina, 62% z Białegostoku, 54% z Suwałk, 51% z Białej Podlaskiej oraz 43% z Krosna.

Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy dla Ciebie [Pana/Pani] [nazwa miasta] jest dobrym miejscem do życia?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Zauważalne jest, że w odniesieniu do każdego z miast objętych zakresem badania najrzadziej dane miasto jako dobre miejsce do życia wskazywali uczniowie.

Wyniki przeprowadzonych badań ukazują wyraźne zróżnicowanie postrzegania miast jako miejsc dobrych do życia dla różnych kategorii osób w zależności do tego, czy dane miasto jest stolicą województwa, czy straciło status stolicy województwa w wyniku reformy administracyjnej wdrożonej w 1999 r. Miasta będące stolicami województw (Białystok, Lublin, Rzeszów) częściej były postrzegane przez respondentów jako dobre do życia dla różnych kategorii społecznych w porównaniu do pozostałych miast objętych zakresem badania (Biała Podlaska, Krosno, Suwałki). W przypadku Lublina oraz Rzeszowa na pierwszy plan wysuwa się postrzeganie tych miast jako silnych ośrodków akademickich zapewniających dobre warunki do życia dla studentów, przy czym w przypadku Lublina zauważalny jest relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi wskazujących, że nie jest to miasto dobre do życia dla osób z wyższym wykształceniem, co może powodować pewien rozdźwięk w postrzeganiu tego miasta jako odpowiedniego do celu odbycia studiów, ale z pojawiającymi się pewnymi trudnościami do pełnego zagospodarowania na lokalnym rynku pracy wysoko wykwalifikowanych kadr. Akademicki wizerunek Lublina oraz Rzeszowa jest tym

wyraźniej zauważalny, że w przypadku Białej Podlaskiej, Krosna i Suwałk znaczna część ankietowanych wskazywała, że nie są to miasta dobre do życia dla studentów.

Wspólnym elementem miast objętych zakresem badania, które utraciły status stolicy województwa jest postrzeganie ich przez respondentów przede wszystkim jako miejsc dobrych do życia dla emerytów. Biorąc pod uwagę, że badania ankietowe zostały przeprowadzone wśród osób młodych oraz w średnim wieku, uzyskane wyniki mogą świadczyć o utrwalonym wizerunku tych miast jako starzejących się. Taki wizerunek może z kolei przekładać się na wzmacnianie negatywnych postaw wobec tych miast wśród młodych ludzi oraz dyspozycjami do wyprowadzenia się.

Interesujące wydają się także wyniki dotyczące przekonania o tym, że dane miasto jest dobrym miejscem do życia dla osób z niepełnosprawnościami. Zauważalne jest, że w przypadku każdego z miast objętych zakresem badania w odniesieniu do tej kategorii wystąpił najwyższy odsetek odpowiedzi neutralnych. Może to świadczyć trudnościach w przyjęciu przez część respondentów perspektywy osób z niepełnosprawnościami i oceny, jakie warunki życia można uznać za optymalne w kontekście potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Analizując udzielone odpowiedzi w podziale na wyróżnione kategorie respondentów, zauważalne jest rzadziej występujące przekonanie wśród uczniów, że dane miasto jest dobrym miejscem do życia dla różnych kategorii społecznych. Zjawisko to można uznać za częściowo związane z dążeniem do opuszczenia danego miasta po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej.

Ocena warunków życia w mieście

Jeden z najbardziej podstawowych aspektów subiektywnej oceny jakości życia w mieście z perspektywy mieszkańców i użytkowników stanowi ocena warunków życia w mieście. Dlatego w ramach przeprowadzonego badania ankietowego respondentów poproszono o dokonanie oceny różnych aspektów warunków życia w mieście. Osoby ankietowane zostały

poproszone o dokonanie oceny takich kwestii związanych z warunkami życia w mieście jak:

- jakość życia (ogólnie);
- możliwość załatwienia spraw urzędowych;
- zarządzanie miastem;
- jakość transportu miejskiego;
- czystość, porządek;
- czas dojazdu do centrum miasta;
- bezpieczeństwo;
- oferta kulturalna;
- ilość terenów zielonych (np. parków, skwerów);
- stan ulic i chodników;
- dostępność ścieżek rowerowych;
- warunki do uprawiania sportu / rekreacji;
- dostęp do transportu publicznego;
- możliwość zrobienia zakupów;
- liczba restauracji, pubów, kawiarni itp.;
- dostępność toalet publicznych;
- stan budynków;
- jakość powietrza;
- szanse na zdobycie dobrze płatnej pracy.

Ankietowani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi z wykorzystaniem kafeterii: 1. Źle; 2. Raczej źle; 3. Ani dobrze, ani źle; 4. Raczej dobrze; 5. Dobrze²⁰.

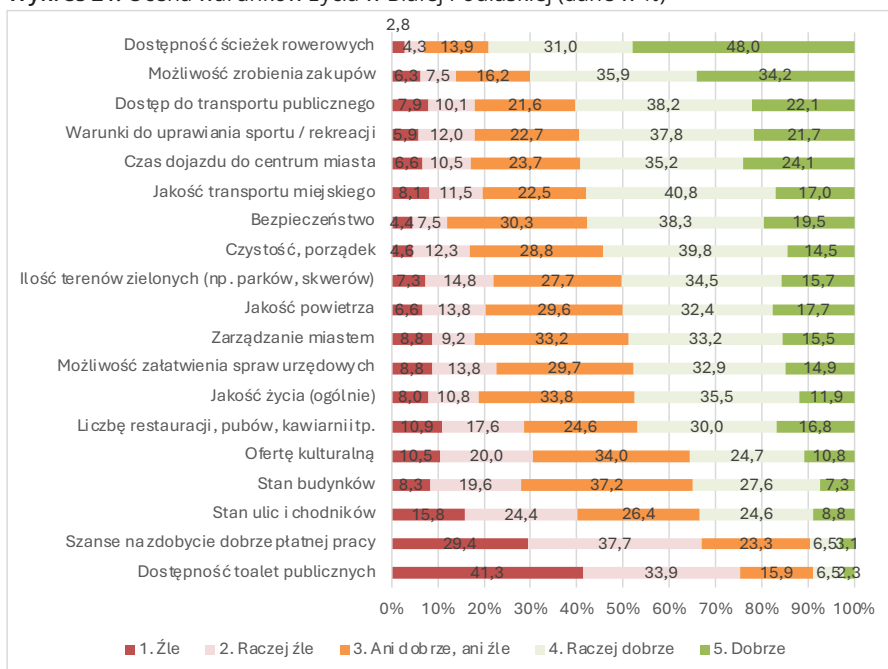
Biała Podlaska dwukrotnie z rzędu (w 2022 r. oraz w 2023 r.) uzyskała tytuł „Rowerowej Stolicy Polski”. Tytuł ten jest przyznawany miastu, którego mieszkańcy, przystępujący do konkursu przejechali największą liczbę kilometrów²¹. Zwycięstwo w tego typu rywalizacji wymaga zaangażowania ze strony mieszkańców, dlatego mając to na uwadze, nie zaskakuje, że

²⁰ W przypadku pojawienia się trudności ze wskazaniem odpowiedzi spośród wyróżnionych respondentów mieli możliwość wybrania opcji „nie wiem/nie mam zdania”, którą wyłączyono spośród przedstawionych poniżej analiz.

²¹ Źródło: <https://www.dziennikwschodni.pl/biala-podlaska/biala-podlaska-nie-ma-sobie-rownych-rowerowy-puchar-drugi-rok-z-rzedu-trafia-do-miasta,n,1000326748.html> [dostęp: 2024-04-24]

wśród wymienionych kategorii dotyczących warunków życia w mieście respondenci z Białej Podlaskiej najczęściej pozytywnie oceniali dostępność ścieżek rowerowych (79%). Wśród najczęściej pozytywnie ocenianych kategorii znalazła się także możliwość zrobienia zakupów (70%) oraz dostęp do transportu publicznego (60%). Zauważalne jest zarazem, że w odniesieniu do dwóch kategorii zostały przyznane negatywne oceny przez większość ankietowanych. Aż 3/4 z nich negatywnie oceniło dostępność do toalet publicznych, a 67% wyraziło negatywne opinie na temat możliwości znalezienia dobrze płatnej pracy.

Wykres 21. Ocena warunków życia w Białej Podlaskiej (dane w %)

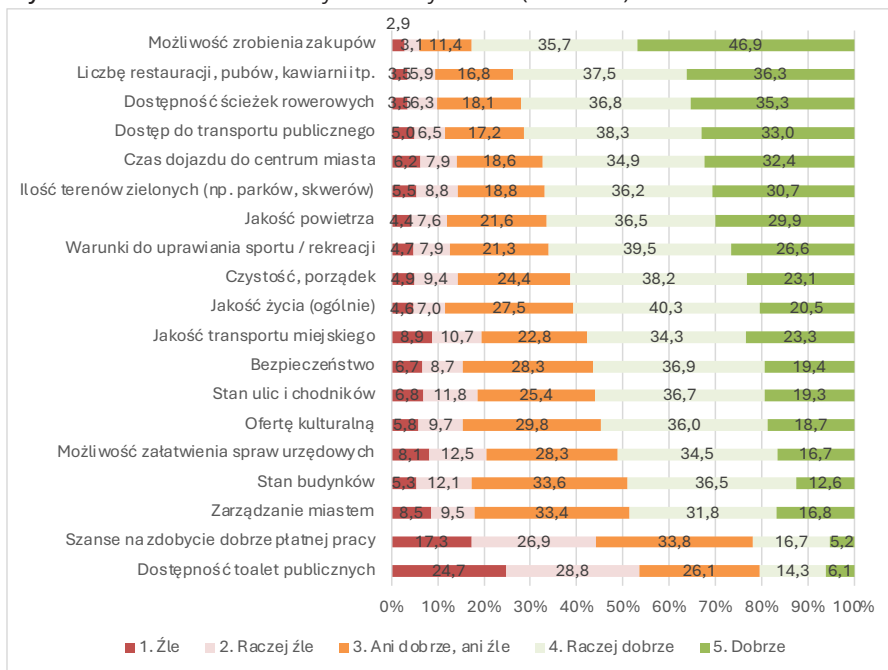

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Największa część ankietowanych z **Białegostoku** (83%) pozytywnie ocenia możliwość zrobienia zakupów w tym mieście. Nieco mniej ankietowanych przyznało pozytywne oceny w zakresie liczby dostępnych obiektów gastronomicznych (74%), dostępności ścieżek rowerowych oraz

transportu publicznego (71%). Najgorzej oceniono dostępność do toalet publicznych. Negatywne opinie w tym zakresie wyraziło 54% białostockich respondentów.

Wykres 22. Ocena warunków życia w Białymstoku (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

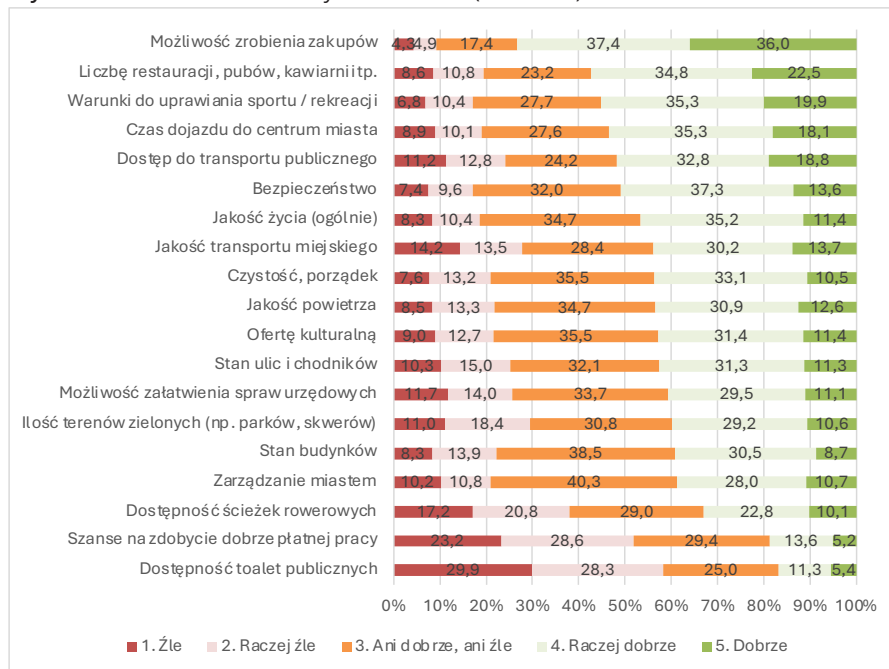
Kwestia dostępności publicznych toalet w Białymstoku odbiła się szerokim echem za sprawą doniesień medialnych wskazujących na duży koszt wykonania miejskiego szaletu, a zarazem trudności z odbiorem budowlanym ze względu na pojawiające się wady. Toaleta została oddana do użytku latem 2023 r.²² Ograniczeniem dostępności toalety jest zapewnienie możliwości dokonania opłaty wyłącznie gotówką w postaci bilonu.

Podobnie jak w przypadku Białej Podlaskiej i Białegostoku również w **Krośnie** największa część respondentów (58%) negatywnie oceniła do-

²² Źródło: <https://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/index/id/228353-szalet-miejski-w-bialymstoku-juz-otwarty> [dostęp: 2024-04-30]

stępność toalet publicznych. Ponadto podobnie jak w Białej Podlaskiej drugą kategorią negatywnie ocenianą przez większość krośnieńskich respondentów (52%) okazały się szanse na zdobycie dobrze płatnej pracy. Największa część ankietowanych jest zadowolona z możliwości zrobienia zakupów w Krośnie (73%).

Wykres 23. Ocena warunków życia w Krośnie (dane w %)

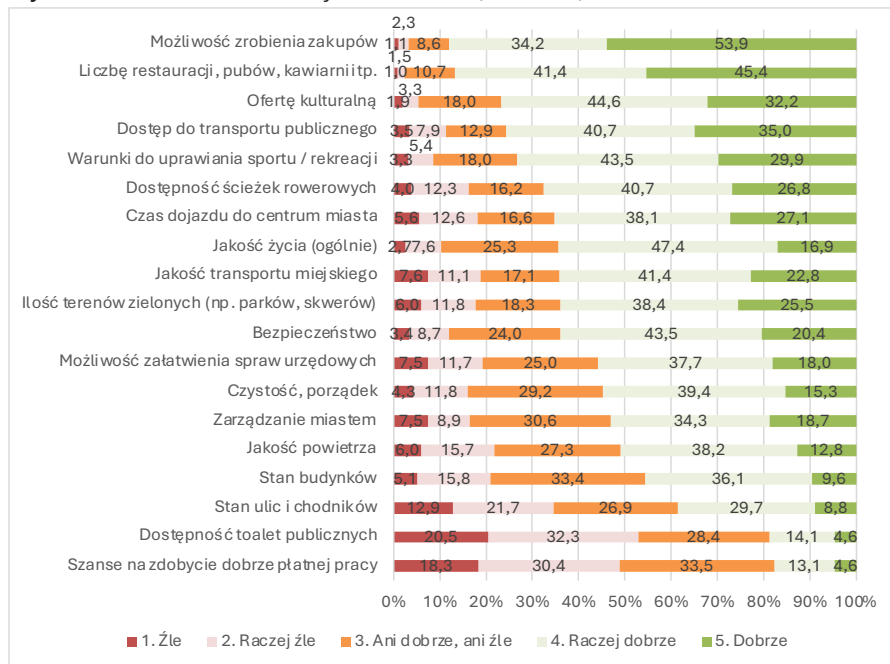

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

Atutem w zakresie warunków życia w mieście najczęściej wskazywanym przez respondentów z **Lublina** jest, podobnie jak w Białymstoku i Krośnie, możliwość zrobienia zakupów wskazywana przez 87%. Niemalże taka sama część lubelskich respondentów (87%) pozytywnie oceniła liczbę dostępnych w Lublinie obiektów gastronomicznych. Około 3/4 respondentów wyraziło pozytywne opinie na temat oferty kulturalnej (77%), dostępu do transportu publicznego (76%) oraz warunków do uprawiania sportu i rekreacji (73%). Pod względem najczęściej wyrażanych negatywnych ocen

respondenci z Lublina nie różnią się znacząco od respondentów powyżej omówionych miast. Również w tym przypadku większość ankietowanych (53%) negatywnie oceniła dostępność toalet publicznych.

Wykres 24. Ocena warunków życia w Lublinie (dane w %)

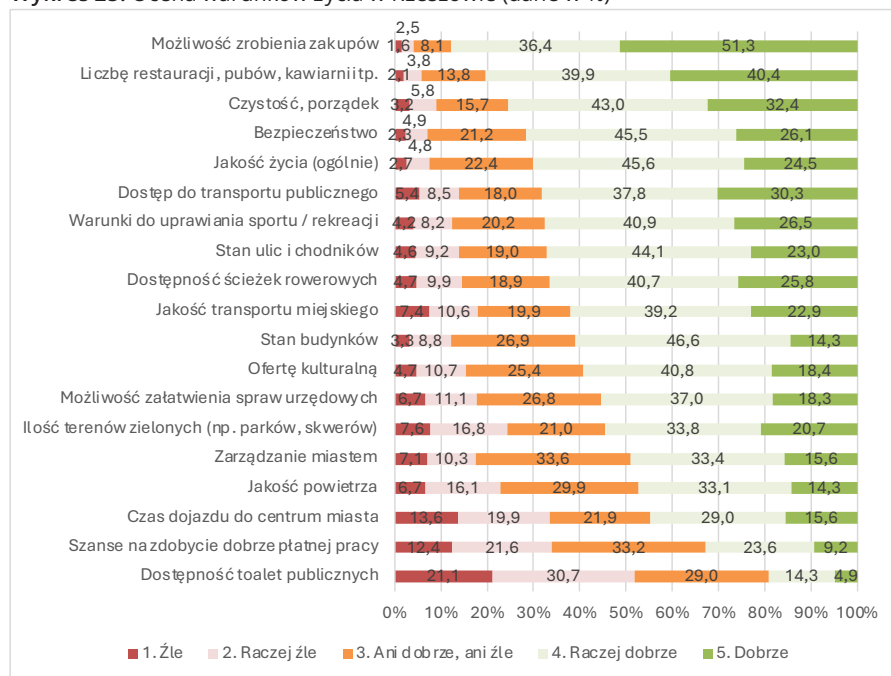

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Ankietowani z **Rzeszowa** również najczęściej pozytywnie oceniali możliwość zrobienia zakupów (88%). Nieznacznie mniejsza część ankietowanych (80%) pozytywnie oceniła liczbę dostępnych obiektów gastronomicznych. Zdaniem 77% ankietowanych atutem Rzeszowa w kontekście warunków życia jest czystość, porządek. Pod tym względem odpowiedzi rzeszowskich respondentów różnią się od odpowiedzi udzielonych w odniesieniu do pozostałych miast objętych zakresem badania. Chociaż w przypadku części pozostałych miast kategoria ta również była pozytywnie oceniana przez większość ankietowanych, to tylko w przypadku Rzeszowa znalazła się ona wśród trzech najczęściej pozytywnie ocenianych kategorii. Rzeszow-

scy respondenci nie różnią się natomiast od respondentów z pozostałych miast objętych zakresem badania pod względem negatywnie ocenianych kategorii. Jedyną kwestią ocenianą negatywnie przez większość ankietowanych z tego miasta okazała się dostępność publicznych toalet.

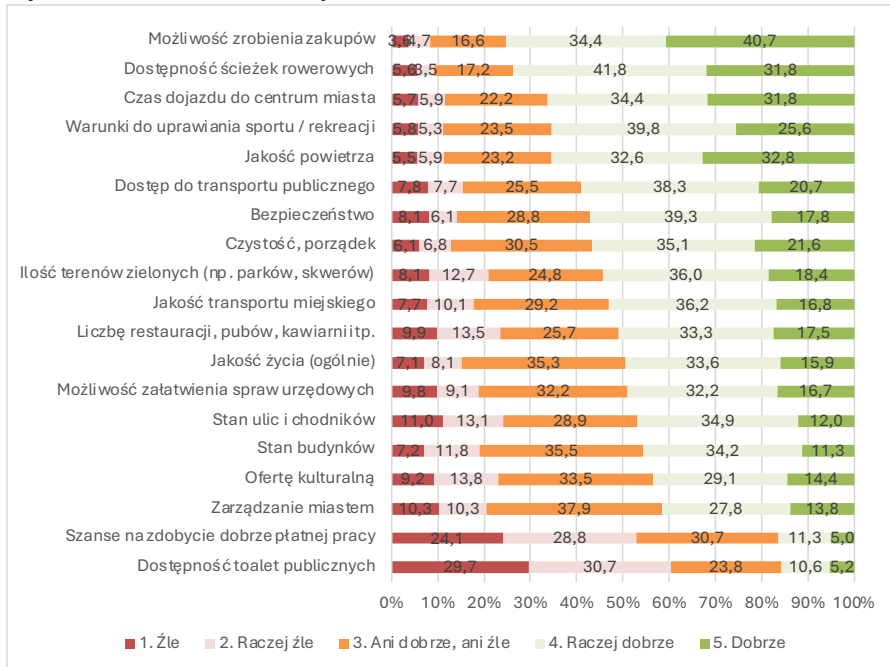
Wykres 25. Ocena warunków życia w Rzeszowie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Respondenci z **Suwalk**, podobnie jak w przypadku pozostałych miast objętych zakresem badania, często pozytywnie oceniali możliwość zrobienia zakupów (75% ogółu odpowiedzi). Niemal w takim samym stopniu (74%) pozytywnie oceniono dostępność ścieżek rowerowych.

Wykres 26. Ocena warunków życia w Suwałkach (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Pozytywne oceny dostępności ścieżek rowerowych dokonane przez respondentów badania ankietowego są zbieżne z obserwacjami dokonanymi podczas zwiadu badawczego. Elementem wyróżniającym Suwałki jest bardzo dobra dostępność ścieżek rowerowych w centrum miasta.

Fotografia 1. Przykład ciągu pieszo-rowerowego w ramach Bulwarów nad Czarną Hańczą w centrum Suwałk

Źródło: archiwum prywatne.

W przypadku braku możliwości zapewnienia oddzielenia ścieżek rowerowych od chodników (np. ze względu na uwarunkowania infrastrukturalne, zagęszczoną śródmiejską zabudowę) tworzone są ciągi pieszo-rowerowe, by rowerzyści mogli swobodnie przemieszczać się po mieście.

Fotografia 2. Przykład ciągu pieszo-rowerowego w centrum Suwałk z wyznaczonym miejscem postoju rowerów

Źródło: archiwum prywatne.

Za przykład aktywnego korzystania z przestrzeni śródmiejskiej przez rowerzystów może posłużyć poniższa fotografia wykonana w sierpniu 2022 r. ukazującą grupę chłopców na placu im. Marii Konopnickiej swobodnie przemieszczających się po mieście za pomocą tego środka transportu.

Fotografia 3. Plac im. Marii Konopnickiej w Suwałkach pełniący funkcję rynku

Źródło: archiwum prywatne.

Tworzone są także parkingi rowerowe w postaci wiat, z których chętnie korzystają rowerzyści.

Fotografia 4. Przykład zadaszonego parkingu dla rowerów w Suwałkach

Źródło: archiwum prywatne.

Większość suwalskich respondentów (52%) negatywnie oceniła szanse na znalezienie w Suwałkach dobrze płatnej pracy. Najczęściej negatywnie ocenianą kategorią, podobnie jak w pozostałych miastach objętych zakresem badania, okazała się dostępność toalet publicznych.

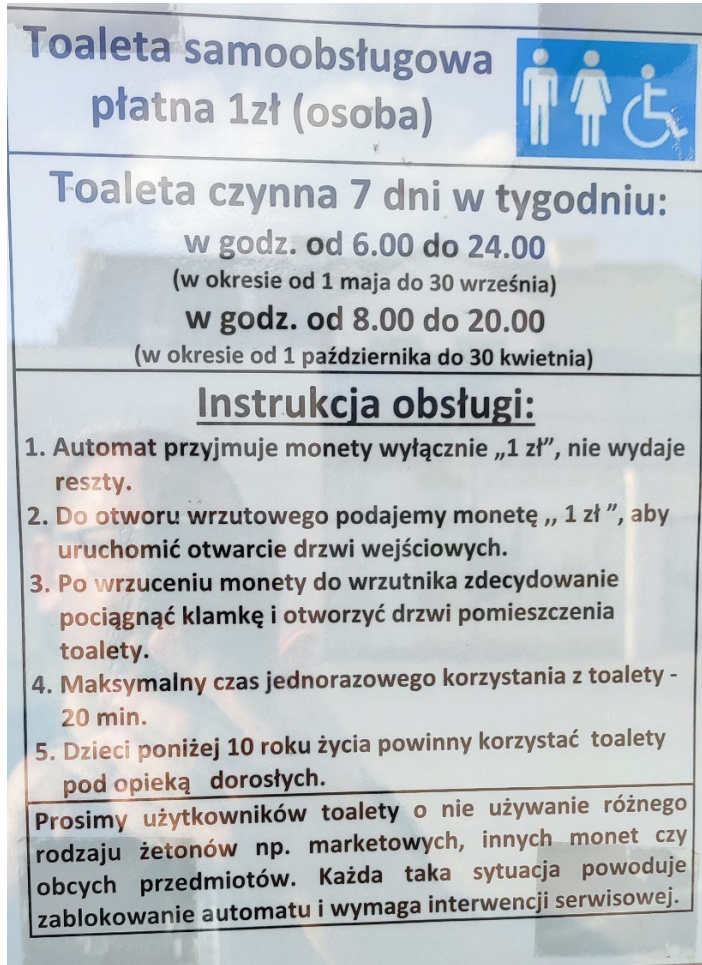
Warto zauważyć, że na niską dostępność składa się nie tylko brak toalet publicznych, ale również utrudnienia w skorzystaniu z nich. Problem jest również dostrzegany przez suwalskich radnych²³. Za przykład ograniczonej dostępności w tym zakresie może stanąć toaleta publiczna znajdująca się w centrum Suwałk. Za rozwiązania mające na celu zwiększenie dostępności można uznać dostosowanie toalety do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie relatywnie długich godzin otwarcia (w okresie letnim od godz. 6 do 24) oraz zapewnienie rozwiązań umożliwiających samoobsługowe skorzystanie z toalety. Rozwiązaniem jednak znacząco ograniczającym dostępność jest możliwość skorzystania z toalety wyłącznie w przypadku posiadania gotówki, a na dodatek w postaci jednozłotówkowych monet²⁴. Zastosowanie rozwiązania polegającego na

²³ Źródło: <https://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/suwalki/id/216800> [dostęp: 2024-04-30]

²⁴ Takie rozwiązanie było stosowane według stanu na dzień przeprowadzenia obserwacji,

możliwości dokonywania płatności poprzez wrzutomat powoduje zarazem, że ulega on częstym awariom głównie spowodowanym wrzucaniem innych przedmiotów niż monety o właściwym nominale.

Fotografia 5. Instrukcja korzystania z toalety publicznej w Suwałkach

Toaleta samoobsługowa
płatna 1zł (osoba)

Toaleta czynna 7 dni w tygodniu:
w godz. od 6.00 do 24.00
(w okresie od 1 maja do 30 września)
w godz. od 8.00 do 20.00
(w okresie od 1 października do 30 kwietnia)

Instrukcja obsługi:

- 1. Automat przyjmuje monety wyłącznie „1 zł”, nie wydaje reszty.**
- 2. Do otworu wrzutowego podajemy monetę „1 zł”, aby uruchomić otwarcie drzwi wejściowych.**
- 3. Po wrzuceniu monety do wrzutnika zdecydowanie pociągnąć kłamkę i otworzyć drzwi pomieszczenia toalety.**
- 4. Maksymalny czas jednorazowego korzystania z toalety - 20 min.**
- 5. Dzieci poniżej 10 roku życia powinny korzystać toalety pod opieką dorosłych.**

Prosimy użytkowników toalety o nie używanie różnego rodzaju żetonów np. marketowych, innych monet czy obcych przedmiotów. Każda taka sytuacja powoduje zablokowanie automatu i wymaga interwencji serwisowej.

Źródło: archiwum prywatne.

tj. w sierpniu 2022 r. Z informacji medialnych wynika, że od sierpnia 2023 r. uległa zmianie wysokość opłaty za skorzystanie z toalety. Źródło: <https://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/suwalki/id/228392> [dostęp: 2024-04-30]

W podziale na wyróżnione kategorie respondentów niemalże w odniesieniu do każdego z wyróżnionych w kwestionariuszu aspektu warunków życia w mieście najrzadziej pozytywne oceny były udzielane przez ankietowanych uczniów. Wyjątek pod tym względem stanowiła ocena dostępności toalet publicznych najlepiej, w odniesieniu do czego uczniowie nieco rzadziej od studentów i rodziców/opiekunów wydawali opinie negatywne. Drugi wyjątek w tym kontekście stanowiła ocena szans na zdobycie dobrze płatnej pracy, w odniesieniu do czego nieco bardziej od uczniów krytyczni w swoich ocenach okazali się rodzice/opiekunowie.

Chociaż ocena warunków życia z perspektywy mieszkańców i użytkowników odnosiła się do sześciu różnych miast, to zauważalna jest bardzo duża zbieżność odpowiedzi udzielanych przez respondentów zarówno w zakresie ocen pozytywnych jak i negatywnych.

W odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania wśród najczęściej pozytywnie ocenianych warunków życia w mieście znalazła się **możliwość zrobienia zakupów**.

W odniesieniu do Białej Podlaskiej, Białegostoku oraz Suwałk wśród najczęściej wymienianych atutów znalazła się **dostępność ścieżek rowerowych**.

Liczba dostępnych **obiektów gastronomicznych** znalazła się wśród najczęściej wskazywanych atutów przez respondentów z Białegostoku oraz Rzeszowa.

Wśród bardzo często wskazywanych atutów Lublina znalazły się warunki do uprawiania sportu/rekreacji, dostęp do transportu publicznego oraz oferta kulturalna.

Z kolei czystość/porządek najczęściej pozytywnie ocenianych aspektów warunków życia w Rzeszowie.

Jeszcze większa zbieżność udzielanych odpowiedzi wystąpiła w zakresie dokonywanych ocen negatywnych. W odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania większość respondentów negatywnie oceniła dostępność do **toalet publicznych**.

W przypadku czterech miast: Białej Podlaskiej, Krosna, Lublina oraz Suwałk większość ankietowanych negatywnie oceniła **szanse na zdobycie dobrze płatnej pracy** w tych miastach.

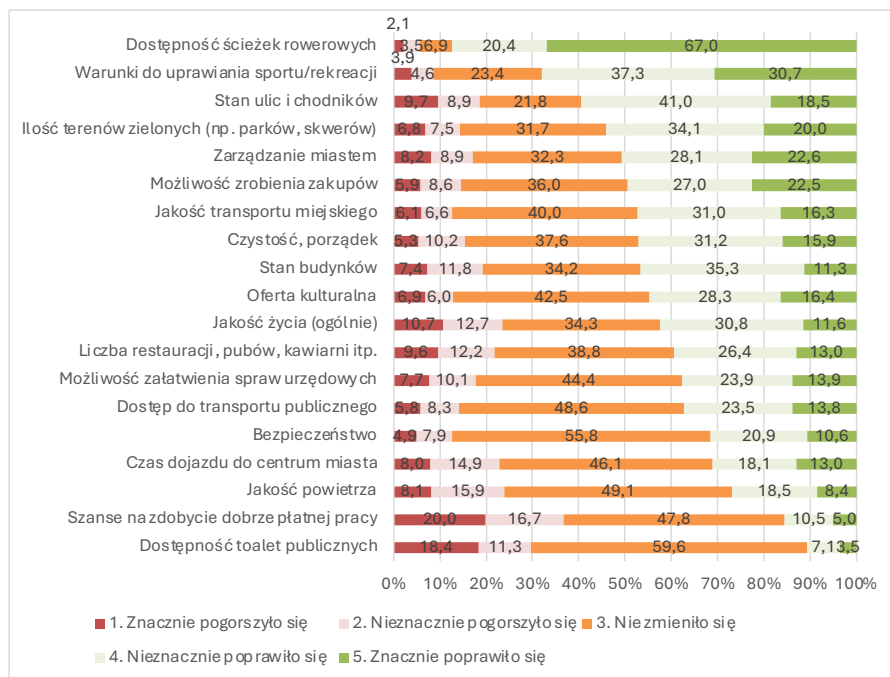
Ocena zachodzących zmian

Kwestię oceny warunków życia postanowiono zbadać także w ujęciu dynamicznym. W tym celu respondentów badania ankietowego poproszono o dokonanie oceny zmian, jakie zaszły w miastach objętych zakresem badania z zastosowaniem tych samych kategorii, jak w przypadku oceny warunków życia w mieście. Zadaniem respondentów było jednak tym razem udzielenie odpowiedzi z palety: „znacznie pogorszyło się”, „nieznacznie pogorszyło się”, „nie zmieniło się”, „nieznacznie poprawiło się”, „znacznie poprawiło się”, „nie wiem / nie mam zdania”.

Należy jednak zauważyć, że mimo formalnego podobieństwa obu elementów badania wymagają one zupełnie innego podejścia interpretacyjnego, tzn. interpretowania ocen dokonywanych przez respondentów zakresie zachodzących zmian w relacji do ocen w zakresie warunków życia. Jest to uzasadnione tym, że wybór opcji „nie zmieniło się” może oznaczać zarazem pozytywną ocenę, jeżeli dana kategoria w bloku dotyczącym oceny warunków życia została oceniona pozytywnie, ale też może oznaczać ocenę negatywną w przypadku negatywnego ocenienia warunków życia.

Respondenci z **Białej Podlaskiej** zdecydowanie najczęściej (87%) pozytywnie ocenili zmiany, jakie zaszły w zakresie dostępności ścieżek rowerowych. Perspektywę ankietowanych można uznać za zbieżną ze stanem faktycznym, ponieważ z danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w latach 2017-2022 długość ścieżek rowerowych w Białej Podlaskiej zwiększyła się niemal trzykrotnie z 10,5 km w 2017 r. do 27,8 km w 2022 r. Większość ankietowanych pozytywnie oceniła także zmiany w zakresie warunków do uprawiania sportu i rekreacji (68%), stanu ulic i chodników (60%), ilości terenów zielonych (54%) oraz zarządzania miastem (51%).

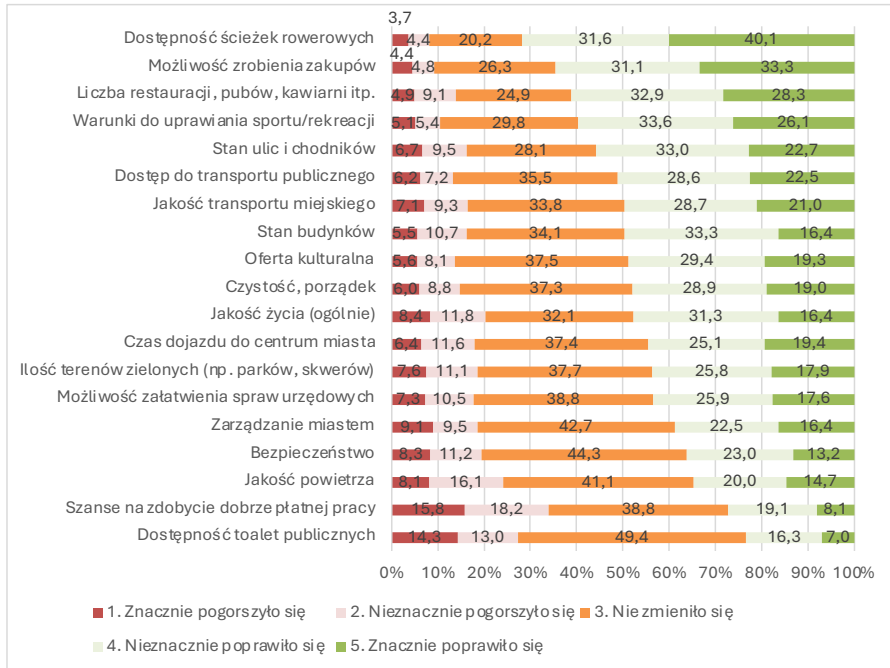
Wykres 27. Ocena zmian warunków życia w Białej Podlaskiej (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Poprawa dostępności ścieżek rowerowych była najczęściej wskazywaną zmianą przez respondentów z **Białegostoku**. Pozytywne oceny w tym zakresie zostały dokonane przez 72% ankietowanych. Również w tym przypadku spostrzeżenia respondentów są zbieżne z danymi pochodzącymi ze statystyki publicznej. Z danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w latach 2017-2022 długość ścieżek rowerowych w tym mieście zwiększyła się z 117,7 km do 164,4 km. Większość białostockich respondentów pozytywnie oceniła także zmiany w zakresie możliwości zrobienia zakupów (65%), liczby obiektów gastronomicznych (61%), warunków do uprawiania sportu/rekreacji (60%), stanu ulic i chodników (56%) oraz dostępu do transportu publicznego (51%).

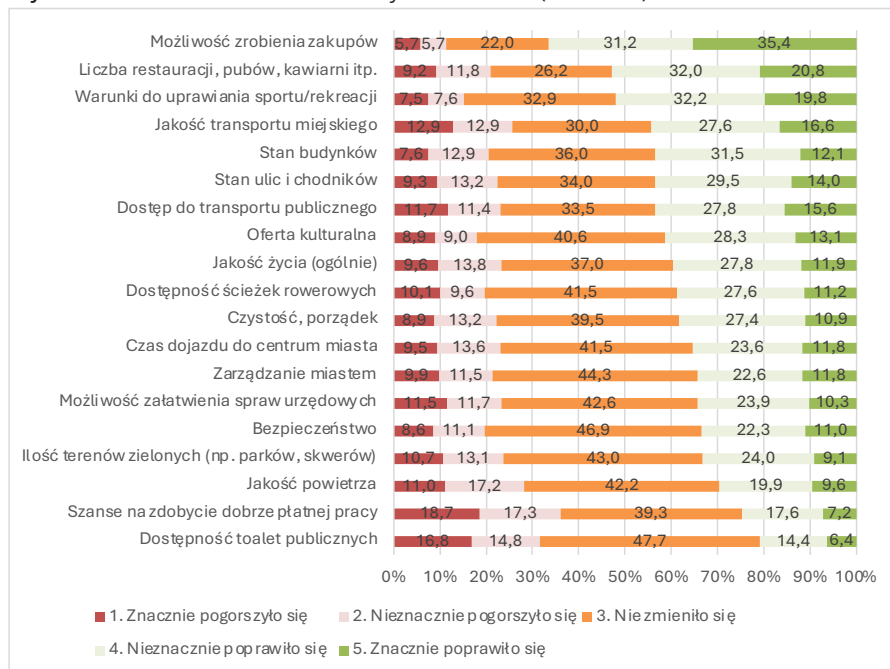
Wykres 28. Ocena zmian warunków życia w Białymstoku (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

Respondenci z **Krosna** najczęściej (67%) dostrzegają poprawę w zakresie możliwości zrobienia zakupów. Większość krosnieńskich ankietowanych pozytywnie oceniła także zmiany, jakie zaszły w tym mieście w zakresie dostępności obiektów gastronomicznych (53%) oraz warunków do uprawiania sportu/rekreacji (52%).

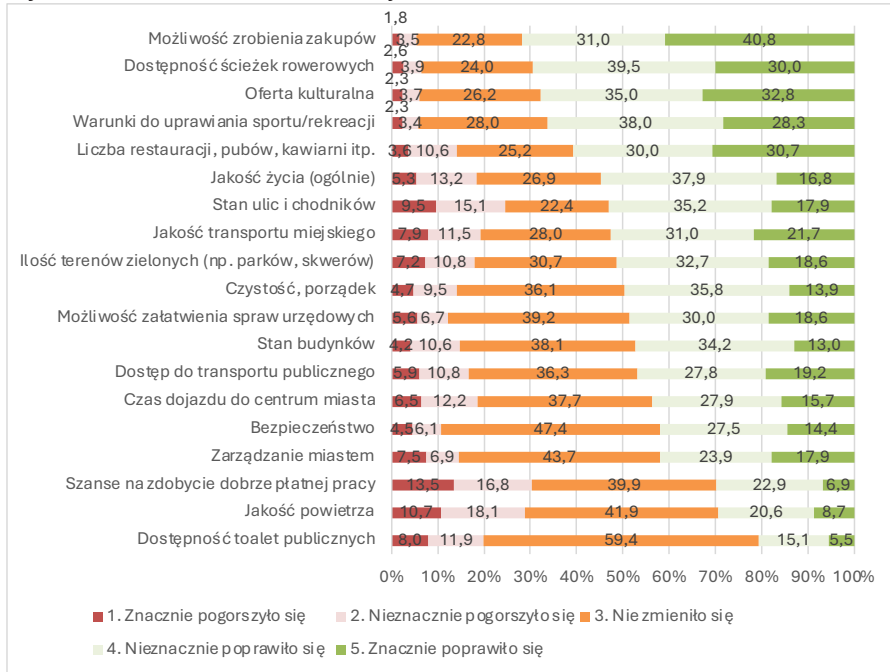
Wykres 29. Ocena zmian warunków życia w Krośnie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

Respondenci z **Lublina** podobnie jak w przypadku respondentów z Krośna najczęściej wyrażali swoje zadowolenie w zakresie możliwości zrobienia zakupów (72%). Nieznacznie mniej ankietowanych (70%) pozytywnie oceniło zmiany, jakie zaszły w zakresie dostępności ścieżek rowerowych. Większość ankietowanych pozytywnie oceniła także zmiany, które zaszły w zakresie oferty kulturalnej (68%), warunków do uprawiania sportu/rekreacji (66%), liczby obiektów gastronomicznych (61%), jakości życia postrzeganej ogólnie (55%), stanu ulic i chodników (53%), jakości transportu miejskiego (53%) oraz ilości terenów zielonych (51%).

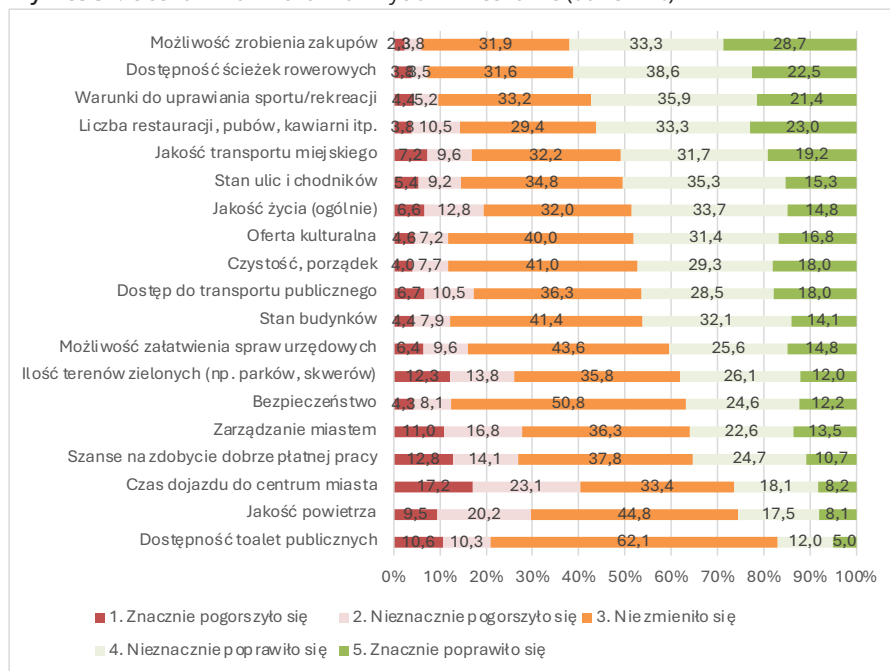
Wykres 30. Ocena zmian warunków życia w Lublinie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

W odniesieniu do **Rzeszowa** podobnie jak w przypadku Krosna i Lublina respondenci najczęściej pozytywnie ocenili zmiany, jakie zaszły w zakresie możliwości zrobienia zakupów (62%), poprawę dostępności ścieżek rowerowych pozytywnie oceniło 61% ankietowanych. Zdaniem 55% respondentów poprawie uległy warunki do uprawiania sportu/rekreacji. Poprawę w zakresie dostępności obiektów gastronomicznych wskazało 56%, a po 51% uznało, że poprawiła się jakość transportu miejskiego oraz stan ulic i chodników.

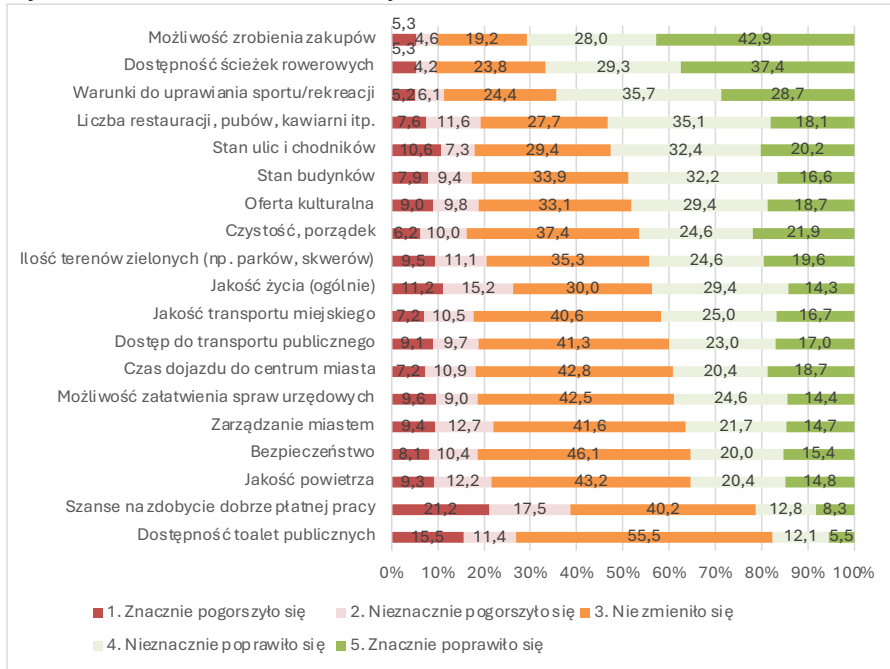
Wykres 31. Ocena zmian warunków życia w Rzeszowie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Respondenci z **Suwałk** podobnie jak ankietowani z Białej Podlaskiej i Białegostoku najczęściej pozytywnie ocenili poprawę dostępności ścieżek rowerowych (67%). Również w tym przypadku zauważalny jest wyraźny wzrost długości ścieżek rowerowych obserwowany na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. W 2022 r. długość ścieżek rowerowych w Suwałkach zwiększyła się niemal dwukrotnie względem roku 2017 r. z 62,8 km do 100,4 km. Większość ankietowanych wskazała także na poprawę warunków do uprawiania sportu/rekreacji (64%), wzrost dostępności obiektów gastronomicznych (53%) oraz stan ulic i chodników (52%).

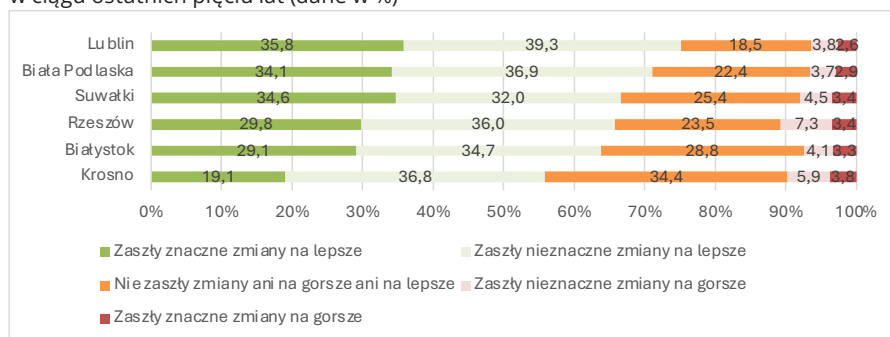
Wykres 32. Ocena zmian warunków życia w Suwałkach (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Respondentów badania ankietowego poproszono także o dokonanie ogólnej oceny zmian zachodzących w miastach objętych zakresem badania w ciągu ostatnich pięciu lat. Najwyższy udział ocen pozytywnych wystąpił w odniesieniu do Lublina, a najniższy w odniesieniu do Krosna, należy jednak zauważyć, że w odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania większość ankietowanych wyraziła przekonanie, że zachodzące zmiany były zmianami na lepsze. Dodatkowo zwraca uwagę niewielkie zróżnicowanie wyrażanych ocen negatywnych w tym zakresie.

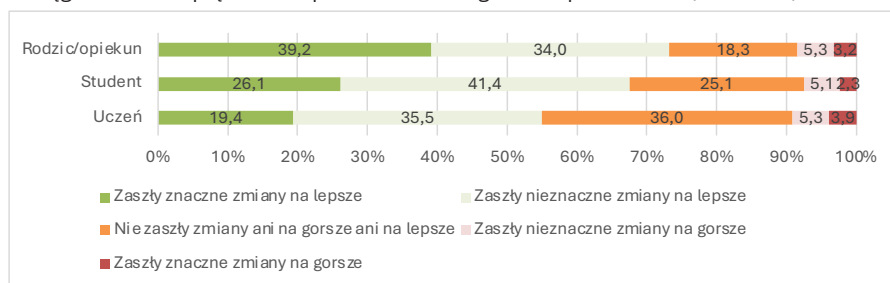
Wykres 33. Ogólna ocena zmian jakie zaszły w miastach objętych zakresem badania w ciągu ostatnich pięciu lat (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

W podziale na wyróżnione kategorie respondentów zauważalne jest najczęstsze wyrażanie pozytywnych ocen zachodzących zmian przez rodziców/opiekunów, a najrzadsze przez uczniów szkół ponadpodstawowych. Należy jednak zaznaczyć, że w zakresie ocen negatywnych występujące zróżnicowania są niewielkie. Zauważalne jest bowiem występowanie wśród uczniów w porównaniu do pozostałych kategorii badanych znacznie częstszego wskazywania odpowiedzi neutralnych. Nie jest to zaskoczeniem, biorąc pod uwagę, że perspektywa pięcioletnia dla uczniów szkół ponadpodstawowych mogła być zbyt odległa w kontekście możliwości dokonywania porównań ze względu na znajdowanie się w tym czasie w wieku, w którym młodzi ankietowani nie mieli jeszcze wyrobionej opinii na ten temat.

Wykres 34. Ogólna ocena zmian jakie zaszły w miastach objętych zakresem badania w ciągu ostatnich pięciu lat w podziale na kategorie respondentów (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

Podobnie jak w przypadku oceny różnych aspektów warunków życia w mieście również w odniesieniu do oceny zachodzących zmian zauważalna jest duża zbieżność odpowiedzi udzielanych przez respondentów z poszczególnych miast objętych zakresem badania. Wśród najczęściej pozytywnie postrzeganych zmian wskazywano możliwość zrobienia zakupów oraz dostępność do ścieżek rowerowych. Pierwsza ze wspomnianych kwestii jedynie w przypadku Białej Podlaskiej zyskała mniej niż połowę pozytywnych ocen. Poprawa dostępności ścieżek rowerowych została wskazana przez mniej niż połowę ankietowanych jedynie w przypadku Krosna.

W wymiarze ogólnym w odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania większość ankietowanych wyraziła przekonanie, że zmiany zachodzące w poszczególnych miastach w ciągu ostatnich pięciu lat były zmianami na lepsze.

Odczuwanie więzi z miastem

Jednym z głównych elementów badania wpisujących się w komponent afektywny było zagadnienie odczuwania więzi z miastem. Zagadnienie to zostało zbadane poprzez umieszczenie w kwestionariuszu ankiety bloku dziesięciu stwierdzeń:

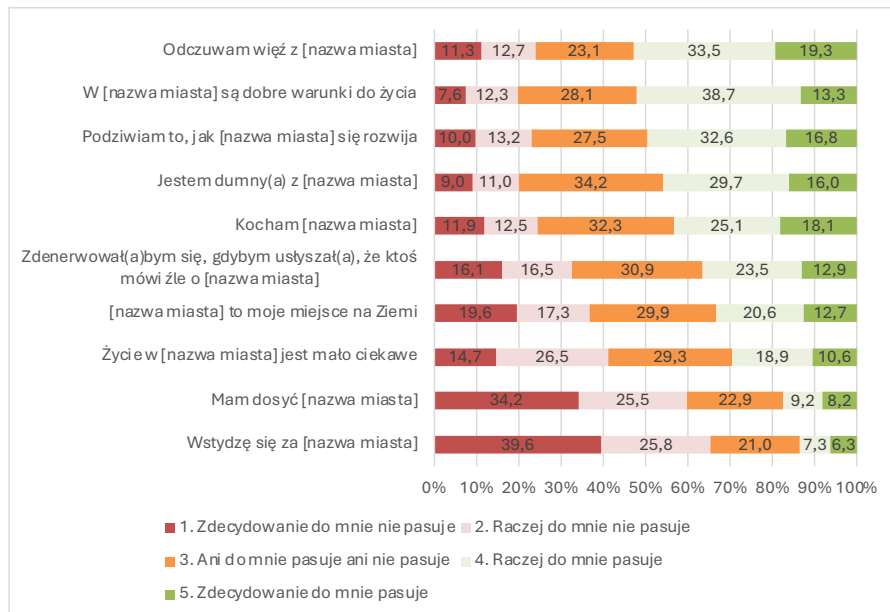
- Odczuwam więź z [nazwa miasta];
- Zdenerwował(a)bym się, gdybym usłyszał(a), że ktoś mówi źle o [nazwa miasta];
- [nazwa miasta] to moje miejsce na Ziemi;
- Kocham [nazwa miasta];
- Mam dosyć [nazwa miasta];
- Jestem dumny(a) z [nazwa miasta];
- Podziwiam to, jak [nazwa miasta] się rozwija;
- Wstydzę się za [nazwa miasta];
- W [nazwa miasta] są dobre warunki do życia;
- Życie w [nazwa miasta] jest mało ciekawe.

Zadaniem respondentów było odniesienie się do każdego ze stwierdzeń poprzez dokonanie wyboru spośród odpowiedzi: (1) zdecydowanie do mnie

nie pasuje, (2) raczej do mnie nie pasuje, (3) ani do mnie pasuje, ani do mnie nie pasuje, (4) raczej do mnie pasuje, (5) zdecydowanie do mnie pasuje.

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, że osoby odczuwające więź z miastem przeważają liczebnie nad osobami tej więzi nie odczuwającymi. Zauważenia jednak wymaga, że na poziomie ogólnym tylko z dwoma stwierdzeniami zgodziła się bezwzględna większość ankietowanych. Ankietowani najczęściej wskazywali, że pasuje do nich stwierdzenie bezpośrednio odnoszące się do odczuwania więzi z miastem. Była to jednak nieznaczna większość (52%). Drugie stwierdzenie, z którym zgadzała się większość respondentów dotyczyło wyrażenia przekonania, że w danym mieście są dobre warunki do życia (52%). Większa jednomysłność wśród respondentów wystąpiła pod względem niezgadzania się ze stwierdzeniami wskazującymi na negatywny stosunek do miasta. Niemal 2/3 ankietowanych (65%) nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że wstydzi się za miasto. Ponadto 3/5 respondentów nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że ma dosyć miasta.

Wykres 35. Rozkład odpowiedzi w odniesieniu do stwierdzeń dotyczących odczuwania więzi z miastem (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=11 397].

W zakresie **odczuwania więzi z miastem** największe różnicowania udzielonych odpowiedzi wystąpiły pomiędzy ankietowanymi rodzicami/opiekunami a uczniami. Podczas gdy wśród rodziców/opiekunów z Lublina, Białegostoku, Rzeszowa oraz Suwałk odczuwanie więzi z miastem zadeklarowało odpowiednio: 77%, 72%, 71% oraz 70% respondentów, to wśród uczniów z Krosna, Białegostoku, Białej Podlaskiej i Suwałk było to zaledwie odpowiednio: 36%, 42%, 45% oraz 46%.

Odczuwanie więzi z miastem można interpretować jako powiązane z dyspozycją do zamieszkiwania w danym mieście. Rodzice/opiekunowie w większym stopniu od osób młodych mają już za sobą podjęte decyzje w zakresie wyboru miejsca zamieszkania, co wiąże się nie tylko z zakupem domu czy mieszkania, ale także z miejscem pracy czy opieki nad dziećmi i ich edukacji. Dlatego częstsze wskazywanie przez rodziców/opiekunów odczuwania więzi z miastem nie zaskakuje. W zupełnie innym miejscu życiowej trajektorii znajdują się natomiast uczniowie, których po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej czeka konieczność podejmowania decyzji dotyczących dalszego kształcenia, pracy zawodowej, a także dokonywanie innych życiowych wyborów. Nie dziwi zatem rzadsze deklarowanie odczuwania więzi z miastem przez ankietowanych uczniów. Warto jednak zauważyć, że wśród ankietowanych uczniów w odniesieniu do każdego z objętych zakresem badania miast, które utraciły status stolicy województwa poziom deklarowanego odczuwania więzi z miastem nie przekroczył 50%. Można to uznać za przejaw aspiracji młodych ludzi ze średnich miast, by migrować do większych ośrodków miejskich nie tylko w celu odbycia studiów, ale także w celach zawodowych, a w konsekwencji osiedlenia się na stałe. W tym kontekście za najbardziej niepokojące można uznać rozkłady odpowiedzi udzielonych przez krośnieńskich uczniów, gdzie odpowiedzi wskazujące na brak odczuwania więzi z miastem przeważały nad odpowiedziami wskazującymi na jej odczuwanie.

W zakresie deklarowanego odczuwania więzi z miastem zauważalne są bardzo wyraźne różnicowania wśród ankietowanych studentów. Odczuwanie więzi z miastem zadeklarowało 70% ankietowanych studentów z Białegostoku. W przypadku ankietowanych studentów z Krosna proporcja ta była o połowę mniejsza (35%). Może to jednak wynikać ze specyfiki konkretnych uczelni, których studenci wzięli udział w badaniu, a zarazem

z relatywnie niewielkich liczebności prób badawczych, co wiąże się z ryzykiem wystąpienia większego błędu przeprowadzonego pomiaru.

Nieco inaczej kwestię odczuwania więzi z miastem pozwala uchwycić stwierdzenie wskazujące na **zdenierowanie się w przypadku usłyszenia, gdy ktoś mówi źle o mieście**, ponieważ można zakładać, że osoba zgadzająca się z takim stwierdzeniem nie tylko odczuwa więź z miastem, ale przejawia postawę, którą można określić jako apologetyczną. Można zatem uznać, że stwierdzenie to pozwala zidentyfikować występowanie silniejszej więzi wobec miasta w porównaniu do powyżej omówionego stwierdzenia. Nie zaskakuje zatem wyraźnie niższy odsetek ankietowanych zgadzających się z tym stwierdzeniem na poziomie 37%. W podziale na wyróżnione kategorie ankietowanych wśród rodziców/opiekunów poziom akceptacji tego stwierdzenia wyniósł 49%, podczas gdy wśród uczniów i studentów było to odpowiednio 29% i 28%. Zauważalne jest zarazem wystąpienie relatywnie wysokiego udziału ankietowanych uczniów niezgadzających się z tym stwierdzeniem na wynoszącego 42%.

Wskaźnikiem badającym bezwarunkowość odczuwanej więzi z miastem było stwierdzenie wyrażające przekonanie, że dane miasto jest „**miejscem na Ziemi**” z perspektywy respondenta. Zauważalne jest, że na poziomie ogólnym nieco więcej ankietowanych nie zgodziło się z tym stwierdzeniem (37%) względem tych, którzy z tym stwierdzeniem się zgodzili (33%). O ile wśród rodziców/opiekunów połowa ankietowanych zgodziła się z tym stwierdzeniem, a 1/5 się nie zgodziła, o tyle wśród uczniów proporcje były zupełnie odwrotne – połowa nie zgodziła się z tym stwierdzeniem, a jedna 1/5 wyraziła jego akceptację, przy czym wśród uczniów z Białej Podlaskiej i Krosna z tym stwierdzeniem nie zgodziło się odpowiednio aż 61% i 57%.

Miastem, w odniesieniu do którego ankietowani najczęściej wyrażali **miłość**, okazał się Lublin (52% wskazań). Najrzadziej (po 33% odpowiedzi) tym uczuciem darzyli swoje miasta darzyli respondenci z Krosna oraz Białej Podlaskiej.

Na poziomie ogólnym najbardziej **dumni** ze swego miasta okazali się respondenci z Lublina (56%) oraz z Rzeszowa (55%). Najrzadziej (33%) natomiast poczucie dumy wyrażali respondenci z Krosna. W podziale na wyróżnione kategorie ankietowanych podobnie jak w przypadku innych stwierdzeń najczęściej poczucie dumy ze swego miasta towarzyszyło an-

kietowanym rodzicom/opiekunom (61%), podczas gdy wśród uczniów poziom akceptacji tego stwierdzenia wyniósł 34%.

Podobne różnicowania udzielonych odpowiedzi wystąpiły w odniesieniu do **wyrażenia podziwu, jak dane miasto się rozwija**. W podziale na miasta objęte zakresem badania podziw ten najczęściej był wyrażany przez respondentów z Rzeszowa (61%), a najrzadziej przez respondentów z Krosna (34%). Wśród rodziców/opiekunów akceptację tego stwierdzenia wyraziło 65% ankietowanych, a wśród uczniów – 35%.

W porównaniu do innych stwierdzeń ujętych w kwestionariuszu ankiety za najbardziej nietypowe można uznać różnicowania udzielonych odpowiedzi w odniesieniu do stwierdzenia, że w danym mieście są **doobre warunki do życia**. Co prawda na poziomie ogólnym podobnie jak w przypadku części innych stwierdzeń najwyższy odsetek osób zgadzających się z tym stwierdzeniem wystąpił w odniesieniu do Rzeszowa (64%), a najniższy w odniesieniu do Krosna (34%), jednak za nie typowe można uznać dość duże różnicowania w odniesieniu do poszczególnych miast występujące wśród ankietowanych rodziców/opiekunów. Zauważalne jest pod tym względem bardzo wyraźne różnicowanie udzielonych odpowiedzi przez respondentów ze stolic województw względem pozostałych trzech miast objętych zakresem badania. Z tym stwierdzeniem zgodziło się 70% ankietowanych rodziców/opiekunów z Białegostoku, 67% z Rzeszowa i 57% z Lublina, podczas gdy w przypadku tej grupy respondentów z Suwałk, Białej Podlaskiej i Krosna było to odpowiednio: 56%, 40% i 38%.

W celu odwrócenia perspektywy respondentów poproszono także o ustosunkowanie się do stwierdzeń wyrażających negatywny stosunek do miasta. Jednym z nich było stwierdzenie: „mam dosyć [nazwa miasta]” wyrażające **niechęć** do danego miasta. Na poziomie ogólnym ze stwierdzeniem tym zgodziło się 18% ankietowanych, przy czym zdecydowanych odpowiedzi w tym zakresie udzieliło 8% ankietowanych. Od strony statystycznej jest to więc relatywnie nieduży odsetek. Poza tym za mało realne można by uznać oczekiwanie, by wszyscy ankietowani wyrażali zadowolenie i by nikt z nich nie odczuwał niechęci czy znużenia z powodu zamieszkiwania w danym mieście, np. ze względu na swoją sytuację życiową. Z drugiej jednak strony niemal 1/4 osób zgadzających się z tym stwierdzeniem spośród ankietowanych uczniów wskazuje na zwrócenie szczególnej

uwagi na konieczność podejmowania działań mających na celu wzmacnianie więzi młodych ludzi z miastem.

W celu uchwycenia występowania jeszcze bardziej negatywnego nastawienia wobec miasta w kwestionariuszu ankiety poruszono zagadnienie odczuwania **wstydu** za dane miasto. Zbadanie tej kwestii wydaje się istotne także w kontekście rozpowszechnianych stereotypów na temat tzw. ściany wschodniej jako obszaru biednego i zacofanego. Utrwalanie tego typu stereotypów, zakorzenianie ich w świadomości osób mieszkających na obszarze Polski Wschodniej może skutkować występowaniem poczucia wstydu. Przeprowadzone badania ankietowe jednak tego nie potwierdzają. Na poziomie ogólnym zaledwie 14% ankietowanych zgodziło się z tym stwierdzeniem. Na tle pozostałych miast ponownie wyróżnia się Krosno, przy czym 19% ankietowanych wstydzących się za to miast nie jest wartością wyraźnie wyższą w porównaniu do innych miast. Z kolei patrząc na rozkłady odpowiedzi wyrażających niezgadzanie się z tym stwierdzeniem na tle pozostałych miast wyraźnie wyróżnia się Rzeszów (76%). W podziale na kategorie ankietowanych poczucie wstydu za miasto zadeklarował niemal co dziesiąty ankietowany rodzic/opiekun i niemal co piąty uczeń, co podobnie jak w przypadku stwierdzenia dotyczącego odczuwanej niechęci do miasta powinno skłaniać do podejmowania działań mających na celu przełamywanie w szczególności wśród młodych ludzi negatywnych stereotypów.

Niechęć do danego miasta może wynikać nie tylko z odczuwania wstydu, ale z poczucia znużenia, poczucia marazmu i przekonania, że **życie** w danym mieście **jest mało ciekawe** np. ze względu na mało atrakcji kulturalno-rozrywkowych czy brak perspektyw rozwojowych. Zasadne zarazem wydaje się przypuszczenie, że takie spojrzenie może być bliższe osobom młodym, dla których kwestie te mogą wydawać się bardziej istotne, a zarazem osobom mieszkającym w mniejszych miastach o mniejszym potencjale w zakresie możliwości zapewnienia bogatej oferty kulturalno-rozrywkowej w porównaniu do miast dużych. Uzyskane wyniki zdają się potwierdzać te przypuszczenia. O ile zaledwie 21% ankietowanych rodziców/opiekunów zgodziło się ze stwierdzeniem, że życie w mieście, do którego się odnosili, jest mało ciekawe, o tyle wśród uczniów było to 37%. W odniesieniu do stolic województw ze stwierdzeniem tym zgodziło się 22% ankietowanych

z Rzeszowa, 23% z Lublina, 28% z Białegostoku, a w przypadku trzech pozostałych miast objętych zakresem badania: 32% respondentów z Suwałk, 38% z Krosna i 40% z Białej Podlaskiej.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić występowanie wśród ankietowanych więzi z miastem, nie są to jednak postawy dominujące. Odczuwanie więzi z miastem można uznać za powiązane z dyspozycją do zamieszkiwania w danym mieście, ale także z sytuacją życiową ankietowanych. Uzyskane wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły na potwierdzenie przypuszczenia w zakresie częstszego występowania więzi z miastem wśród ankietowanych rodziców/opiekunów względem studentów, a przede wszystkim uczniów. Ponadto rozkłady odpowiedzi na część stwierdzeń, do których odnosili się respondenci, pozwoliło potwierdzić przypuszczenie występowania silniejszej więzi z miastem wśród objętych zakresem badania miast będących stolicami województw względem miast, które status stolicy województwa utraciły w wyniku reformy administracyjnej w 1999 r. Uzyskane wyniki skłaniają do sformułowania postulatu wyrażającego konieczność podejmowania działań mających na celu wzmocnienie więzi z miastem w szczególności wśród osób młodych.

Potrzeby inwestycyjne i oczekiwania

Ważny element przeprowadzonych badań ankietowych stanowiło zidentyfikowanie potrzeb inwestycyjnych oraz innych oczekiwań respondentów w zakresie realizacji priorytetowych przedsięwzięć przyczyniających się do poprawy jakości życia w mieście. Zagadnienie to było już poruszone we wcześniejszych badaniach dotyczących jakości życia w Rzeszowie z perspektywy mieszkańców w szczególności w ramach „Rzeszowskiej Diagnozy Społecznej 2017” (Piróg, Kotarski, 2018: 215-236). Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w realizacji badań poświęconych jakości życia oraz na podstawie współpracy z samorządem Miasta Rzeszowa można stwierdzić, że zagadnienie to cechuje się szczególną użytecznością z perspektywy władz miasta, ponieważ pozwala dostarczać konkretnych informacji zwrotnych na temat potrzeb mieszkańców i użytkowników,

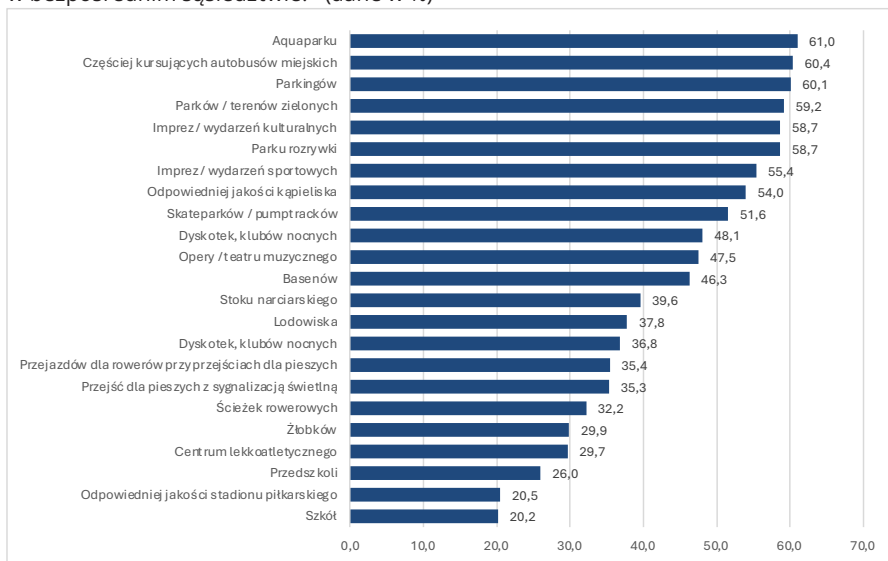
a także stanowi wyraz aprobaty lub dezaprobaty planowanych lub rozważanych przedsięwzięć.

W tym kontekście głównym wyzwaniem na etapie projektowania standaryzowanego narzędzia badawczego jest stworzenie katalogu potrzeb inwestycyjnych adekwatnego do sytuacji danego miasta oraz perspektywy mieszkańców i użytkowników. Za punkt wyjścia do stworzenia takiego katalogu posłużyły wyniki wspomnianej „Rzeszowskiej Diagnozy Społecznej 2017”, które w odniesieniu do Rzeszowa poddano aktualizacji we współpracy z przedstawicielami Urzędu Miasta Rzeszowa. Mając na uwadze zakładaną częściową zbieżność potrzeb inwestycyjnych w różnych miastach, katalog potrzeb opracowany dla Rzeszowa posłużył jako wyjściowy do określenia katalogu dla pozostałych miast objętych zakresem przeprowadzonych badań ankietowych. Katalog ten następnie był dostosowywany do specyfiki poszczególnych miast na podstawie analizy zagadnień poruszanych na ten temat w przestrzeni medialnej oraz na podstawie konsultacji z przedstawicielami samorządów miejskich. W rezultacie katalogi potrzeb inwestycyjnych opracowane dla poszczególnych w znacznym stopniu zawierały te same kategorie z równoczesnym uwzględnieniem kategorii specyficznych dla poszczególnych miast.

W celu uniknięcia przypadkowości udzielanych odpowiedzi zadaniem respondentów było odniesienie do wszystkich kategorii potrzeb uwzględnionych w kwestionariuszu poprzez wybór opcji: „tak”, „nie” albo „trudno powiedzieć/nie mam zdania”. W celu zapewnienia jak największej przejrzystości prezentowanych danych na poniżej przedstawionych wykresach uwzględniono tylko odpowiedzi pozytywne („tak”) udzielone przez respondentów w odniesieniu do poszczególnych kategorii.

Respondenci z **Białej Podlaskiej** najczęściej wskazywali na potrzebę aquaparku (61%), częściej kursujących autobusów miejskich (60%), parkingów (60%), parków/terenów zielonych (59%), imprez/wydarzeń kulturalnych (59%), parku rozrywki (59%), imprez/wydarzeń sportowych (55%), odpowiedniej jakości kąpieliska (55%) oraz skateparków/pumptrucków (52%). Nieco rzadsze wskazywanie innych potrzeb oczywiście nie jest równoznaczne z uznaniem braku zasadności podejmowania inwestycji w danym zakresie, ponieważ ich specyfika może wiązać się z nieco mniejszą masowością.

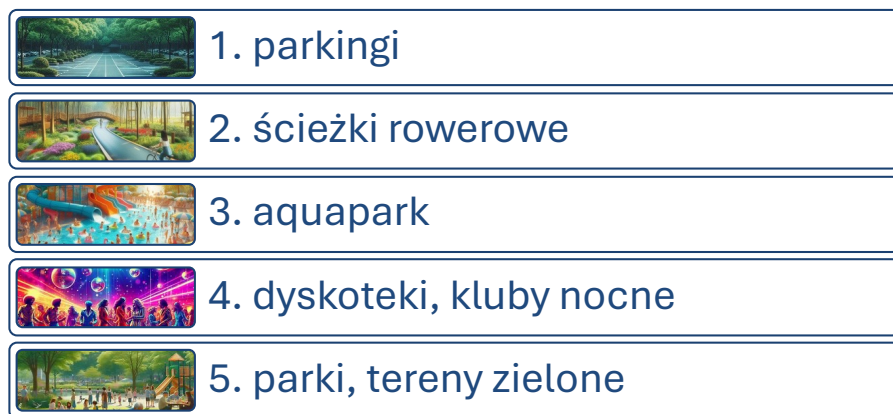
Wykres 36. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czego brakuje w Białej Podlaskiej lub w bezpośrednim sąsiedztwie?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Respondentów poproszono także o dokonanie priorytetyzacji poprzez wskazanie maksymalnie pięciu najważniejszych potrzeb, rozpoczynając od najważniejszej. Na tej podstawie utworzono ranking potrzeb. Zdaniem respondentów Białej Podlaskiej najbardziej brakuje: parkingów, ścieżek rowerowych, aquaparku, dyskotek/klubów nocnych oraz parków/terenów zielonych.

Rysunek 26. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białej Podlaskiej z perspektywy ankietowanych (ogółem)

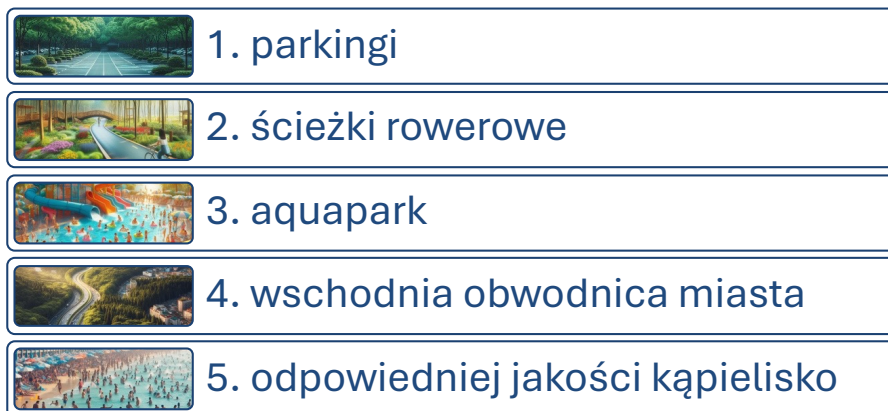

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Szczególną uwagę w tym kontekście przykuwają wskazania dotyczące brakujących ścieżek rowerowych, ponieważ w odniesieniu do warunków życia w Białej Podlaskiej dostępność ścieżek rowerowych oraz zmiany w tym zakresie były pozytywnie oceniane przez ankietowanych. Nie należy jednak tego interpretować jako niespójność udzielanych odpowiedzi, lecz wręcz przeciwnie, jako z jednej strony dostrzeganie działań podejmowanych w tym zakresie z jednoczesnym artykułowaniem potrzeby podejmowania dalszych działań skutkujących zapewnieniem jeszcze lepszej dostępności.

Zarówno perspektywy ankietowanych **rodziców/opiekunów** jak i **uczniów** najbardziej priorytetowe okazały się parkingi. Oprócz tego ankietowani rodzice/opiekunowie wskazywali na potrzebę ścieżek rowerowych, wschodniej obwodnicy miasta, aquaparku oraz odpowiedniej jakości kąpieliska.

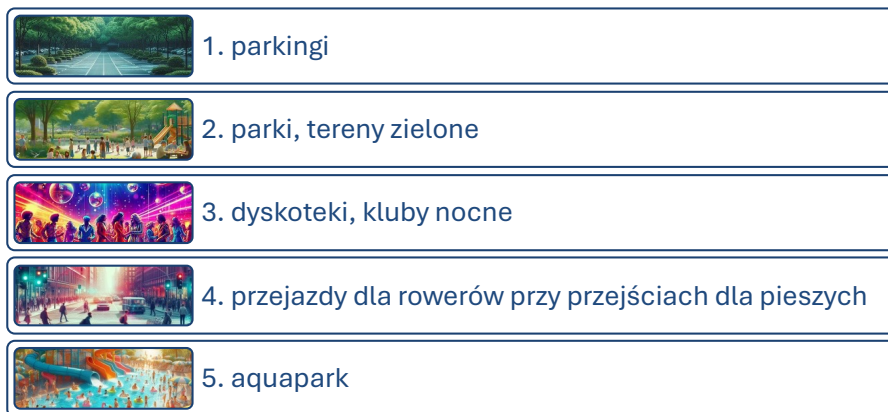
Rysunek 27. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białej Podlaskiej z perspektywy ankietyowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=477].

Z kolei wśród priorytetów najczęściej wskazywanych przez ankietyowanych uczniów znalazły się: parki/tereny zielone, kluby nocne/dyskoteki, przejazdy dla rowerzystów przy przejściach dla pieszych oraz aquapark.

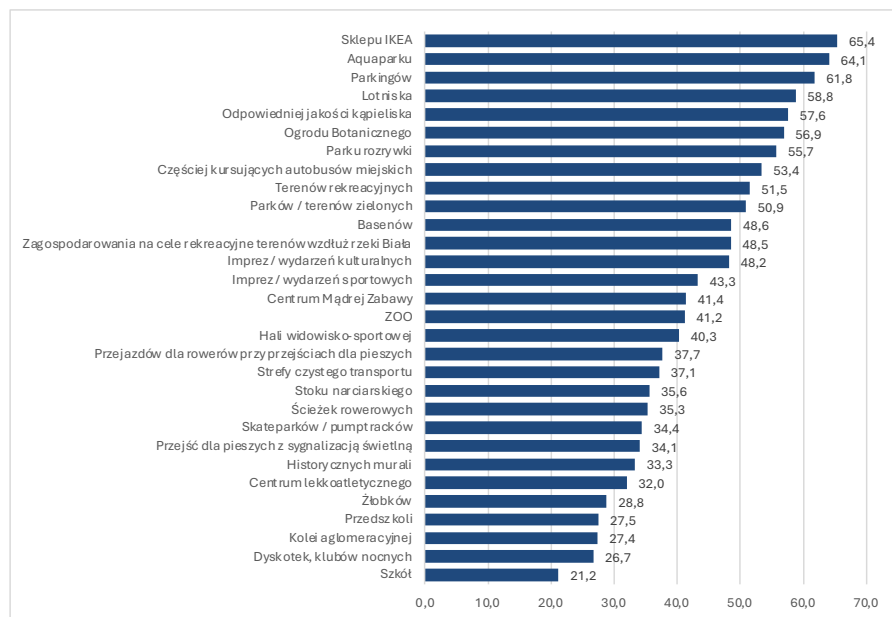
Rysunek 28. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białej Podlaskiej z perspektywy ankietyowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=341].

W katalogu potrzeb inwestycyjnych umieszczonych w kwestionariuszu ankiety w odniesieniu do **Białegostoku** wyróżniono sklep sieci Ikea. Umieszczenie wśród najważniejszych potrzeb inwestycyjnych rynku sieci konkretnego prywatnego podmiotu może wydawać się zaskakujące, a nawet wręcz niestosowne, jednak z wcześniej prowadzonych badań i analiz w odniesieniu do Rzeszowa wynikało, że jest to jedna z ważniejszych potrzeb inwestycyjnych wskazywanych przez mieszkańców. Badania ankietowe przeprowadzone wśród respondentów z Białegostoku skłaniają do wyciągnięcia podobnych wniosków, ponieważ brak sklepu sieci IKEA okazał się najczęściej wskazywaną kategorią przed aquaparkiem, parkingami, lotniskiem oraz kąpieliskiem odpowiedniej jakości.

Wykres 37. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czego brakuje w Białymstoku lub w bezpośrednim sąsiedztwie?” (dane w %)

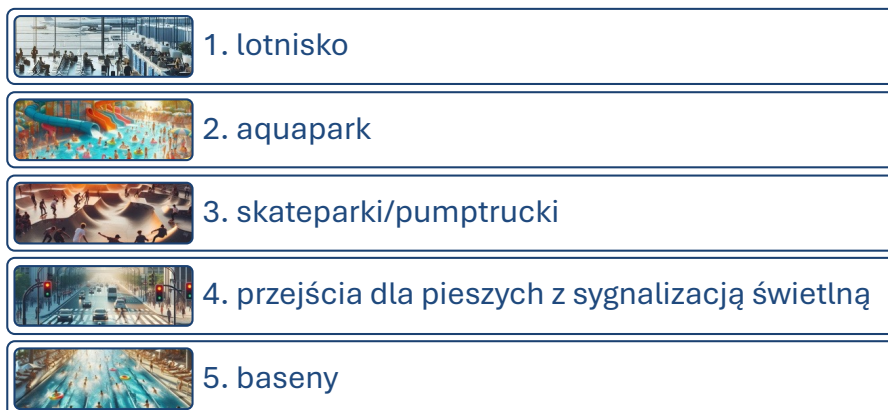

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

Chociaż największa część ankietowanych wskazała brak sklepu sieci Ikea, to nie kategoria ta nie znalazła się wśród najbardziej palących potrzeb. Zdaniem respondentów w Białymstoku najbardziej brakuje lotni-

ska, a w dalszej kolejności aquaparku, skateparków/pumptrucków, przejść dla pieszych z sygnalizacją świetlną oraz basenów.

Rysunek 29. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białymstoku z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

Zauważalna jest zbieżność perspektyw w podziale na wyróżnione kategorie ankietowanych. Zarówno ankietowani uczniowie, studenci, jak i rodzice/opiekunowie uznali, że w Białymstoku najbardziej brakuje lotniska. Oprócz tego zdaniem ankietowanych rodziców/opiekunów w Białymstoku najbardziej brakuje aquaparku, skateparków/pumptrucków, basenów oraz odpowiedniej jakości kąpieliska.

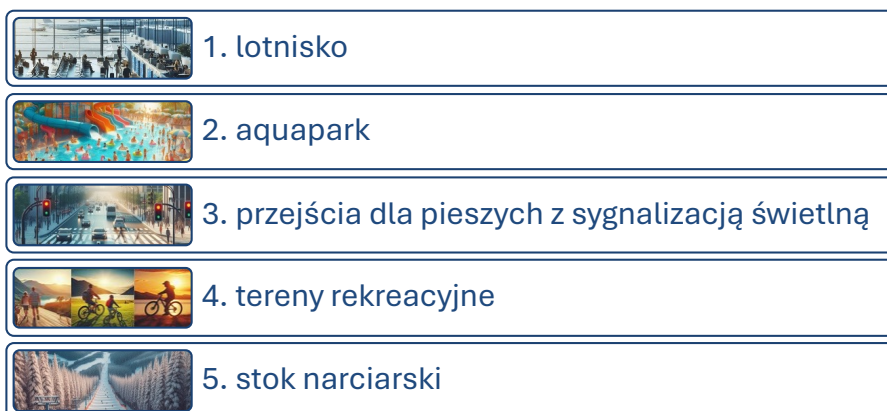
Rysunek 30. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białymstoku z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1476].

Oprócz lotniska zdaniem ankietowanych uczniów w Białymstoku najbardziej brakuje aquaparku, przejść dla pieszych z sygnalizacją świetlną, terenów rekreacyjnych oraz stoku narciarskiego.

Rysunek 31. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białymstoku z perspektywy ankietowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2257].

Z kolei ankietowanym studentom oprócz wspomnianego lotniska w Białymstoku najbardziej brakuje odpowiedniej jakości kąpieliska, skateparków/pumptrucków, kolei aglomeracyjnej oraz centrum lekkoatletycznego.

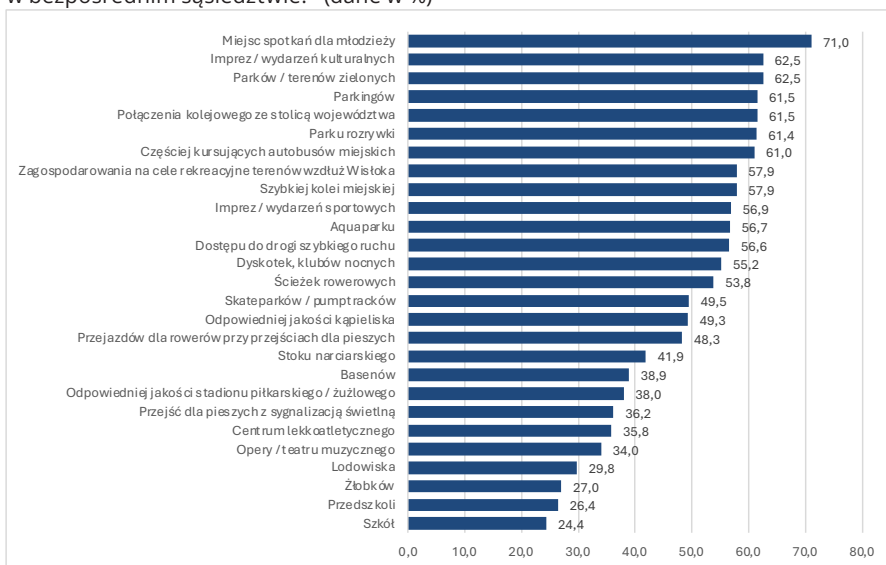
Rysunek 32. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Białymstoku z perspektywy ankietowanych studentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=191].

W odniesieniu do **Krosna** ankietowani najczęściej wskazywali, że brakuje miejsc spotkań dla młodzieży. Wśród częściej udzielanych odpowiedzi wskazywano także na brak imprez/wydarzeń kulturalnych, parków/terenów zielonych, parkingów, połączenia kolejowego ze stolicą województwa, parku rozrywki oraz częściej kursujących autobusów miejskich.

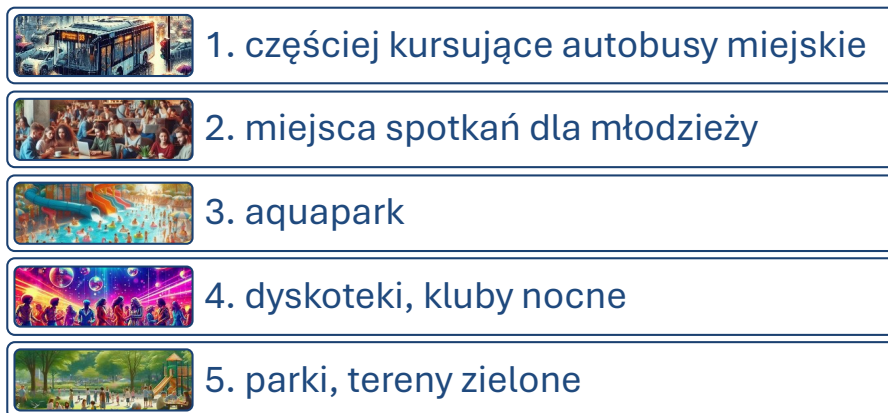
Wykres 38. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czego brakuje w Krośnie lub w bezpośrednim sąsiedztwie?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

W wyniku dokonanej hierarchizacji za największą potrzebę respondenci uznali częściej kursujące autobusy miejskie, miejsca spotkań dla młodzieży, aquapark, dyskoteki/kluby nocne oraz parki/tereny zielone.

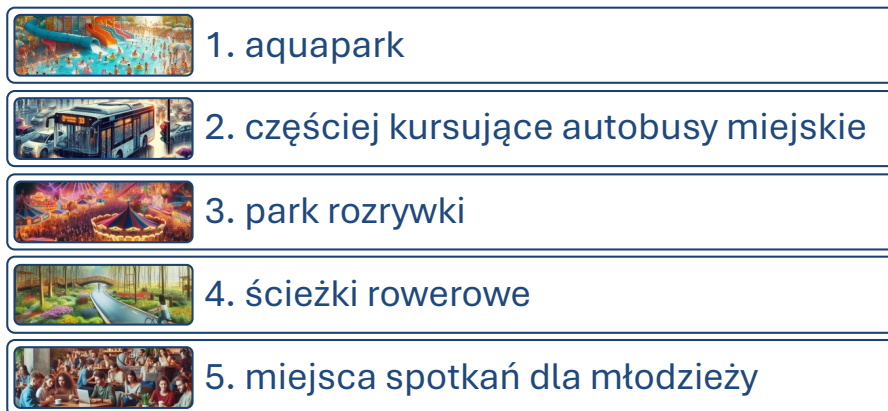
Rysunek 33. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Krośnie z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

Ankietowani rodzice/opiekunowie w pierwszej kolejności wskazali na brak aquaparku w Krośnie lub w okolicy, a ponadto wskazali zapotrzebowanie na częściej kursujące autobusy miejskie, park rozrywki, ścieżki rowerowe oraz miejsca spotkań dla młodzieży.

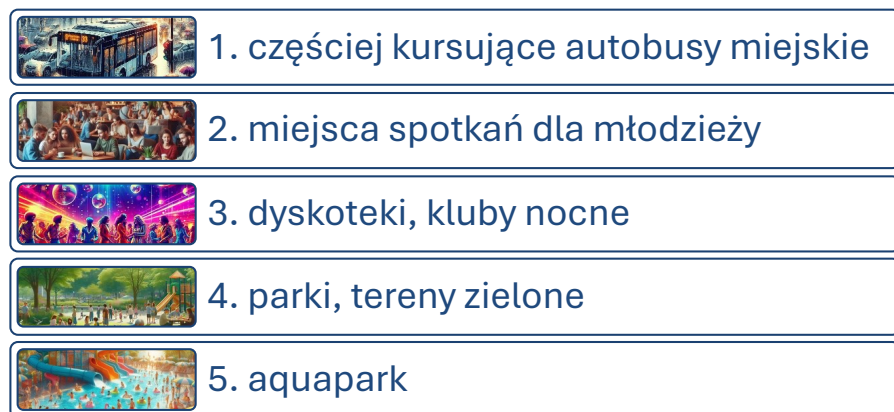
Rysunek 34. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Krośnie z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=708].

Potrzeby wskazywane przez ankietowanych krośnieńskich uczniów są zasadniczo zbieżne z potrzebami artykułowanymi przez rodziców/opiekunów jedynie z różnicą w kolejności. Ankietowani uczniowie najczęściej wskazywali na potrzebę częściej kursujących autobusów miejskich, a w dalszej kolejności na potrzebę tworzenia miejsc spotkań dla młodzieży, dyskotek, klubów nocnych, parków, terenów zielonych oraz aquaparku.

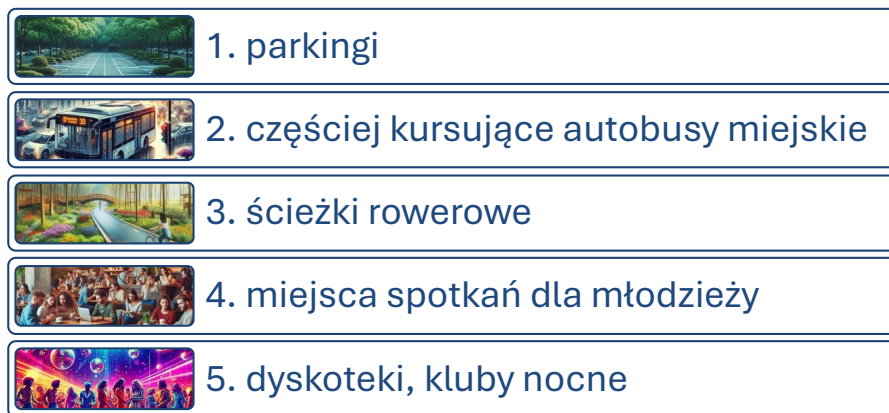
Rysunek 35. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Krośnie z perspektywy ankietowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1423].

Ankietowani krośnieńscy studenci w pierwszej kolejności wskazywali na brak parkingów. Zauważenia wymaga, że niemal 3/4 ankietowanych krośnieńskich studentów zadeklarowało zamieszkiwanie poza Krosnem. Potrzeba parkingów może zatem być związana z dojazdami na uczelnię z okolicznych miejscowości oraz pojawiającymi się w związku z tym trudnościami w zaparkowaniu samochodu. Z kwestią tą wydaje się korespondować druga pod względem ważności wskazywana kategoria, czyli zapotrzebowanie na częściej kursujące autobusy miejskie. Oprócz tego ankietowani krośnieńscy studenci wskazywali na brak ścieżek rowerowych, miejsc spotkań dla młodzieży oraz dyskotek, klubów nocnych.

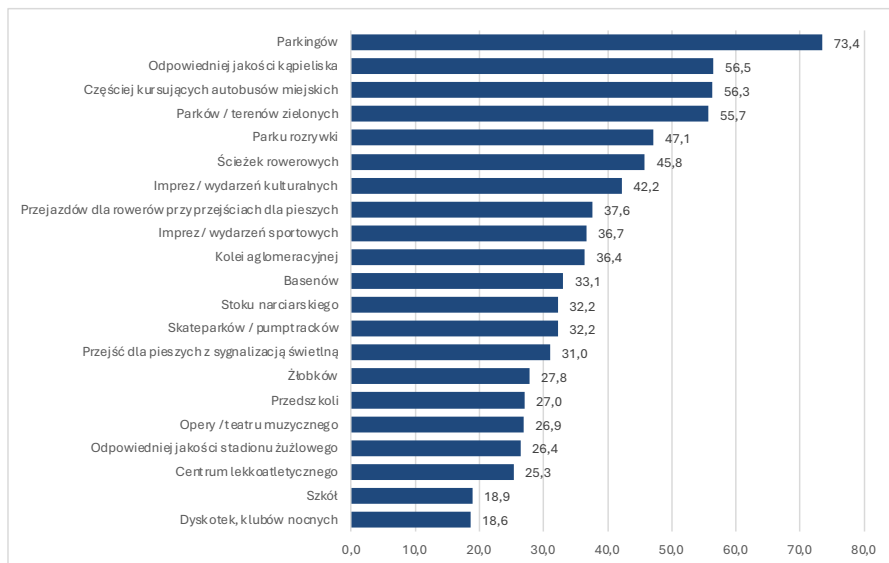
Rysunek 36. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Krośnie z perspektywy ankietowanych studentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=372].

Zdaniem największej części ankietowanych w **Lublinie** brakuje parkingów (73%). Większość ankietowanych wśród braków wskazała odpowiedniej jakości kąpielisko (57%), wystarczająco często kursujące autobusy miejskie (56%) oraz parki/tereny zielone (56%).

Wykres 39. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czego brakuje w Lublinie lub w bezpośrednim sąsiedztwie?” (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Jako największe potrzeby respondenci z Lublina wskazywali w pierwszej kolejności parki/tereny zielone. W drugiej kolejności wskazywano zapotrzebowanie na odpowiedniej jakości kąpielisko. Warto zarazem zauważyć, że pod tym względem Lublin oraz jego okolice dysponują potencjałem w postaci Zalewu Zemborzyckiego. Interesujące jest także to, że wśród wskazań ankietowanych znalazła się potrzeba organizacji imprez/wydarzeń kulturalnych, mimo że respondenci często pozytywnie oceniali pod tym względem warunki życia w Lublinie.

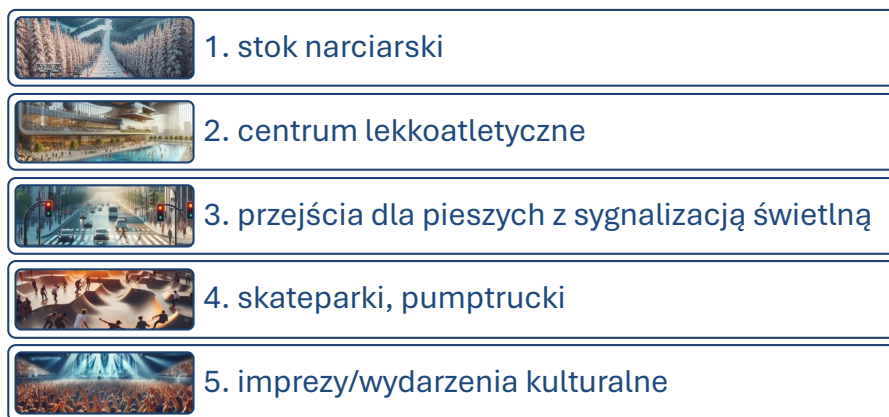
Rysunek 37. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Lublinie z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Zdaniem ankietowanych rodziców/opiekunów w Lublinie lub jego okolicy najbardziej brakuje stoku narciarskiego. W dalszej kolejności wskazywano na brak centrum lekkoatletycznego, przejść dla pieszych z sygnalizacją świetlną, skateparków, pumptrucków oraz imprez i wydarzeń kulturalnych.

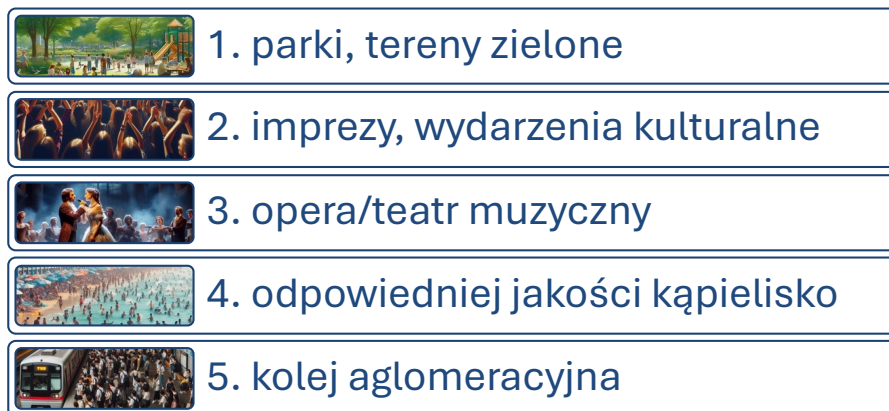
Rysunek 38. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Lublinie z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=389].

Ankietowani uczniowie w największym stopniu zgłaszali zapotrzebowanie w Lublinie na parki, tereny zielone. Ich zdaniem w tym mieście brakuje także imprez, wydarzeń kulturalnych, opery, teatru muzycznego, odpowiedniej jakości kąpieliska oraz kolei aglomeracyjnej. Zaznaczenia jednak wymaga, że ze względu na relatywnie niewielką liczbę ankietowanych zaliczanych do tej kategorii uzyskane wyniki mogą być obarczone relatywnie dużym błędem pomiaru.

Rysunek 39. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Lublinie z perspektywy ankietowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=215].

Zdaniem ankietowanych studentów w Lublinie lub jego bezpośredniej okolicy najbardziej brakuje odpowiedniej jakości kąpieliska. Oprócz tego zdaniem ankietowanych brakuje parków, terenów zielonych, skateparków, pumphtrucków, stoku narciarskiego oraz imprez, wydarzeń sportowych. Podkreślenia jednak wymaga, że podobnie jak wśród ankietowanych uczniów uzyskane wyniki mogą być obciążone dużym błędem ze względu na niewielką liczbę zebranych ankiet wypełnionych przez osoby zaliczane do tej kategorii.

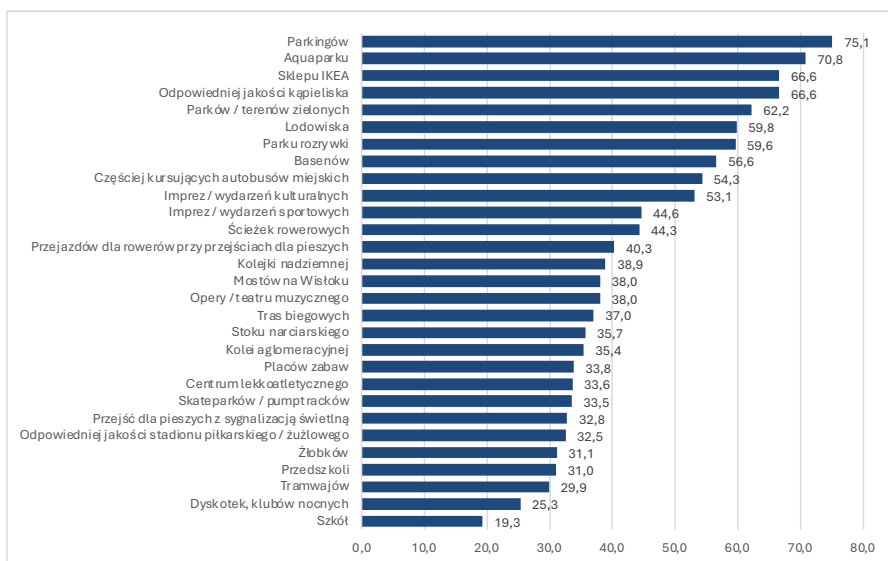
Rysunek 40. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Lublinie z perspektywy ankietowanych studentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=154].

Respondenci z **Rzeszowa** najczęściej wskazywali na brak parkingów (75%). Na potrzebę wybudowania aquaparku wskazało 71% ankietowanych, a zdaniem 2/3 w Rzeszowie lub jego okolicy brakuje sklepu sieci IKEA oraz odpowiedniej jakości kąpieliska.

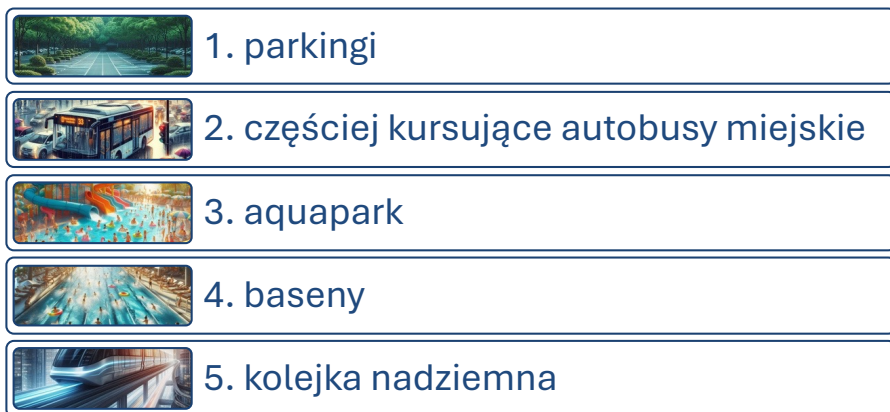
Wykres 40. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Respondenci poproszeni o dokonanie priorytetyzacji odnośnie do tego, czego najbardziej brakuje w Rzeszowie lub okolicy w pierwszej kolejności wskazywali na brak parkingów. Wskazali także na potrzebę częstszego kursowania autobusów miejskich. Trzecią inwestycją na tak stworzonej liście okazał się aquapark. Zdaniem ankietowanych w Rzeszowie brakuje także basenów. Do interesujących refleksji skłania odpowiedź, która znalazła się na piątym miejscu. Zdaniem respondentów w Rzeszowie brakuje kolejki naziemnej. Zauważalne jest, że przedsięwzięcie, które było mocno promowane przez wieloletniego prezydenta Tadeusza Ferencę, w dalszym ciągu jest postrzegane jako potrzeba przez ankietowanych, mimo że pomysł ten został zarzucony po zmianie władzy.

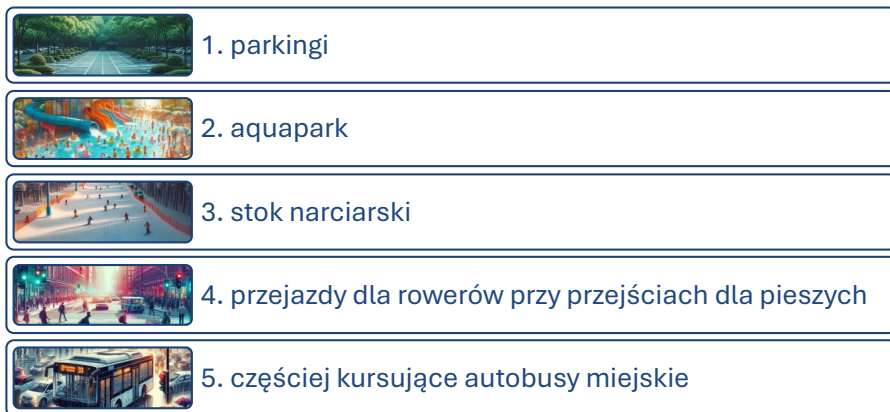
Rysunek 41. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Zdaniem ankietowanych rodziców/opiekunów w Rzeszowie lub jego okolicy najbardziej brakuje parkingów oraz aquaparku, stoku narciarskiego, przejazdów dla rowerów przy przejściach dla pieszych oraz częściej kursujących autobusów miejskich.

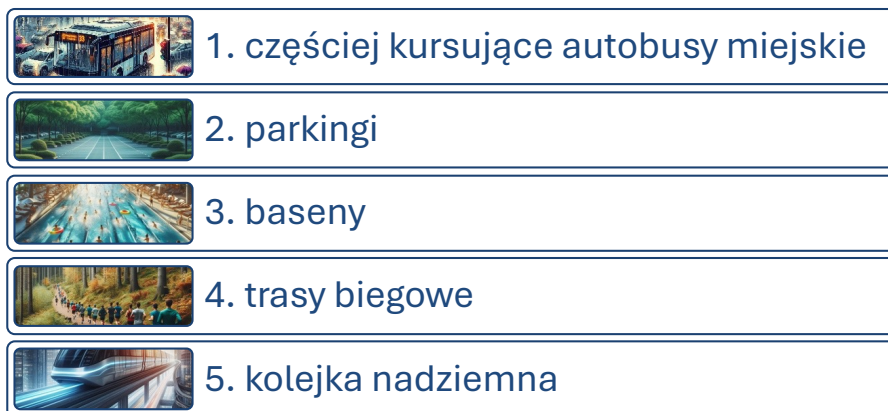
Rysunek 42. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1135].

Ankietowani uczniowie uznali, że w Rzeszowie najbardziej brakuje częściej kursujących autobusów miejskich, parkingów, basenów, tras biegowych oraz kolejki nadziemnej.

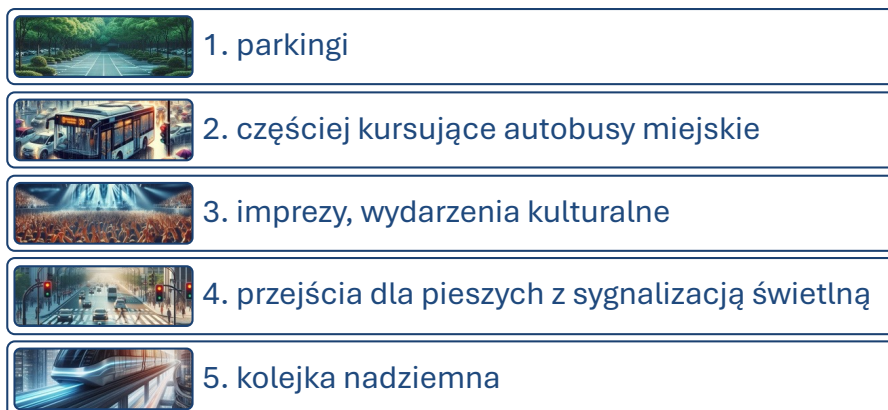
Rysunek 43. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=707].

Zdaniem ankietowanych studentów w Rzeszowie najbardziej brakuje parkingów, częściej kursujących autobusów miejskich, imprez, wydarzeń, kulturalnych, przejść dla pieszych z sygnalizacją świetlną oraz kolejki nadziemnej.

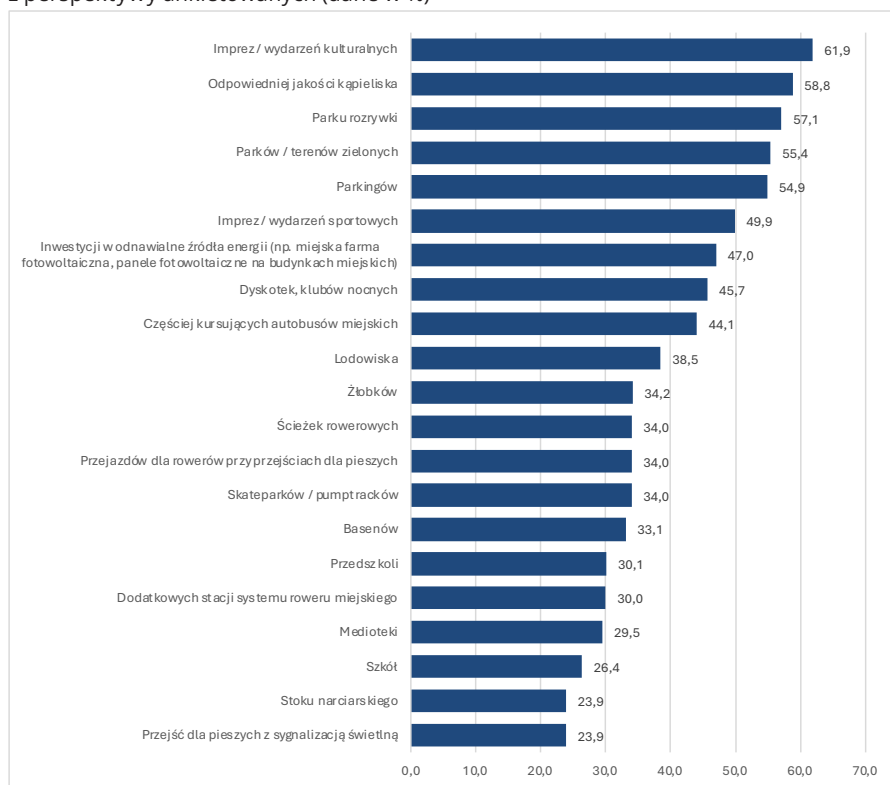
Rysunek 44. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Rzeszowie z perspektywy ankietowanych studentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=894].

Respondenci z **Suwałk** najczęściej wskazywali na potrzebę imprez/wydarzeń kulturalnych, odpowiedniej jakości kąpieliska, parku rozrywki, parków/terenów zielonych oraz parkingów.

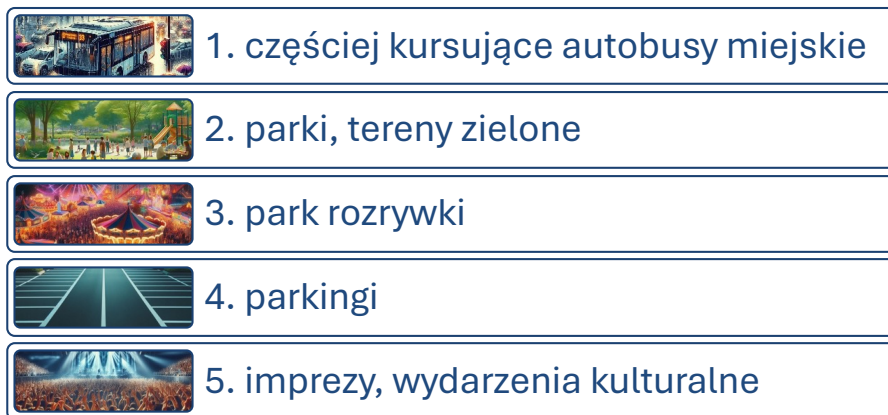
Wykres 41. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Suwałkach z perspektywy ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Suwałscy respondenci w największym stopniu wskazywali na potrzebę częstszego kursowania autobusów miejskich. Wskazywano także na niewystarczającą ilość parków/terenów zielonych. Zdaniem ankietowanych w Suwałkach brakuje także parku rozrywki, parkingów oraz imprez/wydarzeń kulturalnych.

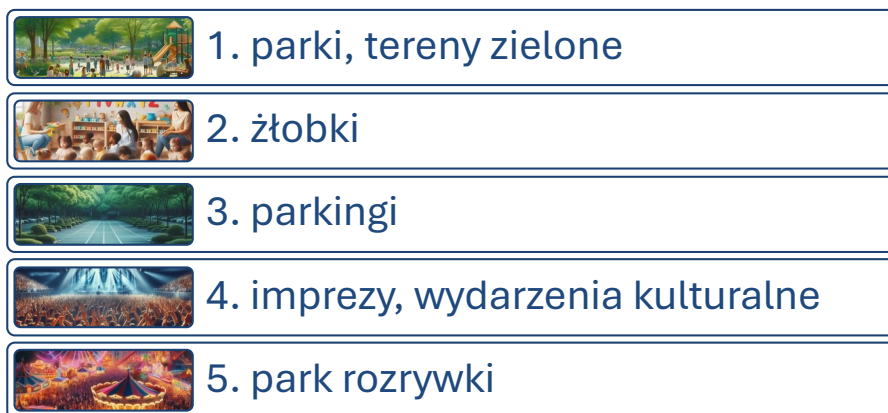
Rysunek 45. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Suwałkach z perspektywy ankietowanych (ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Zdaniem ankietowanych rodziców/opiekunów w Suwałkach najbardziej brakuje parków/terenów zielonych, a także żłobków, parkingów, imprez/wydarzeń kulturalnych oraz parku rozrywki.

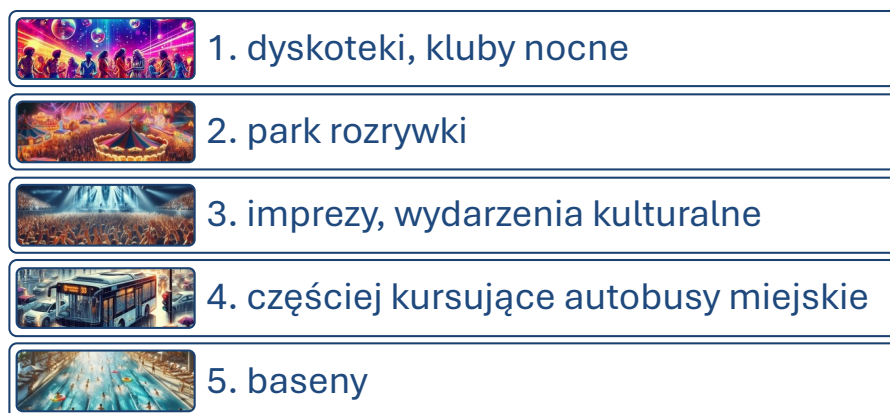
Rysunek 46. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Suwałkach z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=300].

Z perspektywy ankietowanych uczniów w Suwałkach lub okolicy najbardziej brakuje infrastruktury lub wydarzeń zapewniających rozrywkę. Jako najbardziej brakujące zdaniem tej kategorii ankietowanych wskazano dyskoteki/kluby nocne, park rozrywki, imprezy/wydarzenia kulturalne. Zdaniem ankietowanych uczniów w Suwałkach brakuje także części kursujących autobusów miejskich oraz basenów.

Rysunek 47. Najbardziej priorytetowe potrzeby inwestycyjne w Suwałkach z perspektywy ankietowanych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=297].

Zauważalne jest relatywnie duże zróżnicowanie potrzeb inwestycyjnych wskazywanych przez respondentów oraz ich oczekiwań w odniesieniu do poszczególnych miast objętych zakresem badania. Wynika to w dużym stopniu ze specyfiki poszczególnych miast. Przykładowo w odniesieniu do Białegostoku jako największą potrzebę inwestycyjną wskazywano lotnisko, podczas gdy w innych stolicach województw objętych zakresem badania, czyli w Rzeszowie i Lublinie takie zapotrzebowanie nie występuje ze względu na funkcjonujące już porty lotnicze w pobliżu tych miast. Jednym z największych braków wskazywanych przez ankietowanych z Białej Podlaskiej, Białegostoku, Krosna oraz Rzeszowa okazał się aquapark w sytuacji gdy tego typu obiekt funkcjonuje już w Lublinie.

Za relatywnie zbieżne potrzeby wskazywane w odniesieniu do różnych miast objętych zakresem badania można uznać niewystarczającą ilość par-

kingów, parków/terenów zielonych oraz oczekiwanie części kursujących autobusów miejskich.

Interpretując uzyskane wyniki przeprowadzonych badań, należy zwrócić uwagę na strukturę zrealizowanej próby badawczej, a przede wszystkim to, że znaczną jej część stanowiły osoby młode. Nie zaskakuje zatem, że wśród najważniejszych potrzeb inwestycyjnych wskazywano: imprezy, wydarzenia kulturalne, skateparki, pumprucki czy dyskoteki, kluby nocne.

Dyspozycje do zamieszkiwania w mieście

W komponent behawioralny stanowiący przejaw postaw wobec miasta można uznać plany dotyczące zamieszkiwania w mieście. Gotowość do zamieszkiwania w danym mieście można uznać za przejaw postawy pozytywnej wobec miasta niechęć do zamieszkiwania lub plany wyprowadzenia się można uznać za przejaw postawy negatywnej.

Kwestię dyspozycji do zachowań w zakresie zamieszkiwania w danym mieście postanowiono zbadać za pomocą dwóch pytań. Jedno z nich wprost dotyczyło planów migracyjnych w ciągu 5 lat. Drugie natomiast miało charakter bardziej przypuszczalny i odnosiło się do odczuwania żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z miasta.

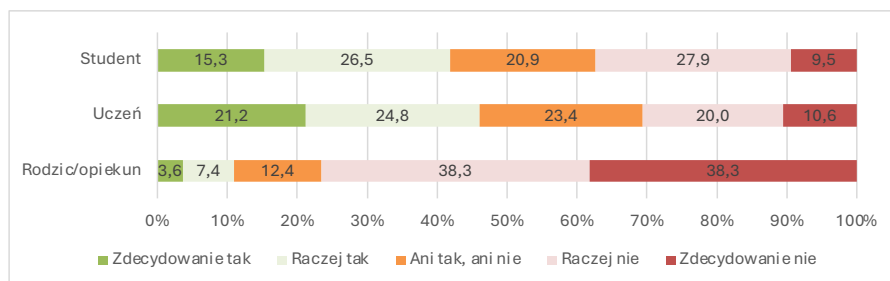
Plany wyprowadzenia się z miasta

Zauważenia wymaga, że dyspozycje do zamieszkiwania w danym mieście wynikają nie tylko z przejawianych postaw wobec miasta, ale także, a może nawet przede wszystkim z sytuacji życiowej. Osoby zaliczane do kategorii rodziców/opiekunów zazwyczaj znajdują się w ustabilizowanej sytuacji życiowej, gdy kluczowe decyzje życiowe, np. dotyczące wyboru miejsca zamieszkania, zostały już podjęte. Z kolei osoby studiujące oraz uczniowie zazwyczaj znajdują się w okresie przed podjęciem decyzji dotyczących wyboru miejsca pracy, zamieszkania czy partnera życiowego, co

może mieć decydujący wpływ na przyszłe miejsce zamieszkania. Dlatego za zasadne uznano przyjęcie hipotezy, że dyspozycje do wyprowadzenia się z danego miasta występują najrzadziej wśród rodziców/opiekunów, a najczęściej wśród uczniów.

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych skłaniają do potwierdzenia tak postawionej hipotezy. Zaledwie 11% ankietowanych rodziców/opiekunów zadeklarowało, że w ciągu 5 najbliższych lat zamierza wyprowadzić się z miasta objętego zakresem badania, podczas gdy taką deklarację złożyła niemal połowa ankietowanych uczniów 46%. Na posiadanie planów wyprowadzenia się z danego miasta wskazało 42% ankietowanych osób studiujących.

Wykres 42. Plany wyprowadzenia się z miasta objętego zakresem badania w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

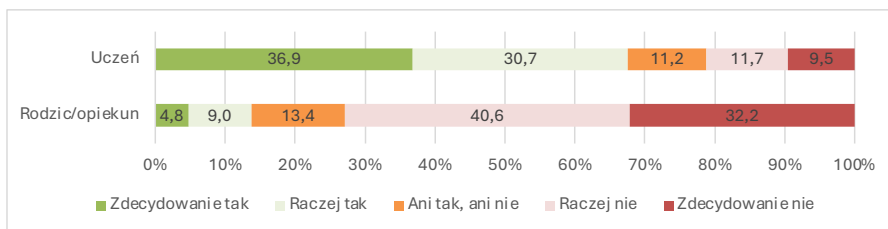

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=6676].

Wśród ankietowanych z **Białej Podlaskiej** posiadanie planów wyprowadzenia się z tego miasta w ciągu najbliższych 5 lat zadeklarowało 14% ankietowanych rodziców/opiekunów oraz 68% ankietowanych uczniów²⁵.

²⁵ Ze względu na zbyt małe liczebności (10 ankiet) w zestawieniu nie uwzględniono odpowiedzi udzielonych przez studentów mieszkających w Białej Podlaskiej.

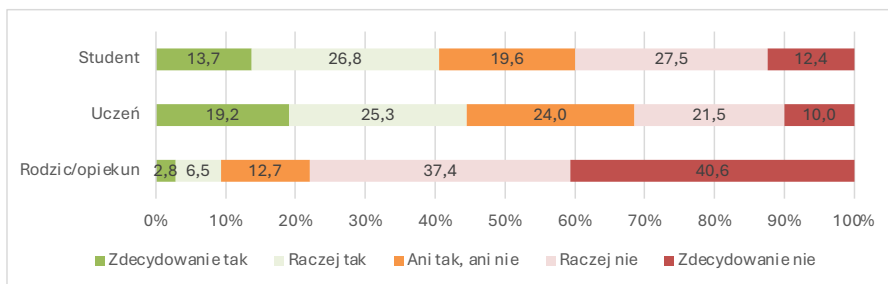
Wykres 43. Plany wyprowadzenia się z Białej Podlaskiej w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=536].

W przypadku **Białegostoku** zarówno ankietowani rodzice/opiekunowie jak i uczniowie rzadziej w porównaniu do Białej Podlaskiej deklarowali posiadanie planów wyprowadzenia się ze swojego miasta w ciągu najbliższych 5 lat. Plany takie posiada 9% ankietowanych białostockich rodziców/opiekunów oraz 44% uczniów. Ponadto z Białegostoku w ciągu najbliższych 5 lat zamierza wyprowadzić się 41% ankietowanych osób studiujących.

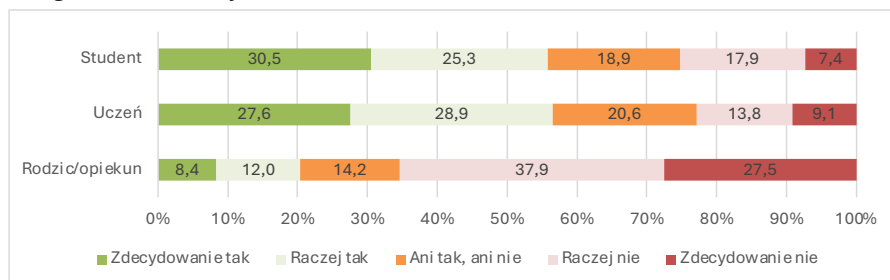
Wykres 44. Plany wyprowadzenia się z Białegostoku w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2651].

Bardzo zbliżony poziom deklaracji wyprowadzenia się z **Krosna** w ciągu najbliższych 5 lat wystąpił wśród ankietowanych uczniów oraz osób studiujących. Było to odpowiednio 57% oraz 56%. Ponadto posiadanie takich planów zadeklarowało 20% ankietowanych rodziców/opiekunów z tego miasta.

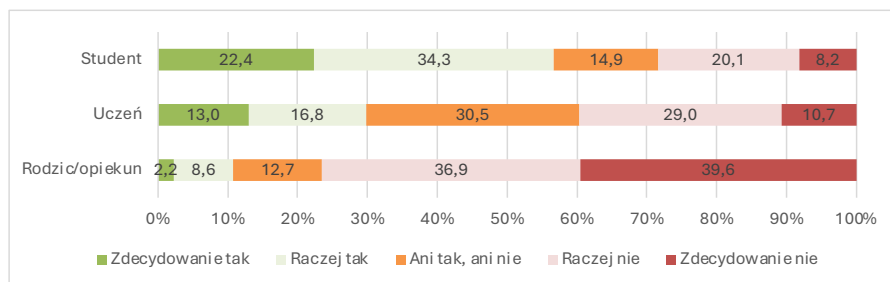
Wykres 45. Plany wyprowadzenia się z Krosna w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=788].

W porównaniu do innych miast wyraźnie odmienne rozkłady udzielonych odpowiedzi uzyskano w odniesieniu do **Lublina**, gdzie wystąpił znacznie wyższy poziom deklaracji wyprowadzenia się z tego miasta wśród ankietowanych osób studiujących (57%) względem uczniów (30%). Pod tym względem wyróżniają się odpowiedzi udzielone przez uczniów, w przypadku których poziom deklaracji posiadanych planów wyprowadzenia się z miasta jest najniższy spośród wszystkich miast objętych zakresem badania. Poziom deklaracji posiadanych planów wyprowadzenia się z Lublina przez ankietowanych rodziców/opiekunów (11%) jest porównywalny do innych miast objętych zakresem badania.

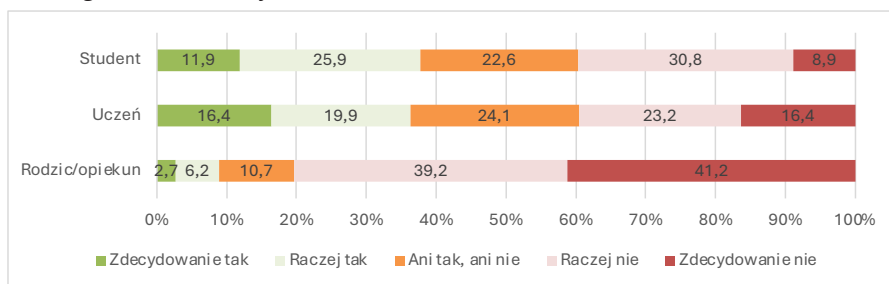
Wykres 46. Plany wyprowadzenia się z Lublina w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=533].

Również w odniesieniu do **Rzeszowa** najczęstsze deklaracje wyprowadzenia się z tego miasta w ciągu najbliższych 5 lat wystąpiły wśród osób studiujących (38%), przy czym wartość ta była zaledwie o dwa punkty procentowe wyższa od wartości uzyskanej w odniesieniu do uczniów. Posiadanie planów wyprowadzenia się z Rzeszowa w ciągu najbliższych 5 lat zadeklarowało 9% ankietowanych rodziców/opiekunów.

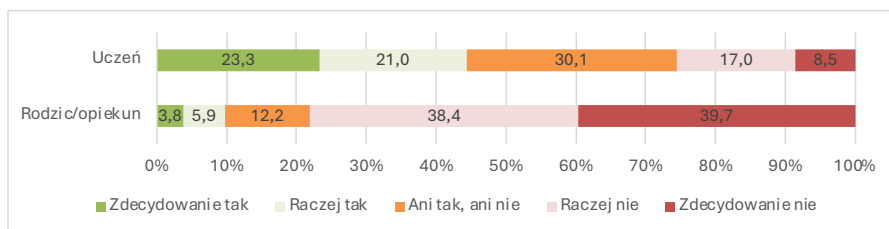
Wykres 47. Plany wyprowadzenia się z Rzeszowa w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1718].

W przypadku **Suwałk** posiadanie planów wyprowadzenia się z tego miasta zadeklarowało 44% ankietowanych uczniów oraz 10% ankietowanych rodziców/opiekunów²⁶.

Wykres 48. Plany wyprowadzenia się z Suwałk w ciągu najbliższych 5 lat w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

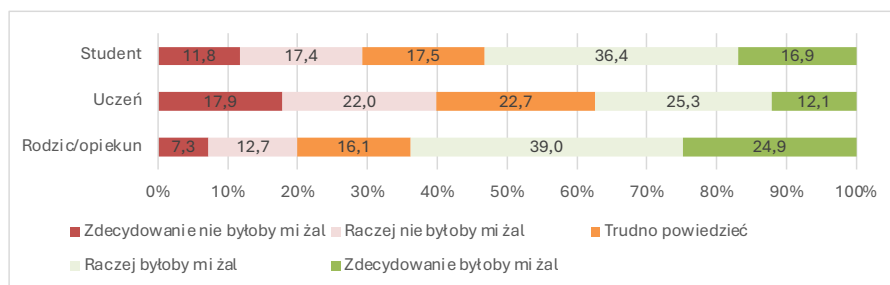
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=417].

²⁶ Ze względu na zbyt małe liczebności (27 ankiet) w zestawieniu nie uwzględniono odpowiedzi udzielonych przez studentów mieszkających w Suwałkach.

Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z miasta

Interesujących wyników dostarczają odpowiedzi na pytanie dotyczące **odczuwania żalu** w sytuacji konieczności **wyprowadzenia się** z miast objętych zakresem badania. W podziale na wyróżnione kategorie ankietowanych odczuwanie żalu z powodu konieczności wyprowadzenia się z miasta zadeklarowało 64% rodziców/opiekunów. Zauważalne jest jednak, że odczuwanie żalu z tego powodu częściej deklarowały ankietowane osoby studiujące (53%) niż uczniowie (37%). Co prawda wśród uczniów wystąpił najwyższy odsetek osób nie posiadających wyrobionej opinii na ten temat (23%), ale uczniowie także najczęściej wskazywali, że nie byłoby im żal, gdyby musieli wyprowadzić się z danego miasta (40% w porównaniu do 29% wśród osób studiujących oraz 20% wśród rodziców/opiekunów).

Wykres 49. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z miasta objętego zakresem badania w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

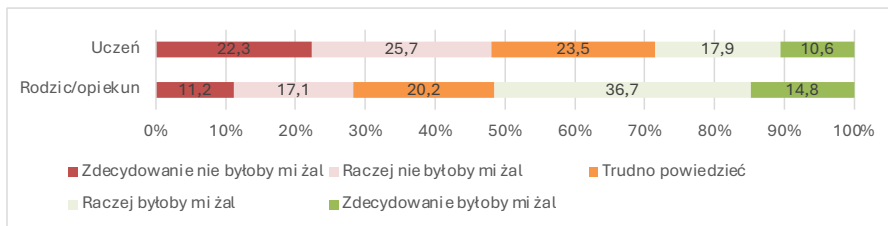
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=6676].

Może to być ważna przesłanka dla władz poszczególnych miast do podejmowania działań skierowanych do osób młodych, by sprzyjały one kształtowaniu pozytywnych postaw. Dlatego zagadnienie to warto poddać bardziej szczegółowej analizie w odniesieniu do poszczególnych miast objętych zakresem badania.

Większość ankietowanych rodziców/opiekunów (52%) wyraziło przekonanie, że odczuwałoby żal w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z **Białej Podlaskiej**. Wśród ankietowanych uczniów przekonanie to wyrazi-

ło 29% respondentów²⁷, przy czym niemal połowa ankietyowanych uczniów (48%) wskazała, że nie odczuwałaby żalu w takiej sytuacji.

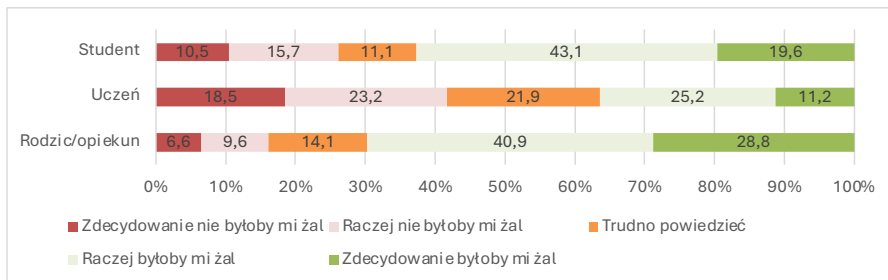
Wykres 50. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z Białej Podlaskiej w podziale na kategorie ankietyowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=536].

Odczuwanie żalu z sytuacji konieczności wyprowadzenia się z **Białegostoku** wskazało 70% ankietyowanych rodziców/opiekunów, 63% osób studiujących i tylko 36% uczniów, przy czym 41% uczniów udzieliła odpowiedzi przeczącej.

Wykres 51. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z Białegostoku w podziale na kategorie ankietyowanych (dane w %)

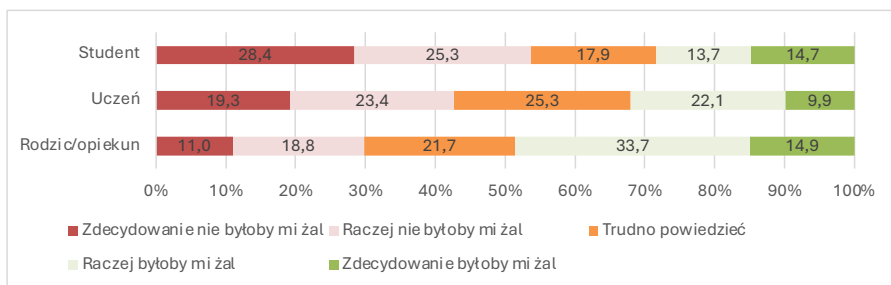
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2651].

Zupełnie inaczej kształtują się rozkłady odpowiedzi udzielonych przez respondentów z **Krosna**. Niemal połowa ankietyowanych rodziców/opiekunów (49%) wyraziła przekonanie, że odczuwałaby żal w sytuacji koniecz-

²⁷ Ze względu na zbyt małe liczebności (10 ankiet) w zestawieniu nie uwzględniono odpowiedzi udzielonych przez studentów mieszkających w Białej Podlaskiej.

ności wyprowadzenia się z tego miasta. Takiego zdania było również 32% uczniów i 28% osób studiujących, przy czym ponad połowa (54%) osób zaliczanych do tej kategorii wyraziła udzieliła odpowiedzi, że nie odczuwałaby żalu z tego powodu.

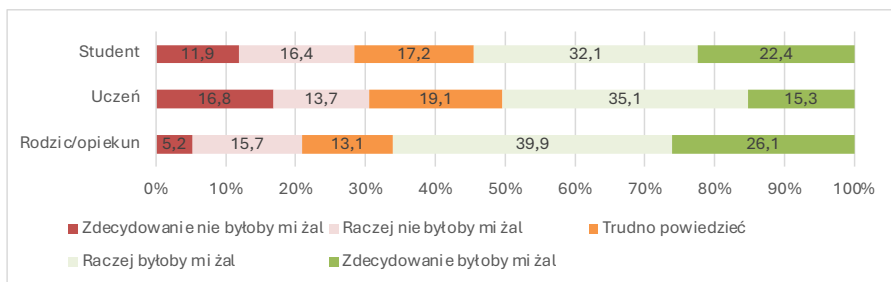
Wykres 52. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z Krosna w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=788].

W odniesieniu do **Lublina** w podziale na wszystkie wyróżnione kategorie większość ankietowanych stwierdziła, że odczuwałaby żal w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z tego miasta (66% wśród rodziców/opiekunów, 54% wśród osób studiujących oraz nieco ponad 50% wśród uczniów).

Wykres 53. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z Lublina w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

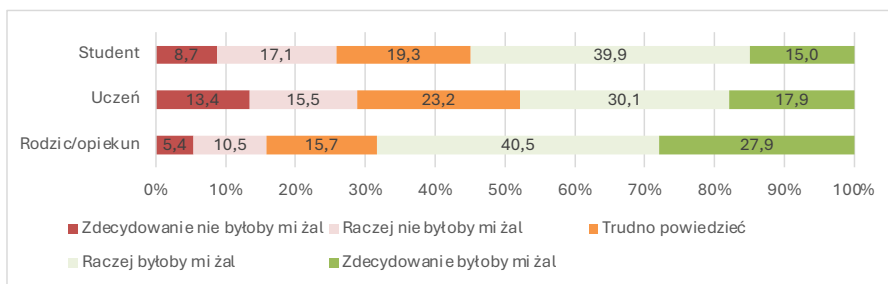

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=533].

W odniesieniu do **Rzeszowa** odczuwanie żalu w przypadku konieczności wyprowadzenia się z tego miasta wskazała większość ankietowa-

nych rodziców/opiekunów (68%) oraz osób studiujących (55%). Jedynie wśród uczniów takie przekonanie wyraziła niespełna połowa ankietowanych (48%).

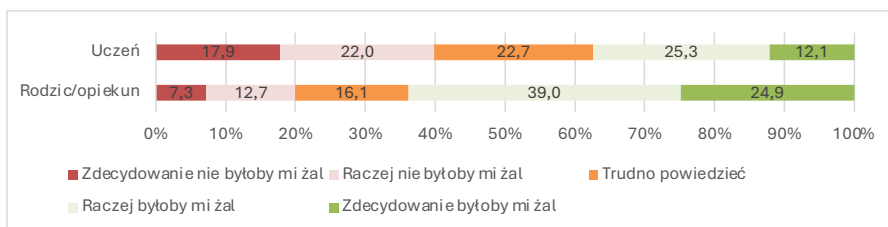
Wykres 54. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z Rzeszowa w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1718].

W przypadku **Suwałk** odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z tego miasta zadeklarowało 64% ankietowanych rodziców/opiekunów oraz 37% uczniów²⁸. Zauważalne jest, że wśród uczniów nieco większa część (40%) udzieliła odpowiedzi przeczących na tak zadane pytanie.

Wykres 55. Odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z Suwałk w podziale na kategorie ankietowanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=417].

²⁸ Ze względu na zbyt małe liczebności (27 ankiet) w zestawieniu nie uwzględniono odpowiedzi udzielonych przez studentów mieszkających w Suwałkach.

Zgodnie z postawioną hipotezą badawczą posiadanie planów wyprowadzenia się z danego miasta objętego zakresem badania zdecydowanie najczęściej deklarowali ankietowani uczniowie szkół ponadpodstawowych, a zdecydowanie najrzadziej rodzice/opiekunowie. Uzyskane różnicowania można wyjaśnić tym, że osoby zaliczane do kategorii rodziców/opiekunów zazwyczaj znajdują się w ustabilizowanej sytuacji życiowej, gdy kluczowe decyzje życiowe, np. dotyczące wyboru miejsca zamieszkania, zostały już podjęte. Z kolei osoby studiujące oraz uczniowie zazwyczaj znajdują się w okresie przed podjęciem decyzji dotyczących wyboru miejsca pracy, zamieszkania czy partnera życiowego, co może mieć decydujący wpływ na przyszłe miejsce zamieszkania.

W przypadku rodziców/opiekunów udział osób deklarujących posiadanie planów wyprowadzenia się w podziale na poszczególne miasta objęte zakresem badania był zbliżony i mieścił się w przedziale od niespełna 9% w przypadku Rzeszowa po 14% w przypadku Białej Podlaskiej. Pod tym względem wyróżniają się wyniki uzyskane w odniesieniu do Krosna, gdzie aż 20% ankietowanych rodziców/opiekunów zadeklarowało, że zamierza wyprowadzić się z tego miasta w ciągu 5 lat.

Wśród pozostałych kategorii wystąpiły znaczne różnicowania wyników względem posiadanych planów wyprowadzenia się z poszczególnych miast objętych zakresem badania, co może wynikać z relatywnie niewielkich liczebności zrealizowanej próby badawczej w obrębie kategorii na poziomie niektórych miast. Ponad 2/3 ankietowanych uczniów z Białej Podlaskiej zadeklarowało wyprowadzenie się z tego miasta w ciągu najbliższych 5 lat, podczas gdy wśród uczniów z Lublina posiadanie takich planów wskazało 30% ankietowanych. Wśród osób studiujących różnicowania były nieco mniejsze od 38% respondentów deklarujących wyprowadzenie się z Rzeszowa po 57% planujących opuścić Lublin, przy czym w zestawieniu nie uwzględniono Białej Podlaskiej oraz Suwałk ze względu zebranie zbyt małej liczby wypełnionych ankiet.

W podziale na wyróżnione kategorie respondentów podobnie rozkładają się różnicowania udzielonych odpowiedzi w odniesieniu do pytania o odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z danego miasta objętego zakresem badania. Ankietowani rodzice/opiekunowie najczęściej deklarowali odczuwanie żalu z tego powodu, a uczniowie naj-

rzadziej. Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów najwyższy udział twierdzących odpowiedzi na tak zadane pytanie wystąpił w odniesieniu do Białegostoku (70%), a najniższy w odniesieniu do Krosna (49%). Wśród ankietowanych uczniów najwyższy udział odpowiedzi wskazujących na odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z miasta wystąpił w odniesieniu do Lublina (50%), a najniższy w odniesieniu do Białej Podlaskiej (28%). Największe różnicowania wystąpiły wśród ankietowanych studentów, co może być rezultatem relatywnie niewielkich liczebności oraz ograniczeń wynikających ze sposobu dotarcia do respondentów od 28% w przypadku Krosna po 63% w przypadku Białegostoku, przy czym podobnie jak w przypadku pytania o plany wyprowadzenia się z miasta ze względu na niewielkie liczebności wypełnionych ankiet w zestawieniu nie uwzględniono odpowiedzi udzielonych przez osoby studiujące mieszkające w Białej Podlaskiej oraz w Suwałkach.

Uzyskane wyniki powinny stanowić ważną przesłankę dla władz poszczególnych miast do podejmowania działań skierowanych do osób młodych, by sprzyjały one kształtowaniu pozytywnych postaw.

Czynniki zachęcające oraz zniechęcające do zamieszkiwania w miastach objętych zakresem badania

Jeden z elementów przeprowadzonych badań ankietowych stanowiło pytanie o to, co zachęca lub co zniechęca do zamieszkiwania w danym mieście objętym zakresem badania. Respondentów poproszono o odniesienie się do takich kwestii jak:

- możliwość znalezienia atrakcyjnej pracy;
- wysokość zarobków;
- oferta kulturalna, rozrywkowa, sportowa;
- możliwości do kontynuowania nauki;
- warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy;
- estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych;
- atrakcyjność terenów rekreacyjnych;

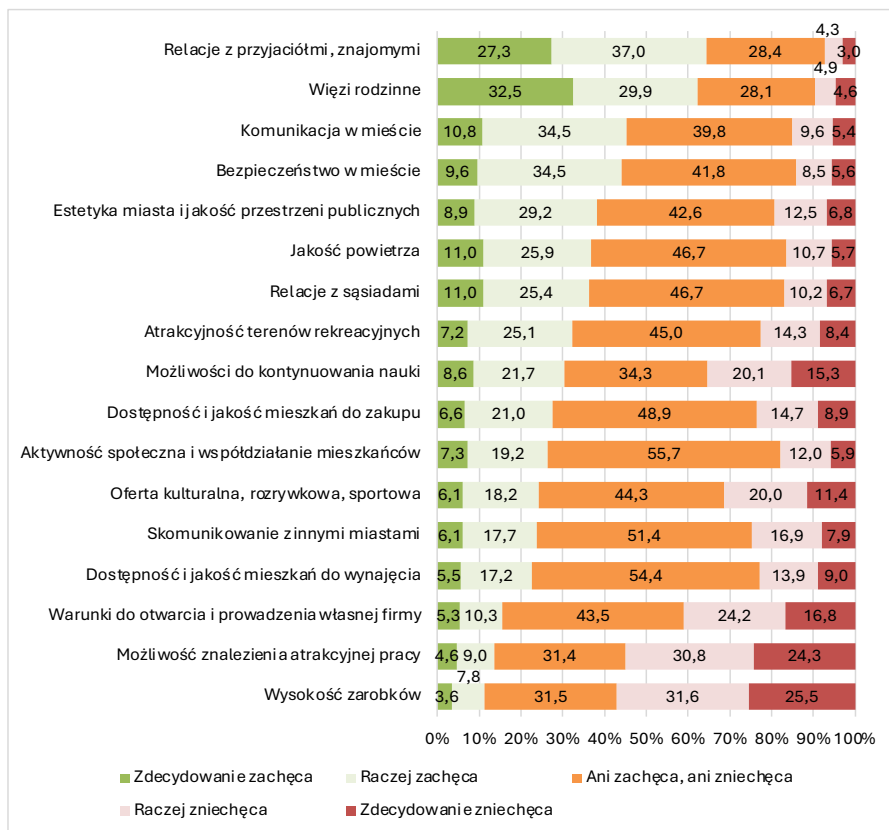
- bezpieczeństwo w mieście;
- jakość powietrza;
- możliwości przemieszczania się po mieście;
- skomunikowanie z innymi miastami;
- dostępność i jakość mieszkań do zakupu;
- dostępność i jakość mieszkań do wynajęcia;
- relacje z przyjaciółmi, znajomymi;
- więzi rodzinne;
- relacje z sąsiadami;
- aktywność społeczna i współdziałanie mieszkańców.

Respondenci mieli możliwość wyboru odpowiedzi spośród następujących opcji: „zdecydowanie zniechęca”, „raczej zniechęca”, „ani zachęca, ani zniechęca”, „raczej zachęca”, „zdecydowanie zachęca”.

W kontekście przyjętej koncepcji postaw tak sformułowane pytanie można uznać jako stanowiące element oceny warunków życia w mieście, ale zarazem z przełożeniem na pewne dyspozycje do zachowań.

Większość ankietowanych z **Białej Podlaskiej** uznała, że do zamieszkiwania w tym mieście zachęcają relacje z przyjaciółmi, znajomymi (64%) oraz relacje rodzinne (62%). Z kolei wśród czynników zniechęcających do zamieszkiwania w tym mieście wskazywanych przez większość ankietowanych znalazły się wysokość zarobków (57%) oraz możliwość znalezienia atrakcyjnej pracy (55%).

Wykres 56. Czynniki zachęcające lub zniechęcające do zamieszkiwania w Białej Podlaskiej (ogółem) (dane w %)

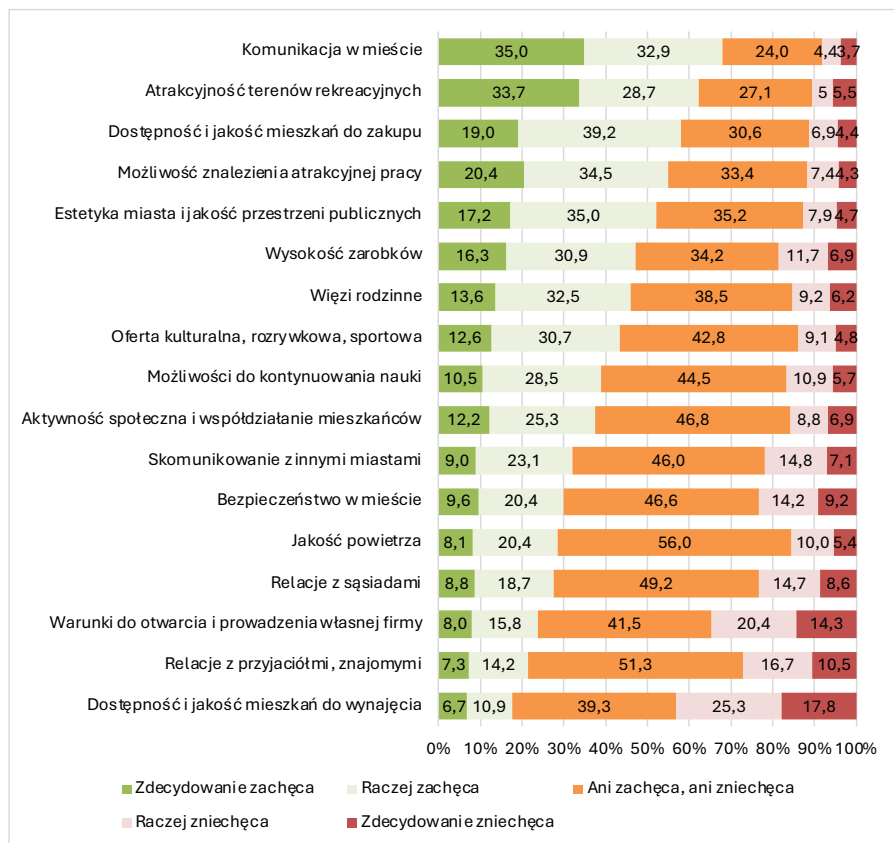
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Zarówno wśród ankietowanych rodziców/opiekunów, jak i wśród uczniów te same czynniki były wskazywane najczęściej zachęcające oraz zniechęcające do zamieszkiwania w Białej Podlaskiej. Zauważalne jest zarazem, że z perspektywy nieznacznej większości ankietowanych rodziców/opiekunów 51%) czynnikiem zachęcającym do zamieszkiwania w Białej Podlaskiej jest bezpieczeństwo w mieście.

Większość ankietowanych z **Białegostoku** wskazała pięć czynników zachęcających do zamieszkiwania w tym mieście. Były to: komunikacja

w mieście (możliwość przemieszczania się po mieście) (68%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (62%), dostępność i jakość mieszkań do zakupu (58%), możliwość znalezienia atrakcyjnej pracy (55%) oraz estetyka miasta (52%). Zauważalne jest zarazem, że żadne z zagadnień poruszonych w ramach badania nie zostało uznane przez większość ankietowanych jako element zniechęcający do zamieszkiwania w Białymstoku.

Wykres 57. Czynniki zachęcające lub zniechęcające do zamieszkiwania w Białymstoku (ogółem) (dane w %)

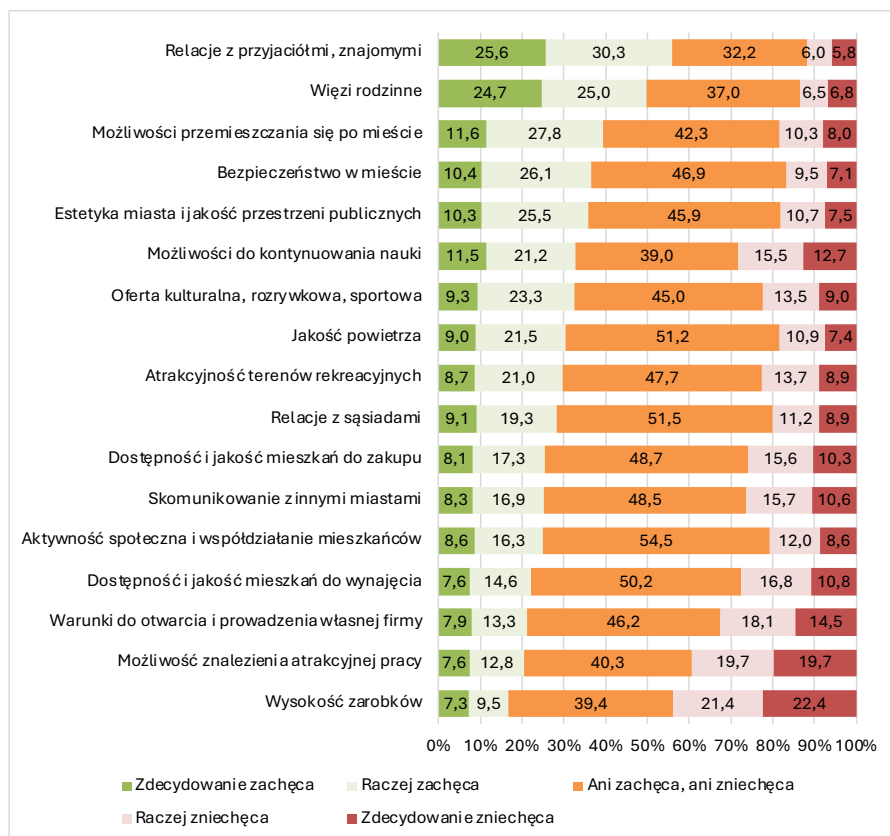
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3942].

Zauważalne są pewne zróżnicowania udzielanych odpowiedzi w podziale na wyróżnione kategorie respondentów. Z perspektywy ankiet-

towanych rodziców/opiekunów najczęściej wskazywanym czynnikiem zachęcającym do zamieszkiwania w Białymstoku okazały się relacje z przyjaciółmi/znajomymi (77%), więzi rodzinne (75%), komunikacja w mieście (70%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych (69%), bezpieczeństwo w mieście (64%), jakość powietrza (64%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (56%), możliwości do kontynuowania nauki (55%) oraz relacje z sąsiadami (53%). Zdaniem większości ankietowanych uczniów do zamieszkiwania w Białymstoku zachęcają relacje z przyjaciółmi, znajomymi (61%) oraz więzi rodzinne (53%). Największe zróżnicowanie odpowiedzi wystąpiło w odniesieniu do ankietowanych studentów. Zdaniem większości z nich do zamieszkiwania w Białymstoku zachęca jakość powietrza (80%), aktywność społeczna i współdziałanie mieszkańców (71%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (70%), komunikacja w mieście (69%), relacje z sąsiadami (67%), bezpieczeństwo w mieście (66%) oraz skomunikowanie z innymi miastami (62%). W odróżnieniu od pozostałych kategorii ankietowanych większość studentów wskazała także czynniki zniechęcające do zamieszkiwania w Białymstoku. Były to: warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy (53%) oraz wysokość zarobków (52%).

Tylko jedna kategoria została uznana przez większość ankietowanych z **Krosna** jako czynnik zachęcający do zamieszkiwania w tym mieście. Były to relacje z przyjaciółmi, znajomymi wskazywane przez 56%. Nie wystąpiły za to czynniki zniechęcające do zamieszkiwania w tym mieście wskazywane przez większość ankietowanych, co wynika z tego, że znaczna część ankietowanych (niekiedy nawet większość) udzielała odpowiedzi neutralnych.

Wykres 58. Czynniki zachęcające lub zniechęcające do zamieszkiwania w Krośnie (ogółem) (dane w %)

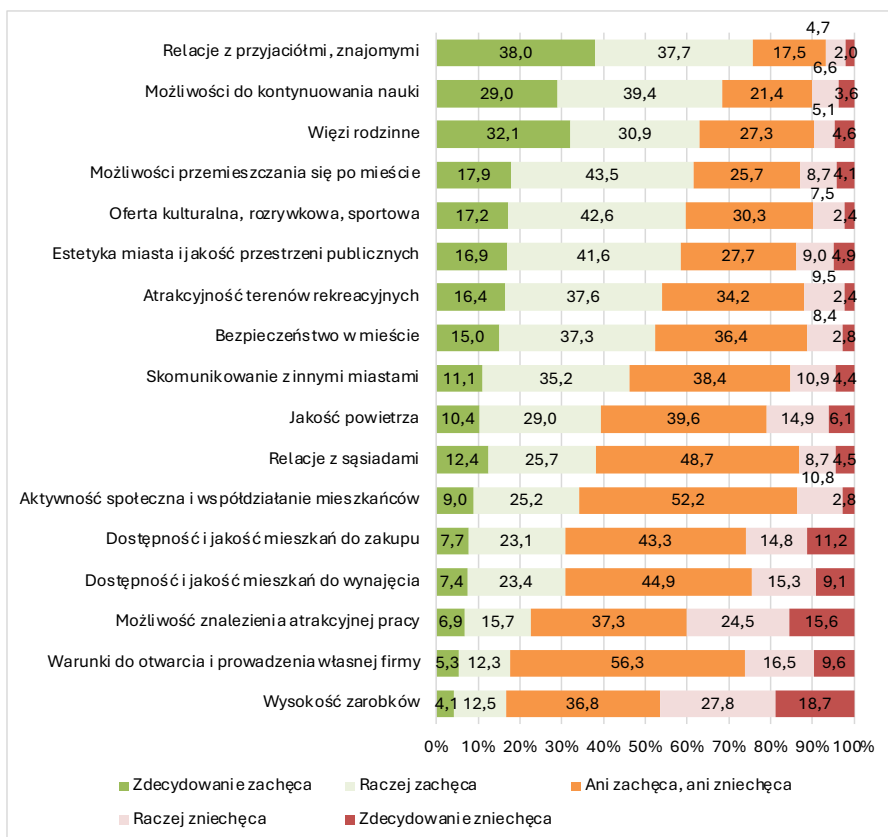

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=708].

Większość ankietowanych rodziców/opiekunów wśród czynników zachęcających do zamieszkiwania w Krośnie oprócz relacji z przyjaciółmi, znajomymi (60%) wskazywała także na więzi rodzinne (58%). Relacje z przyjaciółmi, znajomymi zostały wskazane jako czynnik zachęcający do zamieszkiwania w Krośnie również przez większość uczniów (56%). Żadna z wyróżnionych w kwestionariuszu kategorii nie została wskazana jako czynnik zachęcający lub zniechęcający do zamieszkiwania w Krośnie przez większość ankietowanych osób studiujących.

Większość ankietowanych z **Lublina** za zachęcające do zamieszkiwania w tym mieście uznała: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (76%), możliwości do kontynuowania nauki (68%), więzi rodzinne (63%), możliwości przemieszczania się po mieście (61%), ofertę kulturalną, sportową, rozrywkową (60%), estetykę miasta i jakość przestrzeni publicznych (58%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (54%) oraz bezpieczeństwo w mieście (52%). Żadna z wyróżnionych w kwestionariuszu kategorii nie została uznana przez większość ankietowanych jako element zniechęcający do zamieszkiwania w Lublinie.

Wykres 59. Czynniki zachęcające lub zniechęcające do zamieszkiwania w Lublinie (ogółem) (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Z perspektywy większości ankietowanych rodziców/opiekunów do zamieszkiwania w Lublinie zachęcają: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (78%), więzi rodzinne (73%), możliwości do kontynuowania nauki (72%), możliwości przemieszczania się po mieście (64%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych (62%), oferta kulturalna, rozrywkowa, sportowa (61%), bezpieczeństwo w mieście (60%) oraz atrakcyjność terenów rekreacyjnych (54%).

Większość ankietowanych uczniów za zachęcające do zamieszkiwania w Lublinie uznała: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (70%), więzi rodzinne (60%), możliwości do kontynuowania nauki (60%), ofertę kulturalną, rozrywkową, sportową (54%) oraz możliwości przemieszczania się po mieście (53%).

Ankietowani studenci w większości uznali za zachęcające do zamieszkiwania w Lublinie: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (77%), możliwości do kontynuowania nauki (71%), możliwości przemieszczania się po mieście (66%), estetykę miasta i jakość przestrzeni publicznych (64%), ofertę kulturalną, rozrywkową i sportową (63%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (62%) oraz bezpieczeństwo w mieście (54%). Zauważalne jest zarazem, że większość ankietowanych (54%) zaliczonych do tej kategorii wskazała czynnik zniechęcający do zamieszkiwania w Lublinie, za jaki uznano wysokość zarobków.

Zdaniem większości respondentów z **Rzeszowa** do zamieszkiwania w tym mieście zachęcają: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (71%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych (62%), możliwości do kontynuowania nauki (61%), bezpieczeństwo w mieście (60%), więzi rodzinne (56%) oraz możliwości przemieszczania się po mieście (51%). Żadna z kategorii wyróżnionych w kwestionariuszu ankiety nie została uznana przez większość ankietowanych jako czynnik zniechęcający do zamieszkiwania w Rzeszowie.

Wykres 60. Czynniki zachęcające lub zniechęcające do zamieszkiwania w Rzeszowie (ogółem) (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

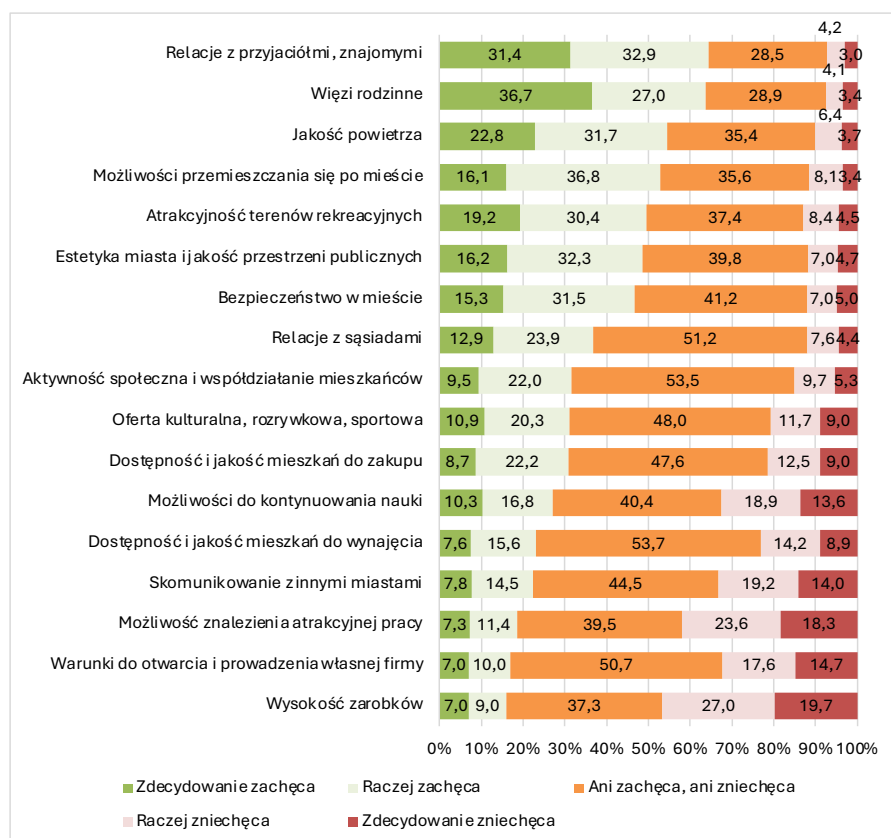
Ankietowani rodzice/opiekunowie za elementy zachęcające do zamieszkiwania w Rzeszowie w większości uznali: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (73%), estetykę miasta i jakość przestrzeni publicznych (71%), bezpieczeństwo w mieście (69%), więzi rodzinne (68%) oraz możliwości do kontynuowania nauki (59%).

Z perspektywy większości ankietowanych uczniów do zamieszkiwania w Rzeszowie zachęcają: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (64%) oraz więzi rodzinne (52%).

Wśród kategorii wymienianych przez większość ankietowanych studentów jako czynników zachęcających do zamieszkiwania w Rzeszowie znalazły się: relacje z przyjaciółmi, znajomymi (72%), możliwości do kontynuowania nauki (72%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych (62%), możliwości przemieszczania się po mieście (59%), bezpieczeństwo w mieście (58%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (52%) oraz skomunikowanie z innymi miastami (nieco ponad 50%).

Chęć do zamieszkiwania w **Suwałkach** dla większości ankietowanych jest podyktowana relacjami z przyjaciółmi, znajomymi (64%), więziami rodzinnymi (64%), jakością powietrza, (54%) oraz możliwościami przemieszczania się po mieście (53%).

Wykres 61. Czynniki zachęcające lub zniechęcające do zamieszkiwania w Suwałkach (ogółem) (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Ankietowani rodzice/opiekunowie w większości wyrazili przekonanie, że do zamieszkiwania w Suwałkach zachęcają więzi rodzinne (75%), relacje z przyjaciółmi, znajomymi (73%), jakość powietrza (62%), możliwości przemieszczania się po mieście (61%), atrakcyjność terenów rekreacyjnych (60%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych (58%) oraz bezpieczeństwo w mieście (55%). Jednocześnie większość ankietowanych rodziców/opiekunów wyraziła przekonanie, że do zamieszkiwania w Suwałkach zniechęca wysokość zarobków (57%) oraz ograniczenia w zakresie możliwości znalezienia atrakcyjnej pracy (52%).

Ankietowani uczniowie w większości wyrazili zdanie, że do zamieszkiwania w Suwałkach zachęcają relacje z przyjaciółmi, znajomymi (57%) oraz więzi rodzinne (53%).

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają dostrzec większą skłonność respondentów do dostrzegania czynników zachęcających do zamieszkiwania w poszczególnych miastach objętych zakresem badania niż do czynników zniechęcających. Respondenci najczęściej wskazywali, że do zamieszkiwania w poszczególnych miastach objętych zakresem badania zachęcają ich relacje z przyjaciółmi, znajomymi oraz więzi rodzinne. Świadczy to zatem o bardzo dużym znaczeniu kapitału społecznego w kontekście postrzegania danego miejsca jako atrakcyjnego do zamieszkiwania. Warto zarazem zauważyć, że jako czynnik zachęcający do zamieszkiwania w danym mieście znacznie rzadziej wskazywano relacje z sąsiadami, co można uznać za związane ze specyfiką funkcjonowania społeczności w średnich i w dużych miastach, w których relacje sąsiedzkie zazwyczaj charakteryzują się znacznie mniejszą intensywnością w porównaniu do miejscowości wiejskich oraz małych miast.

Zauważalne jest zarazem, że w aż czterech miastach spośród sześciu objętych zakresem badania (w tym we wszystkich stolicach województw objętych zakresem badania) jako element zachęcający do zamieszkiwania uznano możliwości przemieszczania się.

Innym elementem wspólnym dla Białegostoku, Lublina oraz Rzeszowa jest postrzeganie tych miast przez większość ankietowanych jako zachęcających do zamieszkiwania ze względu na estetykę oraz jakość przestrzeni publicznych.

Wśród najczęściej wskazywanych czynników zniechęcających do zamieszkiwania w miastach objętych zakresem badania znalazły się: wysokość zarobków oraz możliwości znalezienia atrakcyjnej pracy.

Dyspozycje do kształtowania polityki miasta

Jednym z zadań, jakie postawiono przed respondentami przeprowadzonych badań ankietowych, było wcielenie się w rolę prezydenta miasta i podjęcie decyzji w wybranych hipotetycznych sprawach wpisujących się w zakres polityk miejskich. Respondentów poproszono o odniesienie się do takich kwestii jak:

- wsparcie finansowe programu *in vitro*;
- organizacja marszu równości;
- wsparcie finansowe dla uchodźców z Ukrainy;
- zapewnienie mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy;
- wdrożenie programów pomagających w znalezieniu pracy dla uchodźców z Ukrainy;
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy;
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w Rzeszowie;
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania;
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla studentów;
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla seniorów;
- wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania;
- wprowadzenie lub wydłużenie buspasów;
- podniesienie cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu;
- wprowadzenie strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta;
- wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza;
- ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta;

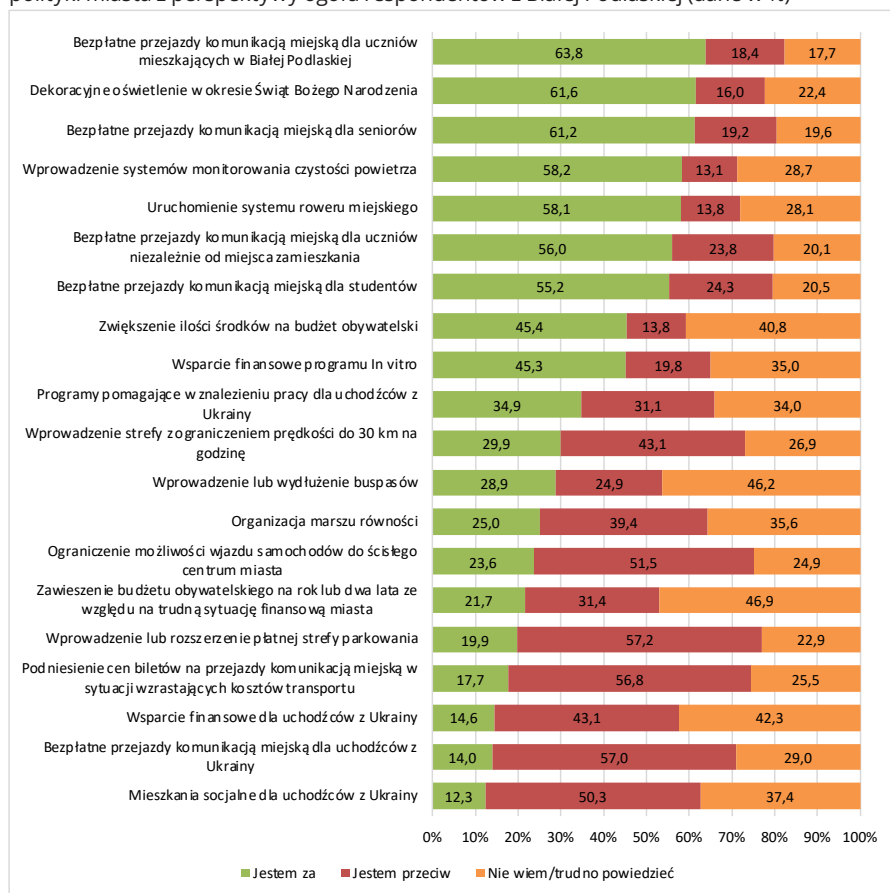
- zwiększenie ilości środków na budżet obywatelski;
- dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia;
- zawieszenie budżetu obywatelskiego na rok lub dwa lata ze względu na trudną sytuację finansową miasta.

Respondenci mogli dokonać wyboru spośród odpowiedzi: „jestem za”, „jestem przeciw”, „nie wiem/trudno powiedzieć”.

Podkreślenia zarazem wymaga, że zagadnienia te zostały ujęte w kwestionariuszu ankiety niezależnie od tego, czy władze poszczególnych miast objętych zakresem badania wdrażają lub planują wdrożyć określone rozwiązania.

Respondenci z **Białej Podlaskiej** najczęściej opowiadali się za zapewnieniem bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w tym mieście (64%), dekoracyjnym oświetleniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia (62%), bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla seniorów (61%), wprowadzeniem systemów monitorowania czystości powietrza (58%), uruchomieniem systemu roweru miejskiego (58%), bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (56%) oraz bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla studentów (55%). Z drugiej strony większość ankietowanych wyraziła sprzeciw wobec poszerzenia lub wprowadzenia płatnej strefy parkowania (57%), podniesienia cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (57%), zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (57%), ograniczeniom możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (52%) oraz zapewnieniu mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (nieco ponad 50%).

Wykres 62. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ogółu respondentów z Białej Podlaskiej (dane w %)

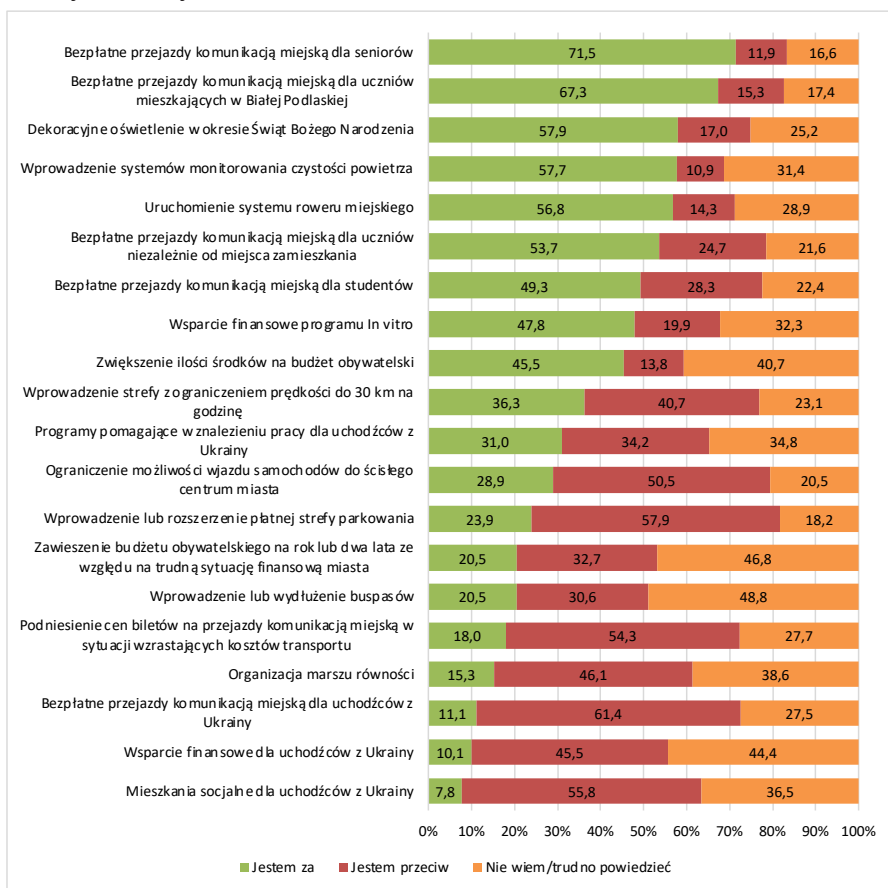

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów z Białej Podlaskiej z najczęstszą aprobatą spotkało się zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla seniorów (72%), dla uczniów mieszkających w Białej Podlaskiej (67%), dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (58%), wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (58%), uruchomienie systemu roweru miejskiego (57%) oraz zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (54%). Z kolei ze sprzeciwem najczęściej spotykało

się zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (61%), wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (58%), zapewnienie mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (56%), podniesienie cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (54%) oraz ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (51%).

Wykres 63. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Białej Podlaskiej (dane w %)

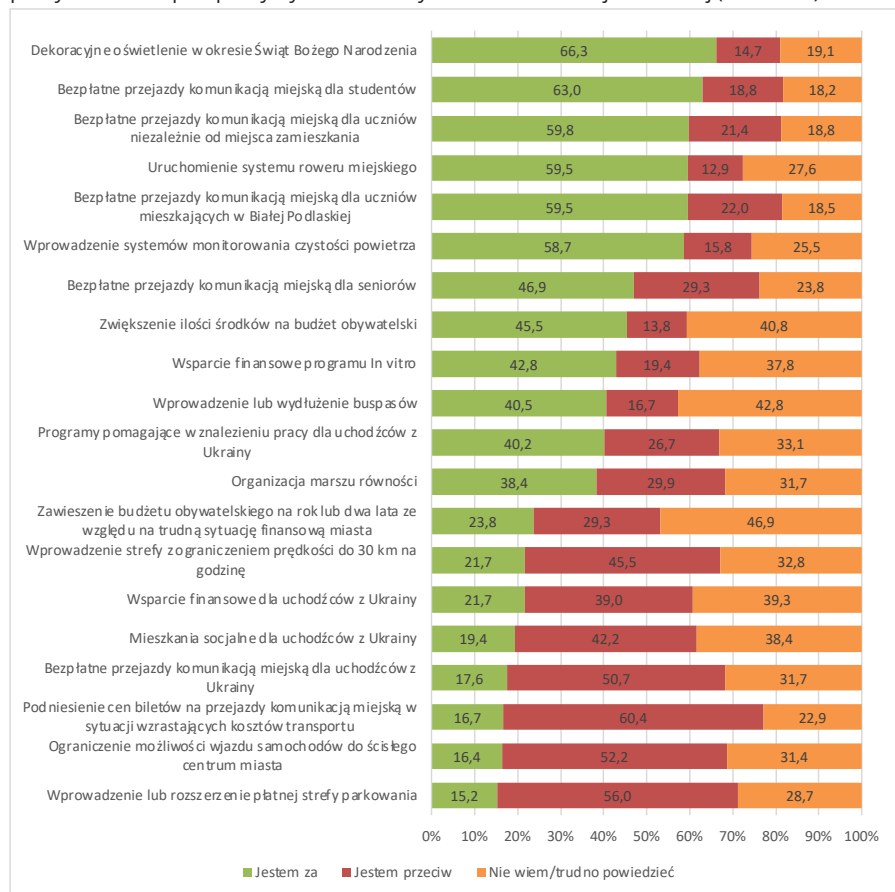

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=477].

Ankietowani uczniowie z Białej Podlaskiej najczęściej opowiadali się za zapewnieniem dekoracyjnego oświetlenia w okresie Świąt Bożego Narodze-

nia (66%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla studentów (63%) oraz uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (60%) lub dla uczniów mieszkających w Białej Podlaskiej (60%), uruchomienie systemu roweru miejskiego (60%) oraz wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (59%). Większość ankietowanych uczniów wyraziła dezaprobatę dla podniesienia cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (60%), wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (56%), ograniczenia możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (52%) oraz zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (51%).

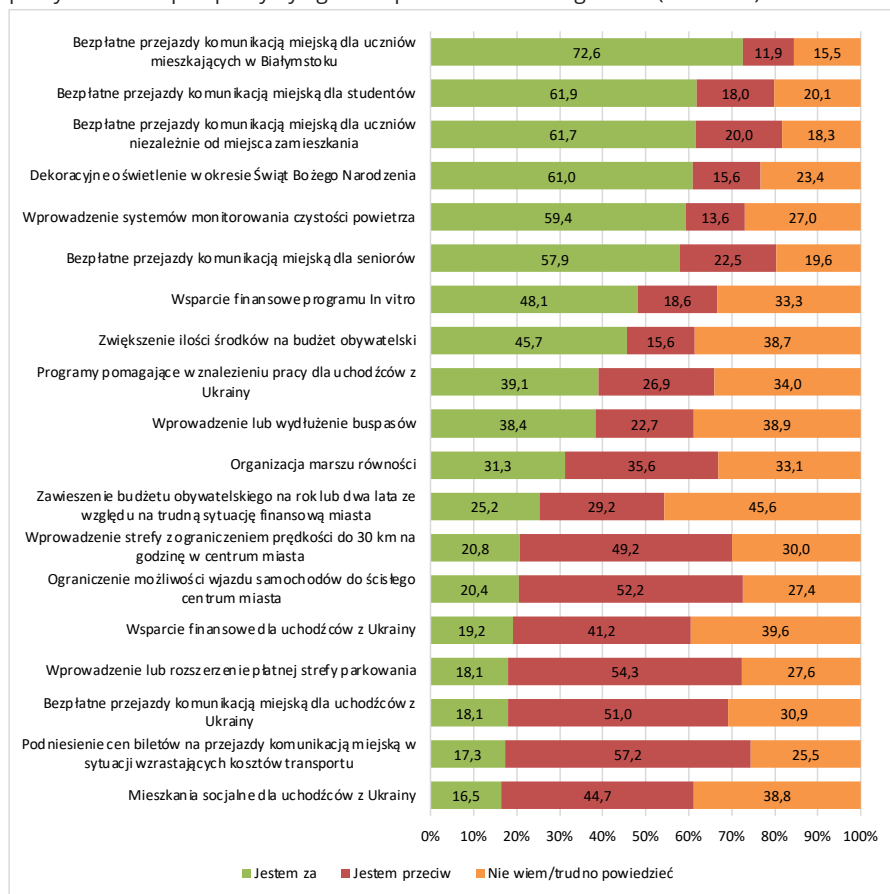
Wykres 64. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych uczniów z Białej Podlaskiej (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=341].

Największa część ogółu respondentów z **Białegostoku** opowiedziała się za wprowadzeniem bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w tym mieście (73%), a także dla studentów lub dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (po 62%). Większość ankietowanych z tego miasta opowiedziała się także za dekoracyjnym oświetleniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia (61%), wprowadzeniem systemów monitorowania czystości powietrza (59%) oraz zapewnieniu bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla seniorów (58%). Sprzeciw większości białostockich respondentów wywołałoby podniesienie cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (57%), wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (54%), ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (52%) oraz bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (51%).

Wykres 65. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ogółu respondentów z Białegostoku (dane w %)

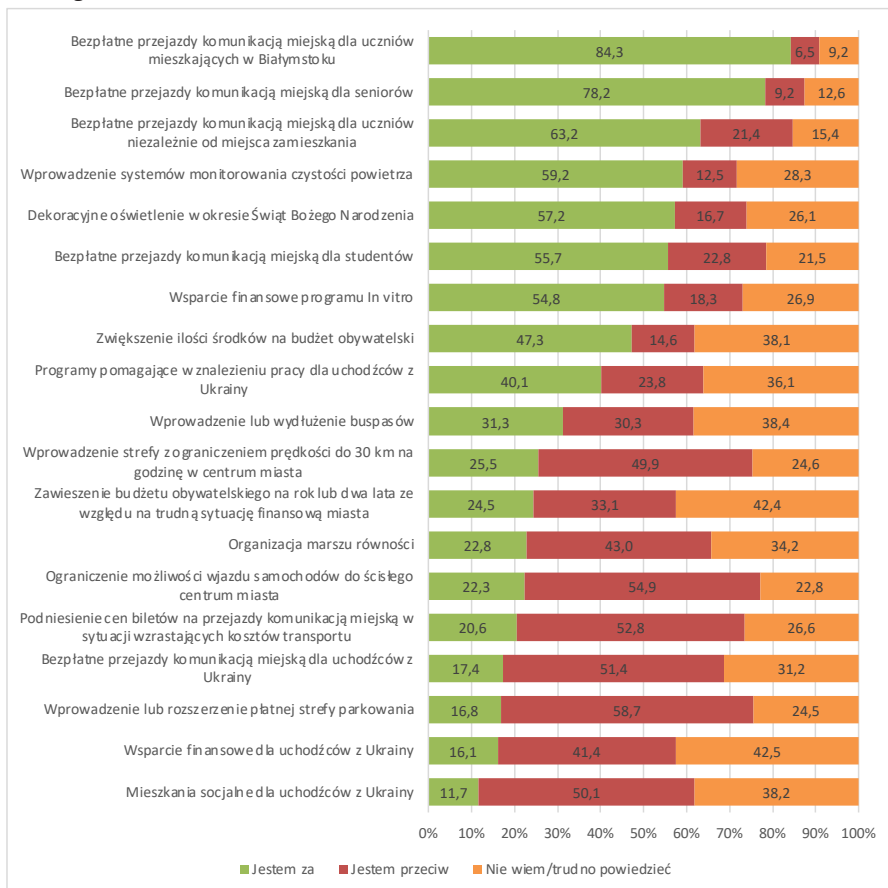

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3924].

Ankietowani rodzice/opiekunowie z Białegostoku najczęściej opowiedzieli się za zapewnieniem bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii osób: dla uczniów mieszkających w Białymstoku (84%), dla seniorów (78%), dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (63%). Ponadto większość z nich opowiedziała się za wprowadzeniem systemów monitorowania czystości powietrza (59%), dekoracyjnym oświetleniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia (57%), bezpłatnymi

przejazdami komunikacją miejską dla studentów (56%) oraz wsparciem finansowym programu *in vitro* (55%). Sprzeciw większości ankietowanych rodziców/opiekunów wywołałoby wprowadzenie lub poszerzenie płatnej strefy parkowania (59%), ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (55%), podniesienie cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (53%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (51%) oraz zapewnienie mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (nieco ponad 50%).

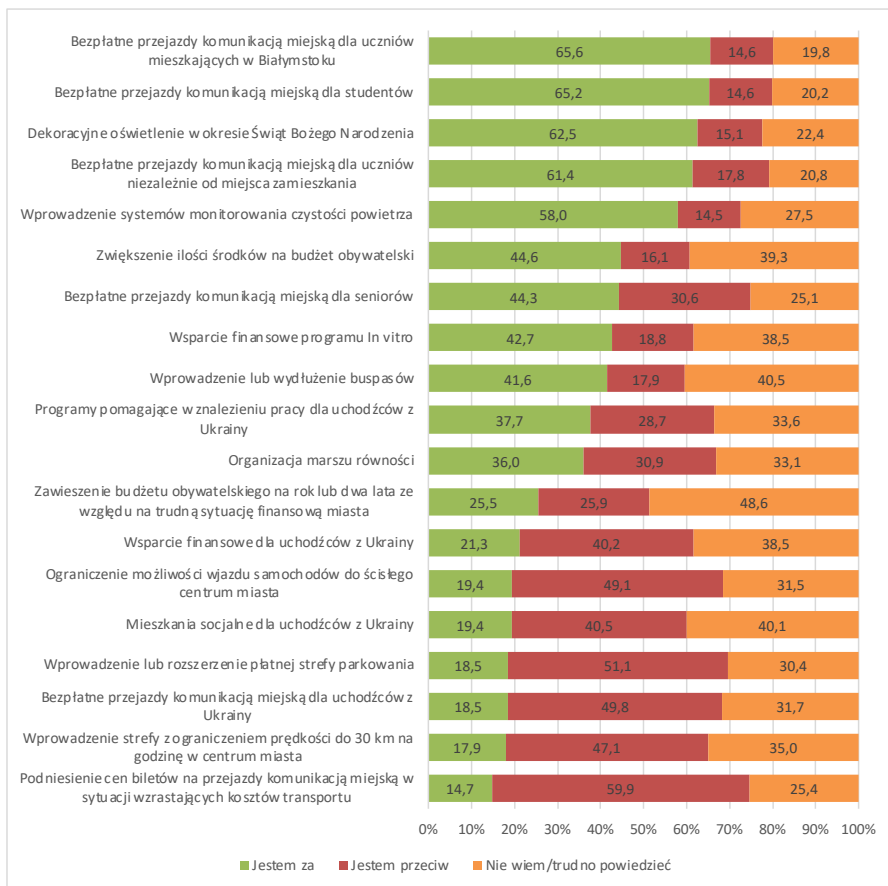
Wykres 66. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Białegostoku (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1476].

Białostoccy uczniowie biorący udział w badaniu ankietowym najczęściej wyrażali poparcie dla wprowadzenia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w tym mieście (66%) oraz dla studentów (65%). Aprobata większości wśród tej kategorii ankietowanych zyskało także dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (63%), wprowadzenie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (61%), a także wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (58%). Większość ankietowanych uczniów z tego miasta wyraziła dezaprobatę wobec podniesienia cen biletów na przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wrażliwych kosztów transportu (60%) oraz wprowadzeniu lub rozszerzeniu płatnej strefy parkowania (51%).

Wykres 67. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych uczniów z Białegostoku (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2257].

Za najbardziej zdecydowane w wyrażaniu jednoznacznych opinii spośród respondentów z Białegostoku można uznać osoby studiujące, co może być konsekwencją relatywnie niewielkiej liczby zebranych ankiet oraz sposobu dotarcia do respondentów. Z jednej strony większość z nich wyraziła poparcie dla wprowadzenia systemów monitorowania jakości powietrza (77%), dekoracyjnego oświetlenia z okazji Świąt Bożego Narodzenia (72%), bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla studentów (71%),

dla uczniów mieszkających w Białymstoku (65%) oraz dla seniorów (62%), a także dla wsparcia finansowego dla programu *in vitro* (60%), wprowadzenia lub wydłużenia buspasów (56%) i bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (54%). Z drugiej strony większość wyraziła dezaprobatę dla wprowadzenia strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (68%), ograniczenia możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (67%), bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (63%), wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (59%), podniesienia cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (58%), zapewnienia mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (53%) oraz wsparcia finansowego dla uchodźców z Ukrainy (51%).

Wykres 68. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych osób studiujących z Białegostoku (dane w %)

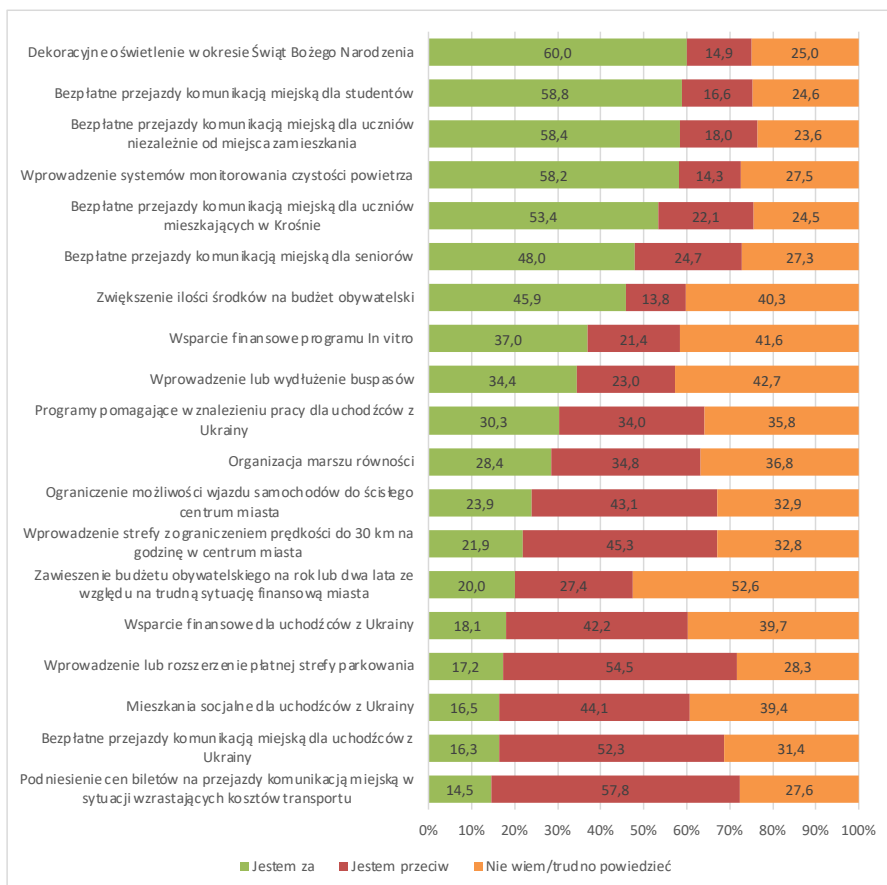

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=191].

Ankietowane osoby z **Krosna** najczęściej opowiadały się za dekoracyjnym oświetleniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia (60%), bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla studentów (59%) oraz dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (58%), wprowadzeniem systemów monitorowania czystości powietrza (58%), a także zapewnieniem bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w Krośnie. Z dezaprobatą większości krosnieńskich respondentów spotkało się

podniesienia cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (58%), wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (55%) oraz zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (52%).

Wykres 69. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ogółu respondentów z Krosna (dane w %)

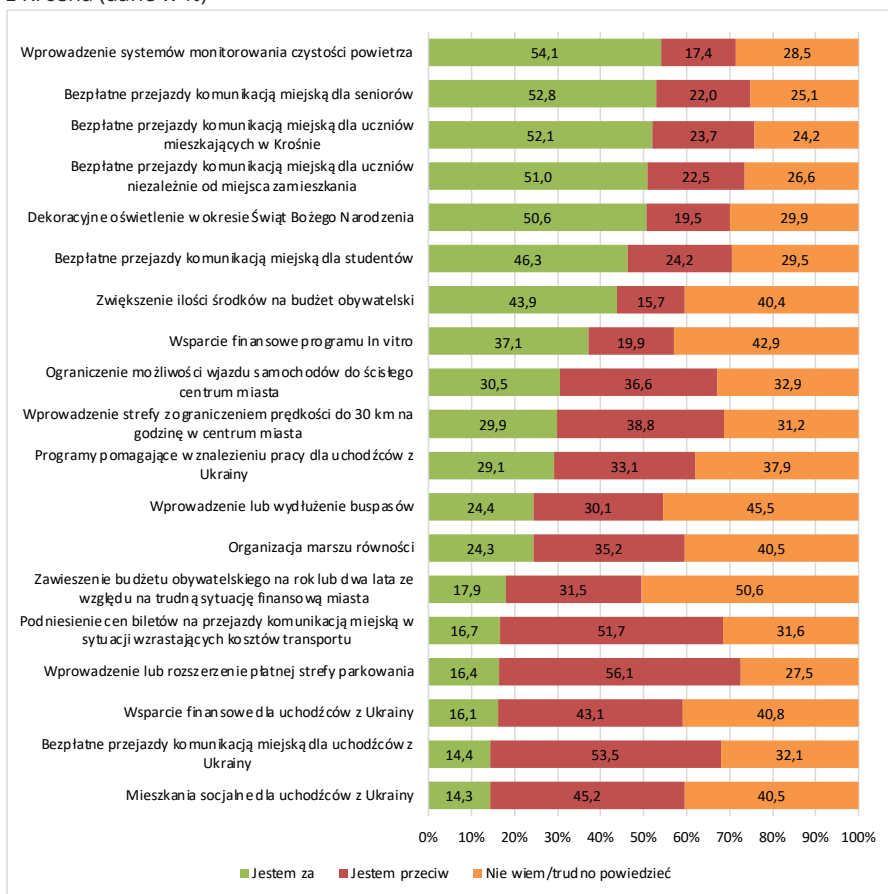

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów z Krosna z aprobatą większości spotkałoby się wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (54%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miej-

ską dla seniorów (53%), dla uczniów mieszkających w krośnie (52%) lub niezależnie od miejsca zamieszkania (51%), a także dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (51%). Większość z tej kategorii respondentów jest przeciwna wprowadzeniu lub rozszerzeniu strefy płatnego parkowania (56%), zapewnieniu bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (53%) oraz podniesieniu cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (52%).

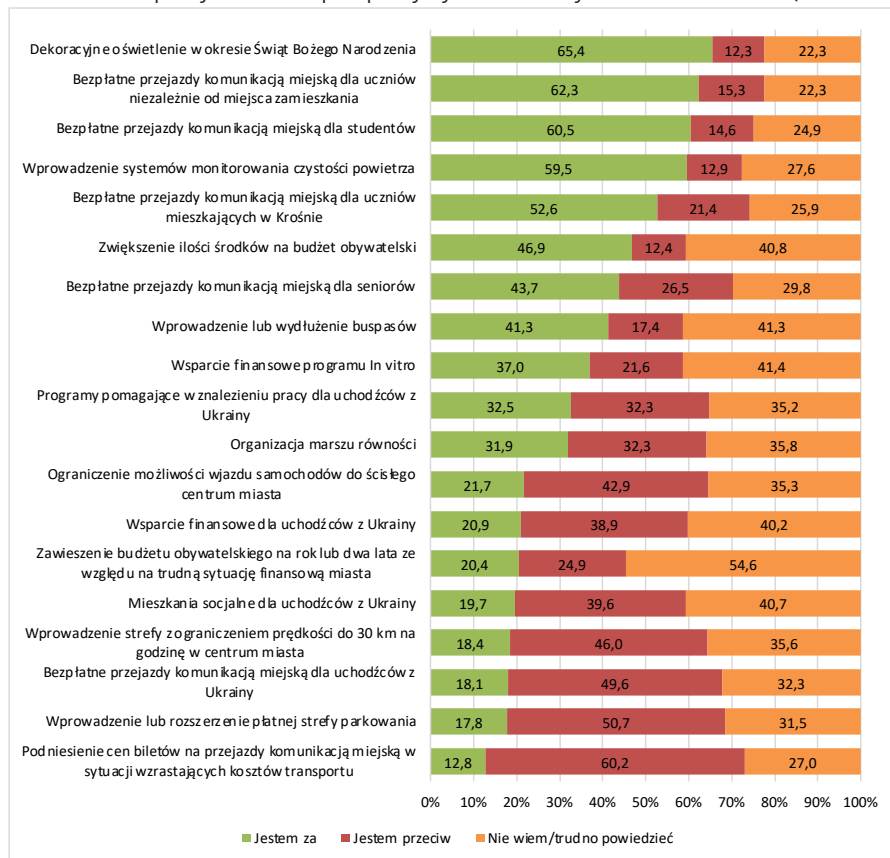
Wykres 70. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Krosna (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=708].

Ankietowani uczniowie z Krosna najczęściej wyrażali poparcie dla dekoracyjnego oświetlenia w okresie Świąt Bożego Narodzenia (65%), bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (62%) oraz dla studentów (61%), a także dla wprowadzenia systemów monitorowania czystości powietrza (60%) i bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla osób mieszkających w Krośnie (53%). Ze sprzeciwem ze strony większości ankietowanych zaliczanych do tej kategorii spotkałoby się podniesienie cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (60%) oraz wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (51%).

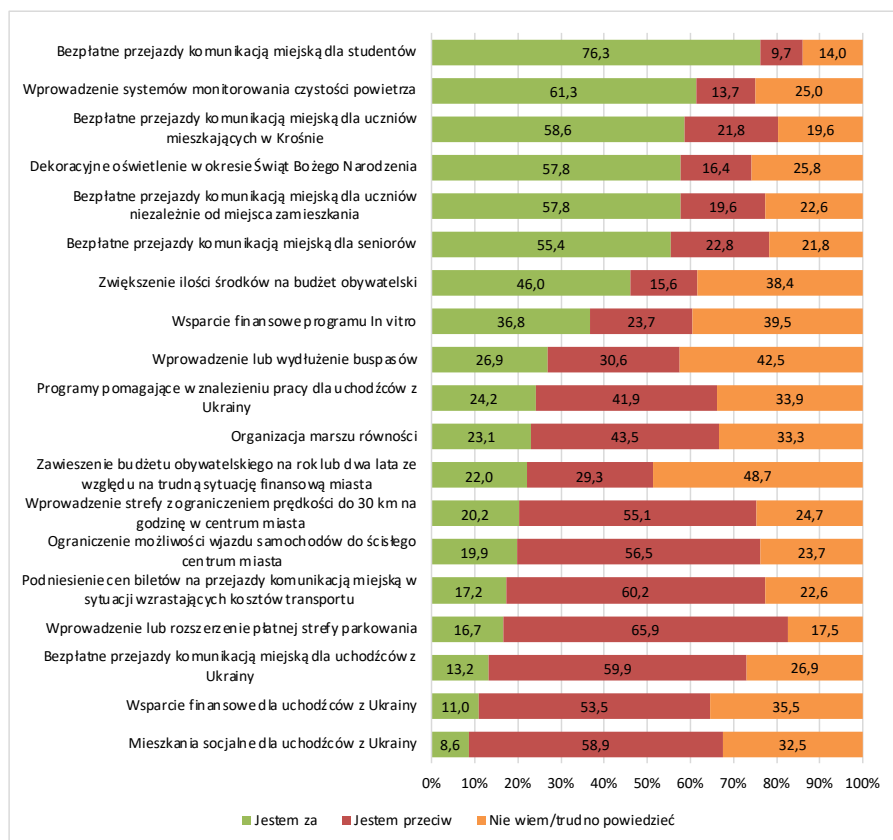
Wykres 71. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych uczniów z Krosna (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1423].

Ankietowani krośnieńscy studenci najczęściej wyrażali aprobatę dla wprowadzenia dla nich bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską (76%). Większość z nich popierałaby także wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (61%), bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w Krośnie (59%) lub niezależnie od miejsca zamieszkania (58%) oraz dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (58%) i zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla seniorów (55%). Respondenci zaliczani do tej kategorii w większości byłiby przeciwni wprowadzeniu lub rozszerzeniu płatnej strefy parkowania (66%) podniesieniu cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (60%), zapewnieniu bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (60%), zapewnieniu mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (59%), ograniczeniu możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (57%), wprowadzeniu strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (55%) oraz wsparciu finansowemu dla uchodźców z Ukrainy (54%).

Wykres 72. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych osób studiujących z Krosna (dane w %)

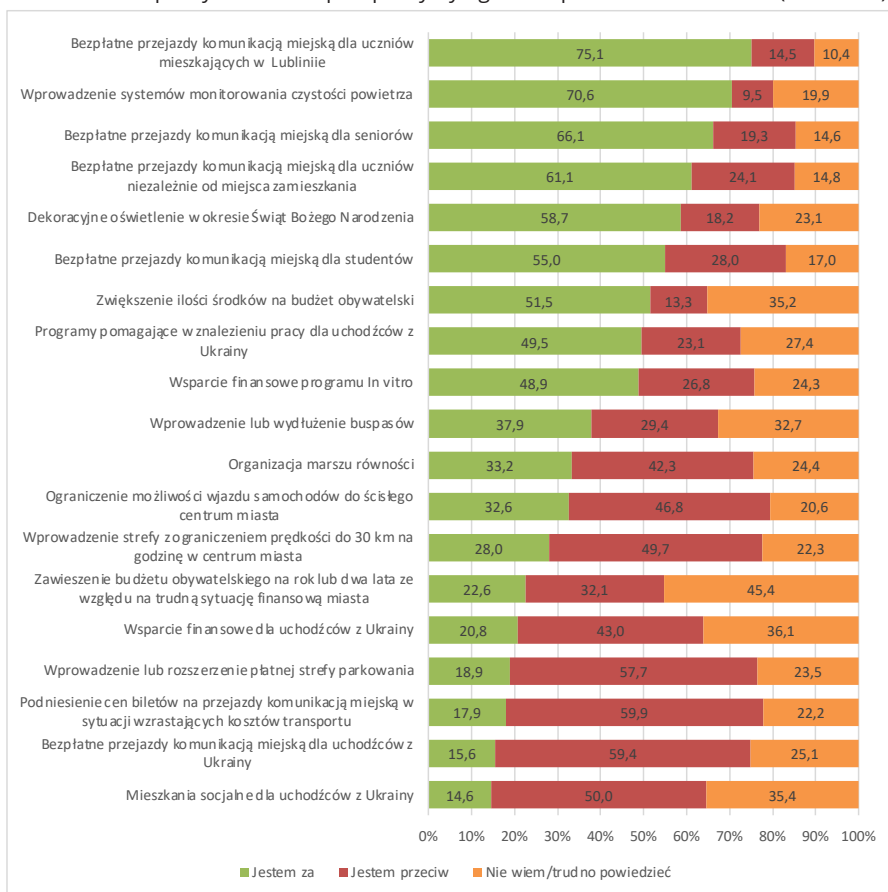

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=372].

Ankietowani z **Lublina** najczęściej wyrażali poparcie dla zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w tym mieście (75%), wprowadzenia systemów monitorowania powietrza (71%), bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla seniorów (66%) oraz dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (61%). Z aprobatą większości respondentów spotkało się także dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (59%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla studentów (55%) oraz zwiększenie ilo-

ści środków na budżet obywatelski (52%). Negatywny stosunek większość respondentów z Lublina wyraziła w odniesieniu do podniesienia cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (60%), zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (59%) oraz wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (58%).

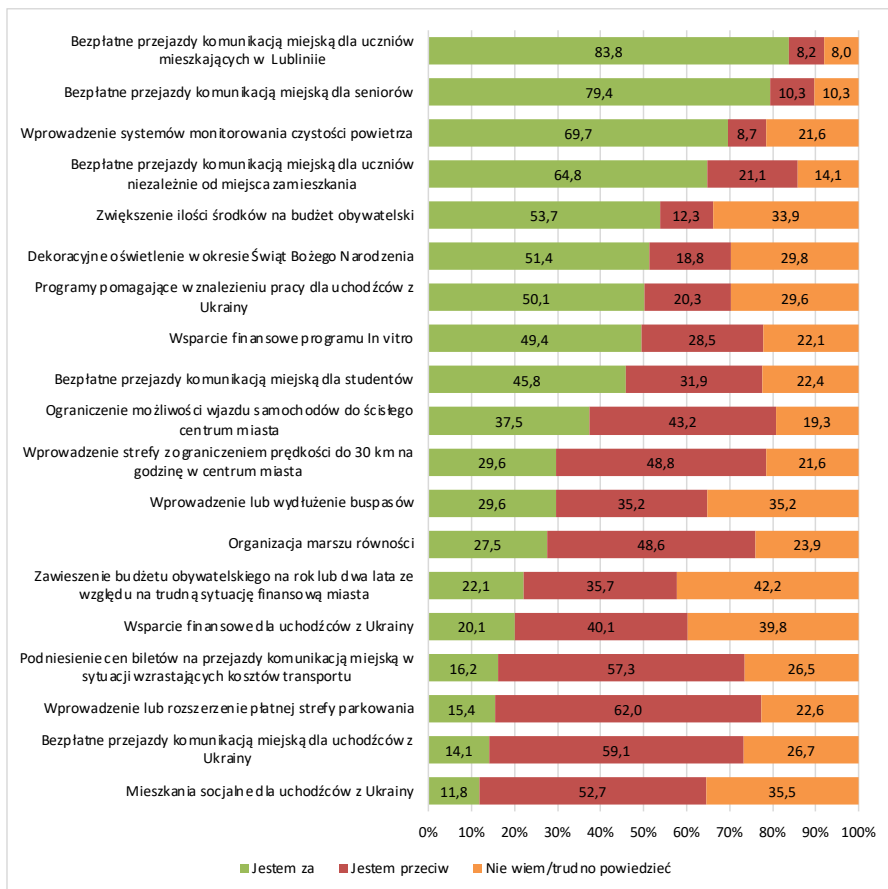
Wykres 73. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ogółu respondentów z Lublina (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

Perspektywa większości ankietowanych rodziców/opiekunów z Lublina wyraża się w aprobacie dla zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii: dla uczniów mieszkających w Lublinie (84%), dla seniorów (79%) oraz dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (65%). Ponadto większość respondentów zaliczanych do tej kategorii pozytywnie odniosła się do wprowadzenia systemów monitorowania czystości powietrza (70%), zwiększenia ilości środków na budżet obywatelski (54%), dekoracyjnego oświetlenia w okresie Świąt Bożego Narodzenia (51%), a także dla programów pomagających w znalezieniu pracy dla uchodźców z Ukrainy (nieco ponad 50%). Sprzeciw większość z tej kategorii ankietowanych wyraziła wobec wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (62%), zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (59%), podniesienia cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (57%) oraz zapewnienia mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (53%).

Wykres 74. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Lublina (dane w %)

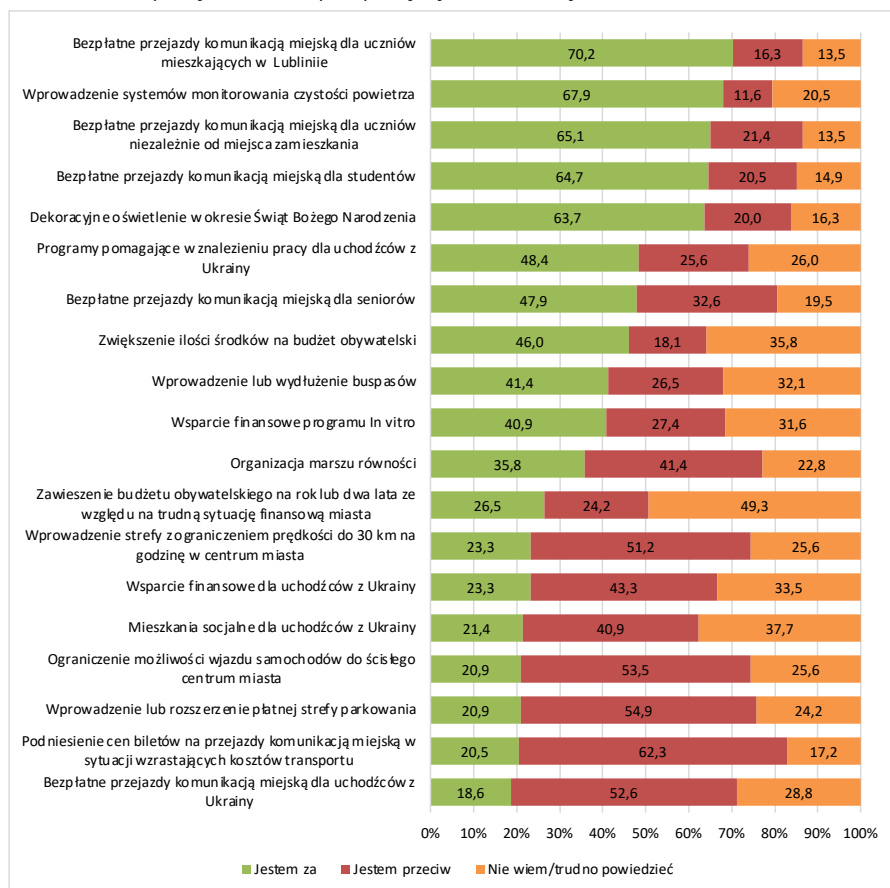

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=389].

Zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w Lublinie lub niezależnie od miejsca zamieszkania oraz dla studentów spotkało się z aprobatą wśród większości ankietowanych uczniów. Pierwszą z wymienionych powyżej kwestii poparło 68% respondentów zaliczanych do tej kategorii, a dwie pozostałe po 65%. Uczniowie wyrazili także poparcie dla wprowadzenia systemów monitorowania czystości powietrza (68%) oraz dekoracyjnego oświetlenia w okresie Świąt

Bożego Narodzenia (64%). Podniesienie cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu spotkałoby się z dezaprobatą ze strony 62% respondentów zaliczanych do tej kategorii. Wobec wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania sprzeciwiło się 55% respondentów, 54% negatywnie odniosło się do ograniczenia możliwości wjazdu samochodem do ścisłego centrum miasta, 53% było przeciwne zapewnieniu bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy, a 51% wskazało, że byłoby przeciw wprowadzeniu strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta.

Wykres 75. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych uczniów z Lublina (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=215].

Osoby studiujące w Lublinie w większości opowiedziały się za wprowadzeniem systemów monitorowania powietrza (77%), dekoracyjnym oświetleniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia (70%), bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla studentów (65%) oraz uczniów mieszkających w Lublinie (60%), wsparciem finansowym programu *in vitro* (59%), bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla seniorów (58%), wprowadzeniem lub wydłużeniem buspasów (54%) oraz zwiększeniem ilości środków na budżet obywatelski (53%). Respondenci zaliczani do tej kategorii w większości sprzeciwiali się zapewnieniu bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (70%), podniesieniu cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (63%), zapewnieniu mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (56%) oraz wprowadzeniu lub rozszerzeniu płatnej strefy parkowania (51%).

Wykres 76. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych osób studiujących z Lublina (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=154].

Respondenci z **Rzeszowa** najczęściej popierali wdrożenie systemów monitorowania czystości powietrza (72%), a także zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii osób: uczniów mieszkających w Rzeszowie (72%), seniorów (65%), studentów (62%) oraz uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (59%). Wśród rozwiązań akceptowanych przez większość ankietowanych osób znalazło się także dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (52%). Ze

sprzeciwem ze strony większości respondentów spotkały się: podniesienie cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (63%), wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (63%), bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (61%), wprowadzenie strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (57%), mieszkania socjalne dla uchodźców z Ukrainy (55%) oraz ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (53%).

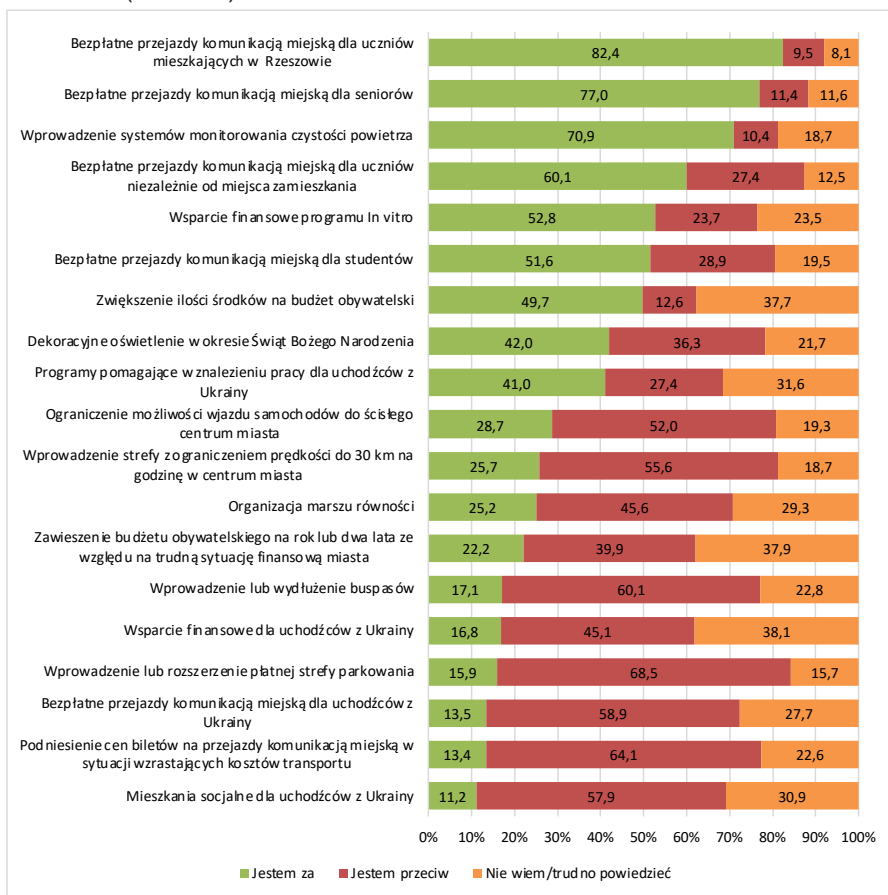
Wykres 77. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ogółu respondentów z Rzeszowa (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

Ankietowani rodzice/opiekunowie wyrazili poparcie dla zapewnienia bezpłatnych przejazdów dla uczniów mieszkających w Rzeszowie (82%) oraz dla seniorów (77%). Poparcie większości ankietowanych zaliczanych do tej kategorii uzyskało także wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (71%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (60%), wsparcie finansowe programu *in vitro* (53%) oraz zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla studentów (52%). Sprzeciw większości ankietowanych rodziców/opiekunów wywołało: wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (69%), podniesienie cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (64%), wprowadzenie lub wydłużenie buspasów (60%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (59%), zapewnienie mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (58%), wprowadzenie strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (56%) oraz ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (52%).

Wykres 78. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Rzeszowa (dane w %)

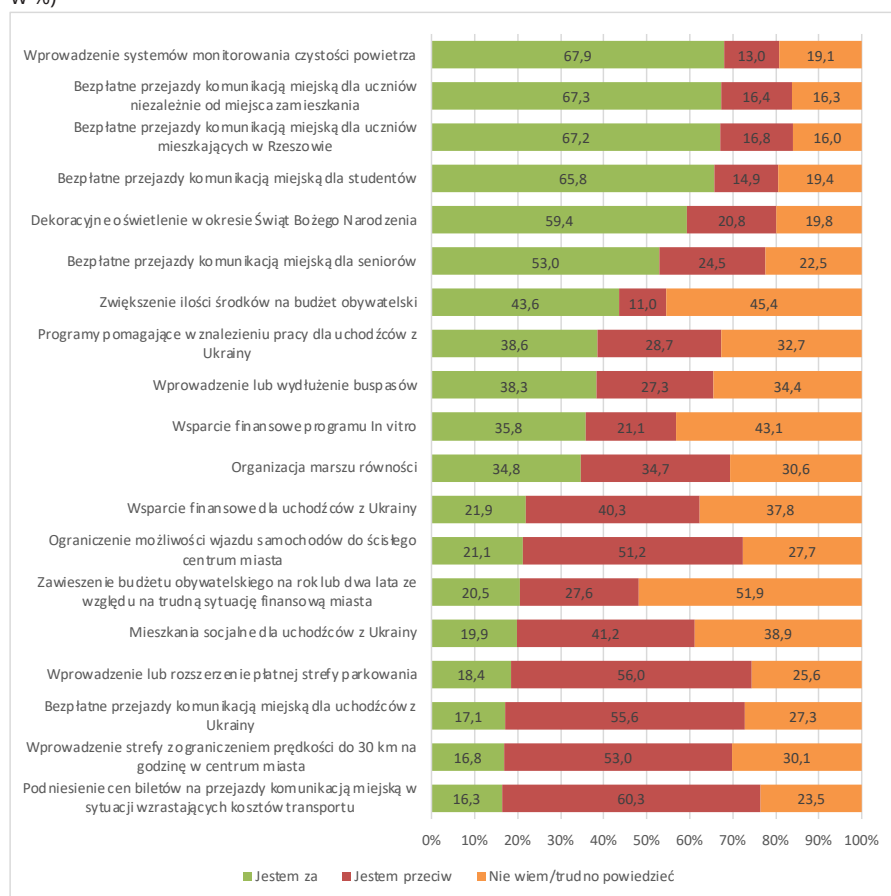

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1135].

Większość ankietowanych uczniów wyraziła poparcie dla wprowadzenia systemów monitorowania czystości powietrza (68%), zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską niezależnie od miejsca zamieszkania lub dla uczniów mieszkających w Rzeszowie (po 67%), dla studentów (66%) oraz dla seniorów (53%). Większość respondentów zaliczanych do tej kategorii opowiedziało się także za dekoracyjnym oświetleniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia (59%). Sprzeciw większości osób

z tej kategorii wywołało: podniesienie cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (60%), wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (56%), zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (56%), wprowadzenie strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (53%) oraz ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (51%).

Wykres 79. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych uczniów z Rzeszowa (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=707].

Osoby studiujące w Rzeszowie, które wypełniły ankietę, w większości opowiedziały się za wprowadzeniem systemów monitorowania czystości powietrza (77%), bezpłatnymi przejazdami komunikacją miejską dla różnych kategorii osób, w tym studentów (72%), uczniów mieszkających w Rzeszowie oraz seniorów (po 61%) oraz dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (nieco ponad 50%). Aprobata większości ankietowanych studentów zyskało także dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (59%). Sprzeciw większości tej kategorii ankietowanych osób wywołało: zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (68%), podniesienie cen biletów za przejazdy komunikacją miejską w sytuacji wzrastających kosztów transportu (64%), wprowadzenie strefy ograniczenia prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (62%), wprowadzenie lub rozszerzenie płatnej strefy parkowania (61%), zapewnienie mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (61%), ograniczenie możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (55%) oraz wsparcie finansowe dla uchodźców z Ukrainy (55%).

Wykres 80. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych osób studiujących z Rzeszowa (dane w %)

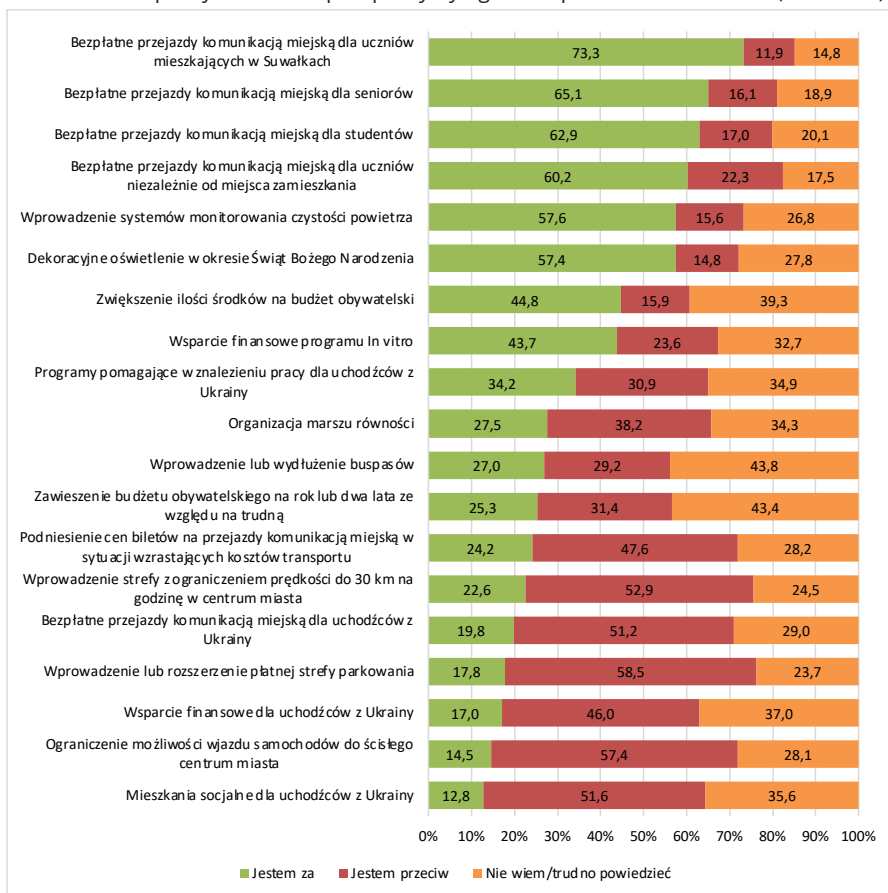

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=894].

Respondenci z **Suwałk** w większości wyrazili swoje poparcie dla bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii osób: uczniów mieszkających w Suwałkach (73%), seniorów (65%), studentów (63%) oraz uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (60%). Poparcie większości ankietowanych zyskało także wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (58%) oraz dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (57%). Ponadto respondenci z Suwałk w większo-

ści wyrazili sprzeciw wobec: wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (59%), ograniczenia możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (57%), wprowadzenia strefy ograniczenia prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (53%), zapewnienia mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (52%) oraz zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (51%).

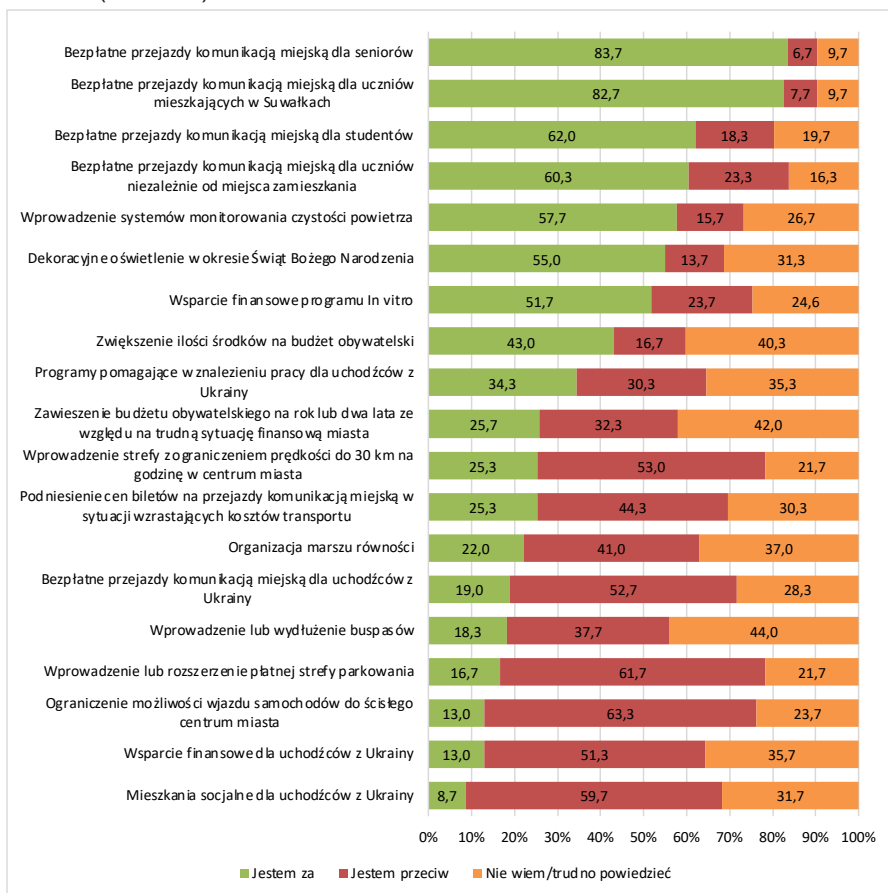
Wykres 81. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ogółu respondentów z Suwałk (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Podobnie jak na poziomie ogólnym również wśród ankietowanych rodziców/opiekunów najczęstszym poparciem cieszyło się zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii osób: seniorów (84%), uczniów mieszkających w Suwałkach (83%), studentów (62%) oraz uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (60%). Ankietowani rodzice/opiekunowie w większości poparli także wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (58%), dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt Bożego Narodzenia (55%) oraz wsparcie finansowe programu *in vitro* (52%). Podobnie jak na poziomie ogólnym sprzeciw ankietowanych rodziców/opiekunów wywoływały kwestie związane z ograniczeniami w zakresie transportu oraz wsparcia dla uchodźców z Ukrainy. Większość ankietowanych zaliczanych do tej kategorii wyraziła sprzeciw wobec: ograniczenia możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (63%), wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (62%), zapewnienia mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy (60%), wprowadzenia strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (53%), zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uchodźców z Ukrainy (53%) oraz wsparcia finansowego dla uchodźców z Ukrainy (51%).

Wykres 82. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Suwałk (dane w %)

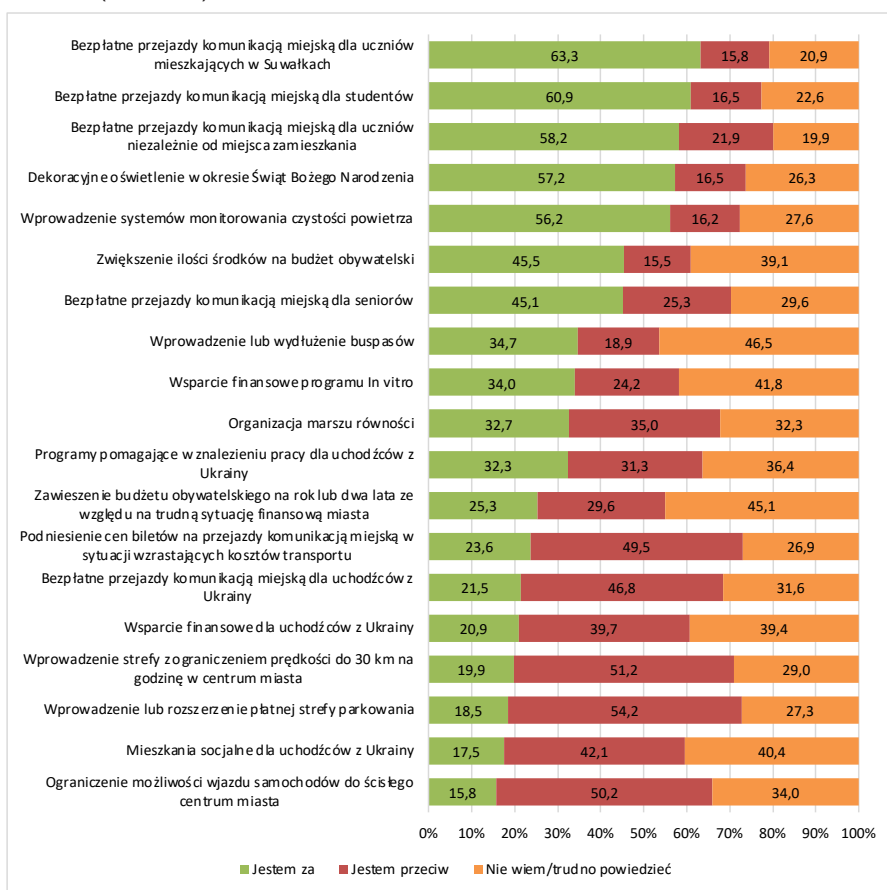

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=300].

Zapewnienie bezpłatnych przejazdów dla różnych kategorii osób spotkało się także z poparciem większości ankietowanych uczniów. Większość z nich opowiedziała się za zapewnieniem bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla uczniów mieszkających w Suwałkach (63%), dla studentów (61%) oraz dla uczniów niezależnie od miejsca zamieszkania (58%). Wśród kwestii popieranych przez większość respondentów zaliczanych do tej kategorii znalazły się także: dekoracyjne oświetlenie w okresie Świąt

Bożego Narodzenia (57%) oraz wprowadzenie systemów monitorowania czystości powietrza (56%). Większość ankietowanych uczniów wyraziła sprzeciw wobec wprowadzenia lub rozszerzenia płatnej strefy parkowania (54%), wprowadzenia strefy z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę w centrum miasta (51%) oraz ograniczeniu możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta (nieco ponad 50%).

Wykres 83. Dyspozycje do podjęcia decyzji w wybranych kwestiach z zakresu kształtowania polityki miasta z perspektywy ankietowanych rodziców/opiekunów z Suwałk (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=297].

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych można zaobserwować relatywnie dużą jednorodność w zakresie akceptowanych oraz nieakceptowanych wybranych kwestii wpisujących się w politykę rozwoju miast.

Wśród respondentów z różnych miast dużym poparciem cieszyło się zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii osób: uczniów mieszkających w danym mieście, ale także niezależnie od miejsca zamieszkania, seniorów czy studentów. Duże poparcie odnotowano także w odniesieniu do wdrażania systemów monitorowania czystości powietrza oraz dekoracyjnego oświetlenia w okresie Świąt Bożego Narodzenia. Wśród często popieranych kwestii wśród ankietowanych rodziców/opiekunów znajdowało się niekiedy także wsparcie finansowe programu *in vitro*.

Najczęściej wyrażany brak aprobaty dotyczył kwestii związanych z ograniczeniami w zakresie przemieszczania się po mieście samochodami prywatnymi: wprowadzenia lub rozszerzenia strefy płatnego parkowania, wprowadzenia strefy w centrum miasta z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę czy ograniczenia możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta. Negatywnie odnoszono się także do podnoszenia cen biletów komunikacją miejską nawet w sytuacji wzrastających kosztów transportu.

Częsty sprzeciw respondentów był również wyrażany w odniesieniu do różnych form wsparcia skierowanych do uchodźców z Ukrainy, takich jak: zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską, zapewnienie mieszkań socjalnych czy wsparcie finansowe.

Podkreślenia wymaga, że wybrane zagadnienia wpisujące się w zakres polityk miejskich miały charakter hipotetyczny niezależnie od prowadzonych działań w tym zakresie przez władze poszczególnych miast objętych zakresem badania.

Prosząc respondentów o zabranie stanowiska w poszczególnych kwestiach, starano się uwypuklić, że podejmowanie określonych decyzji mogłoby skutkować ponoszeniem wydatków z budżetu miasta, można domniemywać, że na etapie udzielania odpowiedzi. Trudno jednak stwierdzić, w jakim stopniu respondenci, zajmując określone stanowisko, brali pod uwagę konsekwencje finansowe podejmowanych decyzji.

Mimo to udzielane przez respondentów odpowiedzi mogą być traktowane jako wskazanie kierunku dla władz poszczególnych miast, by dążyć do zapewnienia taniego i efektywnego transportu miejskiego, co mogłoby stanowić zarazem zachętę dla mieszkańców i użytkowników do przemieszczania się po mieście za pomocą tego środka transportu. Jest to szczególnie istotne w kontekście uzyskanych wyników badań ankietowych wskazujących na brak gotowości ankietowanych do akceptacji wprowadzenia ograniczeń w zakresie przemieszczania się za pomocą samochodów prywatnych. Zasadne zatem wydaje się sformułowanie wniosku, że można spodziewać się znacznie większej akceptacji społecznej kreowanej polityki transportowej opartej przede wszystkim na zachętach, a nie wprowadzanych ograniczeniach.

Nagły napływ na początku 2022 r. dużej fali uchodźców spowodowany agresją zbrojną Rosji na Ukrainę skutkował bezprecedensową reakcją polskiego społeczeństwa w postaci udzielanej bezinteresownej pomocy humanitarnej. Cechą spontanicznego wsparcia humanitarnego jest często jego tymczasowość z założeniem, że po udzieleniu pomocy uchodźcy wrócą do miejsc swojego dawnego zamieszkania w sytuacji zakończenia działań wojennych. Dlatego znacznie trudniejszym procesem społecznym jest dokonanie pełnej integracji społecznej osób postanawiających osiedlić się w nowym miejscu na stałe. W tej sytuacji postrzeganie uchodźców jako osób wymagających wsparcia może przekształcać się w postrzeganie ich jako, np. konkurentów o miejsca na rynku pracy. Może to stanowić wyjaśnienie obserwowanego negatywnego stosunku znacznej części respondentów wobec wsparcia dla uchodźców z Ukrainy w postaci zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską, mieszkań socjalnych czy wsparcia finansowego. Zauważalne jest zarazem, że znacznie częściej akceptację wyrażano wobec wdrażania programów pomagających pracy uchodźcom z Ukrainy w znalezieniu.

W tym kontekście za szczególnie cenne można uznać takie inicjatywy jak Podkarpackie Centrum Integracji Cudzoziemców czy Międzynarodowe Centrum Integracji Feniks.

Dostępność infrastruktury i usług w bezpośrednim sąsiedztwie

Ostatnimi czasy w literaturze poświęconej tematyce jakości życia w mieście na popularności zyskała koncepcja miasta dziesięcio- lub piętnastominutowego. Samo określenie ilu minutowe powinno być to miasto ma w tym przypadku znaczenie drugorzędne. Kluczowe jest natomiast założenie odnoszące się do tzw. szerszego środowiska miejskiego, którym zazwyczaj jest osiedle wyrażające się w możliwości zaspokojenia w tym środowisku podstawowych potrzeb życia codziennego bez konieczności opuszczania go.

Mając powyższe na uwadze, jednym z zagadnień poruszonych w ramach przeprowadzonych badań ankietowych było zapytanie respondentów²⁹ o to, ile czasu zajmuje im dotarcie pieszo z domu do takich miejsc jak:

- szkoła podstawowa,
- przedszkole,
- żłobek,
- plac zabaw,
- park,
- przychodnia lekarza rodzinnego,
- apteka,
- osiedlowy sklep spożywczy,
- supermarket,
- restauracja, pub, kawiarnia, pizzeria,
- przystanek autobusowy,
- boisko,
- kort tenisowy,
- basenu,
- siłownia/klub fitness,
- ogólnodostępna sala gimnastyczna,
- posterunek Policji,
- poczta,
- bankomat,

²⁹ Pytanie zostało zadane wyłącznie respondentom deklarującym zamieszkiwanie w danym mieście objętym zakresem badania.

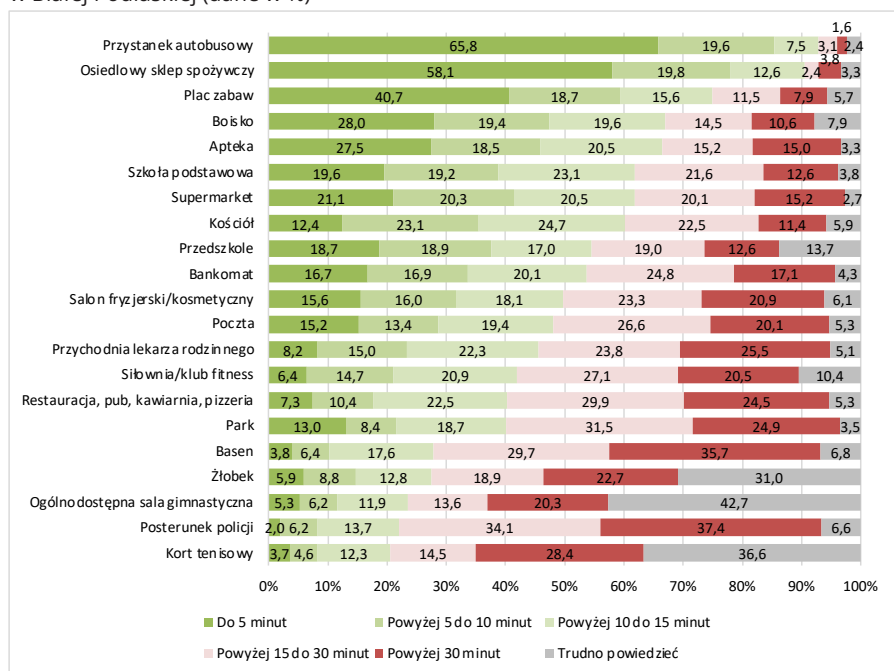
- kościół,
- salon fryzjerski/kosmetyczny.

Respondenci mieli możliwość dokonania wyboru spośród następujących odpowiedzi: „do 5 minut”, „powyżej 5 do 10 minut”, „powyżej 10 do 15 minut”, „powyżej 15 do 30 minut”, „powyżej 30 minut”. W przypadku trudności ze wskazaniem czasu dotarcia do wymienionych miejsc ankietowani mieli możliwość także zaznaczenia opcji „trudno powiedzieć”.

Większość ankietowanych mieszkających w **Białej Podlaskiej** wskazała, że nie więcej niż 15 minut zajmuje im dotarcie pieszo z domu do takich miejsc jak: przystanek autobusowy (93%), osiedlowy sklep spożywczy (90%), plac zabaw (75%), boisko (67%), apteka (66%), supermarket (62%), szkoła podstawowa (62%), kościół (60%), przedszkole (55%) oraz bankomat (54%).

Ankietowani w większości wskazali, że więcej niż 15 minut zajmuje im dotarcie pieszo do takich miejsc jak: posterunek Policji (71%), basen (65%), park (56%) oraz obiekt gastronomiczny (54%).

Wykres 84. Szacowany czas dotarcia pieszo z domu respondenta do wybranych miejsc w Białej Podlaskiej (dane w %)

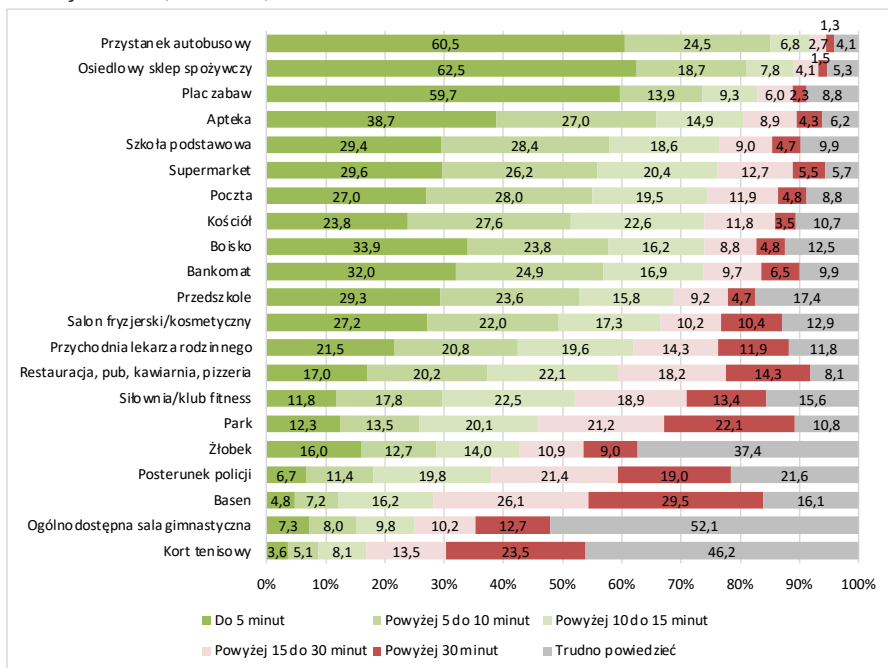

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=546].

Respondenci z **Białegostoku** w większości wskazywali, że nie więcej niż 15 minut zajmuje im dotarcie z domu do przystanku autobusowego (92%), osiedlowego sklepu spożywczego (89%), placu zabaw (83%), apteki (81%), szkoły podstawowej (76%), supermarketu (76%), poczty (74%), kościoła (74%), boiska (74%), bankomatu (74%), przedszkola (69%), salonu fryzjerskiego/kosmetycznego (66%), przychodni lekarza rodzinnego (62%), restauracji, pubu, kawiarni lub pizzerii (59%) oraz siłowni lub klubu fitness (52%).

Większość ankietowanych uznała, że dłużej niż 15 minut zajmuje z ich domu dotarcie do basenu (56%).

Wykres 85. Szacowany czas dotarcia pieszo z domu respondenta do wybranych miejsc w Białymstoku (dane w %)

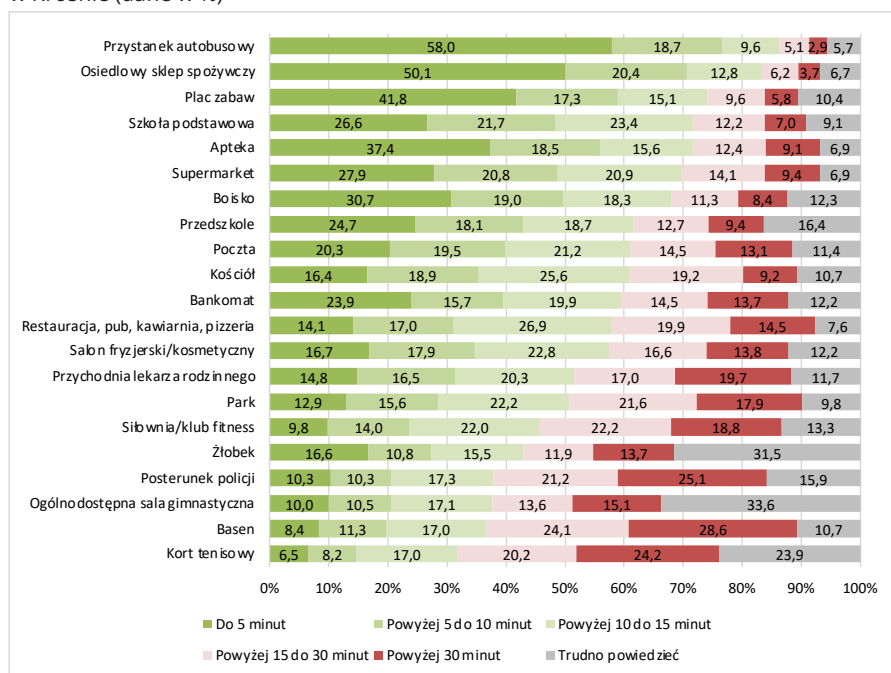
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2651].

Większość respondentów mieszkających w **Krośnie** uznała, że czas dotarcia pieszo z domu wynosi nie więcej niż 15 minut do takich miejsc jak: przystanek autobusowy (86%), osiedlowy sklep spożywczy (83%), plac za-

baw (74%), szkoła podstawowa (72%), apteka (72%), supermarket (70%), boisko (68%), przedszkole (61%), poczta (61%), kościół (61%), bankomat (60%), restauracja, pub, kawiarnia, pizzeria (58%), salon fryzjerski/kosmetyczny (58%), przychodnia lekarza rodzinnego (52%) oraz park (51%).

Podobnie jak w przypadku Białegostoku większość ankietowanych mieszkających w Krośnie wskazała jedynie basen jako miejsce, do którego dotarcie pieszo zajmuje więcej niż 15 minut. Takich odpowiedzi udzieliło 53% respondentów.

Wykres 86. Szacowany czas dotarcia pieszo z domu respondenta do wybranych miejsc w Krośnie (dane w %)

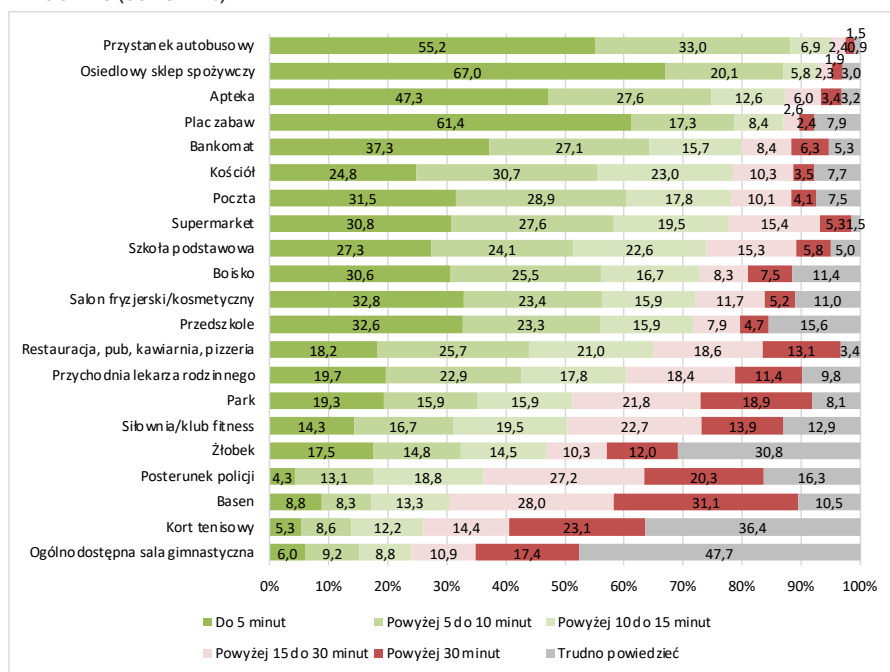
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=788].

Respondenci mieszkający w **Lublinie** w większości wskazali następujące miejsca, do których czas dotarcia pieszo z domu wynosi nie więcej niż 15 minut: przystanek autobusowy (95%), osiedlowy sklep spożywczy (93%), apteka (87%), plac zabaw (87%), bankomat (80%), kościół (79%), poczta (78%), supermarket (78%), szkoła podstawowa (74%), boisko (73%),

salon fryzjerski/kosmetyczny (72%), przedszkole (72%), restauracja, pub, kawiarnia, pizzeria (65%), przychodnia lekarza rodzinnego (60%), park (51%) oraz Siłownia/klub fitness (nieco ponad 50%).

Podobnie jak w przypadku Białegostoku i Krosna jedynym miejscem, do którego dotarcie pieszo z domu zajmuje więcej niż 15 minut według większości respondentów okazał się basen. Takich odpowiedzi udzieliło 59% ankietowanych.

Wykres 87. Szacowany czas dotarcia pieszo z domu respondenta do wybranych miejsc w Lublinie (dane w %)

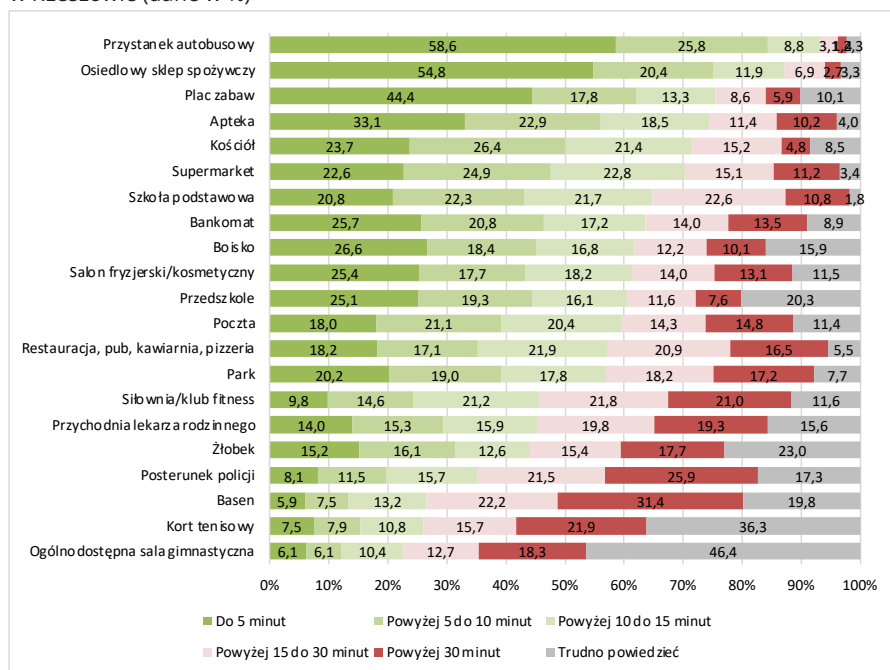
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=399].

Na podstawie udzielonych odpowiedzi można stwierdzić, że w **Rzeszowie** z domu większości respondentów mieszkających w tym mieście czas dotarcia pieszo do następujących miejsc jest nie dłuższy niż 15 minut: przystanek autobusowy (93%), osiedlowy sklep spożywczy (87%), plac zabaw (75%), apteka (75%), kościół (71%), supermarket (70%), szkoła podstawowa (65%), bankomat (64%), boisko (62%), salon fryzjerski/kosmetyczny

(61%), przedszkole (61%), poczta (60%), restauracja, pub, kawiarnia, pizzeria (57%), park (57%).

Podobnie jak w przypadku innych miast objętych zakresem badania większość respondentów (54%) wskazała, że więcej niż 15 minut zajmuje dotarcie pieszo z domu do basenu.

Wykres 88. Szacowany czas dotarcia pieszo z domu respondenta do wybranych miejsc w Rzeszowie (dane w %)

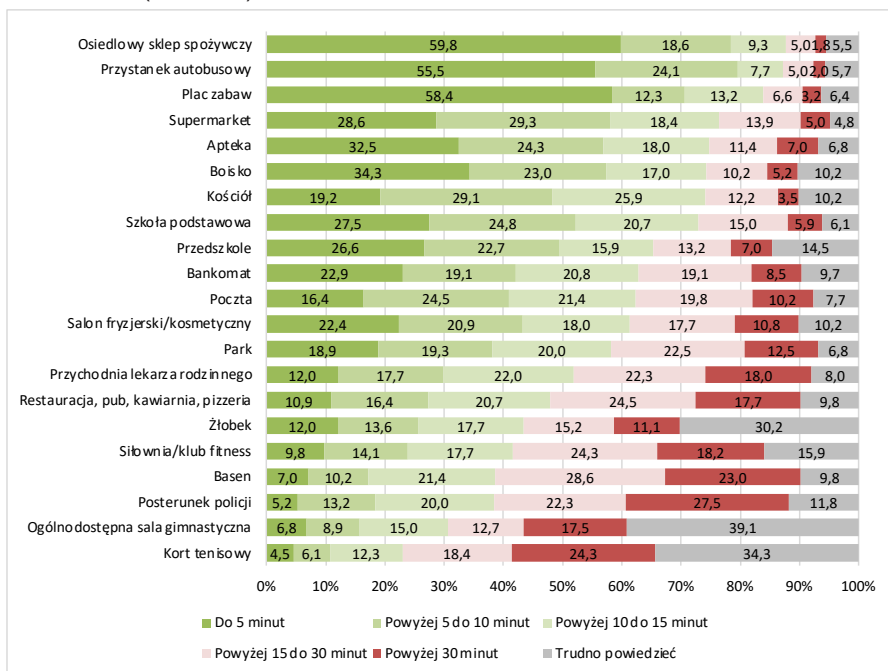

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=1718].

Ankietowani mieszkańcy **Suwałk** w większości wskazali następujące miejsca, do których dotarcie pieszo z domu zajmuje nie więcej niż 15 minut: osiedlowy sklep spożywczy (88%), przystanek autobusowy (87%), plac zabaw (84%), supermarket (76%), apteka (75%), boisko (74%), kościół (74%), szkoła podstawowa (73%), przedszkole (65%), bankomat (63%), poczta (62%), salon fryzjerski/kosmetyczny (61%), park (58%) oraz przychodnia lekarza rodzinnego (52%).

Większość (52%) ankietyowanych mieszkańców Suwałk stwierdziła, że miejscem, do którego dotarcie pieszo z domu zajmuje więcej niż 15 minut jest basen.

Wykres 89. Szacowany czas dotarcia pieszo z domu respondenta do wybranych miejsc w Suwałkach (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=440].

Respondenci mieszkający w poszczególnych miastach objętych zakresem badania udzielali podobnych odpowiedzi odnośnie do czasu, jaki zajmuje dotarcie pieszo z domu do wybranych miejsc. Większość ankietyowanych mieszkańców wszystkich miast objętych zakresem badania wskazała, że nie więcej niż 15 minut pieszo zajmuje dotarcie z do domu do takich miejsc jak: apteka, bankomat, boisko, kościół, osiedlowy sklep spożywczy, plac zabaw, przedszkole, przystanek autobusowy, supermarket czy szkoła podstawowa.

Jedynym miejscem wymienionym w ankiecie wskazywanym przez większość ankietyowanych mieszkańców wszystkich miast objętych za-

kresem badania, do którego dotarcie pieszo z domu zajmuje więcej niż 15 minut okazał się basen.

Preferowane sposoby przemieszczania się po mieście

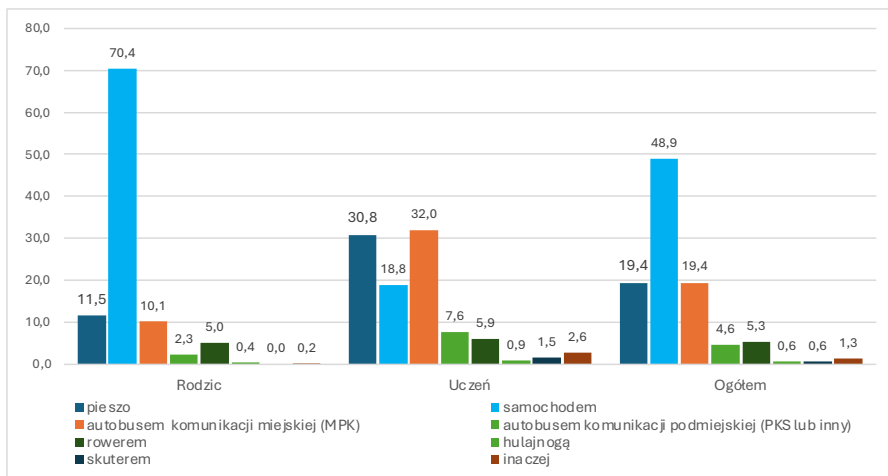
W pewnym sensie z koncepcją miasta piętnastominutowego wiąże się także sposób przemieszczania się po mieście. Można bowiem postawić tezę, że sposób przemieszczania się po mieście jest do pewnego stopnia związany z długością pokonywanego dystansu, ponieważ pokonywanie dużych dystansów jest łatwiejsze za pomocą samochodu czy komunikacji zbiorowej niż pieszo, rowerem czy hulajnogą.

Dlatego respondentów badania ankietowego zapytano o najczęstszy sposób przemieszczania się po mieście. Oczywiście jednocześnie należy mieć na uwadze, że długość pokonywanego dystansu nie stanowi jedynego wyznacznika wyboru sposobu przemieszczania się po mieście, ponieważ może wynikać także z takich uwarunkowań jak status materialny, wiek, styl życia, posiadanie prawa jazdy, troska o zdrowie czy środowisko naturalne.

W tym kontekście zauważalne jest bardzo wyraźne zróżnicowanie deklarowanego najczęstszego sposobu przemieszczania się po mieście ze względu na wyróżnione kategorie respondentów.

W przypadku **Białej Podlaskiej** aż 70% ankietowanych rodziców/opiekunów deklarowało, że najczęściej przemieszcza się po mieście samochodem, podczas gdy wśród uczniów było to niespełna 20%, na rzecz przemieszczania się autobusem komunikacji miejskiej (32%) oraz pieszo (31%).

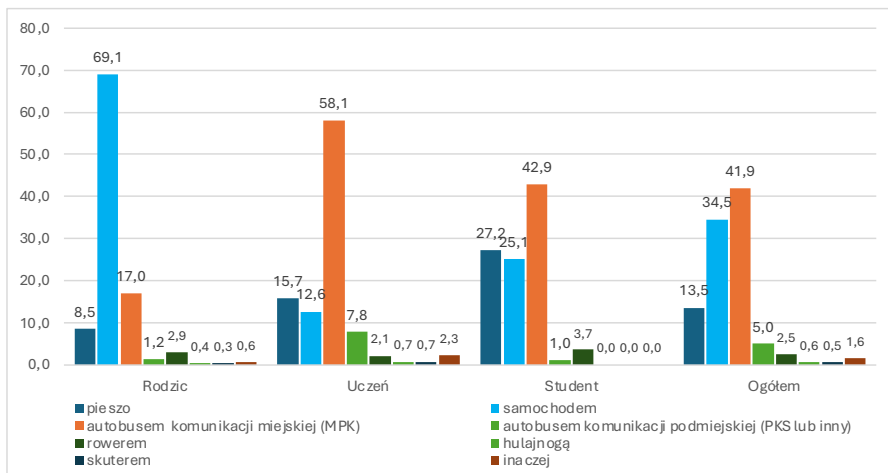
Wykres 90. Najczęstszy sposób przemieszczania się po Białej Podlaskiej (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=835].

Ankietowani rodzice/opiekunowie z **Białegostoku** również w większości wskazali, że najczęściej przemieszczają się po mieście samochodem. Zauważalne jest jednak, że większość ankietowanych uczniów wskazała, że najczęściej przemieszcza się po tym mieście autobusem komunikacji miejskiej. Ta forma przemieszczania się po mieście jest również najbardziej popularna wśród ankietowanych osób studiujących w Białymstoku.

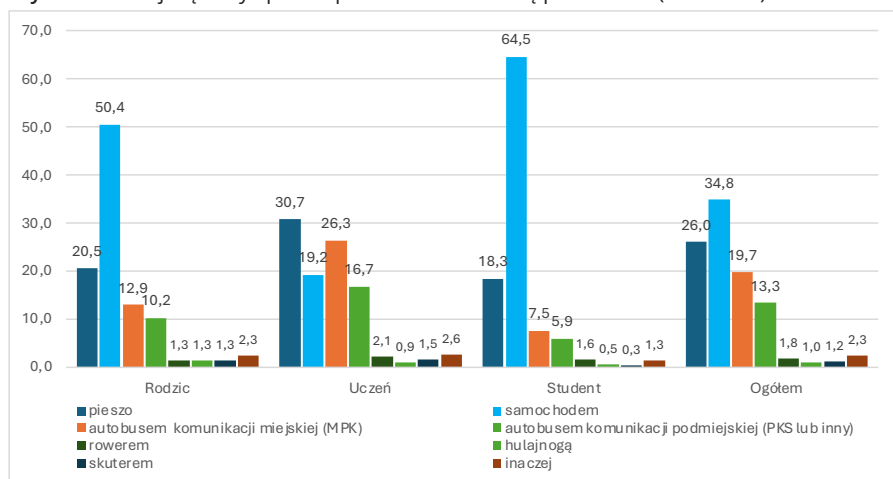
Wykres 91. Najczęstszy sposób przemieszczania się po Białymstoku (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=3924].

Nieco inne zróżnicowania deklarowanych najczęstszych sposobów przemieszczania się po mieście wystąpiły w odniesieniu do **Krosna**, w szczególności wśród ankietowanych osób studiujących, spośród których większość wskazała na najczęstsze przemieszczanie się samochodem. Może to wynikać z tego, że znaczną część wśród ankietowanych osób studiujących stanowiły osoby mieszkające poza Krosnem, a zarazem dojeżdżające do tego miasta na zajęcia. Nieznaczna większość ankietowanych rodziców/opiekunów wskazała na najczęstsze przemieszczanie się po mieście samochodem, ale w porównaniu do Białej Podlaskiej i Białegostoku przy wyraźnie większym udziale osób przemieszczających się pieszo. Przemieszczanie się po Krośnie pieszo było najbardziej popularną odpowiedzią wskazywano przez ankietowanych uczniów.

Wykres 92. Najczęstszy sposób przemieszczania się po Krośnie (dane w %)

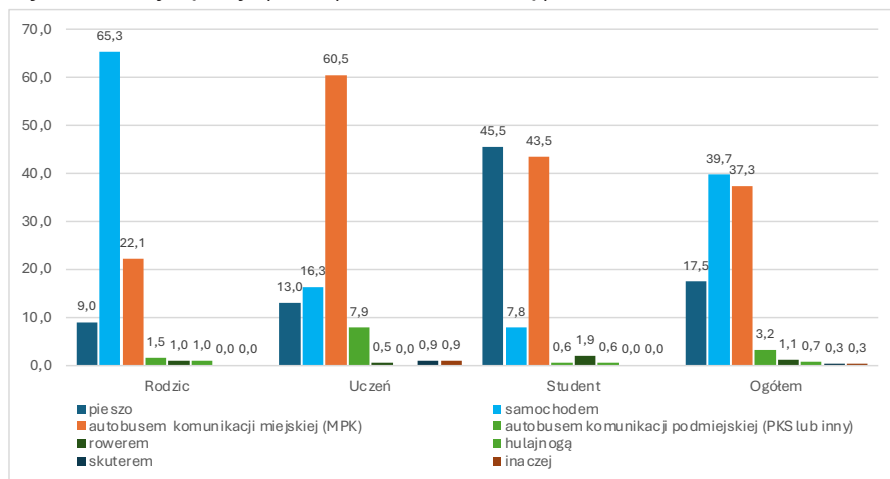

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2503].

W Lublinie podobnie jak w innej stolicy województwa objętej zakresem badania, tj. w Białymstoku wyraźna większość ankietowanych rodziców/opiekunów wskazała, że najczęściej przemieszcza się po mieście samochodem, podczas gdy większość ankietowanych uczniów wskazała na najczęstsze przemieszczanie się autobusem komunikacji miejskiej. Ankietowane osoby studiujące w podobnym stopniu deklarowały najczęst-

sze przemieszczanie się po mieście zarówno pieszo, jak i samochodem. Zauważalny jest zarazem bardzo niewielki udział respondentów zaliczanych do tej kategorii deklarujących najczęstsze przemieszczanie się po mieście samochodem.

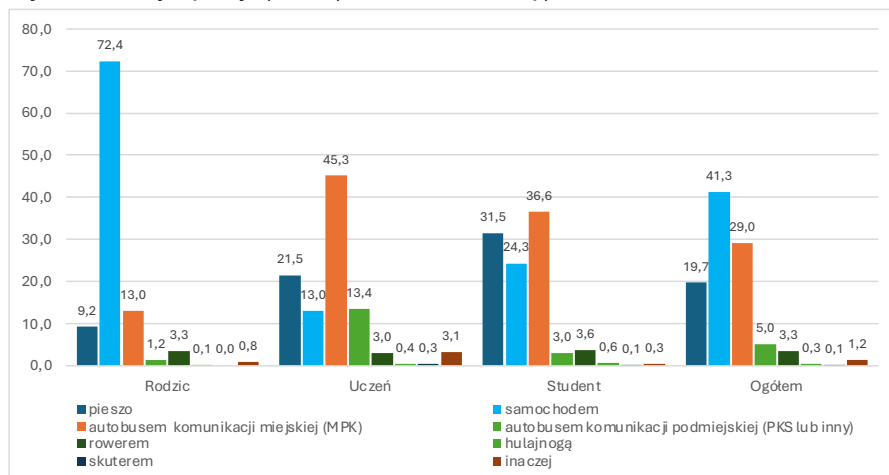
Wykres 93. Najczęstszy sposób przemieszczania się po Lublinie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=758].

W **Rzeszowie** najbardziej popularną formą przemieszczania się po mieście wśród rodziców/opiekunów podobnie jak w pozostałych miastach okazał się samochód, a wśród uczniów i osób studiujących – autobus komunikacji miejskiej.

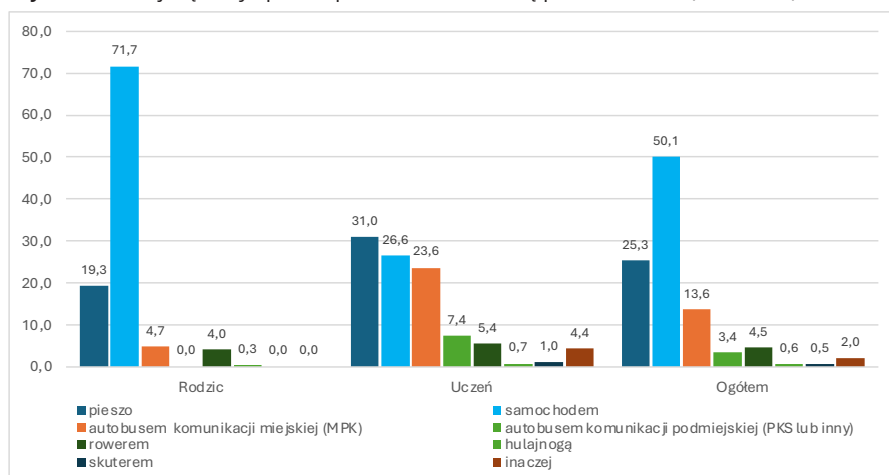
Wykres 94. Najczęstszy sposób przemieszczania się po Rzeszowie (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=2736].

W **Suwałkach** wśród ankietowanych rodziców/opiekunów wyraźnie dominowało deklarowanie najczęstszego przemieszczania się po mieście samochodem, zaś wśród ankietowanych suwalskich uczniów najbardziej popularną formą było przemieszczanie się pieszo.

Wykres 95. Najczęstszy sposób przemieszczania się po Suwałkach (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI [n=641].

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych zauważalne jest bardzo wyraźne zróżnicowanie najczęstszych sposobów przemieszczania się po mieście ze względu na kategorie respondentów. Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów w odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania dominowało deklarowanie przemieszczania się samochodem.

Odpowiedzi udzielane przez uczniów są nieco zróżnicowane ze względu na wielkość miasta będącego punktem odniesienia. W odniesieniu do mniejszych miast takich jak Krosno czy Suwałki wśród tej kategorii ankietowanych częściej wskazywano przemieszczanie się po mieście pieszo, podczas gdy w stolicach województw najbardziej popularną formą przemieszczania się był autobus komunikacji miejskiej.

Preferencje w zakresie przemieszczania się po mieście przez ankietowane osoby studiujące okazały się zróżnicowane ze względu na wielkość miasta, ale przede wszystkim ze względu na specyfikę danego ośrodka akademickiego. W przypadku Krosna zdecydowana większość ankietowanych zaliczonych do tej kategorii zadeklarowała najczęstsze przemieszczanie się za pomocą samochodu, podczas gdy w odniesieniu do Lublina przemieszczanie się w ten sposób po mieście było bardzo rzadko wskazywane. Uzyskane zróżnicowania można wyjaśniać tym, że wśród ankietowanych osób studiujących z Krosna znaczną część stanowiły osoby niemieszkające w tym mieście i dojeżdżające, podczas gdy elementem wyróżniającym lubelski ośrodek akademicki jest miasteczko akademickie skupiające w jednym miejscu studentów kilku uczelni usytuowane w relatywnie niedużej odległości od centrum miasta.

Podsumowanie

W opracowaniu omówiono podstawowe wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych, rodziców/opiekunów uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz osób studiujących w sześciu miastach Polski Wschodniej, w tym trzech stolicach województw: Rzeszowie, Białymstoku oraz Lublinie oraz w trzech

miastach o znaczeniu subregionalnym, które utraciły status stolic województw w wyniku reformy administracyjnej w 1999 r. Były to: Krosno, Suwałki oraz Biała Podlaska. Badania ankietowe zostały przeprowadzone w 2023 r. za pomocą narzędzia ankiety internetowej dystrybuowanej do respondentów za pośrednictwem systemów komunikacji elektronicznej szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych oraz szkół wyższych.

Chociaż przeprowadzone badania nie miały charakteru reprezentatywnego w tym sensie, że zakresem badania nie objęto całego przekroju społecznego, to zawężenie zakresu badania do wybranych kategorii społecznych przy zebraniu bardzo dużej liczby ponad 11 tys. wypełnionych ankiet umożliwiło uchwycenie perspektywy osób odgrywających lub niebawem będących odgrywać bardzo ważną rolę dla rozwoju społeczno-gospodarczego miast.

Głównym celem przeprowadzonych badań było uchwycenie postaw wobec miasta przy założeniu, że przejawiane postawy wobec miasta posiadają bardzo duże znaczenie, np. w kontekście podejmowania decyzji o zamieszkiwaniu w danym mieście. Podjęty temat badawczy cechuje się zatem bardzo dużą doniosłością zarówno poznawczą, a zarazem praktyczną, szczególnie dlatego, że dotychczas nie podejmowano kompleksowych badań społecznych poświęconych postawom wobec miasta.

Przyjmując za punkt wyjścia strukturalną definicję postaw, w ramach przeprowadzonych badań poruszono następujące zagadnienia wpisujące się w komponent poznawczy (obejmujący wiedzę i przekonania na temat przedmiotu postawy), afektywny (obejmujący stosunek emocjonalny do przedmiotu postawy) oraz behawioralny (obejmujący zachowania lub dyspozycje do zachowań wobec przedmiotu postawy): wiedzę o mieście (zbadaną za pomocą testu wiedzy składającego się z siedmiu pytań), samoocenę wiedzy o mieście oraz zainteresowanie miastem, charakterystykę miast objętych zakresem badania, charakterystykę mieszkańców i użytkowników miast objętych zakresem badania, ocenę miast jako miejsc dobrych do życia dla różnych kategorii osób, ocenę warunków życia w mieście, ocenę zachodzących zmian w zakresie warunków życia, odczuwanie więzi z miastem, potrzeby i oczekiwania inwestycyjne, dyspozycje do zamieszkiwania w mieście, identyfikację czynników zachęcających oraz zniechęcających do zamieszkiwania w mieście, dyspozycje do kształtowania polityki mia-

sta, dostępność infrastruktury i usług w bezpośrednim sąsiedztwie oraz preferowane sposoby przemieszczania się po mieście.

Pytania składające się na test wiedzy o mieście cechowały się zróżnicowanym stopniem trudności. Zdecydowanie najwyższe odsetki prawidłowych odpowiedzi udzielonych przez respondentów badania ankietowego wystąpiły w odniesieniu do rozpoznawalności herbu miasta oraz prezydenta miasta. Ponad 90% ogółu ankietowanych udzieliło poprawnych odpowiedzi w tym zakresie. Nieco niższy, ale w dalszym ciągu relatywnie wysoki odsetek (od 62% do nawet 84%) poprawnie udzielonych odpowiedzi wystąpił w odniesieniu do wskazania liczby mieszkańców miast, przy czym należy przyznać, że wskazanie odpowiedzi na ten temat mogło przysparzać trudności w szczególności respondentom z Krosna oraz Rzeszowa ze względu na relatywnie bliską wartość liczby mieszkańców według danych pochodzących ze statystyki publicznej do przyjętych granic przedziałów możliwych do udzielenia odpowiedzi. Największe różnice w poziomie udzielonych odpowiedzi w podziale na miasta objęte zakresem badania wystąpiły w odniesieniu do rozpoznawalności hasła promujących poszczególne miasta. W przypadku Rzeszowa, Lublina, Krosna oraz Suwałk rozpoznawalność hasła promocyjnego przekraczała 90%, a przypadku Białej Podlaskiej nie przekraczała 30%. Z kolei w przypadku Białegostoku nie sięgnęła nawet 20%, co można uznać za konsekwencję rezygnacji z wcześniej promowanego hasła „Wschodzący Białystok” i zastąpienia go słabo promowanym hasłem „Odkryj Białystok”. Zgodnie z przypuszczeniami respondentom nieco więcej trudności przysporzyły pytania o imię i nazwisko przewodniczącego rady oraz wysokość budżetu miasta na 2023 r. Można zarazem przyjąć, że posiadanie wiedzy na ten temat świadczy o zainteresowaniu sprawami miasta, ponieważ są to zagadnienia nieco rzadziej pojawiające się w przestrzeni medialnej i społecznej. Pewnym zaskoczeniem może wydawać się relatywnie niewielki odsetek poprawnych odpowiedzi w odniesieniu do wskazania stulecia, w którym dane miasto uzyskało prawa miejskie, ponieważ jest to dość istotne zagadnienie o charakterze miastotwórczym, a z tego względu mogące przyczyniać się do wzmacniania poczucia więzi z miastem poprzez zakorzenienie miasta w kontekście historycznym. Z drugiej jednak strony w odniesieniu do niektórych miast

nawet historycy mają trudności z precyzyjnym wskazaniem daty nadania praw miejskich.

W odniesieniu do większości pytań zauważalne jest występowanie wyższego poziomu wiedzy wśród ankietowanych rodziców/opiekunów względem uczniów i studentów. Może to wynikać z mniejszego zainteresowania sprawami lokalnymi ze strony osób młodych. Jest to także zbieżne z wnioskami pochodzącymi z wnioskami z innych badań przeprowadzonych wśród ludzi młodych wskazujących nieprzywiązywanie zbyt dużej wagi do poruszania tematyki dotyczącej społeczności lokalnych w szkolnych programach kształcenia (zob. Malicki, Piróg 2016: 175).

Uzyskane wyniki skłaniają także do sformułowania wniosku, że zawarte w kwestionariuszu pytania testowe posłużyły nie tylko do zbadania poziomu wiedzy o mieście posiadanej przez ankietowanych, ale pozwalają także do pewnego stopnia określić skuteczność podejmowanych przez władze miasta działań z zakresu kreowania wizerunku miasta oraz rozpowszechniania określonych informacji wśród mieszkańców i użytkowników.

Za dobrą praktykę w zakresie kształtowania wizerunku miasta można uznać konsekwentne oraz szerokie posługiwanie się hasłem promocyjnym. Hasła te niekiedy stają się okazją do formułowania zarzutów wobec władz miasta braku prowadzenia skutecznej wystarczająco polityki rozwoju. Przykładowo rzeszowskie hasło „stolica innowacji” staje się niekiedy okazją do formułowania zarzutów, że władze miasta w niewystarczającym stopniu wspierają innowacyjność. Z kolei przekonanie, że hasło „wschodzący Białystok” może wywoływać skojarzenia, iż Białystok jest dopiero miastem rozwijającym się, a nie już rozwiniętym, stanowiło podstawę do podjęcia decyzji w 2020 r. o rezygnacji z tego hasła i zastąpieniem go hasłem „odkryj Białystok”, które jednak nie jest intensywnie upowszechniane. Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają stwierdzić, że poza wspomnianym Białymstokiem oraz Białą Podlaską hasła promocyjne pozostałych miast objętych zakresem badania są dobrze rozpoznawalne.

Mimo że władze Białegostoku, podejmując decyzję o rezygnacji z hasła „wschodzący Białystok”, argumentowały to występującymi trendami, zgodnie z którymi w działaniach wizerunkowych miast odchodzi się od

stosowania haseł promocyjnych³⁰, warto rozważyć podjęcie działań na rzecz upowszechnienia hasła „odkryj Białystok” lub podjęcie prac nad opracowaniem zupełnie nowego hasła ze względu na słabą rozpoznawalność hasła „odkryj Białystok”. W celu zapewnienia kontynuacji, a zarazem spójności prowadzonej polityki wizerunkowej w sytuacji podjęcia decyzji o opracowaniu nowego hasła promocyjnego warto rozważyć nawiązanie semantyczne do stosowanego w poprzednio szeroko rozpowszechnionym hasle skojarzenia ze wschodem.

Również w odniesieniu do Białej Podlaskiej warto podjąć bardziej intensywne prace nad szerszym i konsekwentnym stosowaniem hasła promocyjnego „otwarta brama Europy” w celu wzmocnienia jego rozpoznawalności lub podjęcia prac nad opracowaniem i wdrożeniem nowego hasła promocyjnego.

W zakresie podejmowania działań mających na celu wzmocnienie zainteresowania historią miasta, a także wzmocnienie więzi z miastem za dobrą praktykę można uznać organizowanie świąt lokalnych nawiązujących do rocznicy nadania praw miejskich.

Uzyskane wyniki ukazują zbieżność samooceny dokonywanej przez respondentów z uzyskanymi różnicowaniami w zakresie udzielania poprawnych odpowiedzi w ramach testu wiedzy o mieście i wpisują się w obserwowane zjawisko niższego zainteresowania sprawami lokalnymi wśród osób młodych w porównaniu do pokolenia ich rodziców.

Chociaż punktem odniesienia dokonywanej **charakterystyki miast** były dla ankietowanych poszczególne miasta objęte zakresem badania, to zauważalne są elementy wspólne dla dokonanych ocen. Pomijając Krosno, w odniesieniu do którego żadna cecha nie została wskazana przez większość ankietowanych, zauważalne jest, że w przypadku wszystkich pozostałych miast objętych zakresem badania większość ankietowanych uznawała, że są to miasta **czyste, przyjazne** oraz **zielone**. Ponadto w odniesieniu do czterech miast wskazywano, że są one bezpieczne oraz dbające o środowisko. Zauważalne jest zarazem, że respondenci opisywali miasta swojego odniesienia za pomocą przede wszystkim określeń kojarzących się pozytywnie.

³⁰ Źródło: <https://poranny.pl/rada-miasta-bialystok-radni-zmienili-logo-miasta-nie-jestesmy-juz-wschodzacy-miastem-tylko-bialymstokiem/ar/c1-15202408> [2024-04-08]

Jedyną cechą kojarzącą się negatywnie wskazywaną przez większość respondentów w odniesieniu do dwóch stolic województw, tj. Rzeszowa oraz Lublina było uznanie, że są to miasta zakorkowane. Oczywiście nie można wykluczyć, że dokonane przez respondentów oceny zostały dokonane na podstawie stanu faktycznego występującego w poszczególnych miastach, zasadne jednak wydaje się również przypuszczenie, że w pewnym stopniu dokonywane przez respondentów oceny są zależne od przejawianych postaw, co mogłoby stanowić dodatkowe potwierdzenie istotności prowadzenia badania postaw wobec miasta jako kluczowego zagadnienia wpisującego się w problematykę jakości życia w mieście.

Na podstawie analizy uzyskanych wyników można stwierdzić, że dokonanie **charakterystyki mieszkańców i użytkowników** w poszczególnych miastach sprawiało respondentom dużo większe trudności w porównaniu do charakterystyki miast. Może to wynikać z łatwiejszego wyobrażenia miasta jako całości, a zarazem z trudności do uogólnienia i ujednolicenia sposobu postrzegania danej społeczności ze względu na różnorodność osób ją tworzących. Mimo to zauważalna jest powtarzalność najczęściej wskazywanych cech. W dużym stopniu niezależnie od miast, do których odnosili się respondenci mieszkańców i użytkowników tych miast określali jako: **towarzyskich, zadbanych, przyjaznych, aktywnych, pracowitych, pomagających innym, kulturalnych** czy **otwartych**. Biorąc pod uwagę, że wybierali określenia kojarzące się pozytywnie, można przyjąć przypuszczenie, że wybierane przez respondentów określenia stanowią nie tyle opis cech ludzi w poszczególnych miastach objętych zakresem badania, lecz stanowią odzwierciedlenie cech cenionych przez respondentów u innych ludzi, a zarazem cenionych wartości. Innymi słowy, zasadne wydaje się postawienie przypuszczenia, że wyniki przeprowadzonych badań ukazują nie tylko to, jacy zdaniem respondentów są w poszczególnych miastach objętych zakresem badania, lecz także to, jakie cechy zdaniem respondentów ludzie posiadać powinni.

Wyniki przeprowadzonych badań ukazują wyraźne zróżnicowanie postrzegania **miast jako miejsc dobrych do życia dla różnych kategorii osób** w zależności do tego, czy dane miasto jest stolicą województwa, czy straciło status stolicy województwa w wyniku reformy administracyjnej wdrożonej w 1999 r. Miasta będące stolicami województw (Białystok, Lu-

blin, Rzeszów) częściej były postrzegane przez respondentów jako dobre do życia dla różnych kategorii społecznych w porównaniu do pozostałych miast objętych zakresem badania (Biała Podlaska, Krosno, Suwałki). W przypadku Lublina oraz Rzeszowa na pierwszy plan wysuwa się postrzeganie tych miast jako silnych ośrodków akademickich zapewniających dobre warunki do życia dla studentów, przy czym w przypadku Lublina zauważalny jest relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi wskazujących, że nie jest to miasto dobre do życia dla osób z wyższym wykształceniem, co może powodować pewien rozdźwięk w postrzeganiu tego miasta jako odpowiedniego w celu odbycia studiów, ale z pojawiającymi się pewnymi trudnościami do pełnego zagospodarowania na lokalnym rynku pracy wysoko wykwalifikowanych kadr. Akademicki wizerunek Lublina oraz Rzeszowa jest tym wyraźniej zauważalny, że w przypadku Białej Podlaskiej, Krosna i Suwałk znaczna część ankietowanych wskazywała, że nie są to miasta dobre do życia dla studentów.

Wspólnym elementem miast objętych zakresem badania, które utraciły status stolicy województwa jest postrzeganie ich przez respondentów przede wszystkim jako miejsc dobrych do życia dla emerytów. Biorąc pod uwagę, że badania ankietowe zostały przeprowadzone wśród osób młodych oraz w średnim wieku, uzyskane wyniki mogą świadczyć o utrwalałym wizerunku tych miast jako starzejących się. Taki wizerunek może z kolei przekładać się na wzmacnianie negatywnych postaw wobec tych miast wśród młodych ludzi oraz dyspozycjami do wyprowadzenia się.

Interesujące wydają się także wyniki dotyczące przekonania o tym, że dane miasto jest dobrym miejscem do życia dla osób z niepełnosprawnościami. Zauważalne jest, że w przypadku każdego z miast objętych zakresem badania w odniesieniu do tej kategorii wystąpił najwyższy odsetek odpowiedzi neutralnych. Może to świadczyć o trudnościach w przyjęciu przez część respondentów perspektywy osób z niepełnosprawnościami i oceny, jakie warunki życia można uznać za optymalne w kontekście potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Analizując udzielone odpowiedzi, w podziale na wyróżnione kategorie respondentów zauważalne jest rzadziej występujące przekonanie wśród uczniów, że dane miasto jest dobrym miejscem do życia dla różnych kategorii społecznych. Zjawisko to można uznać za częściowo związane

z dążeniem do opuszczenia danego miasta po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej.

Chociaż **ocena warunków życia** z perspektywy mieszkańców i użytkowników odnosiła się do sześciu różnych miast, to zauważalna jest bardzo duża zbieżność odpowiedzi udzielanych przez respondentów zarówno w zakresie ocen pozytywnych jak i negatywnych.

W odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania wśród najczęściej pozytywnie ocenianych warunków życia w mieście znalazła się **możliwość zrobienia zakupów**.

W odniesieniu do Białej Podlaskiej, Białegostoku oraz Suwałk wśród najczęściej wymienianych atutów znalazła się **dostępność ścieżek rowerowych**.

Liczba dostępnych **obiektów gastronomicznych** znalazła się wśród najczęściej wskazywanych atutów przez respondentów z Białegostoku oraz Rzeszowa.

Wśród bardzo często wskazywanych atutów Lublina znalazły się warunki do uprawiania sportu/rekreacji, dostęp do transportu publicznego oraz oferta kulturalna.

Z kolei czystość/porządek najczęściej pozytywnie ocenianych aspektów warunków życia w Rzeszowie.

Jeszcze większa zbieżność udzielanych odpowiedzi wystąpiła w zakresie dokonywanych ocen negatywnych. W odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania większość respondentów negatywnie oceniła dostępność do **toalet publicznych**.

W przypadku czterech miast: Białej Podlaskiej, Krosna, Lublina oraz Suwałk większość ankietowanych negatywnie oceniła **szanse na zdobycie dobrze płatnej pracy** w tych miastach.

Podobnie jak w przypadku oceny różnych aspektów warunków życia w mieście również w odniesieniu do **oceny zachodzących zmian** zauważalna jest duża zbieżność odpowiedzi udzielanych przez respondentów z poszczególnych miast objętych zakresem badania. Wśród najczęściej pozytywnie postrzeganych zmian wskazywano możliwość zrobienia zakupów oraz dostępność do ścieżek rowerowych. Pierwsza ze wspomnianych kwestii jedynie w przypadku Białej Podlaskiej zyskała mniej niż połowę pozytywnych ocen. Poprawa dostępności ścieżek rowerowych została wskazana przez mniej niż połowę ankietowanych jedynie w przypadku Krosna.

W wymiarze ogólnym w odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania większość ankietowanych wyraziła przekonanie, że zmiany zachodzące w poszczególnych miastach w ciągu ostatnich pięciu lat były zmianami na lepsze.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić występowanie wśród ankietowanych **więzi z miastem**, nie są to jednak postawy dominujące. Odczuwanie więzi z miastem można uznać za powiązane z dyspozycją do zamieszkiwania w danym mieście, ale także z sytuacją życiową ankietowanych. Uzyskane wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły na potwierdzenie przypuszczenia w zakresie częstszego występowania więzi z miastem wśród ankietowanych rodziców/opiekunów względem studentów, a przede wszystkim uczniów. Ponadto rozkłady odpowiedzi na część stwierdzeń, do których odnosili się respondenci, pozwoliło potwierdzić przypuszczenie występowania silniejszej więzi z miastem wśród objętych zakresem badania miast będących stolicami województw względem miast, które status stolicy województwa utraciły w wyniku reformy administracyjnej w 1999 r. Uzyskane wyniki skłaniają do sformułowania postulatu wyrażającego konieczność podejmowania działań mających na celu wzmacnianie więzi z miastem w szczególności wśród osób młodych.

Zauważalne jest relatywnie duże zróżnicowanie **potrzeb inwestycyjnych** wskazywanych przez respondentów oraz ich oczekiwań w odniesieniu do poszczególnych miast objętych zakresem badania. Wynika to w dużym stopniu ze specyfiki poszczególnych miast. Przykładowo w odniesieniu do Białegostoku jako największą potrzebę inwestycyjną wskazywano lotnisko, podczas gdy w innych stolicach województw objętych zakresem badania, czyli w Rzeszowie i Lublinie takie zapotrzebowanie nie występuje ze względu na funkcjonujące już porty lotnicze w pobliżu tych miast. Jednym z największych braków wskazywanych przez ankietowanych z Białej Podlaskiej, Białegostoku, Krosna oraz Rzeszowa okazał się aquapark w sytuacji gdy tego typu obiekt funkcjonuje już w Lublinie.

Za relatywnie zbieżne potrzeby wskazywane w odniesieniu do różnych miast objętych zakresem badania można uznać niewystarczającą ilość parkingów, parków/terenów zielonych oraz oczekiwanie częściej kursujących autobusów miejskich.

Interpretując uzyskane wyniki przeprowadzonych badań, należy zwrócić uwagę na strukturę zrealizowanej próby badawczej, a przede wszystkim to, że znaczną jej część stanowiły osoby młode. Nie zaskakuje zatem, że wśród najważniejszych potrzeb inwestycyjnych wskazywano: imprezy, wydarzenia kulturalne, skateparki, pumptrucki czy dyskoteki, kluby nocne.

Zgodnie z postawioną hipotezą badawczą posiadanie **planów wyprowadzenia się** z danego miasta objętego zakresem badania zdecydowanie najczęściej deklarowali ankietowani uczniowie szkół ponadpodstawowych, a zdecydowanie najrzadziej rodzice/opiekunowie. Uzyskane zróżnicowania można wyjaśniać tym, że osoby zaliczane do kategorii rodziców/opiekunów zazwyczaj znajdują się w ustabilizowanej sytuacji życiowej, gdy kluczowe decyzje życiowe, np. dotyczące wyboru miejsca zamieszkania, zostały już podjęte. Z kolei osoby studiujące oraz uczniowie zazwyczaj znajdują się w okresie przed podjęciem decyzji dotyczących wyboru miejsca pracy, zamieszkania czy partnera życiowego, co może mieć decydujący wpływ na przyszłe miejsce zamieszkania.

W przypadku rodziców/opiekunów udział osób deklarujących posiadanie planów wyprowadzenia się w podziale na poszczególne miasta objęte zakresem badania był zbliżony i mieścił się w przedziale od niespełna 9% w przypadku Rzeszowa po 14% w przypadku Białej Podlaskiej. Pod tym względem wyróżniają się wyniki uzyskane w odniesieniu do Krosna, gdzie aż 20% ankietowanych rodziców/opiekunów zadeklarowało, że zamierza wyprowadzić się z tego miasta w ciągu 5 lat.

Wśród pozostałych kategorii wystąpiły znaczne zróżnicowania wyników względem posiadanych planów wyprowadzenia się z poszczególnych miast objętych zakresem badania, co może wynikać z relatywnie niewielkich liczebności zrealizowanej próby badawczej w obrębie kategorii na poziomie niektórych miast. Ponad 2/3 ankietowanych uczniów z Białej Podlaskiej zadeklarowało wyprowadzenie się z tego miasta w ciągu najbliższych 5 lat, podczas gdy wśród uczniów z Lublina posiadanie takich planów wskazało 30% ankietowanych. Wśród osób studiujących zróżnicowania były nieco mniejsze od 38% respondentów deklarujących wyprowadzenie się z Rzeszowa po 57% planujących opuścić Lublin, przy czym w zestawieniu nie uwzględniono Białej Podlaskiej oraz Suwałk ze względu zebranie zbyt małej liczby wypełnionych ankiet.

W podziale na wyróżnione kategorie respondentów podobnie rozkładają się zróżnicowania udzielonych odpowiedzi w odniesieniu do pytania o odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z danego miasta objętego zakresem badania. Ankietowani rodzice/opiekunowie najczęściej deklarowali odczuwanie żalu z tego powodu, a uczniowie najrzadziej. Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów najwyższy udział twierdzących odpowiedzi na tak zadane pytanie wystąpił w odniesieniu do Białegostoku (70%), a najniższy w odniesieniu do Krosna (49%). Wśród ankietowanych uczniów najwyższy udział odpowiedzi wskazujących na odczuwanie żalu w sytuacji konieczności wyprowadzenia się z miasta wystąpił w odniesieniu do Lublina (50%), a najniższy w odniesieniu do Białej Podlaskiej (28%). Największe zróżnicowania wystąpiły wśród ankietowanych studentów, co może być rezultatem relatywnie niewielkich liczebności oraz ograniczeń wynikających ze sposobu dotarcia do respondentów od 28% w przypadku Krosna po 63% w przypadku Białegostoku, przy czym podobnie jak w przypadku pytania o plany wyprowadzenia się z miasta ze względu na niewielkie liczebności wypełnionych ankiet w zestawieniu nie uwzględniono odpowiedzi udzielonych przez osoby studiujące mieszkające w Białej Podlaskiej oraz w Suwałkach.

Uzyskane wyniki powinny stanowić ważną przesłankę dla władz poszczególnych miast do podejmowania działań skierowanych do osób młodych, by sprzyjały one kształtowaniu pozytywnych postaw.

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają dostrzec większą skłonność respondentów do dostrzegania **czynników zachęcających do zamieszkiwania** w poszczególnych miastach objętych zakresem badania niż do **czynników zniechęcających**. Respondenci najczęściej wskazywali, że do zamieszkiwania w poszczególnych miastach objętych zakresem badania zachęcają ich relacje z przyjaciółmi, znajomymi oraz więzi rodzinne. Świadczy to zatem o bardzo dużym znaczeniu kapitału społecznego w kontekście postrzegania danego miejsca jako atrakcyjnego do zamieszkiwania. Warto zarazem zauważyć, że jako czynnik zachęcający do zamieszkiwania w danym mieście znacznie rzadziej wskazywano relacje z sąsiadami, co można uznać za związane ze specyfiką funkcjonowania społeczności w średnich i w dużych miastach, w których relacje sąsiedz-

kie zazwyczaj charakteryzują się znacznie mniejszą intensywnością w porównaniu do miejscowości wiejskich oraz małych miast.

Zauważalne jest zarazem, że w aż czterech miastach spośród sześciu objętych zakresem badania (w tym we wszystkich stolicach województw objętych zakresem badania) jako element zachęcający do zamieszkiwania uznano możliwości przemieszczania się.

Innym elementem wspólnym dla Białegostoku, Lublina oraz Rzeszowa jest postrzeganie tych miast przez większość ankietowanych jako zachęcających do zamieszkiwania ze względu na estetykę oraz jakość przestrzeni publicznych.

Wśród najczęściej wskazywanych czynników zniechęcających do zamieszkiwania w miastach objętych zakresem badania znalazły się: wysokość zarobków oraz możliwości znalezienia atrakcyjnej pracy.

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych można zaobserwować relatywnie dużą jednorodność w zakresie akceptowanych oraz nieakceptowanych wybranych kwestii wpisujących się w **politykę rozwoju miast**.

Wśród respondentów z różnych miast dużym poparciem cieszyło się zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla różnych kategorii osób: uczniów mieszkających w danym mieście, ale także niezależnie od miejsca zamieszkania, seniorów czy studentów. Duże poparcie odnotowano także w odniesieniu do wdrażania systemów monitorowania czystości powietrza oraz dekoracyjnego oświetlenia w okresie Świąt Bożego Narodzenia. Wśród często popieranых kwestii wśród ankietowanych rodziców/opiekunów znajdowało się niekiedy także wsparcie finansowe programu *in vitro*.

Najczęściej wyrażany brak aprobaty dotyczył kwestii związanych z ograniczeniami w zakresie przemieszczania się po mieście samochodami prywatnymi: wprowadzenia lub rozszerzenia strefy płatnego parkowania, wprowadzenia strefy w centrum miasta z ograniczeniem prędkości do 30 km na godzinę czy ograniczenia możliwości wjazdu samochodów do ścisłego centrum miasta. Negatywnie odnoszono się także do podnoszenia cen biletów komunikacją miejską nawet w sytuacji wzrastających kosztów transportu.

Częsty sprzeciw respondentów był również wyrażany w odniesieniu do różnych form wsparcia skierowanych do uchodźców z Ukrainy, takich jak: zapewnienie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską, zapewnienie mieszkań socjalnych czy wsparcie finansowe.

Podkreślenia wymaga, że wybrane zagadnienia wpisujące się w zakres polityk miejskich miały charakter hipotetyczny niezależnie od prowadzonych działań w tym zakresie przez władze poszczególnych miast objętych zakresem badania.

Prosząc respondentów o zabranie stanowiska w poszczególnych kwestiach, starano się uwypuklić, że podejmowanie określonych decyzji mogłoby skutkować ponoszeniem wydatków z budżetu miasta, można domniemywać, że na etapie udzielania odpowiedzi. Trudno jednak stwierdzić, w jakim stopniu respondenci, zajmując określone stanowisko, brali pod uwagę konsekwencje finansowe podejmowanych decyzji.

Mimo to udzielane przez respondentów odpowiedzi mogą być traktowane jako wskazanie kierunku dla władz poszczególnych miast, by dążyć do zapewnienia taniego i efektywnego transportu miejskiego, co mogłoby stanowić zarazem zachętę dla mieszkańców i użytkowników do przemieszczania się po mieście za pomocą tego środka transportu. Jest to szczególnie istotne kontekście uzyskanych wyników badań ankietowych wskazujących na brak gotowości ankietowanych do akceptacji wprowadzenia ograniczeń w zakresie przemieszczania się za pomocą samochodów prywatnych. Zasadne zatem wydaje się sformułowanie wniosku, że można spodziewać się znacznie większej akceptacji społecznej kreowanej polityki transportowej opartej przede wszystkim na zachętach, a nie wprowadzanych ograniczeniach.

Nagły napływ na początku 2022 r. dużej fali uchodźców spowodowany agresją zbrojną Rosji na Ukrainę skutkował bezprecedensową reakcją polskiego społeczeństwa w postaci udzielanej bezinteresownej pomocy humanitarnej. Cechą spontanicznego wsparcia humanitarnego jest często jego tymczasowość z założeniem, że po udzieleniu pomocy uchodźcy wrócą do miejsc swojego dawnego zamieszkania w sytuacji zakończenia działań wojennych. Dlatego znacznie trudniejszym procesem społecznym jest dokonanie pełnej integracji społecznej osób postanawiających osiedlić się w nowym miejscu na stałe. W tej sytuacji postrzeganie uchodźców jako

osób wymagających wsparcia może przekształcać się w postrzeganie ich jako, np. konkurentów o miejsca na rynku pracy. Może to stanowić wyjaśnienie obserwowanego negatywnego stosunku znacznej części respondentów wobec wsparcia dla uchodźców z Ukrainy w postaci zapewnienia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską, mieszkań socjalnych czy wsparcia finansowego. Zauważalne jest zarazem, że znacznie częściej akceptację wyrażano wobec wdrażania programów pomagających pracy uchodźcom z Ukrainy w znalezieniu.

W tym kontekście za szczególnie cenne można uznać takie inicjatywy jak Podkarpackie Centrum Integracji Cudzoziemców czy Międzynarodowe Centrum Integracji Feniks.

Respondenci mieszkający w poszczególnych miastach objętych zakresem badania udzielali podobnych odpowiedzi odnośnie do **czasu, jaki zajmuje dotarcie pieszo z domu do wybranych miejsc**. Większość ankietowanych mieszkańców wszystkich miast objętych zakresem badania wskazała, że nie więcej niż 15 minut pieszo zajmuje dotarcie z do domu do takich miejsc jak: apteka, bankomat, boisko, kościół, osiedlowy sklep spożywczy, plac zabaw, przedszkole, przystanek autobusowy, supermarket czy szkoła podstawowa.

Jedynym miejscem wymienionym w ankiecie wskazywanym przez większość ankietowanych mieszkańców wszystkich miast objętych zakresem badania, do którego dotarcie pieszo z domu zajmuje więcej niż 15 minut okazał się basen.

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych zauważalne jest bardzo wyraźne zróżnicowanie najczęstszych **sposobów przemieszczania się po mieście** ze względu na kategorie respondentów. Wśród ankietowanych rodziców/opiekunów w odniesieniu do wszystkich miast objętych zakresem badania dominowało deklarowanie przemieszczania się samochodem.

Odpowiedzi udzielane przez uczniów są nieco zróżnicowane ze względu na wielkość miasta będącego punktem odniesienia. W odniesieniu do mniejszych miast takich jak Krosno czy Suwałki wśród tej kategorii ankietowanych częściej wskazywano przemieszczanie się po mieście pieszo, podczas gdy w stolicach województw najbardziej popularną formą przemieszczania się był autobus komunikacji miejskiej.

Preferencje w zakresie przemieszczania się po mieście przez ankietowane osoby studiujące okazały się zróżnicowane ze względu na wielkość miasta, ale przede wszystkim ze względu na specyfikę danego ośrodka akademickiego. W przypadku Krosna zdecydowana większość ankietowanych zaliczonych do tej kategorii zadeklarowała najczęstsze przemieszczanie się za pomocą samochodu, podczas gdy w odniesieniu do Lublina przemieszczanie się w ten sposób po mieście było bardzo rzadko wskazywane. Uzyskane zróżnicowania można wyjaśnić tym, że wśród ankietowanych osób studiujących z Krosna znaczną część stanowiły osoby niemieszkające w tym mieście i dojeżdżające, podczas gdy elementem wyróżniającym lubelski ośrodek akademicki jest miasteczko akademickie skupiające w jednym miejscu studentów kilku uczelni usytuowane w relatywnie niedużej odległości od centrum miasta.

Mimo szerokiego zakresu analiz przedstawionych w niniejszej pracy zebrany materiał badawczy jest na tyle bogaty, że wymaga dalszego opracowania, co częściowo zostało już dokonane za pomocą opublikowanych artykułów (Piróg 2024; Kotarski 2024).

Literatura

- Bartoszek, A., Gruszczyński, L., Szczepański, M. (1997). *Miasto i mieszkanie w społecznej świadomości. Katowiczanie o Katowicach*. Katowice: Śląsk.
- Bierwiaczonok, K. (2016). *Miasto jako przestrzeń identyfikacji jego mieszkańców*. „Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa”, nr 7, s. 102–116.
- Bierwiaczonok, K., Dymnicka, M., Kajdanek, K., Nawrocki, T. (2017). *Miasto. Przestrzeń. Tożsamość. Studium trzech miast: Gdańsk, Gliwice, Wrocław*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Błaszczyk, M., Kłopot, S., Pluta, J. (2010). *Wrocławska Diagnoza Społeczna. Stare i nowe problemy społeczne wielkiego miasta. Socjologiczne studium konsumpcji na przykładzie Wrocławia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Burlita, A., Błoński, K. (2016). *Postawy i opinie mieszkańców Szczecina wobec akademickiego charakteru miasta*. „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, nr 17, s. 323–335.
- Burlita, A., Witek, J., Błoński, K. (2016). *Jakość życia w mieście akademickim na przykładzie miasta Szczecina*. Szczecin: Katedra Marketingu, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytet Szczeciński.
- Brzeziński, K. (2016). *Więź mieszkańców z miastem postprzemysłowym na przykładzie Poniewieża, Łodzi i Iwanowa*. „Studia Miejskie”, t. 21.
- Brzeziński, K. (2018). *Wzory i uwarunkowania więzi mieszkańców z miastem na przykładzie wybranych miast postprzemysłowych (rozprawa doktorska)*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Brzeziński, K. (2023). *Więź mieszkańców z miastem. Studium socjologiczne poprzemysłowej Łodzi*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Czekaj, K. (2002a). *Gliwice 2001: kwestie społeczne górnośląskiego miasta u progu XXI wieku*. Katowice: Agencja Artystyczna „Para”.
- Czekaj, K. (2002b). *Częstochowa i problemy społeczne jej mieszkańców na przełomie XX i XXI wieku*. Katowice: Agencja Artystyczna „Para”.
- Czekaj, K., Niesporek, A., Zawartka-Czekaj, M. (2006). *Świętochłowice: kwestia społeczna, polityka społeczna, planowanie społeczne*. Katowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfantego.
- Czekaj, K., Niesporek, A., Zawartka-Czekaj, M. (2009). *Ruda Śląska: od problemów społecznych górnośląskiego miasta do polityki miejskiej*. Katowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfantego.
- Kotarski, H. (2024). *Więź mieszkańców z miastem i jej wpływ na ocenę zmian zachodzących w mieście*. „Nowa Polityka Wschodnia”, nr 2 (41).

- Kotarski, H., Malicki, K. (2013). *Stolica Podkarpacia wczoraj i dziś. Studium socjologiczne społecznych aspektów przemian w Rzeszowie w latach 1989–2009*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Kotarski, H., Malicki, K., Palak, M., Piróg, K. (2016). *Rzeszowska diagnoza społeczna 2015*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Kotus, J., Kołodziej, B. (2002). *Tożsamość mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego u progu wejścia Polski do Unii Europejskiej*. „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 4(10), s. 69–83.
- Kościołek, A. (2004). *Jakość życia w Kielcach w świadomości mieszkańców miasta*. Kielce: Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego.
- Malikowski, M. (1984). *Więź mieszkańców z miastem. Studium socjologiczne na przykładzie społeczeństwa miasta Rzeszowa*. Rzeszów: Towarzystwo Naukowe w Rzeszowie.
- Michalska-Żyła, A. (2010). *Psychospołeczne więzi mieszkańców z miastem. Studium na przykładzie Łodzi*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Michalska-Żyła, A. (2011). *Więzi z miastem – wymiary, typy i uwarunkowania. Na przykładzie Łodzi i Iwanowa*. „Folia Sociologica. Acta Universitatis Lodziensis”, nr 36, s. 77–99.
- Michalska-Żyła, A. (2015). *Zadowolenie z życia a zaufanie społeczne miast poprzemysłowych*. „Folia Sociologica. Acta Universitatis Lodziensis”, nr 52, s. 147–168.
- Michalska-Żyła, A., Brzeziński, K. (2020). *Poziom i uwarunkowania identyfikacji mieszkańców z miastami poprzemysłowymi*. „Roczniki Nauk Społecznych”, t. 10 (46), nr 4, s. 125–145.
- Pawson, R. (2006). *Evidence-based Policy. A Realist Perspective*. London: Sage.
- Piróg, K. (2019a). *Miasta wraz z obszarami funkcjonalnymi oraz bieguny wzrostu w województwie podkarpackim*. Rzeszów: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.
- Piróg, K. (2019b). *Ocena warunków życia w Rzeszowie z perspektywy mieszkańców – analiza korelatów*. „Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa”, t. 10, s. 96–115.
- Piróg, K. (2024). *Postawy wobec miasta na podstawie wyników badań ankietowych w sześciu miastach Polski Wschodniej*. „Nowa Polityka Wschodnia”, nr 2 (41).
- Piróg, K., Kotarski, H. (2018). *Rzeszowska Diagnoza Społeczna 2017*. Warszawa: Scholar.
- Wydział Promocji Miasta UMP. (2013). *Jakość życia w Poznaniu*. Poznań: Synergia Agency.

ISBN 978-83-8180-909-2

9 788381 809092

